

לקט רפרט

חלק שישי

ובו שלושה קונטדים:
השלמה ל"נ"ר למשיחי" – הערות וביאורים נוספים בתניא קדישא
רס"ב שבבים – עבדות, "ווארטים", פניות וברונות
על הגון – אוסף של מאמרי עין ומהשבה שפורסמו בbumot שונות

הרב טובה בלוי
ה'תש"ב

עימוד ועיצוב:

טל': +972 (0)8-8502771
www.chazak.co.il
office@chazak.co.il

ב"ה

בפתח

לקראת כ"ד טבת, יום מלאות מאתים וسبע שנים (בגימטריאא "אור" ו"רו") להסתלקות הילולא של אור האורות, כ"ק אדרמור'ר הוזן נ"ע, בעל התניא והשולחן ערוך (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ה, רכ), הנני מתכבד להגיש למעוניינים את החוברת הששית של "לקט ופרט", הכוללת: א. הערות נספות בתניא קדישא (בתוספת לנדרס במחודורה החמישית של ספרי "גר למשיח") וכחוברת החמישית של "לקט ופרט"). ב. רס"ב "שביבים": עופדות, ווארטים, פנינים, זכרונות. ג. "עלי הגיון", אוסף מאמרי עיון ומחשבה שפורסמו בbumot שונות.

*

חויה נעימה לי להודות מקרוב לב לנכדי היקר, ברוך הכהרון והידע, הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי לאופר, נו"ג בישיבת "תורת אמת - חב"ד ליאוואויטש" בעיה"ק ירושלים ת"ז, על הכתנת החוברת לדפוס, ובמיוחד על ה"שביבים", אותם העלה על הכתב על פי מה ששמע ממני. ברוך יהיה!

*

ויהי רצון שנזכה כבר בקרוב ממש במהרה לגאולה השלמה בביית מלכנו משיחנו כי כבר כלו כל הקיצין וכבר בא מועד.

הרבות טוביה בלוי

י"א טבת, תש"פ
יום ה"יארכיזיט" של אבי מורי
הרה"ג רבינו ברוך יהודה בלוי זצ"ל

תוכן העניינים

נד למשיחי	ז
ספר של בינונים	ט
שער היחוד והאמונה	כג
אגרת התשובה.....	כח
אגרת הקודש	כו
קונטרס אחרון	לג
דס"ב שבבים.....	לה
שביבי תגבות	קד
עלי הגיוון.....	דו

”נְרֵלֶמְשִׁיחַי”

השלמות חלק ז

**העדות וביאורים נוספים
בתניא קדישא**

להלן יבוואר הערות נספוחות בתניא קדישא, בתוספת לנdfs במחדרה החמישית של ספרי "נр למשיחי" ועל ההשלמות שנdfsו בחוברת החמישית של "לקט ופרט".

ישוין כי הערות אלה נכללו במהדרורה הששית של "נֶר למשיח" שיצאה לאור לקרהת חג הגאולה י"ט כסלו השנה, ונדפסות כאן בשביל אלה שהמהדרורה הששית אינה מצויה בידים.

תניא

כינוי זה לספר לקוטי אמרים, נקבע כבר בחי אדמור'ר חזקן, בשער מהדורות תקנ"ט, בדף זאלקווי. פירוש המלה תניא הוא: "שנויות". יתרון, אולי, לומר, שנקרה כך כדי להורות על מקורותיו של הספר, שאינו חידוש כי אם מיסודו של מאמרי חז"ל שנשנו (כבר) – כפי שהדבר מתבטא גם בשם שנקבע על-ידי רבנו, "לקוטי אמרים", כנ"ל, וכן בהdagשת רבנו (הן דף השער והן בהקדמה) שהספר מלוקט "מפי ספרים ומפי סופרים".

*

במשמעותו הקדושות של כ"ק אדמור'ר זי"ע על התניא, בתחילת פרק א', מופיע ביאור על המלה "תניא": "מאאמוֹר הרה"ג והרה"ח שליט"א: תניא ר"ת תודה נזיר י"א (נדיה עב:). עכלה"ק.

נagg: בדומה למכלול שרש"י בתחילת פירושו לתורה מזכיר את שמו של רבי יצחק כדי לرمוזו לשם של אביו בתחילת פירושו, נהג גם הרבי בהביאו בתחילת פירושו לתניא פירוש משמו של אביו הרה"ק רבי לוי יצחק נ"ע.

גם ב"הגדה של פסח עם לקוטי טעמי ומנהגים", הראשון מתווך בספרים הקדושים שהוברו על ידי כ"ק אדמור'ר זי"ע ונדרשו בשמו, מופיע קרוב לתחלהו (על קדש ווחץ) ביאור בשם אביו הרה"ק נ"ע.

במסכת נדה שם מבואר שהשיעורים של חצי לוג שמן לקרבן תודה, רביעית יין לנזיר, ואחד עשר (י"א) יום של ימי זיבת הינים "הלכה למשה מסיני".

1.لوح "היום יום" הוא, בעיקרו, אוסף של דברי כ"ק אדמור'ר מהורי"ץ נ"ע, אם כי הושקעה בו, כפי שניתן לראות, מלאכת מחשבת נפלאה ומיחודה במניה.

בפשטות, כוונת רבי לוי יצחק בהשוואתם לספר התניא היא, שכשם שם מדובר ב"הלכה למשה מסיני" – דברים שקיבלו משה ובני מפי הגבורה למרות שאין להם אף רמז בתורה או מקור שכללי – כך גם ביאורי והגדורותיו של אדרמור' הוזקן בתניא: אין לפניו הסברים שכליים גרידיא המבוססים על הקושיות המפורטות בפרק א' וכדומה, אלא מקורים בדברים שקיבל מרבותיו שזכו לקבל ממשמים את תורה החסידות.²

תורת החסידות בעיקרה היא, איפוא, "תורה מן השמים", שמקורה תחור, עליון ונשגב משכל אנושי, אלא שאדרמור' הוזקן ונשייאי חסידות חב"ד "הורידו" אותה כדי שתהייה ברות השגה גם בשכל האנושי.

הפירוש האמור עולה בקנה אחד עם המבוואר לעיל לפני פשוטו, שם הספר "תניא" פירשו: "שנוריה", כלומר: אין כאן חידושים שכליים שיתיכנו בהם פקופוקים אלא דברים ברורים ומוחלטים שקיבל אדרמור'

הוזקן מרבותיו, "הלכה למשה מסיני".

– כידוע דרכו בלימוד התורה של רבי לוי יצחק נ"ע, להראות ולגלות בכל עניין פשוט הדברים כיצד הוא משתקף גם ברמז ובסוד.

דף השער

מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך
ובלבך לעשותו

ב"היום יום" (ו אדר שני): "הצמיח צדק סiffer אשר, בראש השנה הראשונה לחיו – שנת תק"ז – אמר רבינו הגדול דרוש משבעין אותו תהי צדיק כו', והוא הוא שלושת פרקים הראשונים של ספר התניא".

העירני בני הרה"ג הרה"ח ר' יעקב מאיר שי' לפרט המעניין הבא:
לפי דבריו אדרמור' הוזקן שהספר "מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבך לעשותו" – מובן בפשטות שכל הספר מתחלהו ועד סוףו, וכל עניין המבוואר בו, קשור לביאור הפסוק האמור.³

2. ראה גם ספר השיחות תנש"א חלק ב' עמוד 605 הערכה .69.

3. וכמפורש בלקוטי שיחות חלק כ"א עמ' 429 (להלן בתרגום מיידיש): כל העניינים המذוכרים בחילך הראשון של התניא הינם דרכים בעבודת ה', לבאר איך הוא קרוב מאד".

על-פי זה יתכן שיש בזה גם קשר לפרשת השבוע הסמוכה לתאריך בו אמר רבנו את הדורosh האמור ובכך בעצם החל לגלות ברבים את אוורו של התניא,

כי ראש השנה בשנת תק"ג חל ביום שני ושלישי, בתוך השלשה ימים הקשורים לשבת הקודמת⁴ שאו קראו את הפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיק ובלבך לעשנותו" בפרשנה נצבים.

*

גם אגרת הקדש "קטנית" (סימן ב') נכתבת על ידי רבנו "אחר ביאתו מפטרבורג". יציאת רבנו מבית האסורים הייתה ביום שלישי של פרשת ישב - בתוך שלשה ימים הסמוכים לשבת פרשת וישלח, בה כתוב הפסוק "קטנית".⁵

הסיכום

הסבירת הרב .. מאניפאלי

mplia הדבר כי הרה"ק מאניפולי היה מבוגר מאדמו"ר הוזקן, ועם זאת נערר הרה"ק מאניפולי להעניק הסכמה לרבנו, ואף מכתיר אותו בתואר "רב האי גאון איש אלקים קדוש וטהור אספקלריה המארה".

הקדמה

אך בזודעוי ומבירי קאמינא

יתכן לפреш, כי בביטוי "זודעוי" רומו אדרמו"ר הוזקן גם למשמעות המלה "ידעתיו"⁵ כפירוש רש"י : לשון חברה.

הסביר הדברים: באגרת הקדש סימן כ"ז חדש רבנו כי התקשרות ודבקות לזריק היא "בחכלי עבותות אהבה רבה ואהבת עולם", והשפעת הצדיק "היא המתפשטת בתלמידיו כל אחד כפי בחינת התקשרותם וקרבתם אליו בחייו ובמותו באהבה רבה".

4. ראה פשחים קו, א.

5. וירא ייח, ט.

לפי זה, כאשר מדובר על אנשים העוסקים בתורת אדמו"ר הוזן מתו רגש של התקשרות אהבה וחבה⁶, לא חלים לגבים הנימוקים המפורטים לעיל בהקדמה לשילוח הדרכה בעבודת ה' מתוך ספר.

פרק ט"ז

הצדיק נקרא עבד ה' .. כבר עבד ונגמר לגמר עובדת המלחמה עם הרע

הראשון שמצאנו לגביו את התואר "עבד ה'", הוא משה ובניו⁷. לפי המוסבר כאן בתניא משמעות תואר זה היא שהוא צדיק גםו, והדבר מתחאים עם המבואר בפרק י' שאהבה "כברא דאשთדל" המבווארת ברעיה מהימנה היא דרגת הצדיק. פשט הדבר, שאהבה זו מבוארת בחיבורו של משה ובניו, רعיא מהימנה, משום שזו היתה דרגתו הוא. וכך אכן מפורש בפרק מ"ד לגבי דרגה זו – "מדרגת אהבת רעיא מהימנה".

כך גם לגבי דוד המלך ע"ה, שנגム הוא מוגדר "עבד ה'"⁸, זאת בהתאם לכך שהיא במצב של "לבבי חלל בקרביי"⁹, כלומר שעבד ונגמר לגמר עבודה המלחמה עם הרע כמובואר כאן שזו דרגת הצדיק.

פרק ב"ז

עלמא דארטג'יליא שהוא וזה שם הויה ב"ה ועלמא דארטכסייא הוא י"ה

באגרות התשובה פרק ד' מבואר שאוויות י"ה רומיות לחכמה וbijna, אוות ר' – לשם המדות, ואוות ה' האחרונה – למלכות.

לפי זה מובן האמור כאן, שהרי עניינו של שכח הוא השגת האדם במוחו בינו לבין עצמו והוא ניכר אל הזרלה, בחינת הסתר, אך עניינו של הרגש

6. ראה גם אגרות קדוש אדמו"ר מהורי"ץ נ"ע חלק ו' עמ' שגנ.

7. וזאת הברכה לד. ה. ופעמים רבות בספר יהושע, ועוד. ועל דרך זה בבשלה יד, לא. בהעלוותך יב, ז.

8. תהילים, פרק ל"ג, פסוק א'. ועל דרך זה בתהילים פרק ע"ח, פסוק ע'; פרק פ"ט, פסוק ד' ופסוק כ"א, ועוד.

9. שם, פרק ק"ט, פסוק כ"ב. – ראה תנייא פרק א'.

הוא תחושות הנפש של האדם כלפי זולתו – גילוי¹⁰. כל שכן – המלכות, כח העשיה הנבדל מכוחותיו הפנימיים של האדם ומתייחס בבירור אל הזרת. דברים אלו ניתנים להבנה מוחשית יותר כאשר האדם יתבונן ויבחין בהבדל שהוא עצמו חווה¹¹ בין עיסוק בדבריactical ובין עיסוק הקשור בתחום הרגש. לאור זה מובן מדוע עלמא דאתכסיא הוא אותיות ייה, ועלמא דאתגליה – ויה.

ראה גם בפרק ל"ט, שבעולם היצירה מאירות מדותיו של אין סוף, ובעולם הבריאה מאירות חכמהו ובינתו ודעתו. במקומות אחרים¹² מבואר כי עולם האצילות הוא אפיקת המציאות, בריאה אפשרות המציאות, ויצירה ועשה הם מציאות. והדברים עולים בקנה אחד – כיוון שכוחות השכל הן "לעצמם", כמו כן"¹³, הרי מבחינתם אין מציאות נוספת. לעומת זאת המדות מתיחסות, וכайлו "דורשות", קיום מציאות של זולת.

פרק ל'

והו שפל רוח .. והוא באמת לאmittu

הדרישה לשפלות רוח מופיעה בספר מקומות בתניא: בפרקנו; באגרת התשובה פרק י"א – "לבلت רום לבבו ולהיות שפל רוח בפני כל האדם"; באגרת הקודש סימן ב' – "שבכל חסד וחסד שהקב"ה עושה לאדם צדיק להיות שפל רוח במאדר .. להשפיל רוחם ולכם במדת אמת ליעקב"; ובAGRת הקודש סימן כ"ב – "וועוד זאת אדרוש .. ולהאמין באמונה שלימה במצות חז"ל והוא שפל רוח בפני כל אדם".

המושג "ענוה" נתפס בענייני ההמוני כ"מלחה נרדפת" לשפלות רוח. אך לפי הידענו כי לכל מלה בלשון הקודש משמעות מסוימת¹⁴, נראה לבאר את ההבדל בינהם

10. כאמור בכמה מקומות בחסידות. ראה אמר ד"ה "בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה" תשח"י. אמר ד"ה "אללה פקוידי" תש"ל. מכתב כי"ק אדרומי ז"ע הנדפס ב"נור למשיחי" עמ' יג. ועוד.

11. ראה "נור למשיחי" לספר של ביבנונים פרק ג'.

12. ראה תורה מנחם ספר המאמרים מלוקט חלק ג' עמ' קנט, ובמקומות שנסמננו בהערה שם.

13. ראה גם "נור למשיחי" עמ' קב, ובמקומות שנסמננו בהערה 1 שם.

[יצוין כי בסה"ק בכלל, ובתורת חב"ד בפרט¹⁴, נתבארו מושגים אלו באופן שונה מעט. אך כיוון שהשבעים פנים לתורה", והרי נצטוינו לחידש ולגלות שכח חדש בתורה¹⁵ – עננה אף אני את חלקי כדלהן]:

התואר "ענוו" נאמר בתורה על משה ורבנו¹⁶, ופירשו רבובא"ק¹⁷ כי משה ידע את הטוב שלו ואשר הוא גבוה במעלה מכל אדם, וביחד עם זה היה ענו מכל אדם, ומשמעות הדבר היא שמשה ידע אשר כל ענייני מעלותו אשר בהם הוא גבוה מכל אדם – ניתנו לו מלמעלה. וחשוב שאליו היו אלו הכהות אצל אחר היה גם הוא בדרגה ומעלה זו, ויתכן שם היו לאחר כהות אלו היה מגלה את הכהות ומנצל אותם ואף יותר.

לעומת זאת ה"שפנות" המבווארת בפרקנו היא על ידי שחושב על מצבו וניסיונו של الآخر.

לפיזה מסתבר כי "ענווה" פירושה ידיעת מצבו (– מעלותו) הוא, וההשוואה אל הזולות כפי שהיא נהוג אם היו לו אוטם הנחותינו; וההיפך ב"שפנות" – ידיעת מצבו (– החסרון והנסיונות) של הזולות והשוואת עצמו כלפיו.

דרישת רבנו לשפנות הרוח אינה מסתכמה בתחושת האדם לכשעצמה, אלא באה לידי מעשי. זאת כאמור באגרת הקדש שם: לא להרחיב עליהם פה או לשrox עליהם ח"ז... ומענה רך משיב חמה.

פרק ל"ה

לחם בבעליים לתוכה

נראה כי כוונת רבנו, לפי פשטונו, היא: הנחמה המבווארת החל מפרק זה היא בנוספ' לנחמה המבווארת בפרק כ"ז ש"ייש לו לשם בחלוקת", עיין שם. נמצא שהבינוני מתנהם בשתי נחמות, נחמה "כפולה".

14. ראה ספר המאמרים תרס"ד עמ' צב – עפ"י "שמונה פרקים" להרמב"ם פרק ד', פירוש המשניות אבות פרק ד' משנה י'. לקוטי דיבורים חלק ג' תל, א.

15. אגרת הקדש סימן כ"ג.

16. בהעלותך יב, ג.

17. ראה מאמרי אדה"ז תקס"ב עמ' נא. ספר המאמרים תש"י עמ' 236. ספר השיחות הית"ש עמ' 68. לקוטי שיחות חלק י"ג עמ' 30 ואילך. חלק י"ז עמ' 1 ואילך.

ניתן לומר עוד, שבלשון זו, "כפלים לתושיה", מתחוו אדמור' הרוזן לדרמו¹⁸ למעלת הבינו כי בכך שהוא עובד עם שתי הנפשות שלו, האלקית והבאהמית, בשונה מהצדיק שעבד עם נפשו האלקית בלבד, ואילו נפשו הבהמית כפופה לחלוין לרצונו נפש האלקית, ואינו צריך להתעסק עמה כלל – בדומה למעלת בעלי תשובה על צדיקים¹⁹.

כך גם יתפרש הלשון "כפלים לתושיה" – דווקא אצל הבינו, העובד עם נפשו הבהמית וכופה את יצרו, נעשה "תוישיה", כאמור חז"ל²⁰ המובא במקומות רבים בחסידות: "למה נקרא שם תושיה לפי שמתשת כחו של אדם", כלומר: התשתת כה הסטרא אחרת על ידי כפיותו.

פרק מא'

וקבלה זו היא אמיתית בלי שום ספק שהרי
היא טبع נפשות כל ישראל שלא למزاد במלך
הקדוש ית' הרי התורה שלומד או המצוה
שעושה מלחמת קבלה זו ומחמת המשחת הוראה
שבמיוחו נקראות בשם עבודה שלימה מכל
עבודת העבר לאדוננו ומלאכו

מדברי ובנו כאן מובן שעבודת "עובד", במובן של עשיית רצון המלך רק משום שהוא רצון המלך והוא (האדם העובד) אינו רוצה למزاد בו – הינה עבודה הנדרשת ואפשרית אצל כל היהודי. יש לעיין²¹ מה ההבדל בין זה לבין האמור בפרק י' וכן להלן בפרקנו אודות "כברא דASHTEIL" – היהודי העובד את ה' לא לצורך עצמו אלא כבן המשתדל עבור אביו ואמו, "לצורך גבואה". לכאורה גם שם מדובר על מצב דומה, היהודי העובד את ה' כדי למלא את רצון המלך, ושם הדבר מתואר כדרגה גבואה, עבודה הצדיק, דרגת משה רבנו "רעה מחיינא". יושם לב גם בכך שהוא נקרא "כברא"-בן, ולא "עובד".

.וכ"ע.

18. ראה הסבר נוסף – בשער העיונים שב"נו למשיחי", עמ' עט.

19. ברכות לד, ב

20. סנהדרין כו, ב.

21. ראה גם בתנייא פרק מא' ופרק מ"ד,-shell אחד צריך לשאוף לעבוד את ה' באופן זה – לפחות באופן של "אפס קצחו ושמץ מנהו". וראה בשער העיונים שב"נו למשיחי", במאמר "תהי צדיק ! הבא את המשיח !".

יתכן, אולי, לומר שהדבר תלוי מאייזו מידה נובעת גישה זו. כלומר: הן אמרת שבשני המקורים הדבר העומד נגד עיניו הוא לבצע את רצון ה'. אך כאשר הדבר נובע מיראה – הרי הוא נחشب עבד, ודרוגה זו היא הבסיס והשורש לעובודה, ואפשרות ונדרשת מכל אדם; ואילו הדרוגה הגבוהה, המתואמת כ"ברא" – היא כאמור הדבר נובע מהאהבה.

צווין כי מדברי רבנו בשורות הבאות עליה בבירור כי עבודה ה' מיראה היא בחינת "עבד", ועובדת ה' מהאהבה היא בחינת "בן".
מайдך מענין כי דוקא הצדיק הוא המוכתר בשם "עבד" בפרק ט"ו בתניא, ועכ"ע.

פרק מ"ב

חכמי הדור עיני העדה

אדמו"ר הזקן משתמש בלשון "עיני העדה" ביחס אל חכמי הדור, על פי הפסוק בפרשת שלח²². – וראה באגרת הקדש סימן י"ד, שם מפרש ובנו את הסיבה לכך שהחכמים נקראים עיני העדה: "שהעינים הם כינוים להמשכת והארת אור החכמה, שכן נקראו חכמים עיני העדה".

הסבר הדברים:

בפרק מ"ג מפרש אדמו"ר הזקן את מאמר חז"ל²³ "איזהו חכם הרואה את הנולד" כך, "פירוש, שרואה כל דבר איך נולד ונתחווה מאין ליש בדבר ה' ורוח פיו יתברך". בכך רמזו רבינו למובאар בשער היהוד והאמונה פרק ג': "אילו ניתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיים ורוחניות שבלן נברא השופע בו ממוצא פי ה'...". אכן, לא כל אדם רואה את החיים ורוחניות שככל נברא, אך ה"חכם" הוא זה שרואה את המקור האלקי שבבריאה.

(ראה המובא בקובץ התמימות²⁴ בשם כ"ק אדמו"ר מהר"ש (להלן בתרגום מיידיש): כוונת זקננו במלים "אילו נתנה רשות לעין לראות" היא, שהعين תראה ללא עבודה כשם שהוא רואה את כל שאר הדברים. אך על ידי עבודה יכול כל אחד לראות אלקות ממש בראיה מוחשית).

.22. טז, כד.

.23. תמיד לב, א.

.24. חוברת ג עמ' כו [קל, א].

בהתאם לזה נקראים נשיאי הדור וחכמיו "עיני העדה", על שם תפוקידם להיות לעיניים לדור, שאינו מסוגל לראות אלקות.

פרק מ"ג

יראה תחתה .. יראה עילאה

ראה תוספת ביאור ב"סידור עם דא"ח" בהערה לתיקון חצota.

פרק מ"ז

ולבן המשיל שלמה ע"ה בשיר השירים
ראה להלן בהערה לאגרת הקדש, סימן א'²⁵.

וז"ש אסף ברוח הקדרש بعد כל כניסה ישראלי
שבגולה ואני בער ולא אדע בחמות היתי עמד
.. ולא אדע ולא ארניש בנפשי יהוד זה שהפלול
עליה אימתה ופחד תחלה ואח"ב אהבה רבה
בתענוגים או ברשפי אש במרת הצדיקים
שנוצך חומרים

תוכן דברי רבנו כאן הוא, כי גם מי שאינו צדיק, אינו "מרקבה" לה'
ואינו חש ורופא אלקות בכל רגע מהיו – הרי בשעת קיום מצוה נמצא הוא
באותה דרגה של התאחדות והתכללות הנפש בקדושתו ואורו של הקב"ה.
זאת למרות שהאדם עצמו הוא "בער" ו"במה", ולא חש בכך שבקיים
המצוה הוא במצב של "בחיות עמן".

יש לעיין, אם כן, במשמעות הלשון "بعد כל כניסה ישראלי שבגולה" –
והרי ביניהם יש גם צדיקים²⁶?

25. עמ' כו.

26. ראה במדרש המובא בפרק א': "עמד ושתלן בכל דור ודור".

תמייה נוספת: מזמור זה נאמר אמן על ידי אסף, אבל הוא כלל בספר תהילים²⁷ של דוד המלך, וכפי שאמרו חז"ל²⁸ "דוד כתב ספר תהילים ע"י עשרה זקנים". והרי דוד עצמו היה צדיק גמור (כפי שכבר צוין במספר מקומות²⁹), וכי צד ניתן לפרש בדבריו פירוש שאינו "שין" לדרגתו?

פירושם של דברי אסף לפי "פישוטו של מקרא" הוא: המשורר מקונן על המצב של צדיק ורע לו ורשע וטוב לו, ואומר שלמרות שבאהרת תחבר הסיבה הנכונה של הנהגת ה' בענין ("אכינה לאחריהם"), אבל כרגע אני בעניין זהה "בער" וב"במות" – ובכל זאת אני "עמך".

[لتוכן הדברים ראה גם במזמור צ"ב בתהילים: "איש בער לא ידע וכיסיל לא יבין את זאת, בפrophe ורשעים כמו עשב"].

בהערות כ"ק אדמור זי"ע ב"שיעורים בספר התניא" כאן מתיחס לשני הפירושים בפסוק: הפירוש המקורי, שאסף מדבר על השאלה מדוע יש רשות וטוב לו; ופירושו של אדמור הוזן שאפירלו "בבוחות עמך" אני כבכמה כו'. – כן מבואר שם ההכרח של רבנו לפרש גם שלא כפישוטו, עיין שם.

ידוע מאמר חז"ל "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"³⁰. כך גם בענייננו, ברור שהפירוש שבתניא לא בא לשולול את הפירוש הפשוט, אלא להוסר עליון.³¹.

27. במזמור ע"ג.

28. בכא בתרא יד, ב.

וראה רשי"ש: כתוב בו דברים שאמרו זקנים הללו שהיו לפני כגון אסף והימן ויורתן.

ובספר "ישמעי כל תהלו" על תהילים הביא (ג, א) מדברי הרס"ג בהקדמתו לתהילים, שהכל דוד אמר ונתנן להם לשיר; ומהמדרש (שותה רבשה יח, ט) שאמרו "לכך אמר דוד" בתיחסות לפסוק "אתה נורא אתהומי עמוד לפני מאז אף" הנאמר במזמור עו, הפותח גם הוא ב"מזמור לאסף".

29. ראה ב"נרט למשיחי" לספר של בinyanim פרק א' ופרק י'.

30. שבת סג, א.

31. יצוין לדברי האoha"ח ה'ק' על הפסוק "אם בחוקותי תלכו" (ראש פרשת בחוקותי): התורה יש בה ארבעה דרכים, והם פשוט רמז דרוש סוד, ומאלו נפרדו שבעים פנים, וכל אופן לכמה אורחין ושבילין ונתיבות. והוא מה שאמר "חוקתי – לשון רבים – תלכו", פירוש, בכל אורחין ושבילין יlk בהם בפיווש הכתובים, ולא יאמר שאין בתורה אלא פשוט המובן לכל.

[העירני נכדי הת' החשוב חיים אורי שי' בלוי, כי מלשון רבנו עצמו – שלפני פירושו הוסיף את המלה "כלומר" – משמע שפירוש זה בא כתוספת לפירוש הפשטות. בדומה לכלל הידע בדרכי רבנו³² כי כשהוא מר "פירוש" ממשמעות הדבר שהוא מפרש פירוש נוסף ו殊ונה מהפירוש הפשטות]³³.

לפי זה מסתבר לומר, שדור עצמו, ביחס לעצמו, אמר את הפסוק במשמעותו הפשטות; אלא שבנוסף לכך היהת טמונה בדבריו גם המשמעות המתאימה ל"כנסת ישראל שבגולה".

*

לפי זה יש לבאר גם את הגדרת רבנו בתחילת הציגות, שדברים אלו אמר אסף ברוח הקודש: הגדרה זו תמורה לאורה, שכן, לאורך ספר התניא מובאים עשרות פסוקים ומאמרי חז"לibili ציון ואמורים או נתונים אחרים המגדירים את הפסוק (מלבד במקומות ספורים³⁴). מכך שכאן מופיע שם האומר (אסף), וכן שהדברים נאמרו ברוח הקודש ו"בשם" (בעד) כל כניסה ישראל שבגולה, מובן שלפרטם אללו ממשמעות ההכרחית בלמידה התניא כאן.

ניתן להסביר (בנוסף לביורו של הרבי בהעתרתו ב"שיעורים בספר התניא") לפי האמור: כאשר מצוטט פסוק מתחלים – מניח כל לומד שהפסוק נאמר על-ידי דוד המלך ע"ה. בענייננו ובנו עוסק במצבו של הבינווי, ואילו דוד המלך היה צדיק, כן"ל, ולכן לא ניתן להביא ממנו ראייה. אסף, לעומתו, מדבר "בעד כל כניסה ישראל שבגולה". אולי השם "אסף" רמז לכך – דוגמת "מאסף לכל המלחמות" [יחד עם זאת, גם דוד המלך, בפסוקי התחלים המצוטטים

.32 ראה, למשל, בהערה כי'ק אדמור ז"ע ב"שיעורים בספר התניא" על המלים "פי" כמו שבדמות וצורת הפנים" בתחילת פרק זה, "תיבת פירוש היא לשולול הפי' הפשטות"; פירוש רבנו בשער היהוד והאמונה תחילת פרק ד' לפסוק כי' שמש ומגן ה' אלקים" – השונה, כמובן לכל מעין, מפירוש המצו"ד, הרד"ק, וכור', וגם שם מתחילה רבנו את פירושו במלה "פי".

.33 יתכן שזו כוונת כי'ק אדמור ז"ע בהעתרתו ב"שיעורים בספר התניא" כאן – "ועכ' צ"ל דהפי' איןו כפשוטו, אלא כלומר . ." – שהמלה "כלומר" רמזות לכך שאין זה הפירוש הפשטות.

.34 ראה, למשל, בагרת הקדש סימן י': "אשר הוכיח ה' חיים ע"י נביאו" (ראה ב"ניר למשיח" שם).

לאורך התניא, מדבר "بعد כל הכנסת ישראל" (אם כי לא באופן גליי וכובלט), כי, כמובן בתניא מספר פעמים³⁵, גם בביןינו יש את בוחינת הצדיק.

כדי למצוא את הנקודה הפנימית הקדושה ש"בכל נפש משראל", "אף בנפש בור עם הארץ גמור" – יש צורך, כמובן, ברוח הקודש.

*

כאמור, פירוש זה מתאים דוקא למי שאינו צדיק, אינו "מרקבה" לה' ואינו חש ורואה אלקות בכל גג עמחייו – והחידוש הוא שאפלו הוא, בשעת קיום מצוה, נמצא בדרגה של התאחדות והתכללות הנפש בקדושתו ואורו של הקב"ה.

יש, אם כן, לבאר את לשון רבנו "זהה שאמר אסף..." بعد כל הכנסת ישראל שבגולה", והרי יש ביניהם גם צדיקים. המלה "כל" שוללת אפשרות לפירוש שרכנו התכוון רק לבינונים כיוון שהספר מיועד בעיקר לבינונים בשם "ספר של BINONIM".

ניתן לישב במספר דרכי:

א. בפשוטם של דברים יש, כמובן, לפרש את כוונת רבנו ש"לצדין קתני", כך: לגבי הצדיקים שבהם הפירוש הוא פשוטו, ולגבי שאר בני ישראל – "כלומר כו'" – הפירוש שבתניא.

יתכן אף להוסיף כי רבנו דיבק והוסיף את המלה "כל" גם כדי לרמזו שהפירוש הפשט יהול גם על BINONIM. – זאת כפי שנוהג לאורך ספר התניא לשרטט גם את דמותו של הצדיק, כדי לעורר באדם רגיל שאיפה נפשית להתחמי ולנסות גם להגיע לדרגתו לקיים את השבועה "תהי צדיק"³⁶.

ב. בעומק יותר ניתן לומר שאכן אין כוונת רבנו לכל מי שחי בתקופה הגלות, אלא דוקא למי ששורי בעצמו בגלות. והרי ידוע שאצל צדיקי אמרת שורר תמיד מצב של גאולה.

– כפי שידוע שלגביה רשב"י כאילו לא חרב הבית כלל³⁷, ככלומר, אצל "הAIR" גילוי אלקות בדוגמת הגילוי שהייתה בזמן הבית³⁸. וכפי המסופר

35. ראה פירוט בשער העיונים שב"נור למשיחי", במאמר "תהי צדיק! הבא את המשיח!".
36. ראה בהרחבה ב"נור למשיחי" בשער העיונים, במאמר "תהי צדיק! הבא את המשיח!";
וזו.

37. פלח הרמן שמות עמ' ז.

38. ראה תורה מנחם ספר המאמרים מלוקט חלק ג' עמ' לט-מ.

אוזות הרה"ק רבי מנחם מענדל מהארדאך שהיה פותח את החלון חדרו, וمبית ומריח את האoir כדי לדעת האם משיח כבר הגיע³⁹. אמרו על כך חסידים⁴⁰, שבחררו של הרה"ק מהארדאך היה תמיד ריח של משיח, ולכן כדי לזהות האם כבר הגיע המשיח היה עליו לפתח את החלון ולהריח את האoir שבחווץ).

לפי זה יובן היטב השימוש בביטויי "כנסת ישראל" דוקא, ביטוי נדיר בחניא כאשר מדובר על בני ישראל למטה⁴¹: "כנסת ישראל" היא ספירת המלכות⁴², האחורה שבעשר הספירות. בכך רמז רבנו, כי מדובר דוקא על אלו מבני ישראל שנמצאים בגולה, ויתירה מכן, "הוילכו" גם את ספירת המלכות אל הגלות ("גולות השכינה") – כմבוואר באגרות התשובה פרק ו' שכasher אדם התהוו עווה הרע בעניין ה', הרי הוא מורייד את בחינתה "ה"א תחתה" שבשם יהוזה, שזו בחינת המלכות⁴³, לגלות בסטרא אחרת. דבר זה לא שיין, כמובן, בצדיקים "שנזוך חומרים" כדברי רבנו כאן. אם אפילו החומר שלהם עצם לא מהווה הפרעה להתגלות מלכות, ודאי שאינם חווים "גולות" מבחווץ. ספירת המלכות – אותן ה"א תחתה – כפי שמשפיעה את החיות אליהם, נשarraה במקומה בהיכלות הקדושה, כאמור באגרות התשובה שם שי"ה אדם הוא בעל בחירה אם לקבל השפעתו מהיכלות הסט"א או מהיכלות הקדושה שהםם נשפעות כל מחשיבות וקדושות וכוכו"⁴⁴.

39. שיחות קודש תשמ"א חלק א' עמ' 13.

40. הובא בספר " מגולה לגולה " עמ' 191, ועוד.

41. בפרק ל"ב מזכיר רבנו "כנסת ישראל" .. דהינו במקור נשמות כל ישראל", בפרק מה"ז מדבר על "השכינה כנסת ישראל", בפרק מה"ז רחל היא כנסת ישראל מקורן כל הנשמות", בפרק מ"ט "כנסת ישראל למעללה", בפרק נ"ב "ומקור זה .. נקרא אם הבנים עד"ם וכנסת ישראל".

הקטע שלפנינו יוצא דופן בכך שרנו מדבר על בני ישראל כפשוטו, ותמורת הביטויים השגורים "ישראל" או "בני ישראל", מבכר את הלשון היהודי "כנסת ישראל". והלא דבר הוא !

הדבר בולט במיוחד בהשוויה לפרק מ"ט, שם מזכיר רבנו באותו המשפט "כנסת ישראל למעללה", "וישראל - למטה".

42. עיין בתניא פרק נ"ב, אגרת הקודש סימן ח', לקוטי תורה בדבר ה, ב, ובמקומות רבים בחסידות.

43. ראה שם פרק ד'. ועוד.

44. וראה בהערה כ"ק אדמור ז"ע בשיעורים בספר התניא" שם.

ג. בהקדמתו לשער היחוד והאמונה מבאר רבנו על הכתוב "כי שבע יפול צדיק וקם" – שבין מדרגה [=דרגה] למדרגה, טרם שיגיע למדרגה עליונה ממנה, הוא בבחינת נפילת מדרגתו הראשונה, אך אינה נקראת נפילת אלא לגבי מדריגתו הראשונה ולא לגבי שאר כל אדם ח"ז, שאעפ"כ הוא למעלה מכל האדם בעבודתו כי נשאר בה בחינת רשיומו" מדריגתו הראשונה. ומסיים שם, "אך עיקרה מהאהבה שנתחנן והורגל בה מנעו רויו בטרם שהגיע למדרגה צדיק".

לפי זה יתכן לומר כי בדברי רבנו כאן "כל הכנסת ישראל שבגולה", כוונתו אף לצדיים, בזמןם בהם הם ב"נפילת" מדרגת הצדיק האופטימלית. ב להיות הצדיק במצב זה, גם לו מתאים פירושו של דברי אסף. – אכן מדגיש רבנו "כל הכנסת ישראל", להורות שפירוש זה אכן מתאים לכל אחד מבני ישראל (לעומת זאת לפי ההסבר הקודם, אמנם אין סתרה וקושיה על הביטוי "כל", אך גם אין הסבר מדוע הדגשתו נוצרת. וצריך לומר שאין בכך הדגשתה נוספת, אלא וזה תוקן דברי רבנו בכללותם – שדברי אסף לא נאמרו רק כלפי עצמו אלא גם בעדר שאר בני ישראל).

שער היהוד והאמונה

פרק י"א

**ואם מצוה לאחרים לעשות כמו המלך או
מתלבשת מדרת החמד ונמ אותיות המכשבה
באותיות הרכבור [ובן בשמדבר דברי חסד
ורחמים לרעהו]**

רבנו מקדים את הדוגמא מ"מצוה לאחרים לעשות" אף שאינה מצויה אלא במלך וכדומה ; ואילו דבר דברי חסד ורחמים לרעהו – המתאפשר באופן תדיר אצל כל אדם – בא אפשרות שנייה ובಚזאי ריבוע.

נראה להסביר בפשטות : המשוג של התלבשות המדה בדברו בא כאן כמשל להשתלשלות שmobilia לבריאות העולמות. אצל הקב"ה המדה מחלבשת בדבר ובאה גם במעשה, וכן הדוגמא העיקרית והמדויקת יותר היא כמשמעותה לאחרים לעשות. לעומת זאת כאשר אדם "מדבר דברי רחמים לרעהו" – הרוי הדבר עצמו הוא השפעת החסד, גם מבלי שהדבר יוביל לפועלה של חסד.

אמנם, יש לעיין במשמעות דברו "דברי חסד לרעהו", שכואורה אפשר לבארו בשני אופנים (משמעות המשוג "דברי רחמים" פשוטה, שהוא סוג של עידוד וחיזוק, דברי הגמרא⁴⁵ על "המפניו" [את העני] לאחר שננתן לו פרוטה) :

במסכת סוכה⁴⁶ אמרו על הנאמר במשל⁴⁷ "תורת חסד" : תורה ללמידה זו היא תורה של חסד. לפי זה ניתן לפרש כי ב"דברי חסד" כוונת רבינו לאדם המלמד תורה.⁴⁸

אך לפי פשוטם של דברים נראה יותר ש"דברי חסד" הם דברי עצה ותוישה, שהאדם עוזר ומסייע לרעהו באמצעות דברו. לפי פירוש זה,

. בכא בתורה ט, ב. 45

. מט, ב. 46

. לא, כו. 47

48. להעיר גם מאגרת הקודש סימן ט"ו, שבסדר ההשפעה שעיל ידי המדות כתוב – במדתasisod – "ההתקרחות שמקשר האב שכלו בשכל בנו בשעת למודו עמו באהבה ורצון שרוצה שייבין בנו".

עדין קשה מודע לא הקדמים רבו את ה"דברי חסד לרעהו", שהרי גם כאן הביטוי למדת החסד בא סוף סוף בפועל מעשית – הפעולה שהמתיעץ יעשה בעקבות העצה וההכוונה שקיבל. אלא שלאmittו של דבר אין הקבלה מלאה בין הדברים: כאשר אדם מייעץ ומדריך את זולתו, גם אם המקבל יבהיר לשםיע לעצמו ולהינות מדברין, הרי הוא עושה זאת בבחירתו החופשית. השפעת החסד מצד הנוטן לא מובילה בהכרח לתוכאה אצל המקבל. לכן אין בכך הקבלה מלאה לביראת העולמות על ידי הקב"ה, כמובן. לעומת זאת הדוגמה מלך המצויה לבני מדינתו, שהרי, לדברי חז"ל, "אמר מלכא עקר טורא"⁴⁹.

הסבר אפשרי נוספת: יתכן כי "דברי חסד" הוא עצם "הדים" באהבה וחיבתה יתרה, כמו שרואין במוחש דשני רעים אוהבים נאמנים מרבים לדבר ביניהם ולספר איש לרעהו מכל הנעשה אתם עם" – לדברי כ"ק אדרמו"ר מהורי"ץ נ"ע⁵⁰ שדבר זה הינו אחת הדרגות בגילוי האהבה. או, יתר על כן, דברו שהוא עצמו מבטא ומגלת את תחושת האהבה והחסד שבלבו של המדבר, כדוגמת הנאמר⁵¹ "אהבתי אתכם אמר ה'", אלא שאז יש לבדוק את ההבחנה בין "דברי חסד" לדברי רחמים".

*

ראה עוד להלן עמ' כה.

פרק י"ב

נשומות הצדיקים שהם נרоловים ממלאכי השרת

צ"ע מודיע נקט רבנו דוקא "נשומות הצדיקים", והרי כל נשומות ישראל⁵² הם "חלק אלוקה ממצל ממש" ונאמר עליהם "ויפח באפיו נשמת חיים", ואם כן הם נעלמים מהמלאכים שנבראו וח חיים וקיימים " מבחינת חייזנות החיות והשפעה ממשפייע א"ס ב"ה להחיות העולמות" כאמור בARGET התשובה⁵³.

.49. ראה בכא בתרא ג, ב.

.50. לקוטי דבראים חלק א' ב, ב – ג, ב.

.51. מלאכי א, ב.

.52. ראה ספר של בינויים פרק ב', אגרת התשובה פרק ד'.

.53. פרק ד'.

אגרת התשובה

פרק ח'

**woo हिंा त्वो श्लीमा .. त्वो हिंा च्ही
त्वो उलाहा**

העירוני נגיד הרה"ת ר' לוי יצחק שי' שפרינגר, כי בהגדרת רבנו על תשובה עילאה "וזו היא תשובה שלימה" מיושות שתיקוושות בנוסח "אבינו מלכנו":

א. לאחר שמקשים "סלוח ומחול לכל עונותינו" ו"מחה והעבר פשעינו מגדר עיניך" – מקשים "החזירנו בתשובה שלמה לפניך". לכאורה היה ראוי להזכיר את החזרה בתשובה ורק אז לבקש סליחה וכוכי על העונות והפשעים.

ב. הבקשה "החזירנו בתשובה שלמה לפניך" נאמרת גם בראש השנה. לכאורה לפי הכלל שכותב רבנו בסידורו "אין לומר בראש השנה אבינו מלכנו שיש בו הזורת החטא או עוזן כגון אבינו מלכנו חטאנו או סלח ומחול וכור' וכיוצא בזה", היה מן הרואין לדלג גם על פיסקא זו (גם הפסיקא "כהבנו בספר סליחה ומהילה", שוגם בה נזכרו החטאים רק ברמז, אינה נאמרת בראש השנה)?

אמנם לפי דברי רבנו כאן כי "תשובה שלמה" היא "תשובה עילאה" הבאה לאחר "שרוח עברה וטהרמ" – קושיות מעיקרה ליתא.

אנדרת הקדש

סימן א'

פי' שלמה המלך ע"ה חנרה בעוז מתחינה

נשאלתי, מה סיבת השינוי בלשונו הזהב של אדמו"ר הזקן: בספר של בינונים פרק מ"ו כתוב "ולכן המשיל שלמה ע"ה", בלי התואר "מלך", ואילו כאן כתוב "שלמה המלך".

לאחר העיון נראה לבאר זאת, בסיטייטה דשמיא, כדלהלן.

בפשוטם של דברים, בפרק מ"ו מתיחס רבנו לדברי שלמה בספר "שיר השירים" הפותח "שיר השירים אשר לשלים", ובאגרת שלפנינו מתיחס לדברי שלמה בספר "משללי" הפותח "משלlei שלמה בן דוד מלך ישראל". - לפי השוני בתיאור שלמה בספרים עצם, מביא אדמו"ר הזקן בכל פעם את שמו כפי שהואופיע בספר המהווה מקור לדבריו. תacen אף להוסר ולקשר זאת עם דברי חז"ל⁵⁴ כי שלמה לא השלים את מלכותו, ואם כן, אולי ספר שיר השירים נאמר בתקופה בה לא היה מלך.

בעומק יותר מסתבר לומר, כי הוספה התואר "מלך" קשורה לתוכן הדברים שבאגרת, שהרי כאן עוסק רבנו בתורה שבבעל-פה, ספירת המלכות⁵⁵.

מайдך בפרק מ"ו מצוטט, כאמור, פסוק משיר השירים. לגבי שיר השירים אמרו⁵⁶ "שיר השירים קדש קדשים", והרי קדש הקדשים הוא דרגה שלמעלה מעשר הספירות⁵⁷ – لكن כאן לא מתאים לומר "מלך".

. מגילה יא, ריש ע"ב. 54

. כמאמר "פתח אליהו" (תקוני זהר יי, א): "מלכות פה תורה שבבעל פה קריין לה". וראה אגרת הקדרש סימן כ"ו (קמד, א). ועוד.

. ידים פרק ג' משנה ה'. 56

. ראה אוור התורה פרשת וישב תצ, ב. המשך תער"ב חלק ב' עמ' תתקעט. תורה מנהם חלק ח' עמ' 160. 57

סימן ב'

**וּוֹבְחִינָת יְמִין שַׁבְקְדוּשָׁה וְחַסְדָּלָא בָרָהֶם שָׁאמֵר
אֲנָכִי עַפְרָ וְאָפָר**

בראשם אבינו מסמל את מدت החסד⁵⁸, שכן מדבריו יש ללמד את מאפייני החסד.

האמירה "אֲנָכִי עַפְרָ וְאָפָר" מבטאת התבטלות, כמובן, לפי משמעותה הפשוטה, כדוגמת המשפט "וּנְפָשִׁי כֻּעַפְרָ לְכָל תְּהִיה".

על פי האמור להלן בסימן ט' י' מתגלה פן נוסף של התבטלות הטמונה באמירה זו. וזה לשון רבנו שם: "כמו שהAPER אין לו דמיון וערוך אל מהות העץ הגדל באורך ורוחב ועובי קודם שנשרף לא בנסיבות ולא באיכותו אף שהוא [הוא] מהותו ועצמותו וממנו נתהווה, כך עד"מ אמר אבא"ה על מدت אהבה וחסד העליון שביצילות המAIR בנשמטה שהיתה מרכבתה עליונה, אף"כ ברדתה למטה להתלבש בגופו עד"י השתלשות העולמות מדרגה לדרגה על ידי צמצומים רבים אין דמיון וערוך מהות אור אהבה המAIR בו אל מהות אור אהבה וחסד עליון שביצילות אלא כערך ודמיון מהות העפר שנעשה אף אל מהותו ואיכותו כשהיה עז נחמד למרה וטוב למאכל עד"מ".

לבלתי רום לבבם מאחיהם בו'

קיבلتني מרבותי, כי באגרות המקורית כפי שהופצה בשערתו ("אחר ביאתו מפטרבורג") בין החסידים כתוב רבנו "מאחיהם המנגדים". המלה "המנגדים" הושמטה בהדפסת האגרות בספר התניא.

סימן י"ד

**לְבָנָן נִקְרָאוּ חַכְמִים עַיִנִי הָעֲדָה
רָאה לְעַיל בַּהֲעָרָה לְפָרָק מ"ב⁵⁹.**

.58. אגרת הקדש סימן י"ג. תורה אור ותורת חיים ריש פרשת תולדות. ועוד.

.59. עמ' טז.

סיכום ט"ז

**מי שלא שיך לשון רחמנות עליו מפני שאיןו
חסר כלום ואיןו שרוי בצער כלל**

כפל הלשון "שאיןו חסר כלום" ו"איןו שרוי בצער כלל", מובן בפשטות, כי يتכן אדם שלא חסר לו שום דבר ממשי, ואף על פי כן בתחושתו הסובייקטיבית הוא חש צער⁶⁰. אדם כזה, אף ש"איןו חסר כלום", יש לדוחם עלייו, כי למעשה החסר לו בשמה ומנוחת הנפש.

לאור זאת נוכל להבין באופין מחודש את הביטוי (בשער היחוד והאמונה פרק י"א) "דברי חסד וرحמים": דברי חסד הוא דיבור דוגמת דברי עצה והכוונה וכדומה – המוביל לתוצאה אובייקטיבית והשלמת חסרונו ניתנן למדיידה. לעומת זאת "דברי רחמים" הוא עידוד והעלאת המורל לאדם ה"שרוי בצער" אף ש"איןו חסר כלום".

60. יצוין לביאורו של הרבי (ב"הדור על הרמב"ם" תשל"ה סעיף כה) בלשון הרמב"ם בסיום ספרו היד החזקה "לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצוין כעפר", וולה"ק:

ב כדי שהשפעת הטובה תפעול שלא יהיה "לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה וכו'", צרייך להיות שהאדם מקבל השפעה זו וכייר ויריגש שיש לו رب טוב; ובאים האדים איננו מכיר בוזה, הרי – גם כשהנשפע לו رب טוב, עלול הוא לבוא לקנאה ותחרות, ומהז – גם לרעב ומלחמה [זהינו, שע"י קנאתו יהיה לו רצון ו"רעבון" להציג עוד, וגם את הדברים אשר לרעך", וכחותה מהז יבוא למלחמה].

ולכן, לאחריו שכותב הרמב"ם "שהטובה תהיה מושפעת הרבה" – אשר "טובה" שיך לומר גם על דבר שהאדם אינו רואה את ה"טוב" שבו [ויתירה מזו: לשון "טובה" תחכין אפילו באופין שאינו יכול לקבללה, כאמור חז"ל (תענית כג, א) "השפעת עליהם (ווב) טובה אין יכולין לעמוד"],

מוסיף: "וכל המעדנים מצוין כו'", כי "معدנים" הם דברים **המעדרנים** (כדו"ל בעדינו העניין – מוקט טה, סע"ז), שהאדם מרגיש בהם הנאה ותעונג. וכמו שמצוין בתעונג שאין شيئا' קבוע שדבר זה יש בו עונג כלל, אלא שתלו依 בהרגשותו של האדם (שלא תקין שיהי תעונג לאדם מסוים מתענייה) – הרי מובן, **שוכל המעדנים מצוין כו'** הוא ריבוי של כל סוג טובה ועונג שהאדם מכיר ומרגיש. עליה"ק.

סימן י"ט

ספרת הכתר .. הנקר אאריך אנפין .. ז' ספריות תחתנות שנק' זעיר אנפין

השמות "אריך אנפין" ו"זעיר אנפין" מלמדים כי אותו עניין שבספרות הכתר – שהמקביל לו בכוחות הנפש הוא הרצון, שהוא כח מكيف וככללי – בא במדות התחנות באופן זעיר יותר.

להבנת הדבר יש להבחין בתהליכי הקיימ אצל האדם עצמו (כפי שהוסבר ב"עיר למשיחי" בספר של ביגנונים פרק ג', כי בהכרת השלבים השונים בפעילות הפנימית באדם מקיימים את מצות ידיעת אלקות. עיין שם!).

– הרצון שבנפש הינו "כח מكيف", ובשפה פשוטה – תחושה כללית, ובהקבלה לחיזונות הכתר הנקר "רצון"⁶¹. כאשר הרצון בא לידי ביטוי בדחף מעשי שישפי ויביא לתוצאות, הרי הוא ההרגשה הספציפית שבאהת המודות. לכן המודות הן "זעיר אנפין", ה"מקטינות" את הרצון מתחושה עילאית מופשטת, וממקדשות ומביאות אותו לתחושה ברתת-תפיסה.

הדבר רמזו גם בכך שהמליה "אהבה" – שהיא הראשונה שבמדות – מורכבת מהמליה "אהה" (שפירושה רצון) בתוספת האות ה', הרומזות לעיבורי הרצון והאפשרות לחוש ולתפוס" אותן.

סימן ב"ז

שחיי הצדיק אינם חייםبشرם כ"א חיים רווחניים

איתא בגמרא⁶²: א"ל [ר' יצחק לר' נחמן] הci א"ר יוחנן יעקב אבינו לא מת. א"ל [רב נחמן לר' יצחק] וכי בכדי ספדו ספדייא וחנטו חנטיא וקבעו קבריא? א"ל מקרא אני דורש, שנאמר⁶³ "וְאַתָּה אֶל תִּירא עֲבָדִ

61. ספר המאמרים עטרת עמי תיא. ועוד.
ראה גם אגרת התשובה פרק ד, "בחינת רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מדרגת בחינת חכמה עילאה".

62. תענית ה, ב.

63. ירמיה ל, י.

יעקב נאם כי, ועל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרוחק ואת זרעך מארץ
שבים" – מקיש הוא לזרען, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

לכואורה בדברי רב יצחק אין תשובה לטענתו של רב נחמן. הרי גם
העובדת ש"ספרדו ספרדניא וחנטו חנטיא ואבררו קבריא" מפורשת בפסק,
וכיצד אפשר לומר שהלא מת". או בסגנון אחר: כיצד אכן מתיאשetta
הסתירה בין הפסוקים?

לפי המבוואר כאן מובן הדבר היטיב; וכך יובנו גם דברי חז"ל על צדיקים
בכלל "שבמייתנן נקרו חיים"⁶⁴ וכיitzד אין בכך כל סתייה להשלכות
הhalchot בפטירת אדם – שכמובן נהוגות גם בהסתלקות צדיקים.

להבנת הדברים תוקדם הנחת-בסיס נוספת:

ידוע לנו כי בתורה ובדינים שונים, אשר כולם אמת וכולם חלק מ"תורה
אחד", אלא שככל עניין וכל פירוש נכון ב"עולם" בו הוא נאמר (עיין במובא
ל"כללי רשי", סעיף ג – "בנתבי הפרד"ס").

פשוטו של מקרה מתייחס לעולם הפשט, עולם העשיה. כך גם halchot,
לפי פשוטן, מתייחסות לעולם בו אנו חיים את חיינו הגשמיים⁶⁵. בעולם
זה, הרי שהפסקת ה"חיים הבשוריים" נחשבת כמיתה. כך זה בחלוקת התורה
המתיחיסים לעולם הזה.

בעולם גבוה יותר⁶⁶, שם מתיחיסים למהותם הפנימית של הדברים –
הרי כיון ש"חיי הצדיק" הינם רוחניים, ובhem לא תיתכן הפסקה, הרי
שהברובד זה ובמובן זה הוא אכן חי.

לכן דיביך רב נחמן ואמר "מרקא אני דורש": רב יוחנן לא התכוון
לומר שישעך אבינו לא מטה בנסיבות הפשטה של הדברים, אלא הכוונה
ללימוד ה"מרקא" ולהבנת המזיאות כפי שהיא ב"דרש".

*

יש להדגиш, כי כמו בכל עניין בתורה כך גם בעניינו – שני הדברים
nocnaim לחולוטין. כל אחד אמת ויציב במקום בו נאמר.

.64. ברכות יח, א.

.65. יצוין גם ללקוטי שיחות חלק ד' עמ' 1236 בשזה"ג הא' להערה 34. עיין היטוב.
.66. יצוין לשני האופנים בסדרם של פרד"ס, פשט רמז דרוש וסוד התורה (מובא בלקוטי לי
 יצחק על זהר בראשית עמ' קסט) – דרוש בבריאה, רמז ביצירה; או רמז בבריאה ודרש ביצירה.

עם זאת, ודוקא בגלל זאת, הניסיון לבלב בין הדברים ולהסיק מסקנות מהנהמר בחולק אחד בתורה לגבי חלק אחר נובע מטעות יסודית בדרכי הלימוד.

שחטי הצדיק אינם חיים בשרים כ"א חיים רוחניים

על פי דברי רבנו כאן ניתן, אולי, לבחיר את משמעות הפסוק⁶⁷ "חי חי הוא יונק גור" – כדלהלן, ובהקדים:

הוסבר⁶⁸ שדור המלך ע"ה היה במדrigת "צדיק" לפי הגדרת רבנו בתניא קדישא, ולכן הוא שאמר "ולבי חלל בקרבי". כן ביאר רבנו בתניא קדישא פרק ט"ו שדורוק הצדיק נקרא "עבד ה".

לפי האמור יובן כי משמעות "חי חי הוא יודך" היא שדור המלך, הצדיק, פותח את מזומו "חיי" (18) בתהלים וכן את המזומו ה"חיי" (18) של אחרים – מזמור ל"ו בתהלים, במלים "למנצח לעבד ה', לדוד".

האמור בולט במיוחד במזמור י"ח בתהלים, "למנצח לעבד ה', לדוד, אשר דיבר לה' את דברי השירה הזאת...", העוסק ככלו בהודאה לה, "חי חי הוא יודך".

סיכום ב"ט

בבית חומה גדויל

ב"שיעורים בספר התניא" העיר כאן כ"ק אדרמו"ר זי"ע: "צ"ע מהו הנמשל".

בליקוט פירושים ומ"מ לתניא (חיטרייך) העתיק את ההערה אחרי המלים "בית חומה". נראה הבין שקשישת כ"ק אדרמו"ר זי"ע היא על הפרט של "חומה".

אך ב"שיעורים בספר התניא" ההערה באה אחרי המלה "גadol", וכמובן בפשטות שהמילה חומה לא באה לציין פרט נוסף במשל, אלא שכך הוא

.67 ישעה לח, יט.

.68 ראה ב"ניר למשיחי" לספר של ביגנונים פרק א' ופרק י'.

סגנון הלשון; מה שאין כן הביטוי "גדול" מיותר לכאותה אלא אם כן נאמר שהוא רמז על פרט מסוים במשל].

ולא כדאי להזכיר: בהבנה פשוטה של המשל, כוונת רבנו לרמזו לא רק ל"עמודים" – המצוות אלא לכך שעליידם האדם מתקשך עם רצון העליון, בחינת "מקייף", וזה רמז בכך שהבית הוא גדול, ככל מר שהוא מרום ולא בא בקשר ישיר, אפילו כ"מكيف הקרוב", אל הנמצאים תחתיו. וכי שואמר בפירוש בהמשך הדברים "שהמצוות הן עד" מ כמו העמודים נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה".

זאת ועוד: הצורך ב"עמודים" בביתינו רק בבית גדול, כדי, שהרי בבית בגובה מוצע אין צורך בעמודים לתמוך בגג. גם פרט זה קשור לנו – העובדה שרצון העליון הינו מקייף וגובה, היא היוצרת את הצורך במצוות (העמודים) כדי לחבר ביננו וביננו.

.etz"u.

קונטרס אחדרון

ד"ה להבין מ"ש בשער היהודים

ליימוד התורה הוא מבין ו יודע מה שלומד
אבל"ה לא מיקרי לימוד כלל רק שלומד סתם
בלא כוונה לשמה מה אהבת ה' שבלבו בבחירות
גילוי רק מה אהבה המסתורת הטבעית

כאן מתיחס אדרמור'ר הוזן לשוני הקיים בין תורה לתפלה: למרות
ששניותם, הן תורה והן תפלה, כאשר הם בכוונה עולים לאותה הדרגה,
עלום הבריאה,

- מאידך, בין תורה ותפלה שלא בכוונה קיים שני. תפלה שלא בכוונה
נדחית למטה לגמרי, ואילו על ידי תורה שלא בכוונה נבראים מלאכים
בעולם היצירה.

על כך מבאר רבנו, שימושות הביתוי "שלא בכוונה" בשני המקומות
איינה זהה: ב"תורה שלא בכוונה" האדם הלומד מבין ו יודע את דברי
התורה שלומד, ומשמעות "שלא בכוונה" היא שחשורה הכוונה "לשמה",
ואילו "תפלה שלא בכוונה" היא תפלה בלי תשומת לב להבנת מלות
התפלה.

מדוברים אלו עליה בכירור, לכאהורה, כי כאשר אדם מתפלל וחוש ב
ומכוון את פירוש המלים, והחסרונו הוא רק בכך שאינו ב"כוונה לשמה
מה אהבת ה' שבלבו בבחינת גילוי" - אוראו אפילו מהתפלה נבראים
מלאכים בעולם היצירה.

שלא לשמה ממש להתנדל

בלקוטי שיחות^ט מבחין כ"ק אדרמור'ר זי"ע בין שני אופנים בלימוד
תורה לשם קבלת שכר:

אופן אחד הוא לימוד בשבייל שהקב"ה יתן לו שכר על לימוד התורה;
אופן שני - לימוד כדי ליקח לעצמו כבוד וגדולה", או כדי להתרпрос מכך
- תועלת שהאדם " לוקח" מלימוד התורה.

^ט. חלק כי' שיחה ב' לפ' לר-לך. עי"ש.

באופן השני, הרי נוסף על כך שהלימוד הוא "שלא לשמה", ניתוסף בזה האיסור של "אל תעשה [התורה] עטרה להתגדל בה ולא קרדום לחתוֹרַ בָּה".

לעומת זאת לגבי האופן הראשון – לא מצאנו שאסרו זאת. אדרבה: נפסק להלכה⁷ ש"לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוֹרַ שֶׁלֹּא לְשָׁמָה בָּא לְשָׁמָה".

ידוע הפירוש החסידי במאמר זה, כי ב"טור" ה"שלא לשמה" עצמו ישנו ה"לשמה". יתרון להוסיף ולברר בכך (בஹושך למבואו בלקוטי שיחות שם): לא רק שבזמן שעוסק שלא לשמה קיימת גם כוונה נסתרת "לשמה", אלא יתרה מכך, ה"שלא לשמה" עצמו הינו, בעומק, "לשמה". היכיז? כיון שכוונתו היא לקבל שכר מהקב"ה – הרי ב"לא לשמה" זה אינו מנתב את למוד התורה וההנאה ממנו למקום זר. כשם שהיהודים שחרר לו דבר ומתפלל ומבקש מהקב"ה שימילא את מבו堪שו, הרי פשוט שאין כל חסרונו בתפלתו (ادرבה: הרי זו היא תוכנה של מצוות התפלה) – לכואורה הוא הדין בלמוד התורה כדי לקבל שכר מהקב"ה. בשני המקרים אדם מקיים את רצון ה' (תפלה או תורה), ומצפה שבעקבות זאת ירעיף עליו ה' – מזכה הנצח – שכר.

נראה לבאר לאור זאת את לשון אדרמור הזקן כאן "שלא לשמה ממש": כאשר אדם מצפה לשכר מאת הקב"ה (כabhängig בראשון הנ"ל), אמן גם אז אין זה "לשמה" האידיאלי, אך לכל הפתוח הוא קשור עם הקב"ה. מאידך, כאשר הוא "לוקח" לעצמו הنانה ותועלת כל שהיא מהתורה – הוא כביכול מנטק לגמרי את התורה מקודשת הקב"ה.

רכ"ב שביבים

**עובדות, "זוארטים",
פנינים זוכרנות**

א.

"זיכתוב משה"

שבעת ה"שביבים" דלהלן עוסקים בביטויי הערכת הגאון הגדול, פוסק הדור, רבי משה פיינשטיין זצ"ל, בעל ה'אגרות משה', את כ"ק אדרמור"ר זי"ע. הם הופיעו במדור "ניצוצי רבי" שבקונטראס "התקשרות", גליון א'שיט, אותו כותב בקביעות חתני הרה"ג הרה"ח רבי מרדכי מנשה שי' לאופר, ומשם יועתקו להלן בלשונם.

לאחרונה הופיע מחקר שכותב הרב יצחק רונס בהאוצר' גילין לא (חדש מהם אב תשע"ט), אודות הערכתו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, ועל ה'אגרות משה', למכותבו על פי בוחנת הפתיחות לתשובותיו, ושם נאמר עמי רצט-ש נת"ח להגאה"ח רבי שמחה זיאינץ שליט"א מגדל העמק שהפנה אותו למחקר זה]:
בשונה מספרי שאלות ותשובות אחרים, שבהם המחבר השמיט בשעת ההדפסה את הפניה האישית למכותב, או בחר להדפיס פניה זו באופן חלקיקי, הפתיחות שבסו"ת אגרות משה מופיעות בשלימותן.

הרבי משה פיינשטיין נהג לפתח את מאות ואלפי מכתבי התשובה ששלח לשואליו בדרכי ברכה קצרים הבנויים על תבנית קבועה, ובهم פניה אישית למכותבו. הפניה נפתחת בראשי התיבות "מע"כ" (מעלת כבוד..."), ובדרך כלל ממשיך מיד לאחר מכן לתאר את מכותבו בתואר "ידידי", עם מילוט הערה משתנות נוספת, כאשר הפניה חותמת בראשי התיבות "שליט"א".

התתקנות אחר השימוש בתארוי חיבת מיוחדים תוכל להעיד על ההקפה והדיוקנות בבחירות מילוטיו...

ב.

**"מע"כ הود כ"ק הגאון הצדיק מוהרמ"מ שליט"א
שניאודסאן האדמו"ר מלויוואויטש"**

בצד התיאורים הרוחניים והשגורים, דוגמת כינוי מכותבו בתואר "הרב הגאון" (שהוזר על עצמו במעט אלף מכתבים שונים!) מופיעים לעיתים בתשובותיו, תיאורים יוצאי דופן במילוי אחד.

שבעה מכותבים בלבד תוארו על ידו בכינוי " הצדיק" או "הרחה"ץ" (הרב הצדיק) – פניה זו מופיעה בשני מכתביו הייחודיים לרבי מלויובביץ.

באחד מהמכתבים שבהם הזכיר את מכותבו בתואר "הגאון הצדיק" – אגרת שאוֹתָה שלח לרבי מלויוואויטש – מצוים תיאורים יהודים נוספים מיוחדים בימים.

התשובה מופיעה בחלק או"ח חלק ד, סימן ט פותחת כך: "מע"כ הוד כ"ק הגאון הצדיק מוהרמ"מ שליט"א שניאודסאן האדמו"ר מלויוואויטש".

והנה, מדבריו שזהו המכתב היחיד בכל תשעת כתבי האגרות משה שבחר פיניינשטיין בחר לפניו אל מכותבו בתואר הכבוד: "הוד", כמו גם המכתב היחיד מכל תשובותיו שבהם השתמש בתואר: "כ"ק".

ג.

"כבד קדושת הוד גאננו שליט"א"

ביטויי כבוד נדרירים אלו (כ"ק, הוד) מופיעים גם בגוף המכתב בו הרב משה כותב אל הרב ש"הודיעו לי בדבר שהוכ"ק גאננו" (הוד כבוד קדושת גאננו); "כ"ק הו"ג שליט"א" – "כבד קדושת הוד גאננו שליט"א".

הפניה אל מכותבו בתואר הכבוד "הו"ג" נדריר ביותר, ולמעשה קיים רק ועוד שתי תשובות בלבד. בפעם הראשונה שבו הביטוי הופיע (פעמיים באותה מכתב) מדובר היה במכותב שנכתב אף הוא לרבי מלויובביץ – כעשרה וחמש שנה קודם לכן (אגרות-משה אורח-חייבים א, צב). והפעם הנוספת שבו הרב משה פנה כך למכותבו (שלוש פעמים באותו מכתב!) היה במסגרת

מכותב שכותב בשנת תשכ"ז לרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק מבוסטון (אגרות-משה יורה-דעה ג, מג).

לחתיימת הדברים, אוסף להעיר שההערכה המיווחדת למכותבים שונים ניכרת גם בנוסח החתימה של מכתביו אליהם. התוספת הייחודית "מויקרו כרום גאונו" מופיעה רק בחתיימת שש מתשובותיו – כולם לרבעים מתקופ הרשימה שלעליל שבפנייתו אליויהם תיאר אותם כ"הגאון הגדול".

צוין שבתשובתו לרבי מליבוביטש מופיע המקום הנוסף הייחיד שתיאר רק את אחד ממכותבו בתשובותיו, כשבגוף התשובה (או"ח ד, ט) כתוב אליו "בדבר שהוכ"ק גאונו מתחנין...".

עד כאן מן המאמר-מחקר האמור.

.ד.

קדשות על גבי ספרי הגר"ם פינשטיין

כותב המאמר התייחס, כאמור בדבריו האמורים, רק למכותבים שנדרפסו באגרות משה", אולם המעניין למוד עוד על ההערכתה המופלגת שරחץ הגר"ם פינשטיין לרבי מוזמן לעיין בערכו של הגר"ם פינשטיין ב"שםן שנון מחבריך", כרך ד', שם מובאים מכתבים רבים נוספים של הגר"ם פינשטיין אל הרבי ואודות הצלפותו לתקנותיו הקדושות, גם בהם הוא מרבה להשתמש בתארים המיווחדים שהובאו לעיל, ויתר מכך.

להלן יצוטטו רק שלוש הקדשות שכותב הגר"ם פינשטיין בכתב ידו (תצלום כתבי היד פורסם בספר 'שםן שנון מחבריך' כרך ג' עמי' 47) על גבי שלושה מספוריו אותם העניק רבי משה לרבי ומצוראים עד היום בספריות 'אגודת חסידי חב"ד'. הראשונה נכתבת על הספר 'דברות משה' על מסכת בבא בתרא; השנייה על 'דברות משה' על מסכת שבת, והאחרונה על 'דברות משה' על מסכת יבמות.

ה.

**"בברכה שיאיריך השם-יתברך
ניסיותו עד ביאת המשיח"**

בעזרת-השם-יתברך
להוד-כבד-קדושת
האדמו"ר מליאובאוץ' שליט"א
מתנה מאת המחבר
ובברכה שיאיריך השם-יתברך nisiתו עד ביאת המשיח
משה פינשטיין
ט"ו מרחשון תשכ"ט

ג.

"השם-יתברך ירים קדנו עד ביאת הגואל צדק"

בעזרת-השם-יתברך
למעלת-כבוד יידי הרב הנאון והצדיק
הרמ"מ שליט"א האדמו"ר מליאובאוץ'
השם-יתברך ירים קדנו עד ביאת הגואל צדק
המחבר משה פינשטיין
ב' דר"ח אדר תשל"ב

ג.

"ירום כסאו עד ביאת מלך המשיח בקרוב"

בעזרת-השם-יתברך
בברכה להוד כבוד-קדושת הנאון
מוחרמם"ש האדמו"ר מליאובאוציא' שליט"א
ירום כסאו עד ביאת מלך המשיח בקרוב
המחבר משה פינשטיין
י"ג תמוז תש"מ

ח.

"אור המיאד"

בין גדולי ישראל שהשתתפו בחתונת כ"ק אדמו"ר ז"ע, שנערכה ביום י"ד בכסלו שנת תרפ"ט בורושא, היה גם הגר"מ שפירא זצ"ל.

בחתוואדות פרשת צו שנה תשל"א, בהקשר לפירוש מסויים של רשי", סיפר הרב: "בחתונתי, שהתקיימה בורושה, נכח גם הרב מלבילן, שהעניק לי בתור "דרשה גישאנק" [= דורך דרש] את ספרו "אור המיאד" ולאחר מכן אף נטל חלק ב"שבע ברכות". מורי וחמי חביבו ביותר ורצה מאד שאשוחח אותו בלימוד. התבוננתי אז בספר, ובין התשובות מצויה אחת העוסקת בפירוש רשי' זה הנידון עתה... אל תהשدونי שאני בקי בכל ספרי השו"ת... עיינתי אז (בתקופת החתונה) בספר, ומאו נשארו הדברים בזכרוני".

גם ב ביקור הרה"ק מסדייגורה זצ"ל אצל כ"ק אדמו"ר ז"ע ביום ד' בתמוז תש"מ, הזכיר הרב את שיחתו בלימוד עם הרב שפירא בחתונתו.

ט.

"הרבי מלויובאוזיטש, לחתם חתן גאון עולם"

כך סיפר הגה"ח רבינו שמואל זלמןוב זצ"ל:

במהלך החתונה ביקש כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע מהגר"מ שפירא שישוחח עם הרב בדרכי תורה. הרב שפירא פנה אל הרב ואמר לו "נו.. אמרו משחו". הרב הרצה לפניו במשך שעה ארוכה, בשקט ובמתינות, תוך כדי שהרב שפירא מקשיב ומעיר מידי פעעם הערות קצורות. בסיום השיחה פנה הרב שפירא לאדמו"ר הריי"ץ ואמר לו: "הרבי מלויובאוזיטש, לחתם חתן גאון עולם".

למחמת החתונה, הגיע הרב שפירא למלוון בו שהה הרב אחורי החתונה, כדי לחתת לו מתנת החתונה את ספרו "שו"ת אור המיאד" כשלילה הקדשה בכתב ידו. הרב והרבי שפירא שוחחו במשך כמה שעות בחדר צדדי בבית המלוון ובסיומו יצא הרב שפירא בהתפעלות גדולה.

*

להלן נוסח הקדשת הגר"מ שפירא על ספרו 'אור המאיר' אותו העניק
לרבנן כמתנת חתונה: "מתת דרשה לענבי הגפן בני אבهن עילאיין קדישין,
ביום החתונה ג' וישלח תרפ"ט בעיר ווארשא יצ'ו, מאת המחבר".

(שני ה"שביבים" האחרוניים – על פי ימי מלך חלק א', עמודים 283-279)

י

"בר בטחו אבותינו"

יחד עם גאוותו ופקחותו העצומה של הגאון החסיד רבי מאיר שפירא
צ"ל, שנודע כרבה של לובלין ומיסיד וראש ישיבת חכמי לובלין הוא ניחן
בכישرون מוזיקלי ולהלן בעצמו מספר ניגונים.

אחד מהניגונים שחיבר הוא לחן על הפסוקים (תהלים כב, ו-ז) "בר בטחו
אבותינו גו", "אליך זעקו גו". במספר התווועדיות שר כ"ק אדמו"ר זי"ע
בעצמו את הניגון האמור למרות שאינו ניגון חבד"י.

.יא.

מדברי כ"ק האדמו"ר מפיטסבורג שליט"א

אחד מההוראות כ"ק אדמו"ר זי"ע לימי "בין המצרים" היה להוסף בלימוד התורה בכלל ובעניינים בית המקדש בפרט, על יסוד מאמרי חז"ל שהלימוד בכלל ובעניינים אלה בפרט מזרז את בית הגואלה השלמה ובין בית המקדש השלישי.

בהתאם להוראה האמורה מארגן חתני הרה"ג הרה"ח רבי מרדרכי מנשה שי' לאופר, שליח הרבי ורב רובע י"א באשדוד, מדי שנה כניסה העוסק בעניינים האמורים.

בשנת תשע"ט כיבד כ"ק האדמו"ר מפיטסבורג שליט"א את הכנס בנווכחותו, ואף נשא דברים עמוקים לבו ועורר את הנוכחים.

בין הדברים הרחיב כ"ק האדמו"ר מפיטסבורג שליט"א את הדיבור על כ"ק אדמו"ר זי"ע, והערצתו העצומה לרבי בלבטה מאוד בדבריו.

חתני שי' סיפר לי על פתגם אחד מתוך הדברים:

"יוטר מיליון יהודים שמעו לדאשונה על הקב"ה והתקרבו אליו בזכות כ"ק אדמו"ר מליאבאוויטש"..."

.יב.

"לדברי מליאבאוויטש יש כה מיוחד של התהדיםות"

הרה"ח ר' שבתי שי' וינטרוב הוא בן למשפחה חסידי סטראיקוב.

שמעתי מר' שבתי שי' שהרה"ק מטראיקוב זצ"ל (שהיה בצעירותו, אגב, מקורבי הגראייז'ן מבריסק זצ"ל) ביטה פעמים רבות את הערצתו לכ"ק אדמו"ר זי"ע.

בהזדמנות מסוימת אמר הרה"ק מטראיקוב זצ"ל לר' שבתי שי' כי לדברי מליאבאוויטש יש כה מיוחד של התהדיםות בתורה ובעבודת ה'.

יג.

תפלת התורה

עוד שמעתי בשם הרה"ק מטטריקוב זצ"ל שהתחבטה כי כאשר כ"ק אדמו"ר זי"ע עומד סמוך לציון כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ נ"ע ומעתיר בתפלה על היהודים - עומדים שם מסכחות הש"ס וספרי הרמב"ם כולם ומתפללים עליהם. מובן, איפוא, שהתפלה מתקבלת באופן הטוב ביותר.

יד.

"טרם יקדאו ואני אעננה"

עוד שמעתי מר' שבתי שי':

באחד מביקוריו של הרה"ג רבי אהרן רגוזניצקי, מחשובי בני תורה הליטאים ומנהל תלמוד תורה תשבר' בبني ברק, בארץות הברית הוא נכנס ל"יחידות" בהיכל קדשו של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

בתחילת ה"יחידות" הגיש, כנהוג, דף "פ"נ" (= פדיון נשא). בנסיבות אותן נושא לגנות זאת ("קויטל") ובו פירוט שמות בני משפחתו לברכה.

הרבי נטל עפרון ועבר על כל שם. כשהגיע לשם "נחום" (כנראה המדבר באחד הילדים) נעצר הרבי בקריאתו והבית במבט חזק על רבי אהרן. לאחר מכן אמר הרבי "אזכיר על הציון" ומהשין בקריאת השמות הבאים.

מיד בסיום ה"יחידות" התקשר רבי אהרן לבתו והתעניין מה שלום נחום. התשובה הייתה שהוא התאשפז פתאומית ומאותו רגע החל השיפור במעמדו.

טו.

שיעוריו התניא של אדמו"ר זזוויהל זצ"ל

הרה"ק רבי מרדכי מזוויהל זצ"ל נהג לומר מדי יום ביוםו שיעור תניא בפני שומעי לקחו.

בנו בכורו ומלא מקומו, הרה"ק רבי אברהם זצ"ל, למד תניא בצעירותו בישיבת "תורת אמת", ולימדים נהג למסור שיעור בתניא פעם בשבוע, ביום חמישי, בפני קבוצה מובהחתת מחסידיו.

טז.

הרה"ק מקופיטשניז זצ"ל

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מקופיטשניז זצ"ל (נולד כד' באדר תרמ"ח), כיהן כאדמו"ר לחסידות קופיטשניז מבית רוזין.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה עבר לוינה, שם עמד וניצח על מלאכת הארגון והסייע להמוני הפליטים.

עמד בקשרי מכתבים עם כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע. בმეთხმეობა
אותו הרב מוהריי"ץ בתוארים: "ידידי הרב הנודע לשם תהלה ותפארת
בכבוד פועלותיו הטובות גוע תרשישים"...

יז.

הקשר עם כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע

מיד לאחר הסתלקות אביו, הרה"ק רבי יצחק מאיר מקופיטשניז זצ"ל, ביום ב' דראש השנה תרצ"ו, כתוב לו הרב מוהריי"ץ מכתב תנחומין ועוזד אותו לקחת על עצמו על האדמו"ת ולהמשיך את השוללת.

באotta שנה ביקש ממנו הרב מוהריי"ץ לפועל בעניין אמיירת כל ספר התהילים בזמנים מסוימים, בשבת לפני התפילה או בין מנהה לעריבת, והרה"ק מקופיטשניז מילא את הבקשה.

בשנת תרצ"ט השתדכה בתו של הרה"ק מקופיטשניז עם הגאון החסיד רבי שנייאור זלמן גוראריה זצ"ל, כאשר הרב מוהריי"ץ ליווה את כל שלבי השידוך.

באotta שנה עזב את וינה ונסע לארכוזות הברית, שם הקים מחדש את חצרו.

יח.

"זמשלוּחַ מנוֹת אִישׁ לְדָעֶה"

בתקופה הראשונה לבואו של אדמור"ר הריני"ץ לארכוז הברית היה הרה"ק מקופיטשנץ בא לבקרו לעיתים תכופות ושוררו ביניהם קשרי ידידות. לאחר הסתלקות כ"ק אדמור"ר מוהריני"ץ המשיך קשר הידידות עם כ"ק אדמור"ר זי"ע.

באותן שנים נהג כ"ק אדמור"ר מוהריני"ץ לשלוּחַ מנוֹת בפורים לשלוּחה מגדולי וזקני האדרמוריים שהtaggorro בניו יורק.

היו אלה: הרה"ק רב שמעון שלום קאליש מאמשינוב צ"ל (ואה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, יד. ג, צז, הרה"ק רב מרדכי שלמה פרידמן מביאן צ"ל (ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, ד-ה, הרה"ק רב אברהם יהושע השל מקופיטשנץ צ"ל (ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ד, קכח. לעיל אותיות טזיו. להלן אותיות יט-כג.כו).

לאחר הסתלקות כ"ק אדמור"ר מוהריני"ץ, בי' שבט תש"י, המשיך הרב במנוג זה עד להסתלקותם.

יט.

"בְּסֻוד שְׂיחַ שְׁדֵפִי קָדוֹשׁ"

הרבי ביקר אצל הרה"ק מקופיטשנץ פעמיים: בפעם הראשונה, בי' באדר שני תש"ד, בעת ניחום אבלים על אחותו מרתה חוה (אשת הרה"ק רב אליעזר הגור מויזנץ צ"ל). בשיחה דובר על דרכה של חסידות ויזנץ בכו השמחה ואהבת ישראל. בעת תפילה ערבית, יצא הקהל לבית המדרש והאדמור"ר התפלל בחדרו, כאשר הרבי נשאר יחד עמו בחדר. לאחר התפילה שוחחו כ-15-10 דקות, ולאחר מכן יצא הרבי כאשר כמה ניגשו אליו לקבל שלום.

בפעם השנייה, בג' מנחם אב תשח"י, הגיע אליו הרבי לניחום אבלים על אחיו רב מרדכי שרגא צ"ל. בשיחה דבר הרבי על כך שייהודים צדיכים להיות עשירים, הרה"ק מקופיטשנץ לא השלים בתחליה עם שיטה זו, מכיוון שפחד מניסיונו העשירות. לאחר דיון בנושא, הסכים לבסוף האדמור"ר שהקב"ה יתן ליהודים עושירות.

ב' תשרי תשכ"ה, הגיע הרה"ק מ קופיטשניץ אל הרב לניחום אבלימע על פטירת אמו הרבנית חנה. לאחר הניחום בירך את הרב ויצא, והרב סימן שייצאו וילווהו.

ב.

הסתלקותו ומילא מקומו

הרה"ק מ קופיטשניץ הסתלק בט"ז تمוז תשכ"ח. ארונו הובא לאرض ישראל, והוא נטמן בטבריה סמוך לציון דודו הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זצ"ל.

מילא את מקומו בנו, הרה"ק רבי משה מרדי הعشיל מ קופיטשניץ זצ"ל, שנפטר שמונה שנים בלבד לאחר התמנהו לאדמו"ר, בי"ז סיון תשל"ה.

(חמשת ה"шибיבים" האחרונים – על פי "מלכת התורה" ו"חב"דפיה")

כא.

"לכל זמן ועת לכל חפץ" (קהלת ג, א)

אחד הסיפורים המעניינים על כ"ק אדמו"ר זי"ע והרה"ק מ קופיטשניץ זצ"ל:

לפני נסיעתו לביקור בארץ הקודש בחודש איר תש"ח התקשר הרה"ק מ קופיטשניץ לרבי כדי להודיע על כך.

הרבי הגיב: אם הייתי מבעוד מועד שבתכניתכם לנסוע בזמן זה – הייתה מציע לכם לעשות זאת זמן אחר, משום שבתקופה זו מתנהלת תעמולת להبات אשים חשובים לביקור בארץ לרוגל "חגיגות העשור" לקום המדינה וביקורכם יכול להתרפרש כעדוד לכך.

כב.

"ו) עת לדפוא" (קהלת ג, ג)

המשך הסיפור מעניין לא פחות:

באותו לילה בו התרנה השיחה האמורה בין כ"ק אדמור"ר זי"ע והרה"ק מקופיטשניץ זצ"ל קיבל הרבי אנשיים ל"יחידות". אחת המברורות ב"יחידות" הייתה נערה בת ישראל שהייתה לה קשר רח"ל עם גוי. היא התיעצה עם הרבי האם ואיך כדאי לה להתנק מהקשר האסור רח"ל.

תשובה הרבי הייתה: בדיק בתקופה זו מנהלות בארץ ישראל "חגיגות העשור", הרי זו עילה מתאימה לנסעה לביקור בארץ ומילא לניתוק הקשר...

*

מדחים להיווכח ב"גדלות המוחין" המיוחדת זו:

מהד, כ"ק אדמור"ר זי"ע, כשאר רביה"ק, מתנגד בחריפות לציונות ולהגיגות שנערכו לרגל ציון התייסדות המדינה ואף ביקש למנוע את הרה"ק מקופיטשניץ זצ"ל, שהיה מגדרי וזקני האדמוראים, מנסעה לארץ מחשש שהדבר יתפרש כחלק מן העניין.

ומайдך – כאשר באמצעות עובדת קיום החגיגות האמורות ניתן להציג בבית ישראל קשר אסור רח"ל – משתמש הרבי בעובדה זו לטובת העניין...

כג.

יד מושטה לשלים

בהתוות הרה"ק מקופיטשניץ זצ"ל בארץ הקודש בשנת תש"ח (או ב ביקור קודם) זכיתי להשתתף במספר פעמים ב"טישים" שערך.

מאחת הפעמים זכורה לי האפיודה הבאה:

ה"טיש" שלليل שבת התקיים בישיבת "תפארת צבי". יד ימינו של הרה"ק מקופיטשניץ הייתה מגובסת ולכון הוא לא הניע כמעט את ידו זו.

הרה"ח ר' שמשון פישר ע"ה היה מראשי תנועת פאג"י (ראה "шибיבים" שב"לקט ופרט" ג, קס). ר' שמשון נהג להתפלל בנוסח אשכנז, ואף שימש כשל"ץ ביום הנוראים אצל ה"פרשבורג רב" [= הרב מפרשבורג], שגם אצלו היה נהוג להתפלל בנוסח אשכנז.

[אגב: בנו של ר' שמשון, הרה"ח ר' גבריאל ע"ה, היה משב"ק של הגר"ץ דושינסקי זצ"ל (ראה "шибיבים" שב"לקט ופרט" ג, קמט). חתנו של ר' שמשון הוא הרה"ח ר' ברוך אליו גروسברגר ע"ה, משומעי לכהן של הגר"ץ דושינסקי זצ"ל. נכדיו של ר' ברוך אליו הינט חסידי חב"ד].

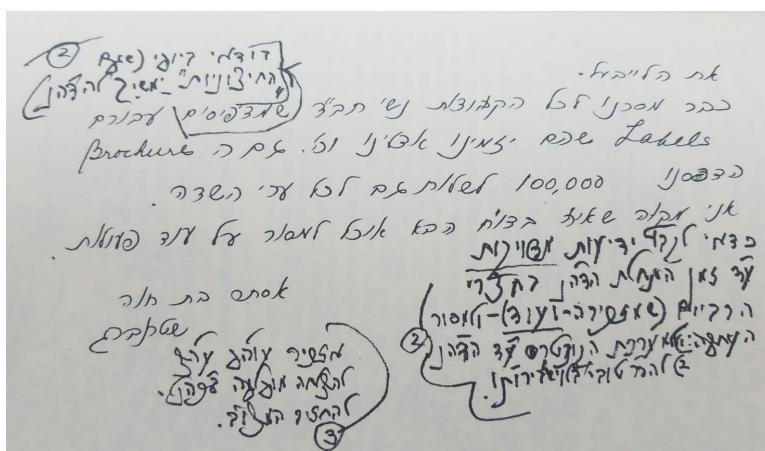
ר' שמשון הגיע, איפוא, להשתתף ב"טיש" כדי לבקר את הרה"ק מקופיטשניץ אותו הכיר עוד משנות מגוריו בוינה, שם היה ביתו של הרה"ק מקופיטשניץ פתוח לרווחה.

כאשר נכנס ר' שמשון הבchin בו מיד הרה"ק מקופיטשניץ שישב בראש השולחן, התאמץ להרים באופן מיוחד את ידו המГОבשת כדי לאותת לשלום לר' שמשון, לו רוחש חיבת מיוחדת.

בד.

כתב-יד-קדשו של ב"ק אדמו"ר זי"ע

ב"אגרות קודש" מאת ב"ק אדמו"ר זי"ע, חלק ל' עמוד 16, פורסם צלום מענה הרבי בכתב-יד-קדשו בו הוא מזכיר את שמי. להלן הצלום.

כה.

פתחן הכתב

בשיחת קודש שנאמרה בכ"ד אלול תשל"ד יצא כ"ק אדמו"ר זי"ע בקריאה מיוחדת אשר כל בנות ישראל בכל קצווי תבל, גם אלה שלפני הנישואין החל מגיל חינוך, תשתדלנה במיחוז בקיום מצוות הדלקת נרות שבת קודש, והרבה לעורר על כך בעיקר משך שנת תשל"ה בשיחות ומכתבי קדשו. השם שניית להתערות זו היה "מבחן נש"ק [= נרות שבת קודש].".

בשלחי חודש כסלו תשל"ה הורה הרב לייחורי ה"כולל" בשכונת "קרואין הייטס" להעמיק בסוגיה זו ולהוציא לאור קונטרס העוסק בביורו כל פרטיו הכלכליות ומהנוגד הדלקת נרות שבת קודש על ידי בנות קטנות. הקונטרס נערך משך חודש טבת ויצא לאור בתחלת חודש שבט תשל"ה בשם "קונטרס נרות שבת קודש".

גם "צעררי אגודה חב"ד" בירושלים, שעמדתי אז בראשה, נרתמה ל"מבחן נש"ק" בכל המרצין. לשם כך בירורתי על מספר חצרות חסידיות הנוגאות במנהג זה והתברר שרוב החצרות החסידיות, ואף שאינן חסידיות, כגון בית בריסק, נהגו מדור דור במנהג זה, ופרסמננו זאת.

כו.

"בדאי לקבץ ידיעות מדוקיקות .. ולמסוד העתקה"

הרוח החיה ב"מבחן" קודש זה בארצות הברית הייתה הרובנית מרמת אסתראת תחמי שטרנברג, בתו של הגה"ח רבי שניאור זלמן גואריה זצ"ל, חתנו של הרה"ק רבי אברהם יהושע השל מקופיטשניץ זצ"ל. הרובנית שטרנברג הייתה, איפוא, נכחת הרה"ק מקופיטשניץ זצ"ל.

הרובנית שטרנברג נגהה לדוחה בכתב לכ"ק אדמו"ר זי"ע על התקדמות הפעילות ב"מבחן", ובין השאר דיווחה, כפי הנראה, על המנהג בחצר קופיטשניץ וחצרות נספנות מגזע רוז'ין ואפטה, שנוהג אצלם להדליק נש"ק מגיל צעיר, וכתבה על כך לרבי אחד ממכתביה בחודש טבת תשל"ה.

על פרט זה במכתבה בא מענה כ"ק אדמו"ר זי"ע בכתב יד-קדשו:

כדי לקבץ ידיעות מדויקות על-דבר זה מהתחלת הדלקת-הנרות בחצר הרבאים (שמצירה - ועוד) - ולמסור העתקה: 1) למערכת הקונטרס על-דבר הדלקת-הנרות 2) להרב-ר' טובי בלוי שי בירושלימים-תבנה-ותוכנו.

[יצוין כי רשות משפחות גדולות בישראל שנהגו במנハג האמור נדפסה ב"קונטרס נרות שבת קודש" (ברוקלין תשל"ה עמוד 29].

בז.

המשיח שבבל יהודי

בספר "מאור עיניים" של הרה"ק רבינו מנחם נחום מטשרנוביל זצ"ל, מביא (בפרשת פינחס): "כמאמר הבבש"ט נבג"מ שצירך כל אחד מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח השין לנשמו... . יהיה משיח קומה שלימה מכל NAMES של ישראל כלולה מס' ריבוא כמו שהוא קודם החטא של אדם הראשון". כלומר: בכל יהודי יש ניצוץ של מלך המשיח.

כ"ק אדרמו"ר זי"ע הביא שתי הוכחות לכך:

א. הפסוק "דרך כוכב מיעקב וكم שבט מישראל", אף על פי שבתרגומים ובמדרשים כתוב שהכוונה היא למלך המשיח, אך בתלמוד ירושלמי נדרש הפסוק בכל אחד מישראל. לאור דברי המאור עיניים בשם הבבש"ט – שני הפירושים מתאימים שהרי בכל יהודי יש ניצוץ של משיח (לקוטי שיחות חלק ב' עמוד 599. ספר השיחות תשמ"ח חלק ב' עמוד 396).

ב. בעת פתיחת ארון הקודש ביום טوبים אומרים תפלה מיוחדת, ובה מבקשים, בין השאר, "ויתקיים בנו מקרה שכותב ונכח עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'". לכוארה תמה: הפסוק "וינהה עליו רוח ה' וגגו" נאמר על משיח צדקנו, ואיך יתכן שהיהודי פשוט שבפשטנים מבקש על כך "ויתקיים בנו" – פסוק שנאמר על משיח צדקנו? ! אך, כיוון שאצל כל היהודי יש חלק מנשמו של משיח, ביכולתו של כל אחד ואחד מישראל לבקש "ויתקיים בנו מקרה שכותב ונכח עליו רוח ה' וגגו" – בונגוע לבחינת משיח שבנשמו (התועדיות תשמ"ג חלק ג' עמודים 1315-1317).

כח.

כיצד משווה הרמב"ם חיל פשט לדוד המלך?

ניתן לקשר את האמור לעיל עם דברי כ"ק אדרמור ז"ע בהתייחסות לדברי הרמב"ם (הלכות מלכים, פרק ז, הלהה ט"ז) "וכל הנלחם בכל לבו שלא פחד ותהייה כוונתו לקדש את השם בלבד מובטח לו... ויבנה לו בית נכוון בישראל... שנאמר כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן", אף שפסק זה נאמר על דוד המלך:

"**כיצד משווה הרמב"ם חיל פשט לדוד המלך, שכאשר הוא ילחם באופן ש"תהייה כוונתו לקדש את השם בלבד**" – יבנה לו בית נכוון בישראל **כפי שהיה אצל דוד?**".

כ"ק אדרמור ז"ע המשיך: "ובודאי ידע הרמב"ם את גודלותו של דוד המלך, וידע זאת שלא בערך יותר מכפי שהוא יכולם לשער בהשגתנו והבנתנו, ואעפ"כ פסק פסיק דין ברור, שכל היוצא למלחמה מכיוון שכירק לעשות על-פי השוע"ע – מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגעהו רעה יבנה לו בית נכוון בישראל!" (שיחות קודש תשלה"ח חלק ב' עמודים 62-61).

יתכן כי ההסבר לכך הוא על-פי המובה לעיל שבכל יהודי יש חלק מנשימת משיח, והרי גדרו של משיח (ראה בהרבה לקוטי שיחות חלק י"ח שיחה ב', לפרש בלאק) הוא שהוא מהזיר "מלכות דוד לירושנה לממשלה הראשונה", כמבואר ברמב"ם שככל הפרטים שהיו "במשיח הראשון – דוד" היו גם ב"משיח האחרון", זה מלך המשיח, למנ תחילת התגלותו וממשלתו ועד שלימוטה. אם כן נמצא, לכארה, שככל יהודי יש שייכות גם לדוד המלך.

כט.

זקני החתן והכלה צדיקים להקיף את החתן תחת החופה?

מנาง בני עדות אשכנז, שבחופה, לפני סדר האירוסין, עומד החתן במרכז והכלה וושובינותו מסובבות סביבו ומקיפות אותו שבע פעמים (ראה "נטעי גבריאל" נישואין ח"א פיע"ז ס"ח, "הנישואין כhalbתם" ח"א, עמי' שעד). במנาง חב"ד יש חידוש על מנגג העולם, והוא שוגם השובינים הגברים, שושביני החתן, מסתובבים סביב החתן (ספר המנגגים עמי' 76) ותו לא. אבל – אין לך בו אלא חידשו.

בשנים האחרונות נוצר "מנהג" שגם הנסיבות והנסיבות של החתן והכלה מסתובבים סביב החתן. מנהג זה הוא משולל כל מקור, ועל פי בירורים שערכתי לא היה נהוג בחב"ד בדור הקודם, ולכן, כמובן, לא הוזכר בספר המנוגדים.

יש להוסיף כי המעים ב"ליקוטי שיחות", חלק כ"ב, עמ' 55-64, יוכח כי מנהג ישראל תורה הוא: א. שהיה לא יותר מאשר שני שושבינים בלבד אחד, שנים מצד החתן ושתים מצד הכללה (ובין השאר, בהערה 37, מובא שם פסק הרמ"א: "בדרכן ארצנו שניים מכנים חתן תחת החופה"). ב. שיש לשמר על איזון שיויוני בין מספר הגברים למספר הנשים. לאור האמור מובן שככל תוספת אנשים, ובמיוחד במקרים בהם תוספת זו מפירה את השוויון בין הצדדים, מנוגדת לכל עצם המנהג של קביעת שושבינים לחתן וכללה.

ל.

הנוגת הדרנית שטענאנא שרה – הזראה לדבirs?

יש החוקים על האמור לעיל ומסתמכים על העובדה שבמכתבו של הרה"ח ר' אליהו חיים אלטהויז הי"ד בתיאור חתונת רבנו זי"ע, נכתב כי זקנת הכללה, הרנית הצדקנית שטענאנא שרה נ"ע, הקיפה אף היא את החתן, כ"ק אדמו"ר, בחופה.

מענה: מיותר לומר שם בדברים רבים אחרים אין עניין לחוקת את מנהגי הרבי – הרי בודאי ובודאי שהדברים אמורים לגבי אותה חתונה מיוحدת במינה, שכ"ק אדמו"ר מהריי"ץ נ"ע ציין כבר בעת התறחשותה את ייחודה הנפלאל.

זאת, נוסף לכך של פ"י "דעת תחתון" ניתן לומר שהיא זה, אולי, לפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר מהריי"ץ נ"ע, ביטוי גשמי להשתתפות הרוחנית של הדורות הקודמים בשמחה הגדולה, כפי שציין כ"ק אדמו"ר מהריי"ץ על חתונות מיוחדות, כמוואר בשיחות קודש בעניין זה.

יתר על כן: דווקא מדברי הרא"ח אלטהויז האמורים הוכחה מוחצת לכך שהמנהג הנוכחי הוא שהנסיבות והנסיבות אינם מקיפים, שהרי בחתונת הרבי השתתפו גם סבא וסבתא של הכללה מצד אמה – הרה"ק רבי אברהם שנייאורסאהן זצ"ל (חותנו של כ"ק אדמו"ר מהריי"ץ ונכדו של כ"ק אדמו"ר ה"צמץ צדק" נ"ע) ורعيיתו – והם לא הקיפו את הכללה.

מכאן למדנו באופן ברור שהנהגת הרבנית שטענה שורה הייתה יהודית
ויצאת מן הכלל ואין למוד ממנה להנאהת הרגילה!

לא.

שירת "טובים מאורוזת" בקידוש לבנה

בהרבה קהילות ישראל שרין אחרי קידוש הלבנה את הקטעה – מתווך הפיוט "אל אדון" – "טובים מאורוזת" עד "צורת הלבנה", וכן נהגו חסידי חב"ד בעבר עד לפני חמישים שנה (אם כי במשמעות חב"די).

בפועל,cidou, נפסק המנהג הזה בקהילות חב"ד. הטעם להפסקת המנהג, נראה, הוא משומש שאמריתת "אל אדון" שייכת על פי הקבלה לשבת דוכא – כפי שציין הרב כהנורה לקראת 'ברכת החמה' בשנת תש"ג (בהתווידות אחرون-של-פסח, "תורת מנחם – התווידות", חלק ח', עמוד 112) שלא לומר (בברכת החמה) פסוקים ומזמורים מסוימים שאדמו"ר הזקן לא הניג לאמרים בעת קידוש לבנה.

מקור הדברים הוא בזוהר (חלק ב', דף ויה, ב): "אל אדון ותושבחתא דא איה ברוזא דעשרין ותרין אתוון עילאיין קדישין דאתעתראן באבון וברתיכא עלאה קדישה. אתוון זעירין איינון עשרין ותרין אתוון דאיןון בעלמא תחתה דאיןון אל ברוך גדול דעתה וכו' .. ודא איה תושבחתא על תושבחתא ואתוון עילאיין דיומא שביעאה קא משבה ואמר למלאה עלאה יוצר בראשית".

לאור זאת מסתבר שרואוי להקפיד בקהילות חב"ד שלא לשיר את קטע הפיוט 'טובים מאורוזת' גם לאחר קידוש לבנה ובברכת החמה, למורות שלא ידוע בבירור מתי בדיקוק הופסק מנהג זה והאם הייתה בזזה הוראה מהרב.

לב.

"כל מאן דבעי לאנها תפילין בדרישא איבעי לייה לאסתכלא באינון תרי שניין"

בזוהר הקדוש (חלק ג', דף עדו) נאמר: "ועליהון אמרի חבירא כל מאן דבעי לאנها תפילין בדרישא איבעי ליה לאסתכלא באינון תרי שניין, דאיןון

רמייזי לאינון ז' זיינין דאית בהוּן" [= ועליהם אמרו החברים: כל מי שרוצה להניח תפילין בראשו, עליו להסתכל בשני ה"שינים", הרומים לשבעת האותיות "זיין" שיש בהם]. דברים אלו של הוה"ק מובאים בחלק מספרי האחראונים (ראה הנמן ב"פסק תשובות", ח"א, עמ' רכו, הערות 144-146).

ילד חסידי שנכנס ל"יחידות" בהיכל קדשו של כ"ק אדרמו"ר זי"ע לקראת בר המזווה שלו והעלה לאחר מכן את דברי הרב כי שזכר על הכתב ציין ברשימתו משום מה ("היכל מנהם", חלק א', עמ' רט, ומהם ב"שערי הלכה ומונגה", חלק ח', עמ' ל): "בשבעת הסורת התפילין יש להבט ולעין בהשיין ען". מובן מאליו שהרבី לא חידש דבר נוסף על דברי הזוהר האמורים, ובוודאי שלא התכוון להחליף את הוראת הזוהר בהוראה אחרת. לכן לא ניתן לסמוך על מסירת הוראה זו כמדוייקת. הדבר ממחיש לנו את הסיבה להוראת הרבី פעם רבים שאין להסתמך על שימושו בשם (ראה הנמשך בספרי "על מנהיגים ומקורותיהם", מהדורות תשע"ה, עמודים נב'נה).

לג.

"מוכרחת ההדגשה שלא הקיל חס- ושלום הבעש"ט .. כי אם הויסיף"

בשנת תש"כ יוזם כ"ק אדרמו"ר זי"ע התעוררות רבתית בשל העובדה מסוימת
שנה להסתלקות הבעש"ט הק' - בשנת תק"כ.

להלן יועתק חלקו הראשון של מכתב שכותב הרבី בקשר לכך ("אגרות
קודש", חלק יט, עמוד ב, אגרות ז'ב):

ב"ה, כ' תשרי, תש"כ
ברוקליין.

שלום וברכה!

בمعנה למכתו ובהמשך לברכת השנה שבתו
קבל מכבר.

א) במא-שכתב אודות שנת המאותים להסתלקות
הילולא של הבעש"ט.

הנקודה hei מוכרתת להdagת היא, להוציא מלבם של התועים שכל תורה של הבש"ט הוא אך ורק, זר חמנא לבא בעי, ודלא חס-וישלום כפסק המשנה, אשר המעשה הוא העיקר, ובמילא באים למסקנא וכו', וכNazcr-לעיל מוכרתת ההdagת שלא הקיל חס-וישלום הבש"ט כקוצו של יו"ד אפלו בדקודך קל של דברי סופרים, כי אם הוסיף על-דבר גודל עניין הכוונה, ועוד אשר לכל-אחד-ואחד מבני ישראל, ניתנת היכולת המלאה להתאחד עם בוראו ע"י תורה ומצוות. [ולא רק אלו שנבראו בכחיו שכלי להעמק בלימוד התורה] אבל כל-אחד-ואחד מהחייב בפועל ובמעשה המצאות, וכל-אחד-ואחד, בלשון רבני הזקן, כפי יכולת השגתו ורשש נפשו, מה חייב גם בפרד"ס שבתורה.

לד.

הידוש הסמייקה

כתב הרמב"ם בהלכות סנהדרין פרק ד' הלכה י"א:

נראין לי הדברים שאם הסתימו כל החכמים שבארץ ישראל למנות דיןיהם ולסמוּך אותם הרי אלו סמכים ויש להן לדון דין קנסות ויש להן לסמוּך לאחרים. אם כן מה היו החכמים מצטרערין על הסמייקה כדי שלא יבטלו דין קנסות מישראל. לפי שישראל מפוזרין ואי אפשר שישיכמו כולם. ואם היה שם סמוּך מפי סמוּך איןנו ציריך דעת כולם אלא דין קנסות לכל שהרין נסמן מפי בית דין. וזה דבר צריך הכרע.

על חידושו זה של הרמב"ם ניטתשה, כידוע, מחלוקת גדולה בין חכמי ארץ הקודש בזמנו של רבי יעקב בריבר, רבו של ה"בית יוסף", שרצה לחדיש את הסמייקה על פיו דברי הרמב"ם, לבין רבי לוי בן חביב, "המהרלב"ח", שהתנגד לחדוש זה.

משמעותן לציין כי בפירוש "רמב"ם לעם" בספר שופטים (שם מקומה של ההלכה האמורה), שנערך על ידי הגה"ח רבי שמואל תנחים ורובינשטיין צ"ל, מראשוני תלמידי ישיבת חכמי לובלין ורבה של גבעתיים, שגדלותו ידועה הן בבקיאות והן בחրיפות, מביא כאן בהרחבה את המקורות לדעת הרמב"ם, את דבריו בפירוש המשניות בנידון ואת הסוברים שניתן, אכן,

לחדש את ה"סמיכה", אך הוא אינו מזכיר שהיו גדולי ישראל שחלקו על כך.

התעלמות זו תמהה, שכן גם הרמב"ם עצמו במקומות רבים בספריו מביא דעתו מסוימת אף שדעתו שונה, וכן נהוג אותו מחבר עצמו בהעורותיו על הרמב"ם בנושאים אחרים.

יתכן שהסיבה לכך היא משום שהוחצתת "מוסד הרב קוק" (שהוחזאה לאור את רמב"ם לעמ") נסדה על ידי ר' מימון שרצה לחדש את הסנהדרין בארץ. אינני יודע מה הייתה דעתו האישית של הרב רובינשטיין בנידון, אך מסתבר שלא רצה לפגוע בדעתו של ר' מימון, או שהמערכת השמיטה את הדברים מטעם זה.

לה.

"רבה אמוןתק"

סדר יומו של היהודי נפתח, כידוע, באמירת "מודה אני לפניך, מלך חי וקיים, שהחזרת בי נשמתי בחמלה. רבה אמוןתק".

החלתו של המשפט האמור מובנת בפשטות: הודהה לה' על שהחיזיר את הנשמה לגוף לאחר חילתה, אולם סיוםו "רבה אמוןתק" טוען ביאור. כן יש להבין מה הקשר שלו להודאה האמורה.

לפני שנים רכובות שמעתי את אחד הביאורים על כך:

העובדת שהקב"ה מחזיר את הנשמה לבוכר לגופו של היהודי מוכיחה שהקב"ה נותן ביהודי אימון שיתנהג כפי שצרכן. זהו הפירוש "amonat", האימון שלך, של הקב"ה, כי, ביהודי.

ההדגשה "רבה אמוןתק" מבטאת שהאימון שהקב"ה רוחש ליהודי הוא במידה רבה מיוחד, שכן למרות ש"ידע איני נשמייה" שביום הקודם הוא לא התנהג בשלימות כפי שהקב"ה דורש ממנו, אף על פי כן מאמין בו הקב"ה שביום החדש הוא אכן יבצע זאת.

לפי זה מובן היטב הקשר בין שני חלקי המשפט: ההודאה לה' על החזרת הנשמה ("מודה אני .. שהחזרת בי נשמתי") כוללת גם הودאה נוספת, על האימון הרבה שהקב"ה מאמין בו, סומך עליו ונוטן בו אימון ("רבה אמוןתק") ולכן החזיר את הנשמה.

לו.

"בוזדאי הנך עיישה הכל שביכלתך ללבת בדרבים שהרב-הצדיק הרב-הגאון [מהורי"צ] דושינסקי ר'zech"

ב"אגרות קודש" חלק ד' עמודים רעדערעה נדפס חלק ממכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע (אגרת א"ז) לאחד מתלמידיו הגרי"צ דושינסקי זצ"ל (עליו הורחב רשות בחברות הקודמות של "לקט ופרט"), שנכתב במקומו באידיש ווועתק להלן בתרגום לשון הקודש (תורגם על ידי נכדי הרה"ח ר' משה לי יצחק שי לאופר).

ברוז-השם, ט"ז אייר, ה'תשי"א

ברוקליין

שלום וברכה!

...אתה כותב שהנץ תלמיד של הרב- הצדיק הרב-
הגאון ר' וכוי מורה-הרב יוסף [צבי] דושינסקי זצ"ל,
ושלבנץ - יבדל לחיים- טובים - הענקת שם על שמו,
ודאי הנך עיישה הכל שביכלתך ללבת בדרכך שהרב-
הצדיק הרב-הגאון דושינסקי ר'צה, וגם עיניך טוביה בשל
אחרים לקרים ליהדות, ומעניין אוטיליה יודיע עליכך בפיויט.
הנץ כותב שמצב היהדות במקומך חלש, - דבר זה
עצמו מהווע סיבה מספקת לכךשמי שנמצא במקומו בו
מצב היהדות חלש יפעל לחזק אותו.

ולטענתק ששלשים כד זוקקים לשלווחים טובים יותר
- ידוע הפטגנס של כ"ק מו"ח אדמו"ר זוצקללה"ה נונג"מ
זי"ע, שכאשר השם יתברך מביא יהודי למקום מסוימים
איו זה רק כדי שתהיה לו שם פרנסה גשמית, אלא גם
לשם פרנסה רוחנית, להאריך את המקומות שמתיישב ונמצא
בו, וכאשר תתחיל לעסוק בכך, ולעסוק בכך בחשך, השם-
יתברך יציליך לבשר בשורות טובות בעניין זה.

מצורפת בזה שיחת לג בעומר של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זוצקללה"ה נונג"מ זי"ע, שיצאה כתעת לאור
הዶפוס. ודאי תקרה אותה, והדבר יביא תועלת בעבודת
השם-יתברך.

המחכה לבשורות טובות בברכה.

לו.

הצדיק – "ללמוד על הכלל כולם יצא"

ידוע ומפורסם שי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מקבילות לי"ג מדות הרחמים, ונגוליל היחסיות עסקו בביורו הקשור בין כל מדה מדות הרחמים לבין המדה המקבילה לה במדות שהתורה נדרשת בהן [ראו "אור תורה" סוף פרשת בעלותך, תורה הרוב המגיד ממעזריטש בעניין אל נא רפא נא לה, ביאור הקשר בין מדת קל וחומר לשם אל שב"ג מדות הרחמים. וראה גם בספר קדושת לוי פרשת תsha וב"נר למשיחי". (מהדורות תשע"ט עמוד שבע. מהדורות תש"פ עמוד שצט)].

ה마다 השמינית מהמדות הנדרשת בהן היא "כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולם יצא". ניתן, אולי, לומר שמדה זו רומות על פטירות הצדיק, שהיא בכלל בני ישראל בעולם זהה, ויצא מן הכלל – כדי ללמד, להשפיע השפעות, על הכלל כולם.

הדבר מתאים למבואר בתניא (אגורת הקודש, סימן כה) שעל ידי פטירת צדיק מן העולם נמשך גילוי בעולם, וענין זה שיק ל마다 השמינית מי"ג מדות הרחמים – תיקון ונוצר.

אם כןים הדברים נמצוא מבואר כיצד마다 השמינית מי"ג המדה שהתורה הנדרשת מקבילה ל마다 השמינית של י"ג מדות הרחמים.

לה.

הקשר למספר שמאונה

כל עניין בתורה הוא, CIDOU, בDIOK, ואם כן, בודאי יש ממשמות לכך שנושא הסתלקות הצדיקים מתקשר ל마다 השמינית דוקא. ניתן, אולי, לבאר:

שריפת הפרה האדומה, שהושוותה על ידי חז"ל להסתלקות צדיקים, כפי שהוא ונתבאר באגרות הקודש האמורה – נעשתה לאחר שבעה ימים בהם מפרישים את הכהן השורף אותה מביתו, "כשם שמאפרישין כהן גדול לעבודת יום הכפורים" (רמב"ם, הלכות פרה אדומה, פרק ב', הלכה ב').

לגביו עבדות יום הכפורים אחר שבעת ימי ההפרשה אומר הרבי, ש"שבעת הימים הם בחינת השתלשלות, ויום הכפורים, יום השmini (שלאחריו שבעת הימים) הוא למלعلا מהשתלשלות" (מאמר ד"ה וכל אדם תשכ"ג, תורה מנהם – ספר המאמרים מלוקט, חלק א', עמ' עה).

לפי זה מובן שגם שריפת הפהה, הנעשית גם היא, כאמור, ביום השmini שלאחר שבעת ימי ההפרשה – בדומה ליום הכפורים, מסמלת את מספר שמונה של מלعلا מהשתלשלות.

לט.

"פנחס זה אליוּוּ"

את המשמעות הפנימית של מאמר חז"ל המפורטם (תרגום יונתן וארא ו. יח. זhor, חלק ב', קצ. ב) "פנחס זה אליוּוּ" ניתן, אולי, לבאר כדלהלן.

באגרת הקודש שבתניא קדישא סימן ג' מבאר כי ק"ק אדם"ר הזקן נ"ע את הצורך בתכללות של חסד וגבורה בעבודת ה', ובין השאר הוא כותב: "וכדכתיב באברהם, שהוא מدت החסד והאהבה, "עתה ידעת כי ירא אלקים אתה", על-ידי שלבש מدت הגבורה "ויעקוד את יצחק בנו" ויקח את המאכלת" כו'". עכללה"ק (ואיה גם "שביבים" שב"לקט ופרט ג, מא).

ניתן לומר שהזהו התוכן הטמן ב"פנחס זה אליוּוּ":

הנהגתו של פנחס, קנאותואמת לשם ה', מסמלת את עבודת ה' בקו של "סור מרע". מיידן, אליוּוּ הנביא הינו מבשר הגאולה, דבר המסמל את עבודת ה' בקו של "עשה טוב", כאמור "זה שיב לב אבות גו'" (מלאכי ג, גג- כד. ומכ"מ, הלכה מלכים, פרק י"ב, הלכה ב').

המאמר "פנחס זה אליוּוּ" מבטא, איפוא, כי עבודת ה' בשלמות צריכה לכלול את שני הקווים האמורים ולא להסתפק בעבודת ה' בקו אחד בלבד.

ט.

"לעוזה אודים גדולים גו'"

תחלים קלו, זט: לעוזה אודים גדולים, כי לעולם חסדו. את השם למשלת ביום, כי לעולם חסדו. את הירח וכוכבים למשלו בלילה, כי לעולם חסדו.

מובן בפשטות שהפסוק "לעשרה אורים גדולים גו'" מהוועה הקדמה לשני הפסוקים שלאחריו, ונמצא שהמש והירח מכונים כאן "אורים גדולים".

ולכארה צרייך ביואר: מדווע מכונה כאן הירח, שהוא "המאור הקטון" (בראשית א, טז), בשם "אור גדול"?
ניתן, אולי, לבאר:

אמרו חז"ל שבתחלת בריאתם היה הירח בגודל זהה לשמש, כאמור (שם) "יעיש אלקיים את שני המאורות הגדולים גו'", אלא שבשל סיבת הקב"ה הקטין אותו. אולם לעתיד לבוא נאמר (ישעה ל, כו) "ויהי אור הלבנה כאור החמה גו'" והירח יחוור להיות בגודלו הראשוני.

יתכן, איפוא, שעיל שם זה נאמר כאן "אורים גדולים".

לפי זה ניתן, אולי, לבאר שהסיבה שנאמר כאן "אורים" ולא "מאורות" היא כדי לרמזו לפסוק על לעתיד לבוא בו נאמר "אור הלבנה כאור החמה".

מג.

"וַיִּתְּנָתֵן אֶרְצֵם נְחֶלֶת" ו"נְחֶלֶת לִישְׁדָאָל"

נאמר בתהילים מזמור קלה (פסוק יב): "וַיִּתְּנָתֵן אֶרְצֵם נְחֶלֶת, נְחֶלֶת לִישְׁדָאָל עָמוֹ". כן במזמור קלו נאמר (פסוקים כא-כב): "וַיִּתְּנָתֵן אֶרְצֵם לְנְחֶלֶת... נְחֶלֶת לִישְׁדָאָל עָבָדוּ".

ולכארה צרייך ביואר: מה פשר הכפילות בכל אחד מהפסוקים האמורים?
ניתן, אולי, לבאר:

בנתינת ארץ הקודש לעם ישראל יש שני חלקים: א. נתינת הנחלה מצד הקב"ה ("וַיִּתְּנָתֵן אֶרְצֵם לְנְחֶלֶת"). ב. קבלת הארץ מצד בני ישראל עצםם ("נְחֶלֶת לִישְׁדָאָל").

כלומר: לא די בכך שהקב"ה מצדנו נותן לנו את הארץ, אלא علينا להודות לקב"ה על הזכות הנפלאה לקבל את ארץ ישראל לחלקנו (היפך ההנחהה של "וימאסו בארץ חמדת", תהילים קו, כד).

[ראה בהרחבה על עניין זה במאמרי "זכרו לעולם ביריתו" שננדפס ב"לקט פרט" חלק שני (תשע"ז) عمודים קטר-קכא ובكونטרס "על היון"].

מב.

"מקישר בכלל: הולך חסיד, אוכל חסיד, ישן חסיד"

הפתגם אותו הציב כ"ק אדמור" זי"ע בלוח "היום יום" בתאריך ח' אייר הוא (בתרגום חופשי מאידיש): "שליח הוא דבר אחד עם המשלח, - על-דרך המבוואר בעניין שהמלאך נקרא בשם' מש' מש' כשהוא שליח מלמעלה, ומכל שכן נשומות, ומבוואר שבನשומות הוא עוד במעלה יתרה. -

והנה חסידים הינם של הרבי, של אדמור"ר הזקן, כאשר פועלם - מקורשים, ואז הוא מקשרർ בכלל: הולך חסיד, אוכל חסיד, ישן חסיד".

דומה שהגה"ח רבי שמואל שנייאורסאהן זצ"ל, עלייו יורחת בעמודים הבאים, היowa דוגמא מוחשית לפתגם זה. עם היותו גאון גדול בנגלה ובחסידות, בעל כשרון וידע עצום, התבטל באופן מוחלט עד כדי הפקרה עצמית מוחלטת להוראות הקודש וביצוע רצונו קדרשו של הרבי.

מג.

הגה"ח רבי שמואל שנייאורסאהן זצ"ל

בערב שבת קודש פרשת בלק, ט' תמוז, תשע"ט הסתלק מעמננו הגאון החסיד רבי שמואל מונדל שנייאורסאהן זצ"ל, זקן עסקני וחסידי חב"ד בירושלים. ה"שביבים" הבאים יוקדשו לזכרו (חלקם האgel נדפס כבר בחמשת החוברות של "לקט ופרט" ובסאו כאן במרוכז ובאי אלו תוספות).

רבי שמואל היה חתנו של הרה"ג רבי ברוך בנדט איזק זצ"ל, מקורבי הגראי"ץ דושינסקי זצ"ל, שהיה חתנו של הרה"ג רבי ראנבן שלמה יונגראיז זצ"ל, מייסדי וראשי "העדת החרדית" בירושלים לימינו של הגראי"ח זוננפלד זצ"ל ואביהם של הגאון האדריר רבי דוד יונגראיז זצ"ל (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ב, נידנד. ד, קפז. ר挫. רעוז. רפאל-רפּבּ) ושל הרה"ח ר' אברהם יונגראיז ע"ה (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ג, לט).

מד.

הקמת ה"זעדה להפצת המיעינות שע"י צא"ח"

אחד מהמחברים המיוחדים שזכהתי לקבל מכ"ק אדמור" זי"ע הוא מכתב מיא"ח ניסן תשט"ז, ובו מספר התייחסויות מעניינות.

להלן יועתק חלקו הראשון של המכתב:

שלום וברכה!

בmeaning על מכתבו משילחי אדר והקדום לו. ת"ח
על בשורתו הטובה מהטבת מצב בריאותו, יהיו רצון
שילך הלוך וטוב, וכפסק תורהנו הקדושה מעליון בקדוש,
ובודאי נוסף על ההוספה בלימוד תורה החסידות מוסיפה
גם כן בפועלות במסגרת צעירים אגודות חב"ד, שעלה-
ידיזה מוסיפים גם כן בברכת השם-יתברך והצלחתו
במהctrך.

בהתאם להוראת קדשו של הרבי אללי במכתב זה להוסיף "בפועלות
במסגרת צעירים אגודות חב"ד" הקמתי עמו ידי - אבלחט"א - רבי שמואל
שניאורסון, מטעם הנהלת צא"ח בירושלים, את ה"זעדה להפצת המעיינות
שע"י צא"ח", במסגרת פועלנו גדולות ונוצרות עד כשלו תש"יז כדלהן.

מיה.

התמסדות להפצת המעיינות

בימים ההם, בשנות הי"ד המאוחרות, פעלנו רכובת ביחד להפצת
המעיינות ולקיים יהודים חרדים ובאים בדרך החסידות ולאورو של כ"ק
אדמו"ר זי"ע. במסגרת ה"זעדה להפצת המעיינות" קיימנו שיעורי חסידות,
התועדויות, כנסים וחוורת דא"ח בישיבות ובבתי הכנסת בכל החוגים. ב"ה,
וכינו ועל ידנו התקרכו רבים-רבנים לחסידות ולכ"ק אדמו"ר זי"ע.

מאז פעילות זו ובמשך ארבע השנים נחשפי לכך שרבי שמואל עסק
כל ימיו בביצוע הוראות ובמציעי הקודש של כ"ק אדמו"ר זי"ע. העיסוק
האמור נעשה תמיד מתוך התבטלות והתרמסות מוחלטת לרביו, גם על
חשבון עניינו האישיים.

מו>.

התעודות הגרא"ד זיסלין זצ"ל

במסגרת הפעולות המשותפת שלנו ערכנו בשנת תשט"ז התעודות
הגיגית גדולה בבית הכנסת חב"ד בשכונת מאה שערים בירושלים ת"ז,

לרגל י"ב תמוז, חג הגאולה של כ"ק אדמ"ר מוהריי"צ נ"ע, והזמןו את הגאון החסיד המשפיע המפורסם רבי שאול דב זיסלין זצ"ל, שהיה אז זקן התמימים, המשפיעים ורבני אנ"ש ובצל פה מפק מרגליות, להתוועד. הגרש"ד זצ"ל עורר את הקהל מאד בדבריו, וריתהק את המוני השומעים מכל החוגים באמריו הנעימים.

ב"שביבים" דלהلن יובאו אי אלו רשםם שנותרו בזיכרון מאז.

מז.

"זזהי חב"ד!" ...

בין השאר סייר הגרש"ד זיסלין כי בתקופת לימודו בישיבת "חומר תמים" המפוארת בליאוואויטש, היה הוא – הגרש"ד זצ"ל – קרונ מאוד אחרי המשפיע הגדול של הישיבה בליאוואויטש, רבי שמואל גורנש אסתראמן זצ"ל שהיה אחד מחסידי כ"ק אדמ"ר מהר"ש נ"ע, ומונה ע"י כ"ק אדמ"ר מהרוש"ב נ"ע למשפיע בליאוואויטש.

בשעת קריית התורה נהג רבי שמואל גורנש לעמוד סמוך לבימת הקריאה וחומש בידו, והגרש"ד זצ"ל היה עומד לידו.

שבשת פרשת בלק, כשקרא בעל הקריאה את הפסוק "וקם שבט מישראל ומהן פאתי מואב", לא יכול היה רבי שמואל גורנש להתפרק וקרא: "דאש איז חב"ד ! [= זזהי חב"ד]", ולא הוסיף מילה.

מה.

חב"ד תמחץ את מואב

רק לאחר שהסתתרימה קריית התורה, הסביר רבי שמואל גורנש לתלמידיו הגרש"ד זצ"ל את כוונתו: באחרית הימים, לפני בוא המשיח, תנצח הקדושה את הקליפה, ע"י החסידות כמובן, אלא שמדובר כל סוג של קליפה מסטרא אחרא ילחם כוח מסויים מכוחות הקדושה המסוגל לנצח אותו.

חסידות חב"ד, שהוא שבט משכתי הבעש"ט הק' – "שבט מישראל" (רבי ישראל בעל שם טוב), תמחץ את ההשכלה וההבנה שבלקליפה, חב"ד לקדושה מול חב"ד דקלילפה.

ידעו הרי ש"מו庵" הוא כינוי לחכמה דלעומת זה. זאת על פי הידוע שחכמה נקראת "אבא", ומואב הוא מלשון "מאב", ולפי זה שורש קליפה מואב הוא מחכמהDKDושה (שהרי כל מידת קליפה ולעומת זה - שורשה ממשית בקדושה. לדוגמה: ישמעאל הוא חסד ולעומת זה, ועליו אמר: "לא אברם" - חסד DKDושה - "שיצא ממנה ישמעאל"), ובכן: חב"ד - הבנה והשגה באלוקות - ימחץ את הצד השכלתני וה"מדעי" שבקליפה...).

מט.

"חכמה", "בינה" ו"דעת"

באותה התווועדות האריך הרشد"ב זיסלין זצ"ל לבאר בהסברה נפלאה ובמתוך שפתויים את ההבדלים בין כוח ה"חכמה" לכוח ה"בינה" שבנפש, בעבודת ה', על פי הפרקים בתניא קדישא הדנים בזה.

נקודת ההסביר בתמציאות ובקצחה: הרוצה לעבוד את ה' כראוי, חייב למדוד חסידות כדי להשיג אלוקות בהבנה שכילת (עד כמה שניתן), ובכך הוא מפעיל את כוח הבינה שלו. יחד עם זה עליו להיות מקשרר ובטל לרבי, ובאמצאותו אל הקב"ה, בהתקשרות על-שכלית, ובכך הוא מפעיל את כוח ה"חכמה" שלו בקדושה (שהרי "חכמה", ידוע, מורכבה מהמלים 'כח-חמה', המבטא את התבצלות הנפש בדרגה שלפני ירידתה לבינה, כוח ההבנה שבסכל).

[או הסביר הגרש"ד זיסלין זצ"ל בהרחבה רבה, כדי ה' הטובה עליו, כי כל העניין של רבי אצל חסידיים, שהוא המוקור לעניין מסירות הנפש הנדרשת בעבודת ה', וכפי שבא לידי ביטוי גלוי ומוחשי, בין השאר, בכל פרשת הרקע לחג האולה י"ב-י"ג תמוז], הוא – גילוי והפעלת כוח החכמה שבנפש (כפי המוסבר, בין השאר, בפרק י"ט שבתניא קדישא).]

על שני אלה נאמר "זיווגינו תדריר" (=הזיווג והחיבור ביןיהם הוא תמידי) ו"תרין ריעין דלא מתחפרין", שכן כל כוח משני אלה, כשהוא לבדו איןנו פועל ומפעיל את הנפש ואת האדם כולם לעבוד את ה' כראוי, באהבה וביראה ובקיים המצוות.

זהו יהודה, מעלה ויתרונה של חסידות חב"ד, על הדורך של בעבודת ה' בהבנה והשגה בלבד, ועל הדרכ שלבבodonת ה' באמונה והتبצלות בלבד, שכן חב"ד דורשת מיזוג וחייב החכמה והבינה, על ידי הדעת המקשרת ומחברת את שניהם יחד, בעבודת ה' כראוי.

ג.

"הפעולות בהפצת המ uninות חוצה"

הפעולות האמורה (אותיות מד-מו) זכתה, כמובן, ליחס מהרבי.

כך, לדוגמה, כתב לי הרבי בסיוומו של מכתב מכ' מרץ-חשוון תש"ז: "לפלא שאינו מזכיר במאמרו אודות הפעולות בהפצת המ uninות חוצה, גם לא אודות פועלות צעירים אגדות-חכ"ד בכלל. ובתוח ימלא על-דבר זה בחוזמנותה המכית קרוביה", כאשר הכוונה ב"פעולות בהפצת המ uninות חוצה" היא לפעולות האמורות.

נא.

חברי הנהלה החדש של צא"ח ירושלים

באותה תקופה התגלו סכסוכים פנימיים בין חברי הנהלת צעירים חב"ד בירושלים דאז, ולמעשה, הפעולות קרטעה וכמעט שותקה. הדברים הגיעו עד כדי כך שכ"ק אדמו"ר זי"ע בעצמו פירק את הנהלה ומינה את הרה"ח רביעזריאל זיגי סלונסקי ע"ה להקים הנהלה חדשה.

הרע"ז ע"הבחר בשלושה אנשים לחברי הנהלה החדשה – ר' יהושפט אלפרט, ר' צבי אייזנברג ואנווכי (מאז ניהלי את צעירים חב"ד בירושלים משך שלוש שנים). חשתי שידידי רבינו שמואל מתרעם על כך שאני נבחרתי לחבר הנהלה החדשה, ואילו הוא לא.

כבר הוזכר לעיל (ב"שביכים" שב"לקט ופרט" א, ג. ה, צט"ק) כי יש יסוד להניח שהבחירה החברים החדשים בהנהלת צעירים אגדות חב"ד נעשתה על ידי כ"ק אדמו"ר זי"ע עצמו, ורק באופן رسمي הייתה זו החלטתו של הרע"ז סלונסקי ע"ה.

יש יסוד להניח שהסיבה שרבי שמואל לא נבחר לחבר הנהלה החדשה היא דווקא בגל ההתרומות המוחלטת לפעולות, שבאה גם על חשבונו האישי ועל חשבונו בני ביתו, ולכון לא רצה הרבי שמצב זה ימשך.

נב.

"כמים הפנים לפנים"

כעסו של רבי שמואל כלפיי, כמוזכר לעיל, כאב ללביו מאד, ודיווחתי על כך לכ"ק אדמור"ר זי"ע, שהשיב לי במחתרך: "במה-שכותב בסיום מכתבו שיש לו עגמת-נפש ממה שפלוני-בן-פלוני שי' מרוגז עליו על שננס וכוכ', כבר ידועה תביעת רבנו הוזן באגדת-הקדש שלו סוף-סימן ב כתוב כמהים הפנים לפנים וכו'. והרי בזה אין כל-כך נפקא-מין מה מתחילה בהשינוי לטוב, שבכל-אורפן יגרום כמהים הפנים מצד השני".

צווין שבמכתב המוקלד לא הופיעה המילה "שי'" אחרי המילה "פלוני-בן-פלוני", וכ"ק אדמור"ר זי"ע הוסיפה בכתבת-יד-קדשו.

נג.

"לחביבי ואחובי מנערינו ועד הנה"

יש לציין שאכן עם קיומם דברי הרבי במכתבו אליו חזרה לשורור בינינו – אבלחת"א – ידידות עמוקה מאוד.

דוגמא לביטוי הידידות האמורה ניתנת במכתב בן שלושה עמודים גודושים בכתב ידו הנאה ובסגנוןיו הייחודי שsigר לקראת מלאות לי 70 שנה לאויש"ט, שבו הוא משתף ומבטא את ידידותו האיתהנה.

המכתב נכתב כולו רצוף ידידות אהבה מגוזמת וכולל שבחים מוגזמים עליי.

להלן משפט מתחילת המכתב: "הנה,تعلוזנה כילויתי, יgil כבודי וישמח לבבי גם אני להביעה, אפוא, מכל קרבוי מיטב הברכות והאיחולים הכנפשיים לחביבי ואחובי מנערינו ועד הנה, הודי יידי...".

את מכתבו הוא מסיים במלים: "ידידו אהבו לנפשו באהבה רבה ואהבת עולם, הכותבי זהותם בכל חותמי ברכות שבמקדש".

*

צווין גם כי מלבד הידידות האישית בין רבינו שמואל, כמסופר לעיל בהרחבה, יש למושחתנו גם קשרי חיתון עם משפחתו.

נד.

"200 שנות חסידות חב"ד בארץ הקודש"

בשנת תשכ"ג הקמנו יחד, רבינו שמואל ואני, מכון מחקרי היסטורי בשם "200 שנות חסידות חב"ד בארץ הקודש", שנועד לחקור ולתעד את תולדות חסידות חב"ד בארץ הקודש.

רבי שמואל היה אוסף ומחפש מסמכים על הנושא האמור, בעיקר בספריה הלאומית בירושלים, והיה מביא אותם אליו, ותפקידו היה לחקור אותם ולכתוב מחוקרים על סמך המסמכים.

מספר מאמריהם שפורסמו על ידי ב"בטאון חב"ד" בשנים ההם היו מפרי מחקריו המכון.

בדרכו של רבי שמואל, כאמור, עסק בכלל עניין של רבו"ק בהתרומות בלתי מוגבלת – גם בנושא זה נכנס ראשו ורוכבו במסירות ראוייה לציון תונך כדי הפקרה עצמית.

לאחר מספר שנים נסגר המכון בשל קשיי תקציב.

נה.

רבי שמואל מקבל מהרבינו תואר חדש

בשנת תשמ"ח, כאשר הגה"ח רבי שלום דובער לוין שליט"א עסיק בהכנות להוצאה לאור של הספר "תולדות חב"ד בארץ הקודש" כתוב לכ"ק אדרמור"ר זי"ע כי המכון בן צבי בירושלים מצוים 8 כרכי אגדות הפקוא"מ [= ועד הפיקדים והאמרכלים] מאמשטרדם מבין השנים תק"צ-תרכ"ז ויש שם חומר רב הקשור לנושא הספר, ולכן שאל את הרבי האם כדאי לעצב את הספר עד לנסיעתו לשם או לא.

תשובה הרבי הייתה ("עבודות הקודש", לוין, עמוד פד) :

במקומות להכנס לבולו של מהר"ש שי סופר
"הגינוי" יותר להתדבר אליו.

כוונת הרבי הייתה לרבי שמואל שנייאורסון, שזכה אותו בתואר חדש: "סופר" – נראה על שם עיסוקו כסופר וחוקר בחקר וחיפוש מסמכים מתולדות חב"ד בארץ הקודש.

*

למעשה לא הצליח הגרש"ב לoin להציג את המסמכים מאגראות הפקוא"מ והספר נדפס בלבדיהם, אולם יש לציין כי אחיו, הרה"ג הרה"ח רבי עמרם ע"ה, פרסם מהם במחקרים המרתקיים על תולדות חסידות חב"ד, יעווין לדוגמא במאמרו "השדרות של רבי אורן אורנשטיין" שנדפס ב"פרדס חב"ד" גליון 17, ושוב, לאחרונה, ב"לקט ופרט" חוברת חמישית עמודדים רמא-רנה.

(על פי "עבודת הקודש", ליון, עמוד פד)

ג'.

אמונה ובתחזון בה'

רבי שמואל היה חדור מאד באמונה ובתחזון בקב"ה למרות היסורים הרבנים שסבל בימי חייו, ביניהם שיכול שלוש מבנותיו ר'ל ובשנים האחרונות גם את בנו יחידו הרה"ח ר' ראובן שלמה ע"ה (שנקרא על שם סבה של אמו, כדיעיל אותן מג).

בזהדמנות מסוימת כשבאתי לנחמו בניחום אבלים שאלתי אותו: מאיין הכה לעמוד בזה ?

רבי שמואל ענה לי שהדבר שנותן לו את הכה הוא זה שהוא לומד וחווזר ולומד בעיון את אגרות הקודש סימן י"א, דבריו המתחלל "להשכילד בינה".

ג'.

"אני נבראת למשש את קוני"

כנספה למכתבו של יידי ורעי רבי שמואל אלוי לקראת מלאת לי שבעים שנה – העתיק חלק ממכתב מיוחד ומאלף שכותב לו הרבי בתאריך ח"י אדר תשט"ז (אגרות קודש, חלק יב, אגרות דיקס) :

...וענייני הוא להיות שליח לעורר את כל-אחד- אחד לנצל כל כחוינו והזהדמנויות שניתנו לו מהשגחה

העליזונה למלאות תפקיido בהווה ובעתיד, תפקיido הנפשי והפנימי, וכדבר משנה אני נבראתי לשמש את קוני, ובמילא מה שמענוו אotti הוא הנגתו בהווה ובעתיד, אם הוא מתאים להכתב לעיל - שעשווה ככל יכולתו בהפצת המעינות חוצה, שהדרך הכי קרובה לזה היא במסגרת צעירים אגודת-ח'ב"ד, ובפרט שמעטים העוסקים בזיה...".

היהודיות במכותב זה היא העובדה שהרב עצמו מגדר את עניינו הוא ושליחותו החק', שהוא לעורר יהודים למלאות את התפקיד של "אני נבראתי לשמש את קוני".

נח.

המאכל המכיד ביותר יכול להיות "קליפה"

ידעו החיווב (יכמות ב, א) "קדש עצמן בモתר לך", המורה שעל האדם לפרוש גם מעניינים המותרים.

בתניא קדישא (פרק י"ז, ל') אף כותב אדרמו"ר הזקן שחיווב זה הוא מדורייתא, ובלשוןנו: "شمוקים מצות עשה של תורה: "וְהַתְּקִדְשָׁתֶם" וכו', בשם קדש עצמנו במתיר לך" (והוא דעת בעל ספר "חרדים" סוף חלק מצות עשה מן התורה, בשם גאון והרשב"ץ).

הדגש הרוב שהחסידות הטילה על החיווב האמור בא לידי ביטוי בדברי כ"ק אדרמו"ר הזקן בספר תניא קדישא במספר מקומות, החל מפרק י"ז' ראה בהרבה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ה, סה-סט ובנסמן שם).

ראוי להתבונן כי לאור הדברים נמצא דבר מפתיע לכארה: גם אם מאכל מסוים חתום בחותמת הקשרות מהוודרת ביותר – אם הוא נאכל שלא לצורך ולשם עבודה ה' הרי הוא בגדר "קליפה" ו"סטרה אחרת" ממש !

הדברים לא אמרום רק לייחידי סגולה אלא לכל יהודי באשר הוא.

נט.

"בכם הדרבר תלוי"

מן העניין להזכיר "ווארט" ששמעתי בהקשר לכך.

מה הסיבה שאכן קיים סוג של עניינים שמהדר, אינם מצוות, ומайдן, אינם עבירות, וכל מזכם, אם הם שייכים לקדושה או ל"קליפה" נקבע על פי כוונת האדם ?

אמרו על כך גдолוי החסידים :

רצונו של הקב"ה שהיה קיים סוג של דברים שהוחותם לא תהא קבועה מראש, אלא תהיה תלויה אך בבחירהו של האדם.

ס.

"ילכו מהיל אל חיל"

בתחלת פרשת מסע נאמר : "אללה מסע בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים גור".

ידועה השאלה : מדוע נאמר "מסע" בלשון רבים, הרי הייציאה מצרים הייתה רק מסע אחד בלבד – המשע מרווחס לסתוכות, ומדובר ונחשבים כל המשעות כمسע בני ישראל ממזרים ?

ובואר בחסידות על כך (ראה, לדוגמה, "לקוטי שיחות", חלק ב', 348) :
 "מצרים" מסמל את המיצרים והגבילות של האדם בעבודת ה', ולכן גם כאשר יוצאים ומשתחררים מ"מצרים" בדרגה מסוימת – עדין קיימת חובה לעלות בקדוש לדרגה נעלית ולהשתחרר גם מהגבלה זו. והוא אומר : הייציאה ממזרים היא יציאה תמידית. לכן המשעות כולן נחשבים כייצאה ממזרים, בדרך אל "ארץ טובה ורחה" במובן רוחני.

סא.

"אשר הכה משה זבני ישׂראל בציאתם ממצרים"

לאחרונה נשאלתי על ה"ווארט" האמור :

אולי המלים "מארץ מצרים" אינן מוסבות על המשעות, אלא על בני ישראל, ופירוש הפסוק הוא : אלה המשעות של בני ישראל היוצאים מארץ מצרים ?

מענה: 1. לא מסתבר שזו הכוונה, שם כן – מדובר על הכתוב להוסיף "אשר יצאו מארץ מצרים", די במלים "אללה מסעי בני ישראל", ולשם מה יש לציין כאן שבני ישראל יצאו מצרים, שכן כבר ידוע לנו שמדובר לאחרי היציאה מצרים.

2. בפרשת ואתחנן (ד, מו) נאמר: "בעבר הירדן בגיא מול בית פעוות הארץ סיחן מלך האמרי אשר ישב בחשbon אשר הכה משה ובני ישראל ביצאתם ממצרים".

ונשאלת שאלה: "והלא בשנת הארבעים הכה משה ארץ סיחון" (לשון ה'אור החיים" הק), ומדוע התורה כותבת שהיא זה "ביצאתם ממצרים"? מכאן הוכחה מוחצת שהתורה מכינה את כל מ"ב המסעות בדבר כייצאה ממצרים !

סב.

"מהשבותן של ישראל קדמה"

בפרשת מסעى מונה התורה את מ"ב המסעות שעברו בני ישראל במדבר. תוק כדיל הפירות מוזכרים בקצרא אירופאים מסוימים. כגון: "ובאלמים שיתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים" (לג, ט); "ולא היה שם מים לעם לשתוות" (שם, יד); הסתלקות אהרן (שם, לח-מ).

לכאורה תמורה: מדובר לא הזוכר כאן גם מעמד מתן תורה, שהוא מעמד בעל משמעות יהודית בתולדות עמו ?

ניתן, אולי, לבאר, שככל רומרה התורה על מעלה עם ישראל שהיה גבוהה מעלה התורה, בדבריו חז"ל הידועים (בראשית וכח, פרשה י"ד, פיסקא ד. תנא דבי אליהו רבבה, פרק י"ד).

סג.

"כולנו יחד בני ברית"

ידוע שכאשר מברכים ברכבת המזון ויש מקום לא יהודים יש להוסיף בין המלים "כן יברך אותנו" למלים "כולנו יחד" את המלים: בני ברית.

מדובר מיקום ההוספה לא נקבע לפני כן, בין המלים "הרחמן הוא יברך אותנו" למלים "וזאת כל אשר לנו" ? ..

ניתן, אולי, לבאר:

כאשר לאחר המלה "אותנו" מוסיפים את המלים "כולנו יחד" שפירושם שאנו כוללים את כל מי שנמצא כאן, גם את הגויים, ולכן יש צורך להבהיר כאן שאין הכוונה אליהם.

יתכן שהדבר מדויק בלשון שלחן עורך אדמורי הזקן, סימן קפ"ט, סעיף ד': כישיש נקרי בבית נוהגים לומר "כולנו יחד בני ברית" להוציאו הנקרי מכל הברכה, שאסור לברך הנקרים, שנאמר "ולא תחנמ". ויתור נכוון לומר "בני ברית כולנו יחד", שלא יהיה בכלל הברכה אפילו רגע - כאשר אמר "כולנו יחד", קודם שמסיים "בני ברית".

סד.

הגה"ח רבי מרדכי אהרן שיינברג זצ"ל

לאחרונה, בה' מנחם-אב תשע"ט, נסתלק מעמו הגאון החסיד רבי מרדכי אהרן שיינברג זצ"ל.

רבי מרדכי אהרן היה גאון עצום וחסיד גדול, בקי מופלא בש"ס ובכל חדרי תורה, "לא פסיק פומיה מגירסה", כל ימיו שקד על התורה ועל העבודה וייחד עם זה היה צנוע מאד.

סה.

משפחה

בהגינו לפיק "האיש מקדש" נשא רמ"א לאשה את בתם של דוויז הרה"צ רבי שמואל דיטиш זצ"ל (עליו ואה "шибים" שכ"לקט ופרט ב, מ-מא) ואשתו-דודתי שכונתה "מומע זיסל".

חותנתו של רמ"א, "מומע זיסל", הייתה גם אחותו (מאכיו), שכן אביו, הרה"ח רבי יוסף חיים שיינברג זצ"ל, היה חתנו (ביו"ר) של זקננו הגה"ח רבי ישעיה אורנשטיין זצ"ל ובתם הייתה ה"מומע זיסל".

[אגב: במשפחתו מסופר שלפני פטירתו של רבי ישעיה אורנשטיין הוא פנה לחתנו רבי יוסף חיים שיינברג ואמור לו: תשימו לב למשה, הוא יהיה גדול בישראל, כשהיוונו לנדוד-סבי רבי משה בלוי זצ"ל, מנהיגת

המיתולוגי של היהדות החרדית בארץ הקודש, שעליו נכתב כבר בהרחבה ב"לקט ופרט"[].

סז.

ביהילי חב"ד

תקופה מסוימת למד בישיבת "תורת אמת – חב"ד ליאוואויטש" והיה מושא עליון לקח של הגה"ח רביה משה יהודה רייכמן זצ"ל, ומואז הגה כל ימיו בתורת חסידות חב"ד. בתקופה מאוחרת יותר שימש כמגיד שיעור בישיבה האמורה.

הרה"ח ר' עידו שי"ו וובר מספר על רמ"א כי בין הגאון החסיד רביה משה וובר זצ"ל שורה ידידות מופלאה וכי הוא למד עמו שיעור קבוע בחסידות, בספה"ק "לקוטי תורה" לכ"ק אדרמו"ר הזקן נ"ע.

עם מיניו ל מגיד שיעור ב"תורת אמת" זכה לקבל אגרת קודש מכ"ק אדרמו"ר זי"ע ("אגות קודש", חלק ח', עמוד מ, אגות בזוף) שתועתק להלן.

סז.

"זיחדיך בשומעי לךו חביבות התורה על-ידי וראת שמים טהורה"

ברוך-השם, ד' כסלו, תש"י"ד

ברוקlein.

הרב-הגאון הותיק-יוחסיד איש-ירא-אלוקים נכבד-

ונעלת מלאכתו מלאכת שמים

מורנו-רב מרדכי אהרון שי'

שלום וברכה!

בmeaning על הודיעתו אשר נתמנה למגיד שיעור
בגמרה בישיבת תורה אמת.

הנה יהירצון מהשם-יתברך שיראה פרי טוב
בעמלו ויחידיך בשומעי לךו חביבות התורה על-ידי

יראת שמים טהורה לברך נוטנו ה תורה נוטנו לשון הווה
ומה להלן באימה ביראה ברתת ובזיעה (עינוי בלקוטי
הש"ס להאריז"ל שזה נגד ד' אותיות דשם הוא') אף כאן (בכל
אחד בכל מקום ובכל זמן – עולם שנה נפש) באימה ביראה
ברתת ובזיעה.

המחכה לשוררות-טובות מהצלחתו בהנזכר-
עליל.

סח.

"פסק-דין מפורש הוא בשולחן-ערוך האיסוד לקדות בדברים האסורים"

שלוש שנים לאחר מכון, בשנת תש"ז, זכה רב מרדכי אהרן לקבל אגרת
קדוש נוספת מכ"ק אדרמור זי"ע ("אגרות קדושים", חלק י"ד, עמוד תכג, אgraת ה'יר)
שתוועתק אף היא להלן.

ברוך-השם, י"ב אדר-ראשון, תש"ז
ברוקליין.

הרבי-הגאון ותיק-וחסיד איש-ישראל אלוקים נכבד-
ונעליה כר'
מורנו-הרבי מרדכי אהרן שי

שלום וברכה!

בمعنى על מכתבו מג' אדר-ראשון, בו כתוב
אוודות עתונים החילוניים ואוטם הגרוועים עוד יותר
שנדפסים בהם לא רק עניינים חילוניים גרידא אלא גם
עניינים האסורים, ואיך שיש להזהר מזה.

והנה המפורסמות אינן צרכות ראי, והרי פסק-
דין מפורש הוא בשולחן-ערוך האיסור לקדות בדברים
האסורים, וכמודומה שלאחרונה נתפרשו באرض-הקודש
tabna-ותוכנו מכתבים וכרוזים בזזה.

תקותי אשר כיון שכותב אליו בהנזכר-לעיל
בודאי מתענין הוא בלימוד תורה החסידות, והתעניניות

כפשותו שיש לו קביעות עתים בלימוד תורה הבעש"ט תלמידיו ותלמידי תלמידיו, זהה מביא גם-כך לידי הנהגה מתאימה למסורת החסידות, וכמאמר-רז"ל גדול תלמודו שבביא לידי מעשה, אבל כיון שלכל דבר צריך סייעתא דשמיא וועל-אחת-כמה-זוכמה לזכות לראות נועם ה' בפנימיות התורה, בטח ישפייע על-כל-פנים מכאן ולהבא בכל מקום שיידו מוגעת להפיץ לימוד זה, שבמדתו של הקב"ה שהיא מדיה כנגד מדיה אלא שכמה פעמים ככה, יזכה לראות פרי טוב בעמלו בתורה ובפנימיות התורה, ויהי רצון שבקרוב יبشر טוב בכל האמור.

ברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מציר

ג. ב. בטח יודע מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בשלשת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהילים ותניא הידועים, ועכ"פ ישמר אותם מכאן ולהבא.

ט.

"מדבה ישיבה מדרבה חכמה"

עם ייסוד "ישיבת המתמידים", לאחר מלחמת תש"ח, היה רמ"א ל"משיב" בה יחד עם הגה"ח רבי יואל (בן דוייז רבי ברוך) דייטש זצ"ל, לצד של הגה"ח רבי אברהם לייב קלין זצ"ל.

כשנכנסתי ל"אהל משה" (ראה ב"שביכים" שב"לקט ופרט" א, כה. לט. ב, נג. ג, סז-סז, פו. קפה-קפה. ויה. רסגדעה. ופא) היה רמ"א מהלומדים שם. הייתה שם בין השאר חברות ארויות, שכלה את הגאון רבי בן ציון (בן דוייז רבי אברהם ברוך) בלוי זצ"ל (ויה להן אותיות רנוידמן), את אחיו הגאון רבי יעקב ישעיה זצ"ל ואת רבי מרדכי אהרן, ששמעה את שיעורי הגאון המפורסם רבי דוד יונגריין זצ"ל בשולחן ערוך חלק יורה דעתה.

לבקשת אחיו הצל甫טי גם אני, כ"זנכ לאירוע", לחבורה זו במשך השנים תשט' וחתשי' ט, תקופת לימודיו ב"אהל משה" (כמפורט ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, נג).

רמ"א היה בידיות גדולה עם אחיו – אבלחט"א – הגאון רבי יעקב ישעה זצ"ל, שאף כותב עליו בהקדמת ספרו "חוות הדר": "קונטרס זה והוכן מיסודה כאשר למדתי לפני כמה שנים הלכות מזוזה עם יידי הרה"ג ר' מרדכי אהרן שינגרגר שליט"א בישיבת "אהל משה" בירושלים ת"ו. ואגב לימודינו נתערכו ספקות בהלכה למעשה וביאור דברי הגמרא והפוסקים, ואחרי העיון ובධוק חברים עלה בידינו בע"ה לבורר הרבה מן הספקות, ואמרתי להעלות על הכתב מפני השכחה...".

ג.

"זאת עתיד ליטלה מני ולהזירה כי לעתיד לבוא"

הגאון החסיד רבי יעקב לנדא זצ"ל (אבי של הגראייל לנדא זצ"ל), זכה להיות בצעירותו הפסיק בבית כ"ק אדמור' מוהרש"ב נ"ע בעת מגוריו ברוסטוב, ולאחר מכן כיהן כרבה הראשי של בני ברק במשך שנים רבות, עד לפטירתו (תרצ"ו – תשמ"ו).

את ה"ווארט" דלהלן שמעתי מפיו באחת ההזדמנויות בהן התועד בירושלים עיה"ק.

בתפלת "אלוקי נשמה" הנאמרת בכל שחר (שמורה במסכת ברכות, ס, ב) מופיע המשפט "זאת עתיד ליטלה מני ולהזירה כי לעתיד לבוא". ולכאורה תמה: מדוע תקנו חז"ל שהאדם יזכיר בכל בוקר את פטירתו מן העולם, דבר שלילי שאין מצפים לו?

התשובה:

ידוע הנאמר בזוהר ה' (חלק ב', קה, ב) שבזמן תחיית המתים הקב"ה ימית את כל אלה שלא טעם מיתה וייקים אותם לתחייה מיד.

לפי זה מובן שהנאמר "זאת עתיד ליטלה מני ולהזירה כי לעתיד לבוא" לא מוסב על פטירה רגילה, אלא על שתי התרחשויות שתהיו נ"ל "עתיד לבוא", באותו רגע בתחיית המתים, שאז: א. הקב"ה יטול את

הנשמה ("זאת עתיד ליטלה מני"). ב. ומיד ייחזרה מיד לגופו של האדם ("וילחזרה ב").

עא.

"משה רבנו" שבכל יהודי

כתב הרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת (פרק ט"ז הלכה י) : "התחבוננו מה ארע למורים הנביאה שדיברה באחיה שהיתה גדולה ממנה בשנים וגידלתו על ברכיה וסנהה עצמה להצלו מן הים . . ואפי-על-פייכן מיד נענשה בצרעת - קל וחומר לבני אדם...".

לכואורה הדברים צרייכים ביאור : מהו הקל-וחומר ממשה רבנו לשאר בני אדם ? הרי יתכן שהעונש של מרים בא דוקא מפני שדיברה על משה ורבנו, שהיא צדיק ונשיה הדור, וככפי שהקב"ה אומר : "לא יראתם לדבר בעבידי" (כמדבר פרק י"ח, פסוק ח), "לא כן עבדי משה בכל ביתך נאמן הוא" (שם פסוק ז), ואיך ניתן ללמידה מכך לעונש על עוזן הרע על כל היהודי ? אלא שלפי המבוואר בתניא פרק מ"ב ש"כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבנו" יובן הדבר, שהרי בכל יהודי יש מבחינת משה. לכן, כשם שנענשיהם על אמרית לשון הרע על משה רבנו עצמו, כך נענשיהם באמרית לשון הרע גם על מי שאינו בדרגתו של משה רבנו.

עב.

מנハג שניי CISIOTIM ומשמעותו

מנהג חסידי חב"ד ורבים אחרים להקפיד שבכל אמרית עני של קדושה, כגון תפלה או ברכה, הראש יהיה מכוסה בשני CISIOTIM.

כלומר : מלבד החובה ההלכתית הבסיסית של CISIOTIM הראש, הנווגת בכל זמן (שולחן ערוך אドמור' הרקון, סימן ב (מהדורא תנינא), סעיף ו'. שו"ת "צמח צדק", אורח חיים, סימן סט. "פסקין דיןין" להצמח צדק בתקלתו), יש להוסיף - בעת אמרית עני של קדושה - CISIOTIM נוספים על הראש, כגון כובע.

ההסבר להנאה זו הוא, בפשטות, משומש שעניינו של כיסוי הראש על פי הפנימיות הוא כנגד ספירת ה"כתר", כוח עליון של מעלה מעשר הספירות, המשפייע באופן "מקיף" על הספירות. שני הcisiosים הם, איפואו, כנגד שתי הבחינות (שני ה"מקיפים") שב"כתר": "עתיק" ו"אריך", וכיודע שהאדם נקרא בין השאר על שם "אדמה לעליון", כלומר שעליו להיות דוגמא של הקב"ה.

שתי הבחינות המקבילות להן בנפש האדם (שכן, כאמור, כחות הנפש משתלשלים על ידי צמצומים רבים מן הספירות העליונות – ראה "פתח אלהו" (הקדמת "תיקוני זההר"), תנייא קדישא פרק ג', ואגרת הקודש סימן ט"ו) הן, כאמור, ה"עונג" וה"רצון".
וראה בארכיות בנושא זה מאמרו של הגה"ח הרב גדריה שי' אקסלרוד ב"פרדס חב"ד" גליון 16 עמוד 25 ואילך. "פסקי תשובה", סימן ב', אות י', ובנסמן שם].

עג.

כיסוי הראש בטלית בשעת התפללה

המנagg האמור של שני הcisiosים מהוות גם את אחת הסיבות לכך שגם מטעטפים בטלית יש לכוסות בה את הראש, כדי לשמר על שני הcisiosים.

המנagg נזכר גם בשיחת כ"ק אדמו"ר זי"ע בשבת פרשת בראשית תש"ז ("תורת מנחם – התווועדיות", חלק י"ח, עמוד 106, בלתי מוגה): "בכל נוהגים חסידים להתפלל עם הטלית על הראש, ומכל שכן בזמן התעوروות דראש השנה, ויום הכהנים, ובפרט בתפלת נעילה. – כן הוא המנagg אצל כל החסידים, ובפרט אצל הנשיים . . אף בזמנים אחרים . . שמתפללים ללא הטלית, מכל מקום לובשים את הכבוע או את השטרויימל כדי שיהיו ב' מקיפים...".

על פי זה, יש לעורר את אלה שאינם מקפידים על כך שהראש יהיה מכוסה בשני cisiosים והטלית נשמטה מעל ראשם, ביודעין ובלא יודען, בזמן התפללה. וכן את אלה שאוכן מקפידים על כך בזמן התפללה, אך משומש מה אינם שמים לב להקפדה זו בזמן קריאת התורה, חזרות הש"ץ, הקפות, וכדומה.

עד.

שני הצדדים של חודש תמוז

ידועים דברי כ"ק אדמור"ר ז"ע בכיאור תוכנו של חודש תמוז (ראה "לקוטי שיחות", חלק י"ח, עמודים 317-308), להלן תוכא "טעימה" מכ'.

עד לנו סימל חודש תמוז את קושי הגלות המתבטא בזום י"ז בתמוז שבו הובעה העיר וממנו מתחילה ימי "בין המצרים". בדרך כלל התהחשו בחודש זה שני מאורעות משמעותם הקשורים לגאולת כ"ק אדמור"ר מוהרי"ץ נ"ע ממסרו ברוסיה הסובייטית, בשנת תרפ"ז.

בג' תמוז הוחלף עונש המוות רח"ל שנגור על הרבי מוהרי"ץ בשלוש שנות גלות, ובי"ב-י"ג תמוז, עשרה ימים לאחר מכן, התבשר על שחוריו המלא.

מכאן מובן כי ליום תמוז שני רבדים: ברובד החיצוני תוכנו הוא עניין שלילי, אולם ברובד הפנימי (המתקבא בפנימיות התורה) תוכנו הוא עניין חיובי, שבו מתגלית אהבתו העצומה של הקב"ה לישראל עם קרובו, כאב המעنى את בנו משום רצונו להנכו באהבתו אותו.

*

ההסבר האמור קשור, כמובן, גם ליום ההילולא של כ"ק אדמור"ר ז"ע, ג' תמוז, שגם בו מצויים שני הצדדים האמורים: מחד, יום זה הוא יום של צער ואבל על שבו ניטלו המאורות הגדולים של דורנו, ומайдך, דוקא החול מיום זה השפעתו של הרבי התחזקת הרבה יותר, כביכולו של זהה הקדוש "יתיר מבחיה", דבר המתבטא גם בשם "יום הילולא", שמשמעותו יום של שמחה.

עה.

השתקפות שני הצדדים של חודש תמוז בגימטריה

על הדברים ניתן, אולי, להוסיף כי הדברים נרמזים גם במספר התאריך בחודש: י"ז. המלה "אווי" (בגימטריה י"ז) מסמלת את הרובד החיצוני, והמליה "טוב" (בגימטריה י"ז) מסמלת את הרובד הפנימי.

בהקשר לכך שמעתי מהרה"ח ר' חזקיה שי' לובנברג כי הן המלים "אלקים חשבה לטובה" והן המלים "מלך המשיח" עלות בגימטריה כמנין "תמוז" (= 453), דבר המבטא את ה"אתהPCA" לטובה של חודש תמוז בהתקרב ימות המשיח והגאולה השלמה.

ען.

הגה"ח רבי יצחק משה כהן זצ"ל

השורות הבאות יוקדשו למי שניתן להכלילו בגדיר "תלמיד חכם שלא נסفرد כהלכה."

הכוונה היא לגה"ח רבי יצחק משה כהן זצ"ל שנפטר ביום כ"ז סיוון תשע"ט, בשנתו ה-74 (נולד בשנת תש"ה).

רבי יצחק משה למד בישיבת הערכ שلنנו בשכונת בית ישראל בשנים תשט"ז-תש"ז, בהיותו תלמיד בישיבת "תפארת צבי" ("מכינה" של ישיבת חברון).

הוא הגיע יחד עם אחיו הגדל ממנו, יבלחט"א, הרה"ג רבי זלמן כהן שי', ראש כולל "בית אהרן" (נולד בשנת תש"ג לאויט"א), שהיה חברו לכתח של הרה"ח ר' שמואן שי' בקרמן והרה"ח ר' צבי שי' ויגאל ולהבחל"ח הגה"ח רבי אלימלך בורנשטיין זצ"ל (שלשות התקרבו לחסידות חב"ד עם לימודם בישיבת הערכ שلنנו).

ען.

"ענף עץ אבות"

אבייהם של האחים כהן היה הרה"ח ר' יוסף כהן ע"ה, מחשובי חסידי ברסלוב, אחיו של הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל, ראש ישיבת חברון המכול "בית אהרן" נקרא על שמו).

רבי אהרן כהן זצ"ל היה חתנו של הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל, שהיה ראש ישיבת חברון (שהיא המשך לישיבה בסלבודקה). רבי אהרן זצ"ל, עם היותו ראש ישיבה ליטאי, נהג כחסיד בכל הליכותיו, ותפלתו

הייתה בהתלהבות בולטת. הוא אף קיבל חסידות מפי הרה"ק רבי אהרן ראהה זצ"ל, בעל "שומרי אמוניים".

אביהם של רבי אהרן ורבי יוסף היה הרה"ג רבי אברהם מרדכי כהן זצ"ל, חסיד קוידינוב שקיים "חדר" פרטיז בשכונת "כרם" בירושלים ומוכר בירושלים בשם "דער רוסישער מלמד", שעלה מברית-המועצת, ממש נמלט מסכנת הרדיפות של השלטון הקומוניסטי.

עה.

הקשר עם ב"ק אדמור"ז ז"ע

רבי יצחק מאיר כהן התגורר בשנים האחרונות בארץ הארץ, ושם ריכז סביבו אנשים שהיה מדריכם בעבודת השם. כן חיבר את הספר "פרי תבונות".

הרי"מ היה מעריץ גדול של ב"ק אדמור"ז ז"ע והשתתף חכופות בתווועדיות הקודש שלו, בחלוקת הדולרים לצדקה ואף זכה להתפלל ב-77 בעת תפלותו של הרבי. הוא עצמו זכה לראות "מופת" גלי של הרבי כאשר נולד לו ילדים לאחר 14 שנים נישואים בברכת הרבי, כפי שנagara בספר על כך בעצמו.

עת.

משפחה של הרוי"מ זצ"ל

אחותם של רבי זלמן ושל רבי יצחק משה (להבל'ח), הייתה נשואה בזוג ראשון להרה"ח ר' אברהם שיינברגר ע"ה, וחיו יחד במשך 16 שנה עד פטירתו, ולאחר פטירתו נישאה בזוג שני לרה"ח ר' נתן ווגל ע"ה, מחשובי חסידי חב"ד בלונדון ולאחר מכן בירושלים, וגם עמו חייה 16 שנה עד פטירתו.

בנה הרה"ח ר' יוסף שיינברגר שי' הינו תלמיד חכם המתגורר בשכונתנו ומאבאי בית מדרשנו.

פ. פרדי הילולים

בין המשתתפים הננספים בישיבת הערב היו האחים לבית בורנשטיין (בניהם רבי ישכר דב זצ"ל), הגאון החסיד רבי אלימלך זצ"ל, ר"מ בישיבות "חומי חמיים" בלבד ובכני ברק ומוקני וחסידי חב"ד בכני ברק, הגאון רבי שמואל יעקב זצ"ל, ראש ישיבת "חברון - גאולה" (ולאחר מכן - ראש ישיבת "קרית מלך" בכני ברק), והגאון רבי שלמה הכהן כ"ץ שליט"א, ראש ישיבת "חברון - גבעת מרדכי" [אחיו של הגאון החסיד רבי מיכל הכהן כ"ץ שליט"א].

אגב: בנווגוד למסורת בישיבות הליטאיות הגדולות מינוי שני הגאנונים הממורים בראשות הישיבות לא נבע מקרבת משפחה לראשי הישיבה הקודמים, אלא בשל הידע התורני הרוב וגודלוותם התורנית.

פא. "

"כמים הפנים לפנים"

ספר המשפט המפורסם הרה"ח ר' יוסף יצחק שี้ הלוי גורביין :

פעם נכנס ל"יחידות" בהיכל כ"ק אדמור"ר זי"ע יהודי מצרפת שהיה בשלבי התקרכות ליהדות באמצעות חסידי חב"ד ושלוחיו הרב בצרפת.

בין הדברים שאל אותו יהודי את הרבי: אתה יודע שהחסידים שלך מחזיקים ממן גדולות ונפלאות. האם אתה לא חושב שהם מגזינים בכך? ...

תשובות הרבי הייתה:

אני אוהב כל אחד מהחסידים אהבה בלתי מוגבלת, אהבה טוטאלית, אז נראה הם מחזירים לי את אהבתם ומבטאים אותה בצורה האמורה...

פב.

"אהבה היא רוח החיים בעבודת החסידות"

בלוח "היום יום" בתאריך כ"ז שבט הציג כ"ק אדמור"ר זי"ע את הפתגם הבא (בתרגום מאידיש) :

אהבה היא רוח החיים בעבודת החסידות, החוט המקשר חסידים איש עם רעהו, וחוט המקשר רבינו עם חסידים וחסידים עם הרבי. הן בדרך "אור ישר" והן בדרך "אור חזור", אין לכך שום מחייב והוא נעה מהגבלה של מקום וזמן.

פָּג.

"המשכת כל רוחניות אינה אלא על-ידי אהבה דביה"

גם באגרות הקודש שבתניא קדישא סימן ז"ך, אותה כתוב כי אדרמו"ר הוזן נ"ע לאחר הסתקלות הרה"ק רבנן מענדל מויטבסק זצ"ל, מוזכר החלק החשוב שתופסת האהבה לצדיק:

"...שבק חי רוחו .. לכל חי, היא נפש כל חי הקשור בנפשו בחכלי עבותות אהבה רבה ואהבת עולם בל תמות .. שבק לנו בכל אחד ואחד כפי בחינת התקשרותם באמת אהבתו אהבת אמת הטהורה מקרוב איש ולב עמוק כי כמים הפנים וכו'...".

וב"ביאור" לאגרות: "...ובcheinah zo .. היא המהפטשת בתלמידיו כל אחד כפי בחינת התקשרותם וקרבתו אליו בחיו ובמותו באהבה רבה, כי המשכת כל רוחניות אינה אלא על-ידי אהבה רבה כמורשכתו בזורה-קדוש דרומה דרעותא דלבא אמשיך רוח מלעליא...".

פָּד.

"ידאה" ו"אהבה" מבטלות את "בלעם" ו"עמלק"

נאמר בספרים (ראה "ליקוטי שושנים" להריה"ק רבינו מאסטרופול זצ"ל בפירוש לימודי האריזו"ל) כי יש קשר בין בלעם לעמלק. הרמז לכך: כאשר כותבים את המלה בלעם ומתחתייה את המלה עמלק נמצא שהחלק הימני של שני המילים "בלעם" והחלק השמאלי - "עמלק".

עמ	בל	בלעם
לק	עם	עמלק

כ"ק אדמו"ר זי"ע מוסיף על כך:

העצה להפטר מבלעם ובעמלק היא על ידי אהבה ויראה, שגם הן נרמזות בצורה האמורה: כאשר כותבים את המלה יראה ומתחתיה את המלה אהבה נמצוא שהחלק הימני של שני המילים "יראה" והחלק השמאלי - "אהבה".

אה	יר	יראה
בָּה	אֶה	אֶהָבָה

פה.

"אבן הבוחן הייחידה אצלו נו היא התורה"

כ"ק אדמו"ר זי"ע מבאר את הנאמר לעיל:

טענת עמלק ובבלעם היא שמכיוון שהם קשורים משפחתיות עם ישראל נ"יחוסו של עמלק הוא מעשו המתיחס לאברהם ויצחק, ובבלעם מתייחס לבן שטען "הבנות בנותי והבניים בניי וכל אשר אתה רואה לי הוא" (בראשית לא, מא) לכן הם יכולים לחדות דעתה בענייני תורה וקדושה.

ההוראה מכך: כאשר בא מישראל ואומר דעה המנוגדת לתורה ומצוות ומונופף ביחסו הנעללה – יש לומר לו: אננו אין לנו אלא אבינו שבשמים. אבן הבוחן הייחידה אצלו נו אינה ייחוס וכדומה אלא רק התורה. אם הדברים מתאימים עם התורה – מוטב, ואם לאו – יתכן שלמרות הייחוס הנעללה מדובר בעמלק או בבלעם.

אלא שכאשר נגועים בישות עצמית לא ניתן לדעת אם הסיבה להתנגדות לכך היא העובדה שהדבר מנוגד לתורה או שהוא ממשום שהיא פוגעת בישותו ומציאותו, לפיכך רק כאשר עבדות ה' של האדם כוללת עיסוק ביראת ה' ואהבת ה' ניתן להיותמושפע מבלעם ובעמלק.

פ"ו.

הסכםת כ"ק האדמו"ר מסלונים שליט"א ל"נ"ר למשיחי"

לקראת הכנסת המהדרה הששית של ספרי "נ"ר למשיחי" על תנאי קדיישא פניתי במחתרב לכ"ק האדמו"ר מסלונים שליט"א בבקשת קבלת הסכמה.

בתגובה קבלתי שיחת טלפון מגבעו, הרה"ח ר' שמואל שי' דיטש, שאמר לי שהאדמו"ר ביקש שימסור לי את דלהן:

אני מכירו מימים ימימה, מערכיו ומוקירו וננהנזה מאוד לקרוא את ספריו. אני מברך אותו באricsות ימים והצלחה בהפצת החסידות, אך לעצמי אני יכול למסור את הסכמתני בכתב, משום שדוחתי בקשנות קודמות לקבלת הסכמות, ואם אתן לו יהיו עלי תרעומות מלאה שלא קבלו.

פז.

"גם ברוך יהיה"

לאחרונה נלקח מעמו הרה"ח ר' ברוך גופין ע"ה, ממייסדי וזקני כפר חב"ד. אצין כי שורה ביןינו – אבלחת"א – ידידות איתנה.

כבר סופר (ב"שביכים" שב"לקט ופרט" ד, לו) כי בשלתי חדש תשכ"ג, בו זכיתי לראשונה להיות בחצרות קדשונו, קרא הרחמן"א חדוקב זצ"ל, מזכירו הראשי של כי"ק אדמו"ר זי"ע, לי – אבלחת"א – ולרי' ברוך שנייכנס לחדרו, ומסר לנו שני סלילי הקלטה מתוועדיות כי"ק אדמו"ר זי"ע שנערכו באותו חדש בימות החול. לי נתן הרוב חדוקב את סליל הקלטה של התוועדיות ערב ראש השנה תשכ"ג, ולרי' ברוך סליל הקלטה של התוועדיות שמחת בית השואבה, כדי שנשמעו אותם בארץ הקודש, איש איש במקומו, ולאחר מכן נחליף ביןינו את הקלטות ונשמעו גם את הקלטה הנוספת.

אגב: בשנים האחרונות נעשינו "מחותנים" של ר' ברוך, כאשר שנים מבנוו של בנוו הרה"ג הרה"ח רביעקב מאיר שי' נשאו את צצאיו. הרה"ח ר' אפרים פישל זאב שי' נשא את הרבנית היה מושקא תחי' (קסטל), ננדת ר' ברוך, והרה"ח ר' שניאור זלמן שי' נשא את הרבנית היה מושקא תחי' (דובדזקן), נינת ר' ברוך.

פח.

הרה"ח ר' יהושע גוטזווין ע"ה

את הספר דלהן שמעתי מפי הרה"ח ר' צבי שי' גוטזווין, חסיד נדבורנה ומאבוי בית מדרשונו, ששמע אותו מכ"ק האדמו"ר מטשענוגוביל – אשדוד שליט"א:

אבי של רבי צבי, הרה"ח ר' יהושע גוטוויין ע"ה מבני ברק, היה איש חסד במלוא המוכן, הוא נהג לחלק מצרכים לנזקיק בני ברק ואף הקים בית הכנסת אורחים שבו ישנו ואכלו נזקקים. ר' יהושע נהג להתפלל בכית מדרשו של הרה"ק מטשענרביל זצ"ל בבני ברק ומשם הזכיר כ"ק האדמו"ר מטשענרביל שליט"א.

פעם, כאשר סיפר האדמו"ר מטשענרביל שליט"א לר' יהושע כי הוא מתכוון לנסוע לאנטוורפן, ביקש ר' יהושע שימסור דרישת שלום ממנה לרה"ק רבי יענקל'ה מפשורסק זצ"ל.

כאשר קיבל הרה"ק מפשורסק את דרישת השלום נענה ואמר: אסף לך ספור אמיתי שלא מלא הכרתי את כל הנוגעים בדבר היתי אומר שהוא דמיון.

פט.

ספרדו של הרה"ק מפשורסק זצ"ל

וכך סיפר הרה"ק מפשורסק זצ"ל: הכרתי את סבו ואביו של ר' יהושע ברוסיה, שם הקימו בית הכנסת אורחים וניהלו אותו במסירות נפש ממש. לצורך מימון פעולותיהם נשלח ר' יהושע לשוק ביום חמישי ושם היה אוסף כסף עבור הנזקקים.

בכל שבוע היה ניגש לר' יהושע היהודי לא מוכר ובבעל הדרת פנים ומוסר לו שkeit מלאה בכיסף שהספק למימון מעשי החסד.

שבוע אחד החליטו אלה ששמעו על כך להתחבא בשוק כדי לראות מז מהחכוא את היהודי האמור, גם אני – הרה"ק רבי יענקל'ה – וגם חותני הרה"ק רבי יצחק לֵי מפשורסק זצ"ל היוו מעורבים בחיפושים אחריו, אך הוא לא הופיע אלא רק לאחר שהמחפשים הלכו לדרךם. באננו למסקנה כי האיש הוא אליו הנביא...

גם כאשר עברה משפחת גוטוויין לפראג והמשיכה שם במעשי החסד האמורים – המשיך גם היהודי בעל הדרת הפנים לבוא מידיו שבוע ולמסור את הכסף. ויהי לפלא.

לאחר שנים, כשהעבירה המשפחה לארץ הקודש והמשיכה גם שם במעשי החסד – המשיך היהודי להופיע ו בזכותו הקים ר' יהושע את מפעל החסד שלו.

צ.

לימוד ב"של"ה" הקדוש

טרם נישואיו סיפר ר' יהושע ליהודי על נישואיו הקרובים ובפגישתם הבאה הביא לו היהודי כמתנה נישואין את הספר "של"ה" הקדוש. פרץ ר' יהושע בভיכו ו אמר כי בעתינו של הגזירות והמלחמות הוא יודע בקושי למדוד חומש עם פירוש רש"י וכיitzד יוכל ב"של"ה"... היהודי השיב לו כי כיוון שר' יהושע הוא "טוב עין" – אם יקח לו חברותא וילמד עמו ב"של"ה" על מנת לקיים – יוכל להבין ולהשכיל בתורה.

וסיים הרה"ק מפשורסק: **ולא הכרתי את הנוגעים בדבר היותי אומר שהרבה דמיון יש בספר זה.**

כאשר חזר כ"ק האדמו"ר מטשערנוביל שליט"א לבני ברק וסיפר לר' יהושע את הספר, אישר ר' יהושע ואמר: אכן, הכל אמת לאמתה.
לצעריו – המשיך ר' יהושע – לא קיימת את דברי היהודי למדוד ב"של"ה", ומשום כך,-CNראה, פסק לבוא ולמסור לי את הכסף...

צא.

"בית חנה"

כבר ספרתי (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ה, רלב"ד) על חלקו בייסוד בית הספר הייסודי "בית חנה" בירושלים שהחל לפעול בשנת הלימודים תשכ"ג.

יש להוסיף ולציין את הפרט החשוב כי חלק נכבד בשכונת הורדים לשולח את בנותיהן לבית הספר החדש האמור נזקף לזכותה של רעייתו הרובנית מרת חנה פרומט שתלית"א, שהשകיעה בכך כוחות וזמן. היה רצון שהדבר יעמוד לזכותה לאורך ימים ושנים טובות מתוק בריאות, שמה ונחת מכל יו"ח שיחיה.

מעניין לציין כי מספר שנים לאחר מכן, בהיותנו ביחידות, בתשרי של שנת תשל"ד, הורה הרב לרعيיתו שתלית"א לסייע לרישום בניית ל'בית חנה' ובכך לסייע לעובdotyi (כמפורט ב"шибבים" שבלקט ופרט"ד, עז), אם כי אז דובר גם על בית הספר העל-יסודי, שנוסף באותה שנה (- בשנת הלימודים תשל"ד שהחלו באלוול תשל"ג).

צב.

ט"ו תמוז ו"אור החיים"

כ"ק אדרמ"ר זי"ע ביאר במספר הזדמנויות את יהודיותו של התאריך ט"ו תמוז בכך שחודש תמוז הוא, כידוע, השיא של השפעת השם בעולם, ואילו ט"ו בחודש הוא השיא של היהת, "קיים סירה באשלמותא", נמצא ט"ו תמוז הוא החיבור של השם והירח כשהם בשיא כוחם דבר הרומז לייחוד וחיבור מושלם של קוב"ה ושכינתייה, הספירות העליונות, המשפיע, הנרמזות בשם, וספרות המלכות, המקביל, הנרמזות בירח. ניתן, אולי, לקשר את הדברים עם העובדה שט"ו תמוז הוא יום ההילולא של ה"אור החיים" ה'ק' כפי שהדבר נרמז בשם "אור החיים", כדלהלן.

"אור" מסמל את המקביל, שהרי האור הוא המקביל מן המאור, מקומו. כמו שאור השימוש הוא מקבל מהשימוש עצמה. "חיים" הוא המקור, כאמור, "וה' אלוקים אמרת הוא אלוקים חיים". "אור החיים" הוא, אם כן, חיבור של משפיע ומקביל.

צג.

"למה נקבע בהם השם שלא בסדרו, ה'א בתחילת זיו"ד בסוף"

ט"ו תמוז, יום ההסתלקות של ה"אור החיים" ה'ק', חל פעמים רבות בשבוע בו קוראים בתורה בפרשת פנחס. להלן יצוטט פירושו של ה"אור החיים" בפרשת פנחס על העובדה שהتورה מוסיפה במנין שבטי ישראל את האותיות י' ויה' (במדבר כו, ה):

"משפחת החנוכי. רוז"ל (ילקוט) אמרו זהה לשונם, אמר רב אידי ה"א בריש דתบทוא ויור"ד בסופה, יה מעיד עליהם שם בני אבותיהם, ומהطعم, שבטי יה עדות וגוי, עד כאן.

וראיתני לחת טעם למה נקבע בהם השם שלא כסדרו, ה"א בתבילה ויור"ד בסוף.

בהקדמים דבריהם ז"ל (תיקונים י') כי כללות נשמות ישראל הם מכסא כבודו יתברך אשר יקרא היכל קדשו ויתכנה בשם אדני", וכפוי מה שקדם לנו מאנשי אמת (טור ושלחן ערוך, או"ה, סימן ה') כי יתחייב כל המוציא מפיו הזורת השם לכוין לאוותיות המזוכרות בפיו והנעלמות במחשבה, המזוכרות שם אדני", והנעלמות שם הרוי"ה, גם יכוין לשילוב האוויות שהוא סוד ד' בהיכל קדשו (תהלים יא).

ומעתה בהשתלב ב' שמות יעדמו יחד ב' אוויות ה' י' ה"א קודם ליור"ד, והם האוויות הנרשומות במשפחות בית ישראל החנוכי הפלואי שקדמתה ה"א ליור"ד שם אוויות חותם ה' בהיכל קדשו ויבנה משניהם שם יה' הרמז במאמר שבטי יה".

צד.

ביאור הדברים על פי החסידות

כיוון שה"אור החיים" משתמש בביטויים קבליים ניתן לקרב את הדברים להבנה שכליית לפיה המבואר בחסידות.

השילוב בין השמות הוי' ואדנות הוא בעצם האיחוד המזוכר לעיל (אות צב) בין קוב"ה, הספריות העליונות, לבין "שכינתייה", ספירת המלכות, הנקראת "כנסת ישראל", מקור נשמות ישראל, שכן שם הוי' הוא "היה" הוא ויהיה כאחד", ככלומר דרגות עליונות בקדושה הנעלמות מגדרי זמן ומקום, ואילו שם אדנות מבטא את הדרגות הנמויכות יותר, שעל ידן מנהיג הקב"ה את העולם, אדנות מלשון אדון העולם, לפי גדרי הטבע.

ב"שער היחיד והאמונה" פרק י"ב מבאר אדרמור'ר הזקן שמה שקדם בשילוב הוא העיקר, לפי זה פירוש העובדה שהאות ה' קודמת לאות י' הוא שהגובר בשילוב האמור הוא שם הוי', ככלומר הדרגות העליונות יותר, יהודא עילאה (ראה להלן אות קג).

צח.

"לא תעשו בן לה' אלוקיכם"

על הפסוק (דברים יב, ז) "לא תעשו בן לה' אלוקיכם" מפרש רש"י: ונתצטם את מזבחותם ואבדתם את שם לא תעשו בן, אזהרה לモחק את השם ולנווחץ ابن מן המזבח או מן העזרה, אמר רבי ישמעאל, וכי תולה על דעתך שישראל נווחץ את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשייהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב.

מדברי רש"י למדנו שגם גריםה עקיפה לחורבן בית המקדש נכללת באיסור "לא תעשו בן לה' אלוקיכם".

לפי מאמר חז"ל (תלמוד ירושלמי, יומה, פרק א', הלכה א') שכל דור שלא נבנה בית המקדש ביוםיו מעlein עליון אליו הוא החביבו, נמצא שלא רק עשיית עוננות, אלא גם אי עשייה כלל היכולת למען בניה בית המקדש נכללת באיסור האמור.

צו.

הדרה"ח ד' חיים שטרן ע"ה

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, פ) כי זמן רב לפני הקמת המניין החבד"י בשכונת סנהדריה אירגنتי בבית הכנסת השכונתי שב"פאג"י" מנין לאמירת תהילים לפני התפלה בכל שבת מברכים החודש.

תפלת שחרית החלה שם בשבת קודש בשעה 07:30 בבוקר והמנין לאמירת תהילים החל בשעה 06:00.

יש להוסיף על כך ולציין כי הרה"ח ר' חיים שטרן ע"ה היה ממשתתפי המניין לאמירת תהילים האמור.

אגב: ר' חיים שטרן החל להתקרוב לחסידות חב"ד על ידי הרה"ח ר' אוריאל צימר ע"ה וביקורו הראשוני אצל ר'ק אדמור"ר זי"ע, ובשלב מאוחר יותר אף אני תרמתי להתקרובותו. הוא זכה למכתבים מהרבי ואף לבקר מדי פעם אצל הרבי ולהיות ביחידיות בהיכל קדשו.

*

עוד על ר' חיים שטרן סופר ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, יט. ג, מה.
פא. קנט-קסא. קע.

צז.

"בְּחִכָּמָה יַבְנֵה בֵּית"

גיסי הרה"ח ר' אברהם שלמה שי' רוזנברג סיפר לי את שם מפיו של הרה"ח ר' פנחס בלאנק ע"ה, שהיה מקורבי הרה"ק רב שולמה מזויהל צצ"ל:

הרה"ק רב שולמה מזויהל צצ"ל ניחל את עדתו ו אף כיון כרכבה של זוויהל שברוסיה. כאשר התגברה רדיפת היהדות ברוסיה עלה רב שולמה לאرض הקודש ואת מקומו ברובנות מלא בנו הרה"ק רב גדליה משה צצ"ל, שלימדים עליה אף הוא לארץ הקודש ולאחר הסתלקותו של רב שולמה מלא גם את מקומו באדרמורו"ת.

את הסיבות לעלייתו של רב שולמה לארץ הקודש הייתה שהתגלה אליו הרה"ק רב ייחיאל מיכל מזולוטשוב צצ"ל, מתלמידיו המפורסמים של מוריונו הבуш"ט הכהן נ"ע, שרבי שלמה התייחס אליו בן אחר בן, ואמר לו שיעלה לארץ הקודש משום שהארץ הולכת ונבנית על ידי יהודים. אמם חלקם בונים את הארץ בידיהם שאינם כשרות, אך למורות זאת מהויה בנין הארץ הכנה לביאת המשיח.

אגב: יש לציין כי את ביתו בירושלים בנה הרה"ק מזויהל צצ"ל במוזיאו הקדושות, פשוטו ממשמעו.

צח.

הגדה"ש ברוך צצ"ל בזוויהל

כיוון שהזכירנו את הרה"ק רב גדליה משה מזויהל צצ"ל מן הרואי לספר עליו את דלהלן.

במסגרת המערכת הענפה שנייהל כ"ק אדרמור מורהי"ץ נ"ע במסירות נפש להחזקת היהדות בברית המועצות הוא שלח את הגאון החסיד ובי חיים שאול ברוק צצ"ל לזויהל כדי לנחל שם ישיבה מחתרתית.

[אגב: לאחר שנים עליה הגרה"ש ברוק לארץ הקודש שם היה המשפייע ומנהל ישיבת "אחוי תמיימים" בתל אביב עליה סופר ב"шибים" שב"לקט ופרט" ה, עט-פ) ולאחר מכן בראשון לציון.]

הרה"ק רבי שלום נח ברזובסקי מסלונים זצ"ל, שהיה ראש היישיבה האמוראה בתל אביב, העירין מאד את הגרה"ש ברוק. פורסמה גם הכתבה בינויהם ממנה ניכרת ההערכה האמוראה].

צט.

"חלל עליו שבת אחת..."

בעקבות הרדייפות שהיו אז ברוסיה נאסרו בזוויהל ב"עוזן" החזקה היהדות הן הרה"ק מזוויהל והן הגרה"ש ברוק ושניהם הוחזקו באותו תא מאסר. באחת השבות לשחותם שם נכנס סוחר ואמר לרבי גדליה משה: החליטו לשחרר אותו אך לשם כך אתה צריך לחתום על מסמך השחרורה. למרות שהיה זה ספק פיקוח נשף או אף יותר מכך לא הסכים רבי גדליה משה לخلל את השבת בחתימה ונותר במאסר. לאחר מכן נכנס הסוחר ואמר לגרה"ש ברוק שהחליטו לשחרר אותו אבל הוא צריך לחתום. גם הגרה"ש ברוק לא הסכים לחתום בעיצומה של שבת קודש.

או אז פנה רבי גדליה משה לסוחר ואמר שהוא מעוניין לחתום במקום הגרה"ש ברוק...

יושם לב: כדי להשתחרר בעצמו מהמאסר לא הסכים רבי גדליה משה לخلל את השבת, אולם כדי להציל את הגרה"ש הסכים ואף התנדב מעצמו לחתום...
לחתום...

ק.

מחתני של הגרה"ש ברוק זצ"ל

ممלא מקומו של הגרה"ש ברוק זצ"ל בראשות ישיבת "אחוי תמיימים" בראשון לציון היה חתנו הבכור, מחותני - אבלחט"א - הגה"ח רבי משה צבי הלפרין זצ"ל. בנו של רבי משה צבי הוא חתני - בעלה של בתנו הרבנית מרת ריזל שושנה תהיה - הרה"ג הרה"ח רבי אהרן הלפרין שי', מכפר חב"ד ב').

החתן השני של הגורה"ש ברוק הוא הרה"ח ר' יצחק גלייצנשטיין ע"ה, אחיו של ידידי רב הפעלים הרה"ח ר' אברהם חנוּך ע"ה, ואביהם של הרה"ח ר' ישראל צבי שי" – שליח כ"ק אדרמור זי"ע לאלית, והגה"ח רב מair מנחם מענדל שי" – רבעם של "מעלה אפרים" ווישובי "בקעת הירדן". בנו של רםמ"מ, הרה"ח ר' שלום דובער שי", נשוי לנכדתו מרת תמר טעמרלreich [בת חתנו הרה"ג הרה"ח רב אליהו וילהלם ובתנו הרבנית מרת שיינDEL צפורה שיחיו], והם משתמשים כשלוחי הרביה באוס, תאילנד.

קא.

לימוד צודת הבית מהזוהה חלק ממצוות בניין

את האמור ניתן לקשר ל"ווארט" של כ"ק אדרמור זי"ע בבניין (שיחת מסעי – בין המצרים" ב"לקוטי שיחות", חלק י"ח), שתמציתו טובא להלן.

נאמר במדרש (תנחומא, פרשת צו, פיסקא יד) שהקב"ה אמר ליהזקאל הנביא: ובשביל שבני בגלוות יהא בנין ביתך? אלא אמר להם וכי הם עוסקין בקריותה ואני מעלה עליהם כאילו עוסקין בבניינה.

מפרש הרב: אין כוונת המדרש רק שלימוד צורת בית המקדש מהוויה זכר למצות בניית המקדש, אלא שהלימוד מהויה חלק מקיום הציורי "עשה לי מקדש", וגדרו הוא ממש כבנין בית המקדש, ולכן על ידי זה "אין בנין ביתך בטל".

קב.

שאלת הבעש"ט ותשובה המשייח

במכתבו של כ"ק מורהו הבעש"ט נ"ע הוא מספר: "בראש-השנה שנת תק"ז עשית השבעת עליית נשמה .. עד שנכנסתי להיכל משיח .. ושאלתי את פי משיח אימתיarti מיר, והשיב לי, בזאת תדע, בעת שיתפרנס לימודך ייתגללה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה".

במבט ראשון ושטחי מתחוררת כאן תמייה רבתי: במסכת סנהדרין (צח), מסופר שרבי יהושע בן לוי שאל את המשיח את אותה שאלה והתשובה שקיבל היהת מבוססת על הפסוק "היום אם בקளו תשמעו". השאלה, אם כן, כפולה: מדוע חוזר הבעש"ט הק' על השאלה שיש עליה תשובה ומדובר

השיב לו המשיח תשובה הנשמעת, לכארה, שונה מתשובתו הקודמת או, לפחות, מהויה תוספת עליה.

הסברת הדברים פשוטה:

בתקופת הבעש"ט הק' שרר בעם ישראל, בדרך כלל, מצב של "בקולו נשמעו". רובם הגדול של היהודי אותו דור שמר אז שבת, אכל כשר, הניח תפילין וכו'. שאלתו של הבעש"ט הק' לא הייתה, איפוא, שאלה של בקשת מידע כי אם דרישת, כאמור: הבטחת שתבוא כאשר יהיה מצב של "בקולו נשמעו", ומדוע איןך בא?

משמעותו של המשיח לבעש"ט הק' היה: גם אם, לדברין, עם ישראל מקיים את המצוות המעשיות (ואכן המעשה הוא העיקרי) עדין לא מתקיימות הכרואות המצוות הפנימיות, "חובות הלבבות", שהן ידיעת ה', אחדות ה', אהבתה ה', יראת ה', ובלעדיהן קיומןשאר המצוות הוא כגוף בלי נשמה. אך גם בלימוד תורה בלי דבקות בנזון התורה יתרון.

זו הייתה כוונת התשובה: "לימודך", ו"מעיינותו" – תורה החסידות – באו לתקן את הפגם ולמלא את החסרונו העצום של קיומן המצוות העקרונות והיסודות האמורות, וכשהחסידות תופץ כראוי – תבוא הגאולה השלמה!

קג.

טעם אמידת "ברוך שם..." בקריאת שמע

במסכת פסחים (ט, א) מבארת הגדירה שטעם אמידתנו בקריאת שמע "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הוא משום שייעקב אבינו אמרו: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה להם" (בראשית ט, א), ביקש יעקב לגלוות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלום יש במתתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי, יצחק, שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל, ה' אלהינו, ה' אחד. אמרו: כשם שאין בכלך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. באותו שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

הדבר, לפי פשטתו, תמורה לכארה: וכי מאחר שייעקב אבינו הודה לקב"ה (כמו אמרת "ברוך השם") על שבינוי עומדים עמו ביחד ה' בשעתו, עליינו לומר משפט זה כל יום בקריאת שמע?

דומה שלפי המבוואר בחסידות יובן הדבר היטב, כדלהלן.

נאמר בזהר הקדוש (חלק א', ית, ב) ש"שמע ישראאל" רומז על "יהודא עילאה" ו"ברוך שם..." רומז על "יהודא תחתה".

[כיאור קצר (ראה ביתר הרוחבה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ה, קמג): ב"יהודא עילאה" מתגלית ונרגשת דרגת האלקות הבלתי מוגבלת, ואז נראה בגליו שהמציאות הגשמייה והגבלוותיה בטלים כלפי האלקות, ואילו ב"יהודא תחתה" נרגשת דרגת האלקות כפי שהיא במציאות הגשמייה ומוגבלת והגבלוות הגשמייה תופסות מקום אף כי נרגשות בעלותו והימצאותו המוחלטות של הקב"ה].

זהו, אם כן, המסר, האקטואלי גם ביום, אותו ביקש יעקב להעביר לבניו: לא ניתן להסתפק בהתחבוננות בדרגה הנעלית של "יהודא עילאה", אלא יש לעסוק גם בדרגת "יהודא תחתה" כדי לזכך ולהעלות את גשמיota העולם לקדושה.

קד.

"לך אל נילה .. זהכם" (משלי ז, ז)

ידעו הפירוש בחסידות על הפסוקים (תהילים קיג, דז) "רָם עַל כָּל גּוֹים ה', עַל הַשָּׁמִים כְּבָדוֹן. מֵכָה' אֱלֹקֵינוּ הַמְגֻבֵּיהַ לְשִׁבְתָּה." המשפילי לראות בשםים ובארץ", שהגויים טוענים "רָם עַל כָּל גּוֹים ה'", כלומר: הקב"ה הינו כה מרומם ונעה עד כדי שימוש בני האדם בארץ אינם מעוניינים אותו כלל, בשל העובדה שהוא כה נעה ובני האדם הם נחותים.

תשובה בני ישראל היא: הקב"ה הוא כה מרומם ונעה עד שלגביו אין הבדל בין התעסקות עם השמיים והברואים העליונים לבין הארץ והברואים התחתונים, שכן לגבי שניהם הוא משפיל את עצמו מגודלותו האינסופית בהשגה פרטית שווה.

בשיעוריי הנני ממחיש זאת באמצעות המשל דלהלן.

הבה נתאר לעצמנו שתי נמלות, אחת בגובה חצי ס"מ והשנייה בגובה 1 ס"מ, והגובהה טעונה שהיא קרובה יותר לגובה בני אדם.

למרות שאכן לגבי הנמלה השניה היא גבולה פי שתיים, מבחינת האדם, הגבולה כל כך מן הנמלות, אין כל הבדל בין גובהן של השתיים ועליו להתכוופף אל שתיהן באותה מידה...

קה.

טעם להשמטה "ומתפללים אל אל לא יושיע"

בנוסחים מסויימים מופיע בתקפת "עלינו לשבח" המשפט "שהם משתחוחים להבל וריך ומתפללים אל אל לא יושיע", אך בנוסח התקפתה שיסיד כ"ק אדמור" הרוזן נ"ע הושמו המילים "ומתפללים אל אל לא יושיע".

ניתן, אולי, לבאר את טעם ההשמטה בפשטות:

תקפת "עלינו לשבח" מתחילה ועוד כאן בנזיה מזוגות משפטים המקבילים זה לזה: עלינו (1) לשבח לאדון הכל, (2) לחת גדרה ליוצר הארץ. (1) שלא עשנו בגויי הארץ, (2) ולא שמננו במשפחות הארץ. (1) שלא שם חילקנו בהם, (2) וגזר לנו בכל המונם.

מכך מובן שגם המשך התקפה בניו באותה מתכונות: (1) שם משתחוחם להבל וריך, (2) ואנחנו פורעים ומשתחוחים ומודים לפניו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא..., ואין מקום לשילוב המשפט "ומתפללים אל אל לא יושיע" שלא קדמה לו הקבלה מצד הקדושה, שהרי לא מוזכרת כאן פעולת התקפה שלנו.

קו.

אור אין סוף

היקף היבול התורני העצום שהשפיע כ"ק אדמור ז"ע לדרכנו זה – דבר שאינו נתפס בשכל הוא. גם ביום, כעבור 25 שנה לאחר ההסתלקות, מוסיפים להתגלות ולהתפרנס מאמרים, שיחות ואגרות כמו גם ספרים חדשים מתורתו של הרב (שתוכנם: בירורי הלכה, עיונים בסוגיות תורניות, מחשבה, הדרכה בעבודת ה', וביאורים בקבלה ובחסידות).

לדוגמא בלבד תזכיר העובדה המפתיעה הבאה כי לקרהת ג' תמוז תשע"ט, 25 שנה (!) לאחר ג' תמוז תשנ"ד, יצא לאור לראשונה לאור עולם: מאמר חסידות שאמր כ"ק אדמור"ר זי"ע בשנת תשכ"ג, שיחת קודש משנת תשל"ב שהוגה על ידי הרב, שיחה נוספת משנת תש"ז ומספר אגרות קודש. כל אלו נחשפו רק לאחרונה.

מלבד זאת יצא לאור מדי שבוע בשבוע קונטראס (בשם "התועדות" או "מאמר") בו מתרסים שיחות, מאמרים ומכתבים חדשים של הרב שלא נדפסו בספריו הרבי עד עתה.

קז.

"תורת מנחם"

להלן יצירינו בקצרה סדרות הספרים המרכזיות מתורת הרב (אגב: כל הספרים דלהלן מעוטרים במוראי מקומות וצינויים לתנ"ך, מאמרי חז"ל וספריו ובוחתינו הראשונים והאחרונים):

סדרת "לקוטי שיחות", הסדרה המרכזית מתורת הרב, כוללת 39 כרכים (!) האוצרים את שיחותיו הקדושות של כ"ק אדמור"ר זי"ע, בנגלה, בחסידות ובפשוטו של מקרא, שהוגהו על ידו.

סדרת "תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט" בת 4 כרכים הכוללת את מאמרי החסידות שהוגה הרבי.

ה"רשימות", רשימותיו האישיות של הרב, שהתגלו לאחר ג' תמוז תשנ"ד, יצאו לאור ב-7 כרכים (ראה להלן אותיות וורח).

משנת תשמ"ז ועד עתה יצאו לאור 32 כרכים (!) מסדרת "אגרות קודש", הכוללים את המכתבים שכתב כ"ק אדמור"ר זי"ע בין השנים תרכ"ה – תשל"ג, המונים יותר משנים-עשר אלף (!) אגרות. עתידיים להופיע עוד כרכים רבים שייכלו את השנים תשל"ח – תשנ"ב וכן מכתבים נוספים מהשנים שלפני כן שהתגלו לאחר הדפסת הספרים האמורים.

סדרת הספרים הכוללת את כל שיחות ומאמרי הרב מראשית נשיאותו בשנת תש"י ועד שנת תשנ"ב נקראת בשם "תורת מנחם – התווועדיות", המונה, נכון לעכשיו, 110 (!!!) כרכים כאשר היא מצויה עדיין בעיצומה של ערכיה. היא כוללת שתי סדרות: האחת כוללת את השנים תשמ"ב –

תשנ"ב והיא מונה 43 כרכים, והשניה כוללת את השנים תש"י – תשל"א והוא מונה 67 כרכים. כת שוקדים על המשך הסדרה שתכלול את השנים תשל"ב – תשמ"א.

קח.

הרה"ח ר' חיים שאול שי' בדזק

הרוח החיה באופניםומי שעומד בשנים האחרונות מאחריו הוצאה לאור של ארבעת הסדרות האחרונות האמורות ושל הוצאה השיחות, המאמרים והمقالات מדדי שבוע בשבוע (בדלע"ל אותן) הוא הרה"ח ר' חיים שאול שי' ברוק, נכדו של הגרא"ש ברוק זצ"ל המוזכר לעיל (אותיות צח-ק), שאף קרי עלי שם.

ר' חיים שאול שי' גדל בשנות ילדותו בירושלים. בשנים אלה אף יצא ובא בביתנו שהיוה או מוקד הפעילות החבדיית בירושלים. ביום בחורתו נסע למוד בחצר כי"ק אדמור' ז"ע, שם נדבקה נפשו בחכמי עבותות אהבה במאור גדול. אז התהכבר גם על הגאון החסיד רבי יואל כהן שליט"א (שהיה תלמידו של סבו, הגרא"ש ברוק, מעת למדיו בישיבת תל אביב) שקיירבו במירוח. רח"ש היה לאחד מעוזרי הגראי כהן בעת הכתנת מאמרי ושיחות הרבי שהרבינו יגיה אותם. כן עסק רח"ש בחיפוי והדפסת מאמרי ושיחות הרבי שלא הוגה עלי ידו.

קט.

"שמעחת תודה"

בשנת תשנ"ב התרמנה רח"ש למנהל "וועד הנחות בלחה"ק", הגוף המופקד על הכתנת שיחות הרבי בלשון הקודש לדפוס והוצאתן לאור. כאשר בתחלת חודש תשרי של שנת תשנ"ב הפסיק הרבי להגיה את מאמריו אוזר רח"ש אומץ (היה זה עוד טרם נישואיו) וביקש בשמחת תורה, בעידנא דחדותא, מהרב ברכה "מיזאל זוכה זיין צו מוגה' דיקע מאמרים", בתגובה חירך הרבי חירך רחוב ונעה: "אמן", ואכן לאחר מכן המשיך הרבי בהגיה המאמרים.

במשך השנים, מאז ועד היום, עוסק רח"ש במסירות בחיפוי אינטנסיבי אחר הקלטות ורשימות שכתו חסידים שונים ובهم שיחות ומאמרים של

הרבי שעדיין לא התפרסמו, ואלה יוצאים לאור בסדרת "תורת מנחם – התועדות" ובקונטרסים השבועיים (בדלעיל אותיות קו-קו).

קי. מלמד להזעיל

ר' חיים שאול שי' מספר על אירוע בשנות ילדותו שהציתו אצל אחד הניצוצות הראשונות לחיבת שיחות הקודש של ר' קדמומי'ר ז"ע. רח"ש למד ב"מכינה" לישיבה קטנה "תורת אמת – חב"ד ליבבאויטש" בירושלים אצל מחותני הגה"ח רבינו מנחם בן ציון וילהלם זצ"ל. באותו שנים התקיימו שידורים של התועדות הרבי לארץ הקודש. يوم לאחר אחת מהთועדות הרבי שהעבورو בשידור שאל רבינו מנחם בן ציון את כל אחד מהילדים בכ��תו מה הוא זוכר מהשידור.

כאשר הגיע תורו של רח"ש לענotta על השאלה האמורה הוא השיב (רח"ש היה ילד קוגנדס ובעל חוש הומו) כי הוא זוכר מהשידור את הכרזת הרבי, בדרך בקודש, בסיום התועדות: "ווער סידאך מאכן א ברכה אחרונה וועט זיכער מאכן א ברכה אחרונה" [= מי שעליו לברך ברכה אחרונה בודאי יברך ברכה אחרונה]... לשמעה התשובה פרצו כל חברי הכתה בzechuk.

להפתעת כולם ולהפתעתו הוא אמר רבינו מנחם בן ציון כי אכן זה והוא החלקים הכחישובים בהთועדות של הרבי, והסביר את משמעות ההכרזה ואת דבריו בהרחבה. לאחר מכן שיבח את רח"ש על שקלט נקודה כה חשובה מההתועדות.

רח"ש מספר שגם הוא החל ליחס את החשיבות הראריה לכל מלא בשיחות הקודש של הרבי.

ראוי לציין שאמו ע"ה של – יבלחט"א – רח"ש שי' הינה בת למשפחה שיינברג, משפחה ירושלמית שורשת מ"הישוב הישן" והיא נכדתו של הגאון רבי יוסף זוננפלד.

קיא.

יסודות בהדרי קודש

ספר פעמים ציין כ"ק אדמו"ר ז"ע כי הנגתו האמורה, להכריז ולהזכיר על אמירת "ברכה אחורה", מבוססת על הנהגת הרמ"א [המובאת בהקדמה בספר "לב העברי", לגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל], שבחג הפורים נהג לעבור בין בתיה היהודים ולהזכיר שהנוכחים לא ישכחו להתפלל תפלה מעריב בזמנה.

מקור נוסף להנגגה האמורה מופיע בספר "שאלות שלום" (לשאלות, פרשת יתרו, סעיף קטן ס"ו):

"המון העם מקילים, ואנן בעונותינו ראיינו כי גם מקצת בעלי תורה וראייה נכשלים, כשיושבים . . ואוכלים מיני תרגימה ולביבות ופת בכיסני וכהאי-גונא, הולכים לבitem בעלי לברך במקומם ברוכה הרואה לאחריו . . ומצוה על כל אחד מהמסובין להיות כזריז ומזכיר לחביוו טרם ישכח יילך לו".

קיב.

"אם קבלה היא – נקלט"

ידוע לי על בחור בירושלים העשורים שלו שהתעניין בספרי קבלה והגיע להה"ק רבי אהרן מבעלזא זצ"ל בamaroso שיש לו מחשבות מבלבלות. תשובה הרה"ק מבעלזא הייתה שיחדל מעיסוקו בספרי קבלה.

בשולוי הדברים אצין כי במחтב הראשון שזכה לקבל מכ"ק אדמו"ר ז"ע (על הרקע לקבלת המכתב ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, מו) ישנה התיחסות והבהרה לקשר בין תורה החסידות ותורת הקבלה, והדברים יועתקו ב"שביב" הבא.

המכתב נדפס ב"אגרות קודש", חלק ז' עמוד ששה (אגרת ביזל), והואoga כאן על פי תצלום המכתב המקורי עם תיקוני הרכי בכתבי-יד-קדשו (אלא שפוענחו ראשי תיבות ונערכה חלוקה לקטעים).

קיג.

"אין זה לימוד תורת הקבלה, אלא לימוד תורת החסידות"

ב"ה, ט"ז אלול תשי"ג

ברוקליין
הארך טוביה שי

שלום וברכה!

בمعنى על מכתבו מי"ד אלול, בו כותב על אופן
לימודו עד עתה וקיים המצוות שלו, והחששות שיש לו
בעסק לימוד תורה החסידות.

והנה אין לחוש כלל וכלל, כי אין זה לימוד
תורת הקבלה, אלא לימוד תורה החסידות. אף שלפעמים
נזכרים עניינים מהתורת הקבלה, אבל הביאור שלהם
על-פי תורה החסידות שולל מקום לחששות האמורות
במכתבו.

והי מהਮוכרת שילמוד את הקונטרס עץ חיים
וקונטרס ומעין - מכ"ק אדמור' מוהרשר"ב - ומהבוא
לקונטרס עץ חיים מכ"ק מו"ח אדמור' - זצוקלה"ה
נbg"מ ז"ע, אשר אז יראה עד כמה החששות שלו אין
לهم כל יסוד, ואינם אלא עצת היצר למנווע ממןנו ידיעה
בחלק גדול מהתורתנו הקדושה, אשר דוקא דורנו זה
דעתבתא דמשיחא זכה שיתגלה חלק זה לרבים.

ואם בהשגהה פרטית זכה גם הוא שיודיע לו
אוודות זה, צריך לתפוס בהזדמנות זו בכל רמ"ח אברוי-
ושס"ה גידי, מבלי להכנס בשקלאל-יטריא עם היצר-
הרע שלו, המעוור אצלו חששות הנ"ל. ואם מעט או ר
דווחה הרבה הרוי על-אתה-כמה-וכמה הרבה או.

ואין להקשות מה הי' בדורות הראשונים קודם
שנתגלה תורה החסידות, כי קושיא זו דומה להיש-
מקשים מה הי' בזמן המשנה קודם שהיתה הגמרא ובזמן
הגמרא קודם שהיו ספרי הראשונים וכי' והאריכות בזה

אך לモתָר, ויעין בקונטרס עץ חיים הנזכר-לעיל וינעם לו וירוחו לו והשם-יתברך יצלחו להוסיף אומץ בתורת הנגלה ובתורת החסידות גם יחד ובהצלחה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

המאכיר: א. קוינינט

קיד.

הוראה פרטית

יש לשאול: הוראת הרה"ק מבעלזא האמורה (אות קיב) לחדר מללמוד קבלת דורשת ביאור, שהרי כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע כותב בתניא קדישא בשם הארייז"ל ש"דווקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה" (אגרת הקודש, סימן כ"ו); ושהיא "מצוה רמה ונשאה ואדרבה עולה על כלונה" (קונטרס אחרון, דבריו המתיכיל "להבין מ"ש בפער"ח").

אלא שכנראה הייתה הוראת הרה"ק מבעלזא הוראה מיוחדת למצבו הפרטי של השואל (וראה להלן ב"шибוב" הבא).

קטן.

"תזרת החסידות שבנה נכללה גם-כך חכמת הקבלה"

בהקשר לאמור מן הרاوي לצטט חלק ממכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע ("אגרות קודש", חלק ח', עמוד רבב):

..."ובפרט שכבר עוררתי על ההכרח ללימוד תורה החסידות שבנה נכללה גם-כך חכמת הקבלה, ודוקא על ידה נשמרם מלטעות חס-ושלום בחכמת האמת,ומי זה ערב לבו לאמור שהוא לימוד בדרך עצמו ויראה קונצין, וכבר ידוע סיפור כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק (שרש מצות התפללה סוף פrisk כי שהבעש"ט ציווה שלא ללמד ספרי הקבלה, כי מי שאינו יודע להפשיט הדברים ממשיהם, מתגשים במאד עליידי לימוד זה וכו', עיין-שם".

קטן.

ביצה נפדרים מ"פניות"?

מספר הגאון החסיד רבי יואל כהן שליט"א, ה"חזר" של כ"ק אדמו"ר זי"ע ("בדרכי החסידים" חלק א', עמוד 152) :

בשנים הראשונות לנישאות הרב, היה הרב נושא לחזור מס' 77 לبيתו ברגל. המזוכיר, הרב חדוקוב, היה מלוח את הרב לbijתו, ואם היה זה ליל 'יחידות', הוא היה נשאר במשרדו עד שה'יחידות' הסתיימו ואז היה מלוח את הרב.

פעם קרא לי הרב חדוקוב ואמר, שאתמול בלילה, כאשר ליווה את הרב לbijתו, הרב כי סיפר לו על חילופי דברים שהיו בין אחד היהודים שנכנסו באותו ערב ל'יחידות', והוסיף ואמר, שיבקש ממנו להעלות את הדברים על הכתב כشيخה והרבבי יגיה את זה. כלומר, הרב רצה שהמענה שנתן ליהודי פרט ב'יחידות' תפרנס, כיון שיש בו הוראה לרבים, ולכון קרא לי הרב חדוקוב, כדי שיוכל להרצות בפנוי את הדברים ואני אכתם ואעכרים להגחת הרב.

זה תוכן העניין: היהודי התלונן אצל הרב על כך שבכל עניין טוב שהוא עוסק, הוא מרגיש שיש לו בזו פניות אישיות למיניהן.

הרב ענה לו באמצעות משל: כאשר אדם נכנס לעסוק שעשויה להניב רווח של מיליון דולר, ומלבד זה יהיה לו גם רווח מן הצד ששווה סך עשרה סנט, הרי ברור מההסתופס את מוחו של האדם הוא הרווח של מיליון דולר, ואילו לעשרה סנט אין כל משמעות בעניינו.

ועל-דרך בעבודת ה': כאשר יהודי לימד בחסידות אודות החסיבות של עשיית מצווה, שעלי-ידי קיומה הוא מתקשר עם הקב"ה – "מצווה" מלשון צוותא וחיבור, ממילא הפניות' לא يتפסו מקום בעניינו. אם הוא יחשוב ויתבונן במשמעות העניין של ההתחברות שלו כנברא מוגבל עם הקב"ה, הבורא הכלחי מוגבל – אזי כל שאר השטויות לא יעסיקו אותו. בשם שכאשר עוסקים במיליאן דולר, עשרה סנט אינם ממשמעותיים, אך כאשר חושבים על קשר עם אין-סוף ברוך הוא – כל שאר הכללי העולם אינם תופסים מקום...

יש להוסיף על כך, דרך אגב, כי לכתבה החסידות באה להציג ולהחוות את כוונת ה"לשמה" בקיום המצוות ושקיום המצוות יעשה

מתוך רגש של אהבה ויראה ("דחילו ורחיימו"), עד כדי כך שהמתנגדים שלו בשתוטו לחסידות האשימו את החסידים שמלזלים בקיום המצוות עצמן, אבל מכל שורה ושורה שבתניא קדישה אנו למדים את החשיבות העצומה שבקיים המצוות המעשיות, יותר מכל ספרי המוסר והמחשبة الآחרים.

קיז.

חתונת בן המלמד

בתקופה בה למדתי בכיתה של הרה"ג רבי אליהו סלומון זצ"ל בת"ת "ע"ץ חיים" (תש"י – פסח תש"ה, כمسופר ב"шибבים" שבלקט ופרט" ד, קד) חיתן הרב סלומון את בנו.

בשעה שהרב סלומון לא נכח נכנס לכתנתו הרה"ג רבי אריה ליב רוחמיין זצ"ל [חוותנו של הגרש"ז אוירבן זצ"ל, וסבו של – יבלחט"א – הרה"ח ר' אברהם שי' רוחמיין, מחשובי חסידי חב"ד בבני ברק], שהוא מלמד כתה גבואה יותר שמיוקמה היה מול כתנתו, ואמר לנו: "קינדרעלאך" [= ילדים], הרב מחתן את בנו. יש, איפוא, לבוא לחתונת ולקנות לו מתנה.

הוא ביקש שככל תלמיד יביא מביתו מطبع שילינג [המטבעות באוטו זמן היו: מיל (פראוטה), גрош = 10 מיל, שילינג = 50 מיל, לירה = 1000 מיל] ובכסף שנאסף קנה רבי אריה לייב את המתנה: פtileה, מכשיר נפת לכישול شبונה מפרימוס הוא בלי פtileה ובינוי על לחץ כמו על גז.

אני לא השתתמתי בחתונת אופן אישי, משום שאמי ע"ה לא הרשותה לנו לצאת מביתנו בלילה, אך השתתמתי במתנה בהבאת שילינג.

קיה.

"שידו לה' שיד חדש, תחלתו בקהל חסידים"

ה חזון המפורסם הרה"ח רבי בן ציון שנקר ע"ה, היה חסיד מודז'יץ וגדויל המלחינים החסידיים בדור הקודם. לחניו הרבים הפכו לנחלת הכלל, רבים מהם – אף מבלי שהציבור שר אותו יודע את מקורם.

בין לחניו הם הלחנים המפוזרים המשוררים בשבת קודש על "אשת חיל" ו"מוזמור לדוד". השיר האחרון שהחבר הוא על המלים "הטוב הטוב כי לא כלו רחמייך...".

רבי בן ציון השתתף לפחות באחת מההתועדות הקודש של כ"ק אדמור"ר וי"ע בה כובד לשיר בעיצומה של התהועדות ניגון שהלחין במיוחד על פסוקים מפרק התהילים של הרבי של אותה שנה.

רבי בן ציון אף התגorder תקופה מסוימת בשכונת קראון הייטס, וזכה לעבור בחוליקת השטרות לצדקה מספר פעמים.

קיט.

הכנת ספל וקערה לנטילת ידים משנת היום

לפני כעשר הiliary מתעורר משנת הצעירים (לפי פקודת רופאים הנני ישן בצהרי כל יום משך זמן) כשהאני חש בטוב.

לכשעצמם לא ייחשתי לכך חשיבות מיוחדת כלל אולם אחוי – אבלחת"א הרה"ג הרה"ח ורבי עמרם ע"ה הזרמן באותה עת לביקור אצל כ"ק האדמו"ר מאמשינוב שליט"א (על קשרי משפחתו עם בית אמשינוב הרוחב לעיל ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, יד. ג, מד. ד, ריבידיג. ה, קצח) והחליט להזכיר אותו לפניו בשל התופעה האמורה.

התגובה הייתה: כשהאתך עולה על יצועו מדי ערב ודאי הוא נהוג כמו נהוג חסידים להכין ספל וקערה לנטילת ידים בזמן מיטהו, אולי בצעירים הוא אינו נהוג כך. אמר לו שינהוג כך גם בצעירים.

ואכן, מאז התחלתי לנוהג כך גם ביום והמצב השתפר.

אחר כך העירוני שהרה"ק ממונקש וצ"ל נהג בהנאה האמורה. "דרכי חיים ושלום", או ש"ב, נסמן ב"פסקין תשובה", סימן רלא, אות א. וראה גם "לקוטי שיחות", חלק י"ב, עמוד 254 הערכה (50).

קב.

מנハג הידיקה ב"עלינו" וטעמיו

המנהג לירוק בתפלת "עלינו לשבח" לאחר המלים "שהם משתחים להבל ולריק" הינו קדום מאוד ומזכיר כבר בט"ז (יונה דעה, סימן קע"ט, סעיף

קטן ה'). לפי דבריו, הטעם לכך הוא ש"הרקע היא לבזין הגילולים של העובדי כוכבים והוא כבוד שם שמצויר אחר כך".

בלוח "היום יום", בו סידר וקבע כ"ק אדמור' ז"ע את מנהגי חב"ד, מופיע (ב坦יך ט' טבת) טעם שונה: "טעם הרקיקה, כי מדובר מתהווה רוק, ואין רוצים להנוט מרוק זה".

נראה בחוש שלמרות שאכן מכל דיבור מתהווה רוק, אך כמוות קטנה של רוק אינה מספקיה כדי שייהי ניתן לירוק אותה.

ניתן, אולי, לומר שזה ההבדל להלכה למעשה בין שני הטעמים האמורים: כאשר לאחר אמרת המלים "שהם משתחחים להבל ולריק" הצבר רק מעט רוק שאין בו כדי ירייקה – לפי עטמו של הט"ז שטרת היריקה היא כדי לבטא את הבוז לעובודה זורה יש ליצור רוק נוסף כדי לירוק, אולם לפיה הטעם שב"היום יום" אין, לכארה, עניין בכך.

כבא.

רעיזון לקירוב יהודים בפורים

בני הרה"ג הרה"ח רבי יעקב מאיר שי" סיפר כי בשנה שעברה השთף בהתוועדות שערך הגה"ח רבינו בערך לאזאר שליט"א, שליח כ"ק אדמור' ז"ע ורבה של רוסיה, לפניו פורים, וthonך כדי ההתוועדות אמר שבפורים ישנו דבר פשוט וכבר ביצועו לכל יהודי (גם מי שאינו נושא בתואר רשמי של "שליח") הגורם לקירוב יהודים שאינם שמורי תורה ומצוות לעת עתה.

בנוסף לקיום המצווה של "משלוח מנות" והמנאג לשולוח משלוחי מנות ורבים לחברים וקרוביים ניתן להוסיף ולהזכיר "משלוח מנות" נוסף ולהביא אותו ל"סתם" היהודי שפוגשים ברחוב.

בני שי', שאימץ את הרעיון וחילק "משלוחי מנות" בתקנה המרכזית שב"גבעה הצרפתית", מעיד כי תמיד מתקבל ה"משלוח" בשמחה גדולה ובסביר פנים יפות.

כבב.

מידיעך על יראי ה' לא נאמיד "בית"?

נאמר בתהילים (קלה, יט-כ): בית ישראל ברכו את ה', בית אהרן ברכו את ה'. בית הלווי ברכו את ה', יראי ה' ברכו את ה'.

ולכאורה דרוש ביאור: מדוע רק על יראי ה' לא נאמר "בית"? ניתן, אולי, לבאר זאת לאחר הקדמת הסיפור דלהלן.

כasher הרה"ק רבי יהודה לייב איגר זצ"ל "נתפס" לחסידות קוצק – שיגר אביו הגאון רבי שלמה איגר זצ"ל שליח מיוחד לקוצק כדי להשפייע עליו לחזור בו.

הגיע השיליח, למדן ונושא פנים, אל העיירה קוצק והתהלך בסימטאותיה ספוגות הבז. כאשר פגש חסיד שאלו: "היכן נמצאים כאן החסידים?". זוף הלה עיניים תמהות: "וכי מיبشر ודם יכול לדעת זאת, והרי איזהו חסיד – המתחסד עם קונו?".

על פי המובן מהסיפור ניתן לברא את הקושי האמור: כיוון שהיראת ה"אמיתית היא דבר שבלבו של אדם ובפנימיותו ואינה ניכרת על פי סמנים חיצוניים, לכן אין ליראי ה'"סימן היכר חיצוני – "בית" [ידוע גם ש"בית", בוגיוד ל"מוון", מסמל את העוניים החיצוניים ביותר, ה"מקיף הרחוק"]. וראה בעניין זה גם "שביבים" שב"לקט ופרט" ה, קט.

כבג.

"דרוש דרש משה"

כידוע לכל היה סבי רבי משה בלוי זצ"ל נואם בחסד עליון, ובבעל כושר ריטורי בלתי רגיל. המונחים נהרו לשמעו את נאומיו, שהיו עשירים בתוכן גאוני יחד עם הסבראה מורתקת. כל מאזינו היו מרוחקים לモזא פיו וייצאו הדורי התהבותות דקדושה... בשעתו היו נקראים הנאותים בחוגים שלנו בשם "דרשות", כהמישך טבעי לדרשות גדולי דור ודור.

בילדותי הייתה בטוחת בתמיינות כי ה"מדרשה" נקרא בשם זה, שכן ממש הכנין הסבאה את "דרשותיו", כיוון שלפני כל אירוע היה לומד מדרש...

כבד.

"תפללה למשה"

אכן, אדוק היה סבי רבי משה בלימוד מדרש הרבה. גם אני זכיתי שלימוד אותו מדרש הרבה בהזדמנויות שונות, ובכל שבת לפניות ערבית, בעת "רעואה דרעוזין", אף מסר שיעור בבית הכנסת "ר' ליבליה" במדרשה הרבה.

אגב: סבי רבי משה התרפלל בליל שבת בבית מדרשו של הגרי"ץ דושינסקי זצ"ל (בו התרפלנו אנו בליל וכיום השבת). את תפלה השחר, בשבת כבחול, נהג להתרפלל בבית הכנסת "בית יעקב" שמעל ה"שטיבלאר" של שכונת בית ישראל. בבית הכנסת "ר' לייבליה" נהג להתרפלל בשבת תפלה מנוחה, ולפני התפלה מסר את השיעור, כאמור. מיד לאחר שימושה הקדושה בחזורת הש"ץ בבית מדרשו של הגרי"ץ דושינסקי זצ"ל נהג אבי מורי זצ"ל ואנו עמו לróż לביתנו שכונת "בית ישראל" כדי להספיק ליטול ידיים לსעודת שלישית לפני השקיעה.

קבה.

"בחצרות בית ה'"

במושאי שבת התפלל סבי רבי משה בלוי ערבית עם מנין מיוחד של מקורביו באפלולית חצר ת"ת "תורת אהרן" לעדת הבבליים (= יוצאי עירק). אגב: בחצר הצמודה לבית הכנסת "ר' לייבליה" התגורר הרה"ג רבי יהיאל גולדברג זצ"ל, שהיה שד"ר של הבד"ץ של "העדה החרדית". חתניו הם: א. הגאון החסיד רבי יעקב דב הכהן כ"ז זצ"ל, ראש ישיבת "תומכי תמימים - ליאוואויטש" המרכזית בכפר חב"ד. ב. הרה"ח ר' יוסף מרטון ע"ה. ג. הרה"ח ר' יהושע שי' ליפש. ד. הגה"ח רבי אהרן הלפרין ע"ה.

בנו, הרה"ח ר' מרדכי גולדברג ע"ה, שהתגורר בלונדון, היה גם הוא חסיד חב"ד.

קבו.

"לא ימושו מפיך ומפי זרע ומפי זרע זרע"

גם אבי מורי זצ"ל ירש מאביו את חיבת המדרש והיה הוגה בו הרבה. אף לי יש קביעות שבועית - בלי נדר - בלימוד המדרש.

בני הבכור, הרה"ג הרה"ח רבי יעקב מאיר שי', לומד ו"חי" את דברי המדרש, ובஹיוו "טוב עין" אוהב הוא לצטט גם לתלמידיו בכל הזדמנויות פנינים מהמדרשה. כמתנת בר מצוה קיבל בני - יבלחת"א - מאביו מורי

צ"ל סט "מדרש רבה", שاث הערך הרלוונטי שלו לפי פרשת השבוע הוא נושא עמו לכל מקום.

כבז.

"בָּאוּ חִשְׁבּוֹן" ב"חִדְשֵׁה חִשְׁבּוֹן"

את ה"ווארט" הבא, המבוסס על דברי המדרש, שמעתי מבני רבי יעקב מאיר שי':

בפרשת חוקת מספרת התורה (כא, כו-כו) על מלחמה שנלחם סיחון מלך האמור במלך מוואב, עליו נאמר "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון" (שם, כו, וראה בפירוש רש"י).

על פי פנימיות הענינים מבואר שבמלים "בָּאוּ חִשְׁבּוֹן" נرمז שעל עובד ה' לעורך מדי פעם חשבון נפש וחשבון צדק היכן הוא עומד בעבודת ה' האישית. ידוע גם שהודש אלול נקרא "חִדְשֵׁה חִשְׁבּוֹן" על שם שהוא מיוחד לעוריכת חשבון נפש על ההנאה במשך השנה כולה.

במדרש רבה נאמר (פרק יט, פיסקא לב) "יש אומרים מלחמת סיחון עשו בכללו", אם כן דברין המדרש מתאימים למשמעות הפנימית של "בָּאוּ חִשְׁבּוֹן".

כבח.

ממה פחדו המואבים?

בתחלת פרשת בלק נאמר "וַיַּגֶּר מוֹאָב . . מִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂرָאֵל". ולכארה דרוש ביאור (בלשון ה"כלי יקר", במדבר כב, ד): "למה זה היה [היו] מוואב יראים, הלא כבר נאמר (דברים כ, ט) אל תצער את מוואב"? נתן, אולי, לבאר:

המוואבים ידעו שלעתיד לבוא ירשו בני ישראל את ארצות הקינוי, הקניזי והקדמוני, שאחת מהם היא ארץ מוואב, כמוובא במדרש רבה, לך לך, פרשה מד, פיסקא כג: ...כֹּךְ עֲלָה בְּדִעְתּוֹ שֶׁל מָקוֹם לְהַנִּיחַ לְהָם לִישְׂרָאֵל אָרֶץ עֲשָׂרָה עַמִּים, אֶת הַקִּינוי וְאֶת הַקְּדֻמִּי, וְלֹא נִתְן לָהֶם אֶלְאֶ שְׁבֻעָה, אֶת הַחֲתִי וְאֶת הַפְּרֹזִי וְאֶת הַרְפָּאִים וְאֶת הַאֲמָרִי וְאֶת הַכְּנָעָנִי וְאֶת הַגְּרָגְשִׁי

וְאֵת הַיּוֹסִי, .. קָנִי וְקָדְמוֹנִי הוּא מַעֲמֹן וּמוֹאָב, אֶבֶל לִימוֹת הַמְּשִׁיחַ יִחְזֹרוּ
וַיְהִיוּ לִישְׂרָאֵל כִּדְיַי לְקִים מָאָמָרָו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ...
הַמוֹּאָבִים לֹא יִדְעֻוּ מַתִּי תַּהֲרֹחַשׁ הַגָּאֹולָה וְלֹכֶן פָּחָדוּ שֶׁמָּא עַתָּה תִּבוֹא
הַגָּאֹולָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִירְשׁוּ אֶת אֶרְצָם.

קכט.

"אראנו ולא עתה"

לפי האמור לעיל ניתן, אולי, לבאר את הפסוק (במדבר כד, י) "אָרְאָנוּ וְלֹא
עַתָּה, אֲשׁוּרָנוּ וְלֹא קָרוּב, דָּרְךָ כּוֹכֵב מִיעָקָב, וְקָם שָׁבֵט מִשְׁרָאֵל, וּמִן
פָּאָתִי מוֹאָב, וּקְרָקָר כָּל בְּנֵי שָׁתָּה", כדלהלן.

פסוק זה הינו חלק מנובואה בלעם על עתיד לבוא (ראה תרגומי אונקלוס
ויונתן על הפסוק), ובו נאמר במפורש שאו עם ישראל יכובש את מוֹאָב ("וְמִחְצֵן
פָּאָתִי מוֹאָב"), אך יחד עם זאת, כיוון שבלעם רצה לפיס אתblk מעת, גילה
לו שהדבר יתרחש רק שנים רבות לאחר מכן – "אראנו ולא עתה, אֲשׁוּרָנוּ
וְלֹא קָרוּב", ולכן אין לביק מה לחוש כעת מבני ישראל (ראה גם ספרוני,
בלק, כד, יד).

קל.

"אראנו ולא עתה" היא אמידתו של בלעם...

הספר "בית רביה", שחובר על ידי הרה"ח רב חיים מאיר הילמן
עה (ברודישוב, טرس"ב), הוא הספר המקורי ומהימן ביותר המתאר את
תולדותיהם של שלושת אדרמו"רי חב"ד הראשונים: כ"ק אדרמו"ר הזקן,
כ"ק אדרמו"ר האמצעי וכ"ק אדרמו"ר ה"צמָח צָדָק" – נשמהם עדן.
בסיום החלק הראשון של הספר, העוסק בתולדות כ"ק אדרמו"ר הזקן,
הוא כותב את דלהלן (פוענהו וראשי תיבות ונוסף סימני פיסוק):

וּנְסִים בְּדָבָר טוֹב, מְעַנֵּין בִּיאת מָשִׁיחַ צְדָקָנוּ בְּמַהְרָה בִּימֵינוּ אָמֵן.

הנה אחר פטירת רבינו [כ"ק אדרמו"ר הזקן] נ"ע, היה נכדו, אדרמו"ר בעל
צָמָח צָדָק נ"ע, בעיר אחת על חתונה, וישבו פעמי אחת החסידים ודבשו
"אחרי שרבענו נסתלק ה' יודע מתי יבא משיח צדקהנו כו'". והגינו הדברים

לאזני נכדו אדמו"ר בעל צמח צדק הנ"ל (שהיה בחדור הסמוך להחדר שישבו החסידים) ופתח אדמו"ר הדלת ואמר: הנה זה אמר בלבם – "אראנו ולא עתה, אשורנו ולא קרוב", אבל ישראל צריכים לקות ולצפות בכל יום כו'.

אחר כך אמר: שמעתי מרבינו שהרב המגיד נ"ע היה יכול להמשיך "יראה עילאה" בתינוק בן יומו כו', והבעש"ט נ"ע היה יכול להמשיך גם בדורם כו', ואם כן למה לא עשו כן והיה בא מישיח? אלא שלא היה עדין הרצון עליון זהה, וכיון שהוא תלוי בהרצון עליון מהו הנפקה מינה אם רבונו נסתלק כו', כשהיה עת רצון שהיה רצון עליון על ביאתו בודאי יבא.

הרחמן הוא יזכנו לזה במהרה בימינו אמן".

קלא.

בין אויב לאוהב

משמעותו של ציון כי דבר דומה מצוי ב"דעת זקנים מבעלי התוספות" על הפסוק "אראנו ולא עתה":

אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב. אני שר ומיין הדבר ולא יהיה בקרוב, ודבר רחוק הוא, אך משה לא אמר כן, אלא "כי קרוב יום אידם" של אומות העולם "וחש עתידות למור".

משל למלך המהלך בדרך ועמו אהבו ושונאו. צמא המלך למים, האויב אמר לו: וחוקים אנו למים, כדי לצערו. האויב אמר: אדוני המלך רכב כי קרוב לנו המים, כדי להшиб נפשו עליון. כך, בלבם, האויב, אומר כי הישועה רחוכה, אבל האויב אומר: שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלוות.

קלב.

"על שהנחלת לאבותינו"

ברכת המזון אנו אומרים: "נודה לך ה' אלוקינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה. ועל שהוזאתנו ה' אלוקינו מארץ מצרים...".

לכארוה הסדר היה צריך להיות הפוך, שכן תקופה התרחשה יציאת מצרים ורך לאחר מכן הקב"ה הנחיל לעם ישראל את הארץ?

על כרחנו צריך לומר ש"על שהנחלת לאבותינו" מוסב על הבטחת הקב"ה לאבות הקדושים שנחילה לבנייהם את הארץ, שקדמה ליציאת מצרים.

קלג.

"ארץ חמדת טובה ורחהבה"

אחד ההבדלים בין הבטחת הקב"ה לאבות על ארץ ישראל ובין כיבוש הארץ בפועל על ידי עם ישראל הוא שבבטחה כללות גם ארצות הקני הכספי והקדמוני (ראה בראשית טו, יט), לעומת הכבוש בפועל שככל רק את נחלת שבעה אומות.

לפי המוסבר לעיל (אות קלא), שב"על שהנחלת לאבותינו" מדובר על הבטחה טובן היטב המלא "ארץ חמדת טובה ורחהבה", שכן במלה זו רמזוה ארץ קניי קנייזי וקדמוני, עלייה נאמר (דברים יט, ח) "וזא ירחיב הארץ אלוקיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך, ונתן לך את כל הארץ" (ראה רשות שם. רמב"ם, הלכות מלכים, פרק י"א, הלכה ב').

קלד.

בברכת המזון מודים גם על הגואלה העתידה

לפי המבואר בהרבה בפנימיות התורה כיבוש הארץ שבעה אומות ורומי על השלמת בירור וזיכוך שבעת המדות (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלות) – אותן יש בכוחנו להעלות לקדושה גם בזמן הגלות, ואילו כיבוש קניי קנייזי וקדמוני, שייתאפשר רק עם ביאת המשיח, רומי על בירור וזיכוך ה"מוחין", הספירות: חכמה בינה דעת (חכ"ד).

לפי המבואר לעיל נמצא שבברכת המזון אנו מודים לכב"ה, גם כיום, על הגואלה השלימה, בה יזכה גם כוחות החב"ד ויתעלו לקדושה.

קלה.

המלחמה על ה"מוחין"

הוסבר לעיל בהרבה (אותיות קכו. קלג) כי כיבוש עמון ומואב (שהם "קינוי וקדמוני") יתרחש לעתיד לבוא, וכי משמעתו הרוחנית של כיבוש זה היא הכנען ה"מוחין" של כחות ה"סטרא אחרא" תחת ה"מוחין" של הקדושה, חכמה, בינה, דעת.

על פי זה ניתן, אולי, לפרש את אמירתו של בלעם לבלק (בלק, כד, יד): "עַתָּה הִנֵּן הַוְלֵךְ לְעַמִּי לְכָה אֵצֶن אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמִּן בְּאַחֲרִית הַיָּמִים", וכפי המוסבר בפירוש רש"י: "מרקא קזר הוא זה, איעצץ להכשילים, ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים, ומהן פאתי מואב", כדלהן.

בלעם אמר לבלק: מבחינה פיזית אין לך מה לדאוג, שכן הכיבוש הפיזי של "מואב" יתבצע רק לעתיד לבוא, אך אתך לך עצה כיצד ביכלתח לפגוע כבר עתה בעם ישראל ולכבוש אותם מבחינה רוחנית, לפגום בבחינת ה"מוחין" של הקדושה, וכך במלחמה הרוחנית עם - ידך, יד ה"מוחין". דקליפה, תהיה על העליונה.

מסיבה זו עצתו של בלעם הייתה להכשיל את עם ישראל דוקא בחטא בניות מואב, משום שחטא זה פוגם ב"מוחין" של הקדושה, כמו שבספר ב"אגרת התשובה", לכ"ק אדרמו"ר הוזן נ"ע, פרק ט': "...שְׁפָגָם הַבְּרִית בְּהֹצְאת זָרָע לְבָطְלָה, וְאַنֵּן צָרִיךְ לוֹמֶר בְּעֲנָיוֹת אוֹ שָׁאָר אֲסּוּרִי בֵּיאָה דְּאוֹרְקִיָּתָא אוֹ דְּרַבְּנָן (כ"י חֲמֹרִים דְּבָרִי סּוֹפְרִים וּכְיוֹ), פּוֹגָם בְּמַחְ...". (יערין שם כיצד יש להזקן פגם זה).

קלו.

משפחה הרה"ח ר' חיים העדר איזנברג זצ"ל

כבר הזכרנו (ב"שבכים" שב"לקט ופרט"ה, לב) את אחד מעובדי ה' ומוזקני וחוובי החסידים בירושלים, הרה"ח ר' חיים העדר איזנברג זצ"ל.

אוסף עוד מספר פרטים על חלק מבני משפחתו.

בנו הגדול של רבי חיים הערש הוא הרה"ח ר' זאב (וועלוואל) אייזנברג ע"ה, שזכה ללימודו אצלו בת"ת "ישיבת ציון" (כמפורט ב"шибיבים" שב"לקט ופרט" ב, כה-כו. ד, קא). לר' וועלוואל יש נכדים חסידי חב"ד, ביניהם: הרה"ח ר' צבי עקיבא שי' אייזנברג, חתנו של הגה"ח רבי שמואל אליעזר הלפרין צ"ל וחבר הנהלת בית הספר העל-יסודי "בית חנה".

חתנו של רבי חיים הערש הוא הרה"ח ר' ישראל רוזנצוויג ע"ה, מזקני וחשובי חסידיו של הרה"ק רבי אהרליה רاطה, בעל "שומריא אמוניים" צ"ל, יחד עם הרה"ח ר' אברהם מרדכי יוביץ ע"ה (ראה "шибיבים" שב"לקט ופרט" ד, רמה-רמו) והרה"ח ר' חיים יוסף גוטליב ע"ה (שניהם, הרה"ח ר' יהושע שי' יוביץ ולהבדיל בין חייהם הרה"ח ר' נפתלי גוטליב ע"ה, הינם חסידי חב"ד. ראה אודותם ב"шибיבים" שב"לקט ופרט" ב, סג. ג, קסו. ד, סא. ס-ס. רמה-רמט. ה, פט. וו. רלא). בנו של ר' ישראל הוא חבריו, הרה"ח ר' אליעזר לפא רוזנצוויג, מי שהביאו אותו לשיחה עם הרה"ק מביאלה צ"ל (כמפורט ב"шибיבים" שב"לקט ופרט" א, מה. ד, רנו).

כלז.

הנוצה "פאג"י", דרכה ומנהיגיה

כבר סופר בהרחבה ("шибיבים" שב"לקט ופרט" ב, יט. כא-כב. ג, קנה. קנה-קסא. ח, קצט) על הנוצה "פאג"י" שבראשה עמדו אישים אידאליסטים מסלטה ושםנה של היהדות החרדית בארץ הקודש, שפרשوا מתנועת "פועלי אגדת ישראל" (שכינויו: "פא"י"), לאחר שהתחברו שאינה הולכת בתלים האgodאי המקובל כפי שהותה על ידי גודלי ירושלים, בהנהגת סבי, רבי משה בלוי צ"ל.

גם לאחר פטירת סבי צ"ל (בשנת תש"ז) וקום המדינה (בשנת תש"ח) המשיכה הנוצה "פאג"י" וצעדה ללא סתיות בדרךה המקורית - השקפתם של רוב גודלי ישראל ש"פאג"י" הייתה המפלגה היחידה שדגלה בה בזמןו - שכלה, מחד, התנגדות רעיונית לציונות ולמדינה, ומайдך, הכרה "דה פקטו" במדינה והשתדלות לחזק את צביונה היהודי הנאמן למסורת ומצוותיה (ראה "סקירה היסטורית-אידיאולוגית על דרכה של אגו"י באה"ק" – "לקט ופרט", ה, עמודים רטו-ריזו).

בין ראשי "פאג"י" ומיסדייה בלטו במיוחד: אבי מורי צ"ל ושלושת ה"אברהם'ס": הרה"ח ר' אברהם טרגר ע"ה (עליו ראה "шибיבים" שב"לקט

ופרט" ב, יט-כ, ג, קנט-קס. ד, לא), הרה"ח ר' אברהם מוקוטובסקי ע"ה עליו ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" א, ט. יא-יב. ב, יט. סט. ג, צז. קנה. קס-קסא. ד, כה. כז-כח. נז. קנה. קעה. קפג. ה, קייז. קצח. רכט-רילא), והרה"ח ר' אברהם פרשן ע"ה עליו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, סב. ב, יט. ג, קנט-קסא. קפ. קפד. ד, נדנה. קיד. ה, פו. קיב().

קלח.

תנועת "פאג"וי" וחסידות חב"ד

בן סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, ט. יא. ג, קסא) על הקשר בין "פאג"וי" לחסידות חב"ד ולכך אדמו"ר זי"ע, ועל כך שללאחר התפרקות התנוועה (בשנת תש"ב) הפכו חלק מראשיה לחסידי חב"ד וחלק נוסף זכה שממצאנציאו היו לחסידי חב"ד.

חתני הרה"ג הרה"ח רבבי מרדכי מנשה שי' לאופר העירני כי בהמשך לכך כדי לפרסם את מכתבו של אבי מורי זצ"ל, שהיה, כאמור, מראשי פאג"וי, לרבי בשם התנוועה.

בשני השביבים הבאים יותק המכtab האמור ומכתב המענה של הרב עלייו (שניהם נדפסו ב"אגרות קודש", חלק ד', עמוד שבד, אגרות אימז) שעוסקים בדבר "חויזת דתית מאוחדת" בשנת תש"א שהרב רצה מאוד שתוקם (ואה "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, מב-מט).

קלט.

"הננו שמחים להודיע לכבוד-קדושתו כى מצאנו בדבורי חזוק ועדוד רב"

הנה מכתבו של אבי מורי זצ"ל לכ"ק אדמו"ר זי"ע מי"ב לחדר אדר שני תשי"א. יצוין שהמכtab נכתב לפני וכהקדמה לבחרות לכנסת השנהה, שלבסוף לא צלהה ה"חויזת הדתית המאוחדת" וכל המפלגות הדתיות רצו בנפרד. עוד יצוין שכתיבת המכtab בידי אבי מורי זצ"ל הייתה בעבר חודש בלבד מאז קיבל הרב עץמו את הנשיאות, בי' שבט תש"א.

**כבוד-קדושת הגאון-הצדיק מורנו-הרבר-רבבי-מנחם-מענדל
שניאורסון שליט"א**

האדמו"ר מלילובביץ

ניו יורק

המברך והמכتب של כבוד-קדושתו היו נושא אצלנו לדיוון, והננו שמחים להודיע לכבוד-קדושתו כי מצאנו בדבריו חזוק ועדוד רב לumedתנו. כל היודעים ומוכרים את התהומות שבין אדם לחברו בארץ הוז - ומהচיצות המבדילים, אין יכול שלא להיבהל מפני זועת הבחרות. וכן אין אצלנו ולא היה לעולם שום כונה או רצון להופיע בבחירה עם רשימה נפרצת, למראות שאנו היינו מלאים היסוסים על צדי המגראות שישנסם בהקמת "חזית דתית". הריסוסים הללו שאיון כאן המקום לפורטם עוד גברו במשך השנתיים ומהצה של קיומ החזית והשתתפותו במשלה. אבל אחרי שכבר נוצר החזית הדתית, אiom הוא הפירוד עד כדי, שדי בפחד ממשנו כדי להזכיר לצד ההופעה האחדה.

בבחירה הראשונות הבענו עמדה זו במפורש, אלא שההופעה האחדה הוז נכשלה בכלל עמדתם הנוקשה של אנשים שמעמידים ענינים מפוקקים מעל לאינטראיסים צבוריים. אנו נאצלנו אז לעשות מעשה שלא כרוננו, ואף היום קיימת אפשרות מלאה להופעה אחדה אם לא יצליחו הללו שהיו אחרים לשלוטו הראשון.

וה' הטוב יפרוש את סכת שלומו علينا ועל-כל-ישראל ועל ירושלים.

יהודיה בלואיא

**הסטודנטות פועלי אגדת ישראל (פאג"י) בארץ ישראל
המרכז**

קמ.

משמעות ב"ק אדמור" ז"ע:

ברוך-השם, י"ג סיון, תש"י"א
ברוקלין.

להסתדרות פועלי אגדת ישראל (פאג"י) בארץ
ישראל

שלום וברכה!

קוה קויתי אשר הבחירה בארץ-הקדש תבנה-
ותכוון לא התקיימנה כתע או לכל הפחות יודחו למשך
זמן, כי מכמה טעמים אין הזמן גורמא לכך, ועל כל פנים
אשר תהיה אחידות בתוך היהדות החרדית, כדי להקים
חזית מאוחדת לבחירות.

ומה נבהلتني בקבלתי הידיעות מהפרת החזית
הדויתית.

בודאי לモתר להאריך לפניהם אשר [בשאלה]
כמו שאלת הנ"ל, הרי על כל מפלגה לוותר על רוחחים
מפלגתיים המנגדים לטובת הכלל, ואשר לעניינים
הנוגעים ליהדות החרדית בכללותה, דין קדימה על כל
ריווח גשמי אפילו אם ריווח זה בטוח הווא, ואין צריך לומר
אם הריווח מודומה ומוטל בספק, ובפרט אשר יכול הוא
 להיות גם קרוב להפסד.

משמעותם אלוי, ונשענו על מכתבם אליו מי"ב לחදש
אדדר שני, חשוב אשר הארכיות בכל-הנזכר-לעיל
ל모תר, וביטה יתאמכו בכל יכולתם, שהחזית הדוויתית
תתקיים, דבר אשר באמת לモרכח הוא לא רק לטובת
הכלל, אלא גם לכל אחת מהמפלגות.

בת"ח מרראש על הודיעתם בשורות טובות בזה.

בפרישת-שלום וברכה.

קמיא.

"זהבietenו אחורי משה עד בואו האוהלה" (*שמות לג, ח*)

מספר בני הרא"ג הראה"ח רבי יעקב מאיר שי' :

"בשנת תשל"ט, השנה בה זכיתי למלוד בחצר כ"ק אדמו"ר זי"ע (במסגרת שנתה הקבוצה"), התוועדותות הרביה לא התקיימו בשבות אלא במושב".
כיוון שכך נהג הרב להזור מבית המדרש לבתו לאחר חפתה שחירתה.
cdrco בקדוש משך שנים רבות נהג הרב לצעד לבתו (וכן מביתו לבית המדרש) לבדו ללא ליווי גברים כפי רצונו הקדוש.

כיוון שמחד רצוי ללוות את הרביה, ומайдן, לא רצוי לעשות זאת בניגוד לרצונו של הרביה, עשו להם תלמידי הישיבה מנהג ללוות את הרביה בתורנותה מוסכמת, בכל פעם שני תלמידים אחרים, אך המלווים צעדו במרחב רב מהרב כי דידי שלא יראו כמלווים, והוא עוקבים אחרי הרביה בדרך עד בואו לבתו".

קמב.

"מה נחרד היה מדאה בהן גדור בצאתו..."

ממישיך ומספר בני הרא"ג הראה"ח רבי יעקב מאיר שי' על חוויותו*האישיות מהמעמד האמור:*

"באחת מהשבות הגיע תורי ללוות את הרביה יחד עם הרא"ח ר' מרדכי שי' לישנער.

הרבי יצא מ-777 ופנה שמאליה לשדרת איסטערן פארקוויי בה צעד עד לרחוב ניו יורק, שם פנה הרבי שמאליה וצעד עד לרחוב פרזידנט (הרבי צעד לצד הימני של הרחוב ולא הצד השמאלי, שם שוכן בית תיפלה).

בפינת אחת הרחובות היה שטייבל של חסידי בעלווא, ובערך בשעה 1 הסתיימה התפללה שם והמתפללים החלו לצאת לבתיהם כשהם מעוטפים בטליתותיהם.

כאשר הבחינו היוצאים ראשונים שהרב צועד לבתו נעצרו והמתינו, ולא יצאו לרחוב כדי לא להפריע להילoco של הרב.

כשהרבי עבר לידיים בירכו את הרבי בברכת "גוט שבת" והרבי השיב להם בניע ראשו הק'".

קמג.

שכונות ה"כנסת"

מדרום לשכונת "מחנה יהודה" ועד שכונת "שערי חסד" בירושלים שכנו ה"שטעטלאר", מספר שכונות קטנות, שכנו בירושלים בשם זה, שמשמעותה המילולית: "עירות".

מתוכן הן שלוש שכונות שכנו: כנסת א', כנסת ב' וכנסת ג' (או: "די אלטע כנסת", "די מיטלע כנסת", "די ניעו כנסת" [= כנסת הישנה, כנסת האמצעית וכנסת החדש], על שם המוסד שהקימים אותם – "ויעד הכללי כנסת ישראל", המוסד המרכזי של זרם ה"פרושים" בהנהגת הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל (על הזומיים השונים בירושלים הורחב ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, לג. ד, קב-קג. קפד-קפז. רכ).

השכונות האמורות הן קטנות מאד, כל אחת כללה מספר מצומצם של בתים. "כנסת ג'" כללה, לדוגמה, בלוק וחצי.

. קמד.

נדודים בין שכונות ירושלים

היכרותי הקרויה עם שכונת "כנסת ג'" החלה לאחר שמשפחה הורינו עזבה את שכונת פאג'י, בתקופת ובגלל מלחמת תש"ח (ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, קnb. קנד). אז התארחנו תקופה בבית דודי רבי עמרם בלוי (בר"מ) ע"ה, שהתגורר ב"כנסת ג'" [אגב: גם ר' מנחם פרוש ע"ה התגורר שם], עד אחרי ל"ג בעומר תש"ח.

לאחר מכן רבי הלל ליברמן ע"ה (שגם הוא עצמו התגורר בכנסת ג') העמיד לרשותנו חדרים בבית הספר "בית יעקב" שברוחב דוד ילין (לא התקיימו בתקופה זו לימודים בירושלים).

כשהחלה ה"הפוגה" הראשונה, לקראת חג השבעות תש"ח, שבנו לדירותנו בשכונת פאג'י למשך ארבעת השבועות של ה"הפוגה".

עם תום ה"הפוגה" נדרנו שוב, והפעם לשכונת "אהוה", בחלקה התגוררנו בבית דודרי רבי צבי אריה ושרה זיבלד ע"ה. על תקופה זו (מהו תש"ח-חשוון תש"ט) סופר ב"шибיבים" שב"לקט ופרט" ה, רכ.

קמיה.

האם "אין אנו מספיקים להודות" או "הן הן יודו"?

בפיוט "נשחת כל חי" נאמר תחליה: "אילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גלי ושפחותנו שבך כמרחבי רקייע ועינינו מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנסרי שמים ורגלינו קלות כאילות אן אנו מספיקים להודות לך .. על אחת אלף אלפי אלפים .. הטובות נסימ ונפלאה שעשית...".

מאיידך – בהמשך נאמר: "על כן אברים שפילגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו הן הן יודו וישבחו...".

והפליהה ברורה: כיצד מסתדרות שתי האמירות יחד?

קמו.

"אין אנו מספיקים" בראוי לו

יתכן שכוננת התפלה האמוריה היא:

אנו אומרים לכב"ה: אילו אנו להודות לכב"ה בכל מدت השבח שהקב"ה זכאי לה – איננו מסוגלים לכך, שכן שבחיו של הקב"ה הינם בלתי מוגבלים וככל שנודה לו לא נספיק להודות על הכל, וכיון שכן – נודה לכב"ה רק כפי מה שיש ביכלתנו ובכוחנו להודות לו.

הדבר מזכיר את המופיע בغمרא (ברכות לג, ב): הוא דנחת קמיה דר' חנינא, אמר האיל הגדל הגבור והנורא והאדיר והעזוז והירואי החזוק והאמץ והודאי והנכבד, המתין לו עד דסימן, כי סימן אמר ליה: סימתינהו לכולחו שבחי דמרק? למה לי כולי האי, אנן הני תלת אמרינן, אי לאו דאמריננו משה רבנו באורייתא ואיתו אנשי הכנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה לא הוינן יכולין למימר فهو, ואת אמרת כולי האי ואזלת, משל מלך בשור ודם שהוא לו אלף אלפי דינרי זהב והוא מקלסין אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו.

קמץ.

‘דבר תורתה’ באזני הטכנאי

פעם אחת הוזמן טכנאי מזגנים לתקן תיקלה במזגן בחדרו של הרב. הטכנאי, חסיד מولיאם סבורג, סיים את מלאכתו וביקש שהרב יזכה אותו בדבר-תורה, כדי שיוכל לחזור עליו באזני חבריו בשכונתו. הרב נענה בבקשתו ואמר לו (הדברים פורסמו על-ידי הרה”ח הרב יוסף יצחק שี้ חיטרייך מצפת ב’כפר חב”ד גיליון 724 עמ’ 56):

בחפילה “נשחת כל חי” אנו מאricsים בדברים על כך שם אילו פינו מלא שירה כים וכו’, אין אנו מספיקים להודות לך, גם לא על אחת מלאף אלפי אלפים וריבוי ריבבות הטובות והניסיונות שעשה לנו ה’, אך בכל זאת אנו מעיצים בהמשך לפרט אי-אלו ניסים – ממצרים גאלתנו, מבית עבדים פדיתנו... על כן, איברים שפילגת בנו... ולשון אשר שמתה בפיינו, הן הם יודו ויברכו. והלווא טענו בהתחלה כי גם אילו פינו מלא שירה כים, אין אנו מספיקים להודות. פליאה זו תובן על-ידי משל פשוט:

הנסיך, ירושה העצר, ירד לטיפיל בעיר לבדו. הוא הסתבר בעבי העיר ולא מצא את דרך היציאה, עד שראה אורה פשוט, מוזנחת, שהכיר את נתיבי האוזור והובילו למקום יישוב. בתמורה להצלה חייו שיגר לו הנסיך במתנה קל-אוכל מכסף. לימים עלה הנסיך על כס המלוכה, וכאשר נזכר באותו נתין שהציל את חייו, החליט לлечת לבקרו. האורה, בראותו את כבוד הורד מלכוותו בביביתו הדלה והמוזנחת בתוך העיר, התרגש עד מאד, ולא מצא את הדרך להביע את הערכתו לאותה זכות שהציל לו המלך בביבורו המזוהה.

אמר האורה: “הוד כבוד מלכוותו, بما אכבד. אין דבר ולא חצי דבר השיק לי שיש לו איזה שהוא ערך ביחס להוד גודלו. יש רק דבר אחד שיכול לקרב ולקשר אותו עם המלך, וזה אותה מתנה שהמלך הוואיל להעניק לי בעבר - בעת שהצלתי את חייך הנסיך.”

כך גם אנו אומרים לקדוש-ברוך-הוא: אין אנו מספיקים להודות לך. כי מי אנו ומה חיינו. אין לנו שום אפשרות להודות לך. הקב”ה הלווא הוא לעילא מכל ברכתא ושירתא.

לו גם היו לנו עניינים גדולים ובהירות ביוטר, ופה גדול כים, ושבותינו כמרחבי רקייע, אין אנו מספיקים להודות לה'. אך רק בזכות זאת, שפינו אינו אלא מתנה מך, והאבירים הם שאתה פילגת בנו, ולשון אשר אתה שמית בפינו, באותו מתנות שהענקת בעצמך לנו, ורק בהן, אנו יכולים - להודות ולהלל. אילו היינו מדמים לחשוב שהיכולת לדבר היא מכוחנו - הינו חס-ירושלם חוטאים בשפתיינו (ניתן לקשר זאת למובא בשם הבש"ט ב"כתר שם טוב" סימנים קצא; קzag. שנגשנד על הפסוק "כי אתה תשלם לאיש במעשו").

(על פי "ניצוצי רביה" שב"התקשות" גליון תקי)

קמה.

"כִּי חָק – לִיְשָׁרָאֵל הוּא"

את הפסוק (תהלים פא, ה) "כִּי חָק לִיְשָׁרָאֵל הוּא, מִשְׁפָּט לְאֱלֹקִי יַעֲקֹב" ניתן, אולי, לפרש כך:

גם המצוות שביחס לבני ישראל הם בגדר "חק", כיוון שטעם אינם מובן בשכלנו, הרי כך הוא הדבר רק ביחס לבני ישראל ("כי חק – לישראלי הוּא"), אולם ביחס לקב"ה ("אלקי יעקב") הם בגדר "משפט" ("משפט – לאלקי יעקב"), כיוון שבחכמתו העלונה של הקב"ה יש טעמיים גם למצוות אלה אלא שהטעם לא הצטמצם עד כדי שיוכל להיות מובן וכבר ההשגה גם בשכל האנושי).

קמט.

"זֶה שִׁיעָנוּ" אָמְדִים תָּמִיד ...

בלוח "ה יומ יומ", בו נקבעו, בין השאר, מנהגי חסידות חב"ד, הציב כ"ק אדמור" ז"י"ע את המנהג הבא (בתאריך מה אדר א):

"הושיענו אחר Shir של יום אמורים הן בחול הן בשבת, יומ-טוב, ראש השנה ויום-הכפורים".

מנาง זה מהו ה啻וש גדול ביחס לנוהג בקהילות רבות לא לומר "הושיענו" בשבתו ובימים טובים.

על פי דברי הרבי ("шибבים" שב"לקט ופרט" ה, רמא) שהסיבה שבדורות האחרונים נהוג למן את המתאפסים לסתירה הציבור במלים של הפסוק

"הושיעה את עמק וגו'" (ולא בפסוק "וְאַנִּי בָּרוֹב חֶסֶד גּוּ") היא משום שמתקרבים לגואלה יתכן שהטעם שהמנగ האמור של אמרית "הושיענו" התפרנס רק בדורנו, עקבתו דמשיחא, הוא משום שבחיותנו קרובים ממש לגואלה השלמה מתגבר הצורך לבקש תמיד "הושיענו... וקצתנו מן הגויים" (למרות שבדרך כלל לא אמורים בשכט פסוקי תחוננים שיש בהם שאלה צרכיס), כדי להזק את הציפייה והבקשה לגואלה.

וראה עוד בעניין זה בחוברת "לקט ופרט", חלק חמישי, במדור "נرج למשיחי", עמודים מ-מ"א.

קג.

הסוכה מגינה "مزודם וממטר" – בל תוסיף ובל תגרע

להלן "ווארט" על מצות סוכה ששמע כ"ק אדרמ"ר זי"ע מאביו הרה"ק רבי לוי יצחק נ"ע ("תורת מנחם – התועדויות" חלק י עמוד 61, צוין כי הדברים לא הוגשו על ידי הרב):

שמעתי מאאמו"ר זיל' שמצוות סוכה רומזת על שלימות הקיום דרמ"ח מצוות עשה ("רמ"ח פיקודין דמלכא") – שעיל ידם נעשה איש ישראל, ועל ידו גם העולם כולו, משכנן לו יתרך – באופן דלא תוסף ולא תגרע, כמורמז במא שנאמר (ישעה ד, ו) "וסוכה תהי גו' לממחסה ולמסתור מזודם וממטר", זר"ם הוא אחד פחות מרמ"ח, ומטר"ר הוא אחד יותר מרמ"ח, והסוכה היא "لمמחסה ולמסתור מזודם (לא תגרע) וממטר (לא תוסיף)".

קנא.

"זהיה בגע המנגן ותהי עליו יד ה"

בשנות הבראשית לנשיאות כ"ק אדרמ"ר זי"ע הייתה דרכו בקדושים ללמד את ציבור החסידים מדי שנה ניגון חסידי שלא היה ידוע לקהל קודם לכן.

המנג האמור התקיים בשמחת תורה לפניון בוקר לאחר גמר התועדות בת מספר שעות הכנה להקפות, וההקפות עצמן בהן הידר הרב לרבות לפוז ולכרכר בשמחת התורה כשספר תורה בידיו הקדשות, ולאחר סעודת החג.

תחלה נהג הרבי למזוג "לחיים" לחסידים שקיבלו על עצם להוסף, במשך השנה הקרובה בלימוד התורה, בלימוד הנגלה ובليمוד החסידות, ולאחר מכן היה מלמד את הניגון.

אשרי עין ראתה זאת!

קנב.

שמות הניגונים שהרבו לימד

המנagger האמור התקיים עד לשנת תשכ"ז, אז למד הרבי ניגון בפעם الأخيرة.

אני זכיתי להשתתף במעמד זה בשמחת תורה תשכ"ג, אז למד הרבי את הניגון "סטאו יא פיטו".

עשרת הניגונים שהרבו לימד באותו מעמד היו (ראה "אוצר מנהגי חב"ד", תששי, עמודים שעעה-שענו): "דרך אלוקינו" (תשט"ז), "כי אנו עמוק" (השמה יותר, תש"ז), "צמאה לך נפשי .. עך טי דורין מרכז" (תש"ח), "שאמיל" (תש"ט), "רחמנא דענין" (תש"ב), "אתה בחורתנו" (תשכ"א), "אנעים זמירות" (תשכ"ב), "סטאו יא פיטו" (תשכ"ג), "כי אנו עמוק" (השני) ו"הוא אלוקינו" (תשכ"ד).

לרובם ככולם של הניגונים האמורים התלו גם ביאורי תוכרן הניגונים ומשמעותם בעבודת ה', והם, כמו גם תוכי הנגינה שלהם, נדרפסו בספר "הניגונים" חלקים ב-ג.

קנג.

סגולדה להולדת בן

בהתוועדות שבת פרשת בלק תשט"ז למד כ"ק אדמור" ז"ע את הניגון על הפיות "אסדר לסעודתא". הרבי שר את הניגון מספר פעמים, ובאמצע הניגון סיפר ("תורת מנחם - התוועדיות", חלק י"י, עמוד 97):

"פעם בא יהודי אל הרה"ק רבוי ישראל דבר בער, בעל "שארית ישראל" מווילעדיין זצ"ל, ובקיש ברכהليلית בן. הרה"ק מווילעדיין אמר לו שיפורש משי (ז'יידנס") בחדר המתוות ויולד לו בן.

כאשר היהודי יצא, שאלו התלמידים אצל רבם מניין המקור לכך ש"משי" מהוות סגולה לבן ? והשיב להם שהדבר מפורש ב"אסדר לסעודה" : "ואلين מליא יהון לרקייעיא ותמן מאן שריא הלא הוא שם שא" : "מליא" הינו משי, וכאשר "אלין מליא יהון לרקייעיא" - מושון פרישה, שיפרסו אותם, אוי "תמן מאן שריא" - מי שיימצא שם, "הלא הוא שם שא" - שמש באידיש היא בן ("א זון") ...".

*

עוד על ניגונים ומקורותיהם נכתב כבר ב"שביבים" שב"לקט ופרט" : א, מב ("ושמחת"). ב, לג ("שלח אווך ואמייך"). סא-סג ("האדרת והאמונה"), "אימתי קאתי מר", "עווז דלים", "ושמחת"). ג, עא ("צמאה לך נפשי"). צט ("האדרת והאמונה"). קה ("זהיא שעמדה"). קעג ("היום האמצעו"). ד, צא ("אנא עבדא"). קלב ("צמאה נפשי"). קצג ("יזאמרת כה לחי", "בר יוחאי"). רצג (ברכת הבנים). ה, עו (של הרה"ק מודז'יץ בעת הניטוח). קנביינד ("אנא אלך מוווחך", "ולירושלים עירך") לעיל אותיות : י ("בעך בטחו"). קיח (לחנייו של ר' בנזין שנקר). להלן אות קעב ("צמאה נפשי", "דרור יקרא").

קנד.

הרה"ק רבי לוי יצחק שנייאודסאהן נ"ע

הרה"ק רבי לוי יצחק שנייאודסאהן נצ"ל, אביו של כ"ק אדמור' ר Zi"u, היה גאון עצום בנגלה, בחסידות ובקבלה. הוא היה מגודלי תלמידיו של כ"ק אדמור' מוהרשר"ב נ"ע אשר בהשתדלותו התמנה לרובה של העיר יקטרינוסלב (כיוום: דנייפרופטורובסק), שם פעל ללא Chat למען חיזוק היהדות והחסידות עד שנארד על ידי השלטון הסובייטי בשל כך, והוגלה למקום נידח עד אשר יצא נשמהתו בטהרה בהיותו בגלות, בכ' מנחם-אכ בתש"ד.

רعيיתו של רבי לוי יצחק ואמו של הרביה – הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה – נסעה במסירות נפש בעקבות בעלה למקום גלוותו להיות לו לעזר, ובידעה עד כמה מהוות לימוד התורה, ובפרט – פנימיות התורה, את כל חיותו הביאה עמה מספר ספרים, ביניהם תניא קדישא וזוהר הקדוש.

מחוסר נייר כתוב רבי לוי יצחק את חידושיו על גליונות הספרים, כאשר את הדיו לכתיבה הicina הרבנית בעצמה על ידי בישול צמחים שונים שליקטה.

קנה.

כיבוד אב

לאחר מאמצים מרובים הגיעו הספרים שבשוליהם החידושים לידי בנו, כ"ק אדמו"ר זי"ע, שהורה להוציאם לאור, והגדיר את הגעת הספרים לידיו כ"זכות רבה ונפלה".

החל מזמן הדפסת החידושים נהג הרב ליהודי בכל התווועדות שבתיות אחת משיחות הקודש לעיון בכתביו אביו נ"ע. בשיחות אלה מתגלו במלוא זהה אישיותו התורנית הכבירה של רבי לוי יצחק וסגנון לימודו המיחודה (יעיין גם במאמרי "איש האלקים ותותו", הנדרס להלן במדורו "על הגיון").

חלק משיחות הקודש שבחן ביאורי הרב על חידושים אביו על זהור הקדוש נדפסו בסדרת הספרים "תורת מנהם – תפארת לוי יצחק". הביאורים על החידושים לתניא תופסים מקום של כבוד בין הביאורים הרבים של הרב בתרניא קדישא.

קנו.

כיבוד אם

בשונה מרבי לוי יצחק שלא התראה עם בנו, הרב, מאז צאת הרב מروسיה, בראשית שנת תרפ"ח, זכתה "אם המלכות", הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, לצתת עמוקה הסובייטי ולראות את בנה הגדול בשנות הנהגתו עד להסתלקותה בו' תשרי תשכ"ה.

הרצחה לדעת "עד היכן הוא כיבוד אם" יתודע לעובדה המפליאה, כי על אף טרdotio העצומות של הרב בנהגתו כלל ישראל וחסידות חב"ד, אמרית שיחות ומאמרי הקודש, קיבל מאות ואלפים ל"יחידות" וכתיבת אלף תשובות בכל מקצועות התורה ובנתינת עצה ותושיה הקדיש הרב מדי יום ביוומו חצי שעה (!) לביקור בבית אמו הרבנית.

קנוז.

"אשדי יולדתָו"

בعنيי נוכחת לראות את ה"כיבוד אם" כאשר זכתי להיות בחצר הרבי במשך חדש תשרי תשכ"ג.

הרובנית חנה נהגה להתפלל בשבתו וחגים בבית מדרשו של הרבי, ולאחר כל תפלה יורדה מעוזרת הנשים ונכנסה לחדרו הקדוש של הרבי כאשר הרבי נמצא שם.

לאחר מספר ד考ות יצא הרובנית מן החדר ומהדלת הראשית של 770 כשהרבי צועד בעקבותיה. הרבי נעמד בדלת האמורה מעוטף עדים בטלית עוקב במבטיו אחריה כל עת ירידתה במדוגות לאיטה. לאחר שהגיעה אל הרחוב פנתה ימינה בשדרת "איסטען פאַרְקוֹוֵי", ולאחר מכן שוב ימינה לדוחוב "קינסטען". כל אותה העת עמד הרבי במקומו ולויותה אותה במבטיו עיניו הקדושות עד שנעלמה מעיניו.

קנזה.

"אֲגַלָּה לְכֶם מַיְהוֹא..."

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ה, קכ-קג) כי בזמן נישואיכ"ק אדמו"ר די"ע, בי"ד כסלו תרפ"ט בדורשה, הכריז עליו כ"ק אדמו"ר מוהררי"צ נ"ע: "את בתני נתתי לאיש. הוא בקי בבלוי ובירושלמי. יודע ראשונים ואחרונים ועוד ועוד ועוד. בשעה ארבע לפנות בוקר איןו ישן לעולם. או שעדים לא הילך לישון, או שכבר עמד משינתו...". וראה "ימי מלך" חלק א', עמוד 273 בהערה ועמוד 292).

משמעותו של ציון כי כאשר ניצלו הרבי והרובנית בנסי נסים מאירופה הבוערת בעת מלחמת העולם השנייה והגיעו בשלום לחופי ארצות הברית, בכ"ח סיון תש"א, קרא הרבי מוהררי"צ לאربعה מגדולי החסידים: הגאון החסיד רבי שמואל הלוי לוייטין זצ"ל, הגאון החסיד רבי ישראל ג'ייקובסון זצ"ל, הגאון החסיד רבי אליהו סימפסון זצ"ל והגאון החסיד רבי שלמה אהרון קורנובסקי זצ"ל, וביקשם לצאת לנמל ולקבל את פני חתנו ובתו.

גם אז גילתה הרבי מוהריי"ץ טפח מגודלו של הרבי באמרו לחבריו המשלחת ("ימי מלך", חלק א', עמוד 536):

"אגלה לכם מי הוא: הוא עורך תיקון חצות בכל לילה. הוא בקי בעל פה בבלאי עם הר"ן הרא"ש והר"ף, בירושלמי ונושאי כליו, ברמב"ם וב"לקוטי תורה" עם כל ה"עינים" [= הגהותיו של ה"צמה זדק"] המשולבות ב"לקוטי תורה" ונפתחות בדרך כלל במלה "עין..." כשהוא מפנה לשפוע של מקורות], לכו וקבלו את פניו".

קנט.

הדרך הרה"ק מאמשינוב צ"ל

את הדברים דלהلن התלבטתי אם לכתחוב מחשש שמא לא יוכנו כראוי, אך לבסוף החלטתי לכתחם בתוספת הסבר.

כבר סופר לעיל (ב"шибבים" שב"לקט ופרט" ד, קסב) כי מיד אחרי חתונתי, עוד בתוך ימי ה"שבע ברוכות", נפלתי למשכב למשך חצי שנה, ועל כך שbezcohot ברכת כ"ק אדמור' ז"ע החלמתי בחסדי השם יתרך.

על מאורע זה כתב הרבי לרעייתו שתלית"א כי ראתה את חסדי השם יתרךעמי ואל לה לדאוג, על משפט זה חזר הרבי פעםיים נספוחה במשך השנים (ראה ב"шибבים" שב"לקט ופרט" ד, לד. קסד).

לאחר החלמתי הזדמן לי ולרعيיתו לבקר בבית הרה"ק רבינו ירוחמיאל יהודה מאיר מאמשינוב צ"ל. רעייתו נכנסה לשוחח עם אמו של הרה"ק מאמשינוב, הרבנית הזקנה מרת פייגא ע"ה (שהגה להחפלו בהתלהבות ובהתפעלות, ב"קולות וברוקים") ואילו אני נכנסתי לשוחח עם רבינו מאירל' (כפי שכונה). אז אמר לי הרה"ק מאמשינוב את ההוואה דלהلن: "קשהתה מדבר עם רعيיתך – דבר מתוך ספר".

הסביר הדברים (ראה גם להלן ב"шибיב" הבא): באופן כללי שיטתם של אדמור"י בית מאמשינוב צ"ל בימים ההם הייתה שקשר הדיבורים בין איש לאשתו צריך להיות ענייני ולא להרכות בדיבוריו חולין, אבל כיוון שהייתי לאחר מספר חודשי מלחלה שיצרו אצל רעיית תחושות בדידות היה צורך שהדיבור בינינו לא יהיה ענייני בלבד אלא כולל גם סתום דיבורים, ענייני חולין, כדי לפיסחה ולפצצתה על תקופת המלחלה.

אולם כדי שהדיבורים לא ייגרוו יתר על המדה כדי שהשיחה תתקיים כאשר ספר קודש פתוח לפניי, דבר שעשו למנווע את החשש האמור.

קס.

משמעות לעניין באותו עניין:

בספר חולdotio של הגאון רבי יוסף זוננפלד זצ"ל, שנכתב בידי רבי רבוי משה בלוי זצ"ל, מסופר שפעם הגריח"ז שם לב שריעיתו חשה תחוות בידיות בשל העובדה שרוב שעות היום הוא הוגה ומתעמק בלמידה. משכך קבוע עמה הגריח"ז שיעור קבוע בשולחן ערוך אורח חיים, הכלול, במידע, הלכות הנוצרות לחיי היום יום.

המסר :

יש לשים לב לתחווות האשה ולהזק את הקשר הזוגי ואת שלום הבית. כיוון שכן, בדרך כלל, לא ניתן, בדרך כלל, להסתפק בשיחות עניינות בלבד בין בני הזוג, אלא שהדרך הרה"ק מאמשינוב זצ"ל הייתה שיש לשוחח מתוך ספר כדי שהמסגרת של השיחות תישמר.

קסא.

"צונו לברך את עמו ישראל באהבה"

נוסח הברכה שמברכיהם הכהנים לפניי "ברכת כהנים" הוא: "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה". התוספה של "באהבה", מכוונת, לכארה, בכך שהכהנים צריכים לברך את ישראל מתוך אהבה (כפי ההלכה).

השאלת הנשאלת: היכן מצאנו לגבי קיום מצוה כלשהי שהברכה תכלול גם את אחד מתנאי קיומה?

ניתן, אולי, לומר שכונת הברכה היא שציוויל של הקב"ה לברך את ישראל נובע מהabitתו אותנו. כלומר: משמעות הברכה היא "אשר קדשנו וכו' וצונו .. באהבה", הביטוי "באהבה" מוסב על "וצונו".

קסב.

"לפי שיש בה הودאה למקום וקילוס לתורה ולישראל"

במסכת ברכות (יא, ב) מובאות שלוש דעות בקשר לנוסח ברכת התורה שביצומן קובעת הגדירה כי יש לברך את שלושתן. וכך, כידוע, נפסק להלכה ונוהג בכל קהילות ישראל. לגבי הברכה השלישית, שהיא "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", אומר רב המנונא: "זו היא מעולה שבברכות", ורש"י מפרש: "לפי שיש בה הודאה למקום וקילוס לתורה ולישראל".

נמצאו למדים – ראה זה פלא – כי גם כshedaber בברכות התורה הרי המעולה שבהן היא זו שיש בה גם קילוס לישראל. לאמור: תוך כדי ברכה ושבח והודאה לה' על התורה הקדושה שהנחיל לנו – אנו צריכים גם לקלס את עם ישראל.

ירשム לב: הקשר המשולש של קוב"ה ואורייתא ויישראלי מופיע כאן בשלימותו ("הודאה למקום וקילוס לתורה ולישראל"), אלא שמתוך מרכיבי המשולש הזה – הזרת הקב"ה והתורה מובנת וטבעית, שהרי כל עצם התוכן העיקרי של ברכת התורה הוא – ברכה לה' על התורה. החידוש כאן הוא בהזכרת הקילוס לישראל, ומובן שהידוש זה ותוספת זו הם העושים את הברכה ל"מעולה שבברכות" (שהרי ה"הודאה למקום" וה"קילוס לתורה" ישנה, כמובן, גם בשתי הברכות הקודמות).

לאור זה נבין מדוע נקבעה פרשת ברכת הכהנים לקיום מצות העסק בדברי תורה אחורי ברכת התורה, כדי שלא תהיה הברכה לבטלה, שכן אין כמו המצווה של ברכת הכהנים כדי לבטא "קילוס לישראל" ברמה הגבוהה ביותר, שהרי הכהנים המקיימים את המצווה וمبرכים את העם עושים זאת בשליחותם המפורשת של נתן התורה ובשםו.

קסג.

"אל תפנו אל האלילים"

רבות סופר כבר על אבי משפחתנו – הגאון החסיד רבי אורן אורנשטיין זצ"ל (ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, לט. ג, קל. ה, צז. קלז). יש בנותן טעם להוספה כאן סיפור אופייני עליו.

מנagger החסידים הוא להדליק את נרות החנוכה ב策ת הכוכבים. לעומת זאת מנagger הליטאים, ה"פרושים", הוא להדליק את הנרות מיד עם תחילת שקיעת החמה.

כדי להדליק בדיק בשעת השקיעה השתמשו חלק מה"פרושים" ב"מוואזין" הערבי הנוגע לתחילה את תיפלתו בדיק בשקיעה, ועמדו הבן עם השימוש הבוער ומיד כשבשו את המוואזין הדליקו את הנרות.

ההנוגה האמורה צרמה לרבי אורי, שהיה חסיד שורשי [יש להניח שבუיקר הפရיעה לו העובדה שכדיקיימים מצווה קדושה כהדלקת נרות חנוכה מסתמכים על תיפלתם של גויים], שהחלהיט לעשות מעשה: הוא ניגש לערבי שהיה ממונה על ה"מוואזין" ושיחד אותו כדי שיאחר את ה"מוואזין", וכך היה...

קסד.

הספר "אקטואליה בזווית חב"דית"

לאחרונה הוציא לאור הרה"ח ר' שבתי שי ויינטראוב את הספר "אקטואליה בזווית חב"דית".

הספר (כ-500 עמודים) כולל כ-70 פרקים כשל פרק מוקדש לנושא מסוים המואר בהתייחסותיו של כי"ק אדמו"ר זי"ע אל אותו נושא.

הנושאים מגוונים ומקיפים את כל תחומי החיים והענינים, כך למשל ניתן למצוא את הנושאים הבאים: קביעות עתים לתורה בכל יום, החופשה במוסדות ומחנות הקיץ לתלמידים, לעודד ריבוי ילודה בעם ישראל, צניעות במוסדות חינוך ותנוונות נוער, הנוגות והוראות ליום הולדת, לצייר את מנורת המקדש בקנים אלכסוניים, מעלה וחסיבות הדיבור בשפת האידיש, הנוגות והוראות בל"ג בעומר והעליה למירון, האדם על הירוח וחקירת החלל בראי היהדות, לעורך חיסונים לילדים, הפטור לבני היישובות מגירוש לצה"ל, החובה להציבו לבחירות לכנסת.

בספר מובאים عشرות ומאות מכתבים וחלקי שיחות קודש של הרב המתധכים לנושאי הספר ו쇼פכים אור בהיר של דעת התורה על הענינים הנידונים.

קסה.

הברכה בצרפת תלויה בקביעות עתים לתודה

להלן יועתקו מספר קטעים מהספר "אקטואליה בזווית חב"דית".

יהודי שביקש מכ"ק אדמו"ר זי"ע ברכה לצרפת קיבל את המענה הבא
אותו רשם הרב בכתב יד קדשו:

"יקבע עתים בלימוד נгла ובלימוד חסידות והן למיגROS והן לעיוניו,
וכפסק רוז'ל בעמל ובגיעה - ניט שפילען זיך מיט דעת [= לא "לשחק"
עם זה], ומהיכי תיתי - ועל-ידי "שתהיוعمالים בתורה" ונחתתי גשמייכם
בעתם וגור'."

קסו.

**"עסקו או שליח שיש לו יותר קביעות עתים לתודה,
כך גדולה יותר הצלחה בפעולות שלו"**

ב"יחידות" שזכה אחד מעסוקני הציבור בארץ הקודש אצל כ"ק אדמו"ר
זי"ע בחודש תשרי תשל"ז אמר הרב, בין השאר, את הדברים הבאים
(נדפסו ב"התקשרות" גליון 863):

"...האמת היא שמי שאין לו קביעות עתים בתורה - הדבר פוגם בכל
העסקנות הציבורית שלו, וכפי שרואים במוחש שעסקו או שליח שיש לו
יותר קביעות עתים לתורה, כך גדולה יותר הצלחה בפעולות שלו, וכן
להיפך...".

קסז.

"האזינו השמים ואדרבה, ותשמע הארץ אmedi פי"

ידוע הפטגם שמובא בספר החינוך (מצות ספר יוצאת מצרים) "אחרי
הפעולות נמשכים הלכבות", ככלומר: לעיתים הסדר הוא שההתחלת היא
בפעולות מעשיות ולאחר מכן כתוצאה מכך מעוררים הדברים את רגשי
הלב ואת הכוחות השכלליים.

מайдן, בתורת החסידות, החל מספר תניא קדישא, מוסבר ומודגם כי הסדר הרצוי הוא להיפך: תחילה ההבנה וההשגה בשכל, לאחר מכן – ה"דעת" – התבוננות המורידה את ההבנה לרגש הלב, ורק לבסוף – מתחבטים השכל והרגש בדרך מלא בפעולות המעשיות של המצוות, במחשבה דיבור ומעשה.

לפי המוסבר בחסידות, כאמור, מתפרש יפה הפסוק "האוינו השמים ואדרבה, ותשמע הארץ אמר פי" כדלהלן.

פניהםו של משה רכנו תחילה מופנית לשמים, הרמזים על הכהות הרוחניים, שהשכל והרגש של האדם יקבלו ויפניםו את דבר ה' ("האוינו השמים"), ותוצאה מכך – "ותשמע הארץ" – הכהות המעשיים, הנרמזים ב"ארץ" בהיותם נחותים, יפעלו בדרך מלא בפעולות המעשיות הנדרשות לקיום המצוות.

קסח.

ברכת "מזונות" בתוך הסעודה

כיוון שרבים נכשלים באיסור ברכה לבטלה בברכת "מזונות" בתוך הסעודה ראייתי צורך לסכם מספר הקדימות וככללים עיקריים בעניין זה. מובן שאין כאן סיכון מצחה של כל ההלכות המופיעות בשולחן ערונם אדמו"ר הוזקן (סימן קס"ח, סעיפים ט-טג) ובסדר ברכת הנהנין (פרק ב', סעיפים ה-טו), אותן על כל אחד ללמד ולזכור הלכה למעשה].

קסט.

למזון ולהשביע או לתענוג ולקינוח

הכלל הגדול בעניין זה הוא (שולחן ערוך אדמו"ר הוזקן, סימן קס"ח, סעיף י"ד. סדר ברכת הנהנין, פרק ב', סעיף י') שגם אוכל את המאכלים שברכתם "מזונות" כמזון ובמטרה לשבוע מהם – הרי הם נפטרים בברכת "המושיא" שבתחלת הסעודה ואין לברך עליהם כלל בתוך הסעודה.

אולם אם אוכל את המאכלים שברכתם "מזונות" לשם עידון ותענוג או לקינוח הסעודה, להקל מכובד המאכל – הדבר תלוי:

אם העובדה שברכת המאכל "מזונות" היא משום שברכתו "מזונות" היא בזודאות - יש לברך "מזונות" גם בתוך הסעודה, אך אם העובדה שברכת המאכל "מזונות" היא רק מטעם ספק - אין לברך "מזונות" בתוך הסעודה. מושגים אלה יובחרו להלן.

קע.

דברים שברכתם "מזונות" בזודאות

א. מני מאפה שצורת הכנתם היא מעיסה שבילית הקמח והמים היא בלילה רכה עד כדי כך שלא ניתן לולש אותה בידיים אלא לערבה עם כף בקערה.

ב. מני מאפה שצורת הכנתם היא מעיסה שבילית הקמח והמים היא בלילה רכה מאוד (יותר מהמכואר לעיל), כמו "בלינצ'עס", אף אם לאחר האפייה הם נעשים עבים קצת [כאמור – מברכים עליהם "מזונות" בתוך הסעודה רק אם נאכלים לעידון ותענוג, אך כאשר הם נאכלים למזון ולהשביע אין לברך עליהם].

ג. בזק רגיל הממולא קודם האפייה במני מתקה, והמילוי הוא העיקרי במאפה, משום שמאפה זה נעשה לעידון ותענוג.

(על פי "סדר ברכות הנהנים", פרק ב', סעיפים ה-ז.)

קעא.

דברים שברכתם "מזונות" מהמת ספק

א. בזק שנילוש עם יותר מי פירות (חלב, חמאה, דבש, שמן, יין, בצים, שומן) מאשר מים (כמו בורקס, רוגלה).

ב. בזק רגיל שאפייתו היא באופן של אחר האפייה הוא יבש וכוססים אותו לתיאבון ולא כדי להשביע (כמו בייגלה, קרארים וכדומה).

שני סוגים אלה הם פירושים שונים בראשונים למושג "פתח הבאה בכיסני" שבגמרא נאמר שברכתו "מזונות", אך יש ראשונים החולקים

עליהם וסוברים שאין מאפיים אלה בכלל "פת הבאה בכיסין" וברכתם "המושcia".

להלכה נפסק להקל, שמחמת הספק בברכתם מברכים עליהם "מזונות", אולם כאשר אוכלים אותם בתחום הסעודה (גם להעונג ולキンוח) לא ניתן לברך עליהם "מזונות", כיון שלדעתה הראשונית שברכתם "המושcia" כבר נפטרו בתחום הסעודה, ונמצא שאותה סבורה שבגללה אנו מברכים על מאפיים אלה "מזונות" (כשאנו אוכלים אותם בתחום הסעודה) מהיותם אונთנו שלא לברך עליהם "מזונות" בתחום הסעודה (לסבירו זו העירני נגיד הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי לאופר).

[על מין מאפה הכלול את כל התנאים שבשני המאפיינים האמורים המסתמנים באותיות א-ב) ניתן לברך "מזונות"].

(על פי שולחן ערוך אדרמור הוזן, סימן קס"ח, סעיפים יא-יב. יד. "סדר ברכות הנחנין", פרק ב', סעיפים ז. טי)

קעב.

"דרור יקרא"

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ד, קלט) על כך שבילדותנו הקדיש אחיו הגדל, הגאון רבי יעקב ישעה זצ"ל זמן רב כדי להנתק אותו – אבלחט"א – ואת אחיו הצעיריים.

בין השאר הוא לימד אותנו מספר פיותם ומנגינות, ביניהם הפית "צמאה נפשי" של רבנו אברהםaben עזרא, במנגינה שאותה למד מסבא רבא שלנו רבי יצחק שלמה (אביו של סבנו רבי משה) בלוי, שהיא בעל תפלה מהונן.

ראוי להוסיף על כך ולציין כי פיות נוסף שלימד אותנו היה הפית המפורסם "דרור יקרא", אותו חיבר המדקדק הידוע מתוקפתו של רשיי – دونש בן לברט, שמו רמו זרואה בראשי החرزומים של הפיות, ואף אותו – במנגינה שקיבל מסבא-דרבא.

קעג.

נושא השיחה של ילדים בני שמוֹנה

לאחרונה נזכרתי באנקוטה משנות ילדותי המלמדת מעט על שיחם וشيخם של ילדים ירושלים באותה שנים.

בשנת תש"ד למדתי בת"ת "תורה ויראה" (כמפורט ב"шибיבים" שב"לקט ופרט" ה, קב').

אחד מחברי כתבי ב"תורה ויראה" היה ילד בשם חיים חזקיהו קעניג, שהיה בנו של הרה"ג רבי יוסף הילל קעניג זצ"ל, אחיו של – יבלחט"א – הaga"ח רבי זושא שי' קעניג, מזקני וחשובי חסידי חב"ד, וחתןו של הרה"ג רבי צבי בלוי זצ"ל – אחיו של סבי רבי משה בלוי זצ"ל (על משפחת קעניג סופר כבר ב"шибיבים" שב"לקט ופרט" ה, צו).

הינו אז בגיל שמוֹנה, והילדים הקשרוניים יותר החלו אז להתחנין אצל חבריהם איזה פסוק הם נהגים לומר לפני "יהיו לרצון" (כידוע המנהג לומר לפני "יהיו לרצון" שבסיום תפלה "শמוֹנה עשרה" פסוק הפותח ומסיים באותה שנה פותח ומסיים השם הפרט), וכל אחד מהילדים סיפר ב"חדר" מהם הפסוקים שלו.

זכור לי בבירור כי חיים חזקיהו קעניג סיפר לנו כי הוא נהג לומר את הפסוק "חונה מלאך ה' סביב ליראו ויחלצם" (תהלים לד, ח) עבור השם "חימ", ואת הפסוק "חרבם תבוֹא בלבם וקשתותם תשברנה" (תהלים לו, טו) עבור השם "חזקיה".

שנתיים לאחר מכן סיפרתי זאת לדודו הaga"ח רבי זושא שי', שהבהיר את פלייתו על כך, שהרי בן אחיו נקרא על שם ה"שדי חמד" שנקרא בשם חיים חזקיהו, וכן זכור לו בבירור שם בן אחיו היה חזקיהו, ולשם חזקיהו לא מתאים הפסוק האמור שמסתיים באות ה' ומתאים רק לשם חזקיהה...[.]

קד.

ניצול הזון

בມדור "קוראים כותבים" שבעתון "כפר חב"ד" (גלוון 1816 עמוד 18) התפרסם המכתב דלהן, שיעתק בלשונו ב"шибיב" זה ושלאחריו [יצוין כי

הסיפור עצמו פורסם במספר מקומות במהלך השנים, גם מפי בנו של בעל המעשה, הגה"ח רבי יהודה ליב שי' גורנر, מזכירו של כ"ק אדרמור זי"ע]. בקשר לכתבה היפה בಗליוןם האחרון על אודות הגאון הרוגוצ'ובי צ"ל, הנה לפני חמישים שנה לערך, בהיותי בחור, סעדתי בשבת קודש אצל הרה"ח ר' מרדכי גורנר ע"ה, ומספר בסעודת מה ששמע מהרבי בעצמו בקשר לרוגוצ'ובי.

זה היה לפני הנשיאות, כאשר ר' מרדכי ע"ה התגורר בשכונת ברונזוויל, שהייתה רוחקה מ-777 כחצי שעה הליכה, ובכל זאת היה הולך והזور גם בליל שבת וגם ביום השבת.

בשביעי של פסח תש"ט לא יצא כ"ק אדרמור מוהרי"ץ נ"ע להתוועדות מסיבה בריאותית, אך ר' מרדכי שלא ידע על כך בא להתוועדות. הרבי (שהיה מכונה או הרמ"ש) ראה אותו ו אמר :

"כיוון שר' מרדכי גורנر בא, חבל על הזמן שלו, ויש לעשות משהו בשביב הזמן שלו".

והרבי נעמד אז יותר מחצי שעה או שעיה, ומספר כמה סיפורים ששמע מחותנו, כ"ק אדרמור מוהרי"ץ. להלן (ב"שביב" הבא) יובא אחד מהם הסיפורים.

קעה. הניזודות של הרוגוצ'ובי

הגאון הרוגוצ'ובי וכנס פעם עם אביו אל כ"ק אדרמור ה"צמח-צדיק" נ"ע, והצמח-צדיק אמר לו: "תהייה למדן ותלמד מסכת נזיר". הוא היה אז כבן חמיש או שש שנים, וכשיצא מהצמח-צדיק שאל את אביו מה הקשר בין להיות למדן לבין לימוד מסכת נזיר דזוקא, הרי למדן פירושו ללמידה את כל התורה כולה ולא דוקא מסכת נזיר ?!

אביו לא ידע מה לענות לו, והילד הקטן, הרוגוצ'ובי, שהיה 'בן חמיש או שש' (כך היה הלשון של הרבי) אמר לאביו :

"אני מבין את זה. הרב רוצה שאני יהיה נזיר, אם יהיה נזיר אזי תקייםBei beracha של הרב שאיה למדן, אך אם אספר את שערותי לא אהיה למדן".

ומאו, כשהיה בן חמיש או שש, לא הרשה שיספרו את שערותיו.

משה גליקמן
ברוקלין נ. י.

קען.

"מי יראנו טוב"

בפורים תש"ב, בבחורותי, ביקרתי את הגה"ץ רבי יוחנן סופר, הרה"ק מערלוי זצ"ל, בביתו בשכונת קטמון, כיוון שהייתי באותו שנים משומע לחקו (כמסופר ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, יז).

היו שם מספר תלמידים, ולאחר דברי תורה ושירה ביקש הגרי"ס מן הנוכחים, ואני בתוכם, להצטרף אליו לביקור אצל הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל, שהיה נשיא "אוצר הפוסקים", חבר מועצת גדולי התורה, ראש ישיבת פרשבורג והமהדייר הראשי של כתבי ה"חתם סופר".

הגראן"ש השמיע דברי תורה בשטף.

זכור לי כי הגרי"ס זצ"ל פצח בשירתו "רבים אומרים מי יראנו טוב, נסה עליינו או ר פניך ה'".

*

נקודת הסיפור האמור פורסמה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, נב, אך כאן הובא הסיפור כולו ובתוספת פרטים.

קען.

בין ט' לט"ז באב

כתב הב"ח (אורח חיים, סימן ול"ח) : האחرونנים קבלו לומר מ"שכבי" עד "קומאי" - שכבי, ומ"קומאי" עד "שכבי" - קומי. דmag שבועות, שאומרים מגלה רות שכתו ב (ג, יג) "שכבי עד הבקר", עד ט' באב, שאומרים מגלה איך שכתו ב (ב, יט) "קומאי רוני בלילה בראש אשmoreת" - שכבי, דאין צורך לקום קודם אור הבוקר כדי ללימוד תורה, כיוון דהילילות קצריים, אבל מתחעה באב, שאומרים "קומאי", עד חג השבועות, שאומרים "שכבי" -

ኮומי, חייב לקום קודם אוור הובקר בראש אשמורת ללימוד, כיוון דהליילות ארוכים.

ומשמעות הדברים שמתשעה באב יש להשכים וללמוד תורה בלילה.

נשאלת השאלה: כיצד מתאים הדבר עם הנאמר בגמרא (תענית לא, א. בכ"א בתרא קכא, ב, רישי וריש"מ שם) שמחמשה עשר באב יש לעשות זאת?

מתירץ על כך כ"ק אדמו"ר ז"ע, שענין זה הוא על-דרך מה שחז"ל קבעו את יום חמשה עשר באב ליום טוב ממשום שבויום זה התברר שבטלת גדרת מתי מדובר למרות שלפערא התברר שהגורה בטללה כבר בט' באב, ובזומה לכך גם כאן, שלמרות שהליילות מתאריכים החל מט' באב קבעו את ההוספה בלימוד לט"ו – חציו של חדש אב.

קעח.

שתי המהדורות של הלכות "ברכות הנהנים"

את הלכות "ברכות הנהנים" כתב כ"ק אדמו"ר הוזן נ"ע במספר מהדורות: הראשונה היא בתוך ה"שולחן ערוך" שלו (סימנים קס"ז-זרע"ו), אותו חיבר לפי הוראת רבו, המגיד ממזריטש, בחיבים חיותו ובימי שבתו במעזיריטש, בין השנים תקל"ב-תקל"ג.

כשלושים שנה לאחר מכן, בשנת תקס"ג, הדפיס רבו בתחום הסידור שלו מהדורה נוספת של הלכות אלה, בשם "סדר ברכת הנהנים", והיא חטיבת הלכות מלוקטות מדיני ברכות הנהנים.

בכל אחת מהמהדורות האמורות יש מה שאין בחבירתה, שכן, מחד, מספר סימנים מה"שולחן ערוך" לא הגיעו לידינו, ומайдך, ב"סדר ברכת הנהנים" נכללו רק הלכות שכיחות יותר ולא כב"שולחן ערוך", בו נכתבו ההלכות כולם עם טעמיין.

גם בהלכות המופיעות בשתי המהדורות ישנם שינויים, חלקם נובעים מכך שאדמו"ר הוזן חוזר בו ממה שכתב בצעירותו (כמו ההכרעה למעשה היה כ"משנה אחרונה", כמובן) וחלקים מסוימים אחרים. להלן תובא דוגמא של שינוי אחד בין המהדורות.

קעט.

השינויים בין השולחן ערוץ לסייעות

צווין כי רבים הם השינויים בין פסקי אדמו"ר הוזן בסידורו לבין פסקיו בשולחן ערוץ. שינויים אלה נאספו ונתבאו על ידי מורי ורבי הגרא"ח נאה זצ"ל בספרו "פסקי הסידור".

שינויים אלה צוינו גם בהערות שבשולוי הגליון במהדרה החדשה ומארת העיניים של שולחן ערוץ אדמו"ר הוזן שיצאה לאור בשנת תשס"א על ידי הוצאת הספרים "קה"ת".

אחד השינויים הבולטים בין השולחן ערוץ לסייעות הוא בעניינים בהם נחלקו הפוסקים והמקובלים, שבשולחן ערוץ נפסק כדעת הפוסקים, ובסייעות כדעת המקובלים (ראה שולחן ערוץ אדמו"ר הוזן, סימן כ"ה, סעיף כ"ה. שוו"ת אדמו"ר הוזן, שער השמואה, סימן א").

שינוי בולט ומפורסם הוא פסק ההלכה לגבי שקיעת החמה, שבשולחן ערוץ פסק אדמו"ר הוזן כדעת רבנו תם ובסייעות הכריע כדעת הגאנונים, ולאור פסק זה נהוג, כדיוע, רובו המוחלט של עם ישראל.

קכ.

שינויי בין ה"שולחן ערוץ" ל"סדר ברכת הנחנין"

כתב אדמו"ר הוזן בשולחן ערוץ שלו (סימן קס"ז, סעיף א'), זולח"ק: "מצות עשה מן התורה לברך את ה' אחר אכילת מזון, שנאמר ואכלת ושבעת וברכת...".

בתחלת "סדר ברכת הנחנין" העתיק אדמו"ר הוזן את המילים האמורות בהשמטה שתיהן המילים "את ה'".

בשיעור קודש נפלאה ("לקוטי שיחות", חלק כ"ד, פרשת עקב, שיחה א') מתייחס כ"ק אדמו"ר זי"ע לשינוי האמור (בתוכו שינויים מלשון הרמב"ם בעניין זה) וմבادر את הטעם לכך בהסביר קולע, כדלהלן.

קפא.

ביאורו של הרבי בשינוי האמור

משמעותה של המלה "את" בתורה שבכתב היא ריבוי והוספה. גם בפסוק "ואכלת ושבעת וברכת את..." מופיע בראשונים הראיבו: "וברכת את - לרבות בעל הבית", כפי ההלכה שאורה מברך ברכת המזון כדי שיברך את בעל הבית.

לפיכך מוסיף אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך שלו "מצות עשה מן התורה לברך את ה'" – כדי לשולל הבנה מוטעית שגם הברכה לבעל הבית נכללת במצוות עשה מן התורה.

אולם ב"סדר ברכת הנהנין", שהודפס למטרת ידיעת ההלכות למעשה, אין צורך בשלילת הבנה האמורה, ומה גם שבסתורו עצמו מופיע הפסוק "וברכת את ה' אלוקיך", וכן בהמשך ההלכה.

הרבי מוסיף על האמור שב"סדר ברכת הנהנין" לא מופיע כלל הדין שעל האורח לברך את בעל הבית ולכון אין מקום ושלילת הבנה בקשר לכך.

קפב.

ביאור נוסף ב"דרך אפשר"

לאור ההסבר האמור של כ"ק אדמו"ר זי"ע נתן, אולי, להוסיף הסבר דומה, כדלהלן.

בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן (סימן קפ"ה, סעיפים א-כ) מובאת דעה "... שכחוב בברכת המזון וברכת את ה' אלוקיך, לפיכך אם איינו מבין התיבות שהן עיקר הברכות או שלבבו פונה לדבר אחר בשעת אמרתן לא בירך כלום אפילו בירך בלשון הקודש...".

לפי זה יתכן הסבר נוסף מודיע בשולחן ערוך הביא אדמו"ר הזקן את המלים "את ה'", כדי להביא גם את המקור לדעה האמורה, בשונה מ"סדר ברכת הנהנין" שם אין צורך בהוספת מילים אלה כיון שם לא הובאה כלל דעה זו.

קפג. האדון ועבדו

סיפר לי אבי מורי זצ"ל :

כאשר ערך בן יהודת את מילונו היה נהוג לבקר מפעם לפעם את זקנו הגאון החסיד רבי יעקב אורנשטיין זצ"ל (עליו סופר ב"шибיבים" שב"לקט ופרט" א, לו. ג, קל-קלב. ד, כו. פה. וסה) כדי לשאול אותו על משמעותן של מלימודים מסוימות בש"ס לצורך הכנסתן למילונו, כמו שופר על ידי סבי רבי משה בלוי בספרו "על חוממותיך ירושלים".

את שיחותיו עם זקנו היה בן יהודת פותח בדרך כלל במליה "אדוני". זקנו זצ"ל היה נהוג לענות לו "כן, עבדי", שכן, כמובן, בלשון הקודש המלה אדון נאמרת על ידי עבדו של האדון... (ראה לדוגמא בתחום פרשות משפטים (נא, ב-ה) : "כִּי תָּקַנֵּה עָבֵד עֲבֵרִי שְׁשָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשֻׁבָּעָת יֵצֵא לְחַפְשֵׁי חֶם .. ואם אָמַר יָאַמֵּר הַעֲבֵד אַהֲבָת אֱדֹנִי .. לֹא אַצֵּא חַפְשֵׁי...", וכavanaugh ורבות).

קפֶד.

הדרה"ח רבי משה זיין "בטלו" זצ"ל

לפני שנים היה מפורסם בירושלים חסיד שכינויו היה רבי משה זיין בטלו, הוא היה חסיד של הרה"ק רבי אהרון מבעלזא זצ"ל ונחשב לדמות חסידית עילאית של עובד ה' בדחיפתו ורוחומו. גם בעל חסד גדול היה רבי משה וביתו היה פתוח לרוחה, ובו היה מוכן בכל עת קפה ועוגה לכל דורש.

תקופה מסוימת לאחר הסתלקות הרה"ק מבעלזא זצ"ל נעשה רבי משה חסיד סקויריא ובכד בבד החל ליצור קשר עם כ"ק אדמור"ר זי"ע וראה בו דמות עילאית, ואף שלח לרבי "קויטלאלך" לבקשת ברכה שנמסרו לו על ידי אנשים שונים כדי שייתפלל עליהם.

בשנותיו האחרונות עבר רבי משה להtaggorר בניו סקויריא שבארצות הברית ומיד עם הגיעו לארצות הברית נסע אל הרב.

כאשר נפגש עם הרב אמר לו הרב מיד (תוון הדברים בלבד) : "עד עתה הקשר שלנו היה רק דרך הכתב, וברוך השם שנפגשים ורואים אתכם, ואני שמח מכך".

קפה.

הרה"ג רבי אברהם חיים הקלמן זצ"ל

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, לה. ג, ט) על חברות העילית הצעירה מקנאי ירושלים שהתאגדה סביב הגה"ץ רבי דוד בהר"ן זצ"ל בשכונת "שערי חסד" הירושלמית.

הרה"ג רבי אברהם חיים הקלמן זצ"ל, שהיה בחבורה האמורה ואף היה ידיד קרוב של אבי מורי זצ"ל, הקים ב"שערי חסד" את חברה "לעמל" [= ללימוד על מנת ללמד ולקיים] שאיגדה חברות בעלי-בטים ברמת לימוד ישיבתית גבוהה ללימוד משותף, כאשר הרא"ח היה מגיד-השיעור.

הרא"ח, שהיה תלמיד חכם בעל שיעור קומה, שימש כמלמד בכתות gabotot של ת"ת "עץ חיים", שהשתיק לוחוג ה"פרושים", ומרתית קי"ז תש"י (שנתון הלימודים ב"עץ חיים" התחליל ונגמר בפסח) התחלתי ללימוד אצל הרא"ח.

באמצע שנת הלימודים פרש רבי אברהם חיים מתפקידו כמלמד בשל חולשה שתקפה אותו (בשל גילו המבוגר נחלשה ראייתו וכן קריאה הייתה קשה עליו) והמשיך בת"ת בתפקיד "בוחן", דבר שהוא, למעשה, כעין סוג של יציאה לפנסיה [את מקומו כמלמד מלא הגרח"ש סgal זצ"ל (ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ד, קג)].

קפו.

"בזאת תבחן"

תפקיד ה"בוחן" ב"עץ החיים" כלל הן בחינות כלליות - להכנס מפעם לפעם לאחת הכתות כדי לשאול שאלות את התלמידים ולבחון את מדרת הלימוד וההבנה, והן בחינות פרטניות - להזמין לחדרו בחורים מסוימים ולבחון אותם פרטנית.

פעם הזמין אותי לחדרו ואמר לי: אתה חייב לקבוע שיעור לימוד בוגרא עם אביך, ואם אין לו פנאי בכל יום, עלייכם ללמידה לפחות פעם בכמה ימים.

היה זה בשנים תש"י-תש"יא בהן עסק אבי מורי זצ"ל באינטנסיביות בעסקנות צבורית במסגרת תנועת פאג"י (ראה לעיל>About kloiklet). התנועה

התפרקה בשנת תש"ב), והרא"ח, שהיה מבוגר בהרבה מאבי ודאג לו, שיעיר שאין לו קבועות עתים מסודרת ללימוד.

למעשה אבא לא קיבל את ההצעה והמשיך לקבוע עתים לתורה בדרך עד אז.

קפו.

בראשית...

ידוע פתגם רבותינו הקדושים נשיאי חב"ד: "כפי שאדם מציב את עצמו ב"שבת בראשית" – כך הוא עומד כל השנה".

ניתן למצוא רמז לדבר בעצם משמעותה של המלה "בראשית".

רש"י בפירושו על התורה (בראשית א, א, דברו המתיחיל "בראשית בראש") מתייחס למלה "בראשית" ומזכיר לנו שהמושג "ראשית" הוא מושג "נסמך".
כלומר: המושג "ראשית" חייב, מבחינה לשונית, להיות צמוד למושג אחר מהויה המשך אליו.

נמצא, אם כן, שהמושג "שבת בראשית" עצמו אומר לנו שיש לו המשך...

קפה.

"כל אחד צריך להיות לו בחינת משה"

בספה"ק קדושת לוי להרה"ק רב לוי יצחק מברדייטשוב זצ"ל (פרשת ראה, דברו המתיחיל "לשכנו") מביא מה שנאמר בתיקון זהר (תיקון ס"ט, קיב, א) כי ראשית התיבות של "מכoon שבתו השגיח" (תהלים לג, יד) הן "משה", ופרש זאת על פי מאמר חז"ל משה שקיים כנגד כל ישראל וכל אחד צריך להיות לו בחינת משה. וזהו "מכoon כו' כל יושבי הארץ", על ידי משה משגיח הקב"ה על כל הארץ הם ישראל".

יש לחבר את דברי הרה"ק מברדייטשוב זצ"ל עם דברי מחותנו, כ"ק אדרמו"ר הזקן נ"ע, בפרק מ"ב בתניא קדישא. שם מובאים דברי הגمرا על הפסוק "וועטה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך, כי אם ליראה...".

שואלהת הגמרא (ברכות לג, ב. מגילה כה, א): "וכי יראה מלתא זוטרתי היא"? ומתרצת: "אין, לגבי משה מילתא זוטרתי היא".

שואל אדמו"ר הוזן: "دلכארה אינו מובן התיירוץ, דהא "שואל מעמך" כתיב".

ומבואר בתירוצו הראשון, זולח"ק:

"אלא הענין הוא, כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה ובנו עליו השלום, כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלקות לכללות NAMES של ישראל, שכן נקראים בשם "רוועים". ומה רבנו עליו השלום הוא כללות כלם, ונקרא "נעיא מהימנא". דהיינו ש ממשיך בחינתה דעת כללות ישראל, לידע את ה', כל אחד כפי השגת נשמו ושרשה לעמלה וייניקתה משרש נשמה משה רבנו עליו השלום...".

*

וראה לעיל אותן שאלו פи דברי אדמו"ר הוזן האמורים מתורצת קושיה על הרמב"ם.

קפט.

משה רבנו ו"אתחפשותא דמשה"

התירוץ השני של אדמו"ר הוזן לשאלת האמורה על דברי הגמara הוא: "ונעוז זהת יתר על פון, בכל דור ודור יולדין ניצוץין מנשמת משה רבנו עליו השלום ומתקלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עני העדה, ללמד דעת את העם ולידע גדרת ה' ועלעבדו בלב ונפש. כי העבודה שבלב היא לפה דעת...".

כלומר: אמן היראה היא "מלתא זוטרתי" לגבי משה עצמו, אך כיוון שבכל דור יש "אתחפשותא דמשה שככל דרא ודרא" (לשונו התקוני זהר שהובא בדברי ה"קדושת לוי" מקורו לכך ש"מכoon שבתו השגיה" ראש תיבות "משה"), הרי שהם מלמדים את עם ישראל ומעניקים להם את האפשרות של דעת באלקות.

וראה להלן אותן קצ שאלו פי דברי אדמו"ר הוזן האמורים מתורצת קושיה על דברי חז"ל].

בהקשר זה מעניין לציין כי הפסוק הצמוד לפניו לפסוק "מכoon שבתי השגיח", שהוא ר'ת "משה", כאמור, הוא "משמעותם הבית ה' ראה את כל בני האדם" (לג, יג), שהוא פסוק המתאים לשם "מנחם", שבו הראשון של כ"ק אדרמור'ר זי"ע, "אתפשטוותא דמשה" שבדורנו, שכן הוא מתחיל ומסיים באות מ'.

*

יש להעיר על דבר הדומה ממש לתוופה האמורה:

בתהלים מזמור ס"ה מופיעים בצדיקות שני הפסוקים דלהלן (ז-ח):
"מְכִין הָרִים בְּכַחֲנוֹ נָאֵר בְּגֻבּוֹהָ: מְשַׁבֵּחַ שָׂאוֹן יָמִים שָׂאוֹן גָּלִילָם וְהַמּוֹן לְאֶמְיִים."

וראה זה פלא: הפסוק הראשון מתחילה באות מ' ומסתיים באות ה' – ממש כמו המלה "משה", ואילו הפסוק השני מתאים לשם "מנחם", שבו הראשון של כ"ק אדרמור'ר זי"ע, "אתפשטוותא דמשה" שבדורנו, שכן הוא מתחיל ומסיים באות מ'.

קצ.

"ולא היה יודע ששבועה באדר מות ושבועה באדר נולד"
 חז"ל במספרים על המן הרשע (מגילה יג, ב): "כיוון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה, אמר: נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא היה יודע ששבועה באדר מות ושבועה באדר נולד".

ולכאורה לפי פשטו דרוש ביאורו:

כוונתו של המן הייתה, לכואורה, שכיוון שםשה רבנו הסתלק ביום זה הרי כחו אינו מגן על עם ישראל, ואם כן – כיצד העובדה שיום זה הוא גם יום הולדתו של משה סותרת כוונה זו של המן, הרי ההסתלקות הייתה שנים רבות לאחר הלידה?

אמנם לפי ביאورو של אדרמור'ר הזקן (עליל אות קפט) שםשה רבנו כולל גם את נשיאי הדורות הבאים בכל דור כמלאי מקומו, ובלשונו הזוהר "אתפשטוותא דמשה שככל דרא", מובן הדבר, שכן כוונת חז"ל היא שבויים הסתלקות של משה "נולד" משה רבנו אחר – נשיא הדור שלאחריו, ובשל עובדה זו לא יכול המן להזיק לעם ישראל.

אכן, מי שסיכל את עצת המן היה מרדיי, שהוא אתפסותא דמשה בדורו, כמו אמר חז"ל (מדרש רבה, מגילת אסתר, פרק ו', פיסקא ב') "מרדיי בדורו כמזה בדורו". דבר שהמן לא הביא אותו בחשבון.

קצא.

באבע שיינDEL

אחד הבתים שאהבתי להכנס אליהם בילדותי הוא ביתה של זקנתי הצדקנית מרת שיינה אסתור ע"ה, שנקרהה בפי מכיריה בשם שיינDEL. היא הייתה אלמנה של זקננו רבי יצחק שלמה זצ"ל (עליו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, לט. ב, טו. ג, סו. קיט. ד, קלב. רעה. לעיל אות קעב), ואמו של זקננו רבי משה בלוי זצ"ל.

היא נולדה בשנת תרכ"ז לאביה הגה"ח רבי ישעיה אורונשטיין זצ"ל (עליו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, לט. ג, קל. ד, כו. פה-פו. פח. רה. רסה. ח, צז. לעיל אות סה), ובגיל 19 נישאה לבעה רבי יצחק שלמה זצ"ל. רבי יצחק שלמה נולד בשנת תרי"ז, היה מבוגר ממנו בתשע שנים ואף התאלמן מאשתו הראשונה. למרות זאת ניאotta מרת שיינDEL להנשא לו, רק בגין היותו גדול בתורה וירא שמיים מובהק, מתלמידיו של הגאון מהרי"ל דייסקין זצ"ל.

רבי יצחק שלמה נפטר בפורים שנת תש"ג בהיותו פחות מבן שבע שנים, אך זכתי לבקר אצלו מספר פעמים. בתודעה שלי הייתה חרוטה מילדותי העובדה כי ישנן שתי משפחות הקרובות אליו אשר ראש המשפחה מדבר יידיש בהברה מזרח אירופית (קצת נגאה בשוק והשורק נהגה כהיוק), ואילו כל בני המשפחה, האשה והילדים, מדברים יידיש בהברה ירושלמית, הקрова לליטאית.שתי המשפחות היו משפחת הסבא רבי יצחק שלמה זצ"ל, כאמור, שהגיעו לירושלים בהיותו בן שתים עשרה מהונגריה עם אביו ורבי עמרם זצ"ל (עליו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, סו. קיט), והשנייה הייתה משפחתו של דודי זקנני הרה"ץ רבי שמואל דיטиш זצ"ל (עליו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, יה. מ"מ. ד, רעו. ה, סא). שתי המשפחות התגוררו בשכונת בתי אונגרין.

קצב.

"חכמוות נשים בנתה ביתה" (משל יד, א)

אחרי פטירתה של המשיכה באביו שינידל לחיות עד שנת תש"יח, בגיל של למעלה מתשעים שנה.

כאמור אהבתה להכנס לביתה ולשםו ספורים ואמורות, בהיותה חכמה וצדקנית. היה לי תענוג לשוחח אתה. אגב: היא אמרה לי לא אחת שאבי מורי זצ"ל הוא המוצלח מבין בני סבי זצ"ל.

היא התגוררה, כאמור, בשכונת בתי אונגרין ב"ציל" (טוור) הראשון מבין "דררי צילן" – טור מבין שלושה טורים ארוכים הידועים בשכונת בתי אונגרין.

הgingת הנישואין שלנו לאוי"ט התקיימה באולם בית הספר "מבנה ירושלים" במשכנו הקודם, מול בתי אונגרין, ולכן התקיימה החופה מאחרורי חלון ביתה כדי שהיא תוכל לצפות בחופה.

כאשר ביקרתי אותה יחד עם רעיתי תלייט"א היה ברכה אותנו בילד וננתנה לנו מתנה "יארמולקע", כיפה לבנה סרוגה שהיתה נהוגה בישוב היישן בירושלים, סרוגה במזוודה עבורה הבן שייולד, למורת שאז עדיין לא נכנסה אשתי להרין.

קצג.

האם ובנה

סבי רבי משה זצ"ל הידר מאד למצות כבוד אם. לאחר הסתלקות אביו, נהג, בין השאר להוליך אליה מפעם לפעם, ובפרט לפני כל שבת קודש, סיר וכובו תבשילו אותו בישלה ריעית, סבתנו הרבנית מרת רבקה ע"ה. הוא הקפיד להוליך אליה את התבשיל במזוודה, ולהמנע שימוש בשליחים.

כאשר סבי זצ"ל נפטר בחייבת שנות תש"ו בחו"ל, ואורונו הובא לקבורה בירושלים, אמרה רק: אני מודה לך' שהוא זכה לבוא לקבורה בירושלים עיה"ק.

שםה הראשון של בתנו מרת שיינה צפורה תחיה ויללהם הוא על שמה, לאוי"ט.

קדצ.

"טעמו ודאו"

ספר כ"ק אדמור' זי"ע (בשיחת י"ב תמו תש"ג, ועל דרך זה בשיחת פורים תשח"ז ("תורת מנחם – התועדיות", חלק ט, עמודים 65–66; חלק כ"ב, עמוד 166) :

פעם אחת, היה זה בתקופה שבה סבלו החסידים רבות מרדייפותיהם של המתנגדים, הגיע אדמור' זי'ן לשקלוב וכאשר עלה על בימת בית-הכנסת כדי להסביר על הטענות והשאלות שהכינו עבורו, אמר תורה קטרה – כפי שנagara בתקופה ההיא לומר תורה קטרות, וכדרכו – בניגון : "טעמו וראו כי טוב הווי", ותרגם זאת לאידיש, שהיתה השפה המדוברת : פארוזוכט אונז זעהט איז דער אויבערשטער איז גוט". וכשירד מהבימה, רצץ אחריו כמה מנינים של אברכים, אשר במשך הזמן נעשו מעמידי החסידות.

עד כאן דברי הרב.

בעבר שמעתי גירסה אחרת לספר האמור ולפיה אמר אדמור' זי'ן : דער אויבערשטער איז ייס אונז ניט זויער [= הקב"ה 'מתוק', לא 'חמוין']. יתרן שמדובר בשתי הזדמנויות שונות, או שאדמור' זי'ן אמר את שני הדברים ומכל מקור נמסר לנו חלק אחד. יש להעיר שהגירסה השנייה מותאמת למושג "טעימה".

קדצה.

"זמירות היו לי חזיק"

במה שלאמר ב"שביב" הקודם, מסור בזה אמרה נאה, אותה שמעתי מחסידי פולין :

נאמר בתהלים (קייט, נ-נה) "زمירות היו לי חזיק בבית מגורי, זכרתי בלילא שמן ה'".

כאשר אדם מקבל בילדותו ("ככית מגורי") – כפי הסגנון השגור לגבי תקופה הילדות "מבית אבא", או בקיצור, "מabitת") את התהוושה כי לימוד התורה ושמירת המצוות ("חזק") הינט דבר טוב ונעים, ורואה את הוריו שמחים בהם ("زمירות") –

או אז גם בבגרותו ("בלילה") – ראה קהלה יב, ב "עד אשר לא תהשך המשמש", ובשבט קנא, בפרשימים זאת חוץ' על ימי זקננה) ימשיך ללבת בדרך ה' ("זכרתי... שמן ה'").

[אגב: ראה תניא קדישא, קונטרס אחרון, ד"ה זミרות קריית להו, ופירושו ב"נור למשיחי" (במהדורות השע"ט עמודים תכח-תכט, ובמהדורות תש"פ עמודים תעכ-תעג)].

זה גם המסר העוללה ממאמר חז"ל שהיה שגור על לשונו קדשו של כ"ק אדמור"ר זי"ע, "כל הנוטן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות" (בבא בתרא ט, ב): השמחה וה"טוב עין" החשובים עוד יותר ממעשה הנטינה עצמו (ראה "תורת מנהם - התועדות", חלק מא, עמוד 144. ועוד).

קצז.

תחושים ותוצאותיהן

ובהמשך לשני השביבים הקודמים: שמעתי ספור (אם כי איןני אחראי לדיווק כל פרטיו) על שני יהודים שהיגרו מאירופה לארץות הברית בתקופה בה שררו שם נסיבות קשים בקשר לשミニרת השבת.

אחד מהיהודים האמורים היה הולך לעבודתו גם בש"ק, ואילו חברו, למרות שgam הוא לא הצליח למצוא מקום עבודה בו לא ידרשו ממנו לעבוד בשבת, עמד בנסיעון ולא חילל את השבת.

למרבה הפלא, בدور הבא התהפכו היוצרים: בניו של היהודי הראשון הזרו לשミニרת מצוות קלה כחמורה, בעוד שבנוו של היהודי השני, שהסכים לסבול חרפת רעב למען השבת, התרחקו מדרך היהדות.

כשהשאלו את הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל לפשר הדבר, השיב שהדבר פשוט מאד :

האדם שעבד בשבת חש צער רב על שהוא נאלץ לעבוד בשבת, והביע בכל עת את כאבו על כך ואת הסבל שהוא סובל מכך. אך טבעי שהוא שכادر באה ורוחה יחסית והנסيون לא היה קשה כל-כך, יחוزو בניו לשミニרת השבת.

לעומתו מי שנשאר בביתו בשבת – שידר לילדיו קושי וצער על ההפסד הכלכלי שנגרם לו לשミニרת השבת. מי ששמע את אביו מתיחס כך לשבת – קשה לצפות שהוא ימשיך לשמור עליה.

קצז.

המספר 53 וחסידות חב"ד

יודעים דברי כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע (ספר השיחות תש"ג, עמוד 59), כי חמשים ושלושה ימי המאסר של אדמו"ר הוזן הינם כנגד נ"ג פרקי התניא. לגבי חמשים ושלושה פרקי התניא מקובל כי מספר זה מקבל למספר פרשיות התורה (ראה תורה מנחם חלק נ"ה עמ' 216-217, ועוד (וידועים שנין האופנים האמ"נ"בים ווילך" נחשבים כפרשה אחת או כשתי - ראה לקוטי שיחות, חלק י"ט, עמוד 298 העורף 2, 3. תורה מנחם שם)).

ב"לקט ופרט" חוברת חמישית (עמוד ט) הבאתι את דברי הרה"ק ובי מנחם מענדלطاוב זצ"ל, האדמו"ר מקאליב, שפירש את הפסוק (בראשית ג, ח) "וישמעו את קול ה' אלקים מתחלה בגן" כך : הקב"ה "נמצא" בתורה ג"ן פרקי ספר התניא. לאמור : המעניין "למצוא" כביכול את הקב"ה ולהתחבר אליו, עליו ללימוד תניא.

מਮוצא דבר נמצינו למדים כי המספר חמשים ושלוש נושא קשר סימבולי לאדמו"ר הוזן ולהחסידות חב"ד.

[יתכן, אולי, שהדבר קשור בהdagשת החסידות לגנות את הקב"ה בבריהה, דבר הרמזו בלשון הפסוק "באתי לגני", כմבוואר בהרחבת בשיחת כ"ק אדמו"ר זי"ע, יי' שבט תשל"ב. עיין שם].

וראה זה פלא : מסר וגאות אדמו"ר הוזן התרחשו (בשנת תקנ"ט) בהיותו בגיל 53. כך גם בנו, אדמו"ר האמצעי, גאולתו מהמאסר הייתה ביום יי' כסלו תקפ"ז – למחמת יום הולדתו ה-53 !

קצת.

"לעשות רצון קונם"

את המלים "שמחים ביצתם ושבים בבואם, עושים באימה רצון קונם" (שכפיו "אל אדון") נראה לפרש כך :

שמחה המאורות ביצתם (כasher הם מתחילה להאייר) אינה שמחה וסיפוק אישים מכשיהם מאיירים, אלא מכשיהם זוכים לעשות את רצון קונם. לכן גם "בבואם" – בסיום תפקידם (כמו "ויהי המשם לבוא" (לך לך טו, יב) שפירשו

שההמש שקעה; וכן "כבא המשמ" (כיתצא כד, יג) הם ששימים באותה המידה, משום שכעת זהו "רצוון קונם".

הדבר מזכיר את מאמר שמעון העמסוני (פסחים כב, ב) "כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה".

קצט.

"חסד לאברהם"

בפרשת וירא מתארת התורה כיצד השתדל אברהם אבינו לבטל את רוע הגוזה מעל אנשי סדום. בפרשנה זו מופיע הביטוי המפורסם שאמר אברהם "ואנכי עפר ואפר" (יח, כז).

נראה לומר כי אכן יש קשר בין התבטאות זו ובין תוכן הדברים המסתופר שם, זאת לאור פירוש כ"ק אדרמור הרוזן נ"ע (תניא, אגרות הקדש, סימן ט"י) בשם מורה הרב המגיד מעזריטש נ"ע על הפסוק: מדת החסד והאהבה שהAIRה באברהם, היא מדת האהבה וחסד העליון שבמציאות; אלא שברודתה למטה להתלבש בגוף אין דמיון וערך מהות אור האהבה המאיר בו אל מהות אור אהבה וחסד עליון שבמציאות אלא כערך ודמיון מהות העפר שנעשה אפר אל מהותו ואיוכתו כשהיה עז. – יעווין שם.

אם כן, בניסיונו החוזרים ונשנים של אברהם להציל את אנשי סדום, אף שהיו חוטאים (בהתאם למאפיין של מדת החסד "שהיא להשפיע לכל" – ראה אגרת הקדש שם), דבר המבטא כמוובן את מדת החסד, מתאים להזכיר ש"אנכי עפר ואפר".

ד.

בין מבשיד הגאולה לגואל

בברכת משה רבנו לשבט יוסף לפני פטירתו, השתמש בביטויי "שוכני سنة" (זואת הברכה לג, טז). רש"י מפרש: הקב"ה הנגלה עלי תחלה בסנה.

יתכן לומר שהסיבה שמדובר בברכה ליוסף מזכיר משה את העובדה ש"הקב"ה נגלה עלי בסנה" היא כדרלהן.

בהתגלותו של הקב"ה בסנה, אמר למשה "לך ואספת את זקני ישראל, ואמרת אליהם .. פקד פקדתי אתכם" (שמות ג, טז).

ופירש רש"י (שם, יח), "מכיוון שתאמר להם לשון זה ישמעו לך", שכבר סימן זה מסור בידם מייעקב ומישע שבלשון זה הם נגאלים". לבן ההתגלות בסנה קשורה במיוחד עם יוסף.

יתכן לומר שזו הסיבה שמשה רבו הוא זה שלקח את עצמות יוסף, דבר מהויה ביטוי נוסף לקשר שבין מבשר הגאולה והגואל, כפי המובן ממשמעות הדברים האמורים.

רא.

בין מקרא ביכורים להגדה של פסח

כבר ביארנו (ב"שביכים" שב"לקט ופרט" ה, קנו) כי יתרנן שהסיבה שחו"ל בחרו לבסס את קיומה של מצות "והגדת לבןך" על פסוקי פרשת הביכורים היא משומש שבשתי המצוות האמורות מופיעים בתורה במקביל שלושה ביטויים זהים: "אמירה", "הגדה" ו"עניה", עירין שם בהרחבת.

על האמור שם יש להוסיף כי עיון בתוכן הדברים מגלה כי אכן דוקא במקרא ביכורים בא לידי ביטוי תוכן מיוחד בקשר ליציאת מצרים, החשוב לקיום מצות "והגדת לבןך". בלקוטי שיחות (חלק י"ז, שיחה ב' לחג הפסח). – עיון שם ובפרט בסעיף י' מבאר כי קדמומי"ר זי"ע נקודה כללית בספר יציאת מצרים: היציאה מצרים לא הייתה יציאה מוחלטת משעבוד מצרים, אלא שיציאה זו "פתחה את הדרך והצינוור" לגאולה, אשר מוביילים לגאולה שלימה; מזמן יציאת מצרים ועד הגאולה העתידה אנו שרוים בהמשך אחד של יציאה מצרים. עד כאן דברי כי קדמומי"ר זי"ע.

והרי תוכן זה רמזו בכך שלאחר "ויצוינו ה' ממצרים" ממשיך הפסוק מיד, כרצף אחד, "ויביאנו אל המקום הזה", ללמדך שיציאת מצרים אכן אינה ה��ילת כי אם הכנה ושלב ראשוני בתהליך מתמשך. לפי זה מובן היטב כי פסוקים אלה הינם המתאימים ביותר לקיום בהם את מצות "והגדת לבןך".

ר.ב.

"אתחלתא דגאולה"

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ה, קמ"ט) כי בהთווועדות שבת קודש פרשת שלח תשלו', שוצית להיות נוכה בה, התקייחס כ"ק אדמו"ר זי"ע לשני המנהגים בהפטרה של פרשת שלח: יש המתחילהם ב"וותשר דבורה", ויש המקדים ומתחילהם "ודבורהasha נביאה". למנהג חב"ד, אף שבדרך כלל מקרים בהפטרות, בהפטרה זו מתחילהם "ודבורהasha נביאה". נשאלת השאלה: בקטע זה מסופר על המלחמה – והדברינו מתחאים לשבת שירה". כך גם בפרשת שלח עצמה מדובר אודות המלחמה שקדמה לאמירת השירה – "ה' ילחם לכם".

אלא, ביאר הרב, מכך אנו רואים שגם המלחמה "שייכת" לשבת שירה: דוקא כאשר מספרים ומאריכים בכך שתהילה היה עניין בלתי רצוי, ולאחר מכן הפך לעניין של "שירה" – או-וז בולט יותר גודל המעללה של השירה. – הדברים הובאו כאן בתמצית, ומומלץ לעיין בהרחבה ב"הנחה" (בשיות קודש תשלו' חלק א' עמוד 459).

על פי שיחה זו מتابורת לנו כוונת חז"ל באמրם (מגילה יי, ב) "גאולה בשביעית [גואל ישראל]" היא הברכה שביעית משמנוה-עשרה הברכות שבתפלה[...]. והאמיר מר בששית קולות בשביעית מלחמות במושאי שביעית בן דוד בא, מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא".

ד.ג.

הרה"ג המקובל רבי אליהו דוד סלאטקי זצ"ל

ב"שביבים" שב"לקט ופרט" (ד, רעו) פורטו בחלוקת חכמי ורבני ישיבת "אהל משה" שלמדו בה בשנים שלמדתי בה, והייתי זוכן לאירועות.

עליה בזיכרוני גם שמו של הרה"ג המקובל ר' אליהו דוד סלאטקי זצ"ל. גם הוא מלומדי "אהל משה" באותו שנים.

הרא"ד סלאטקי היה בשנות ציירותו ואברכותו מן העומדים על משמרות הדת והשבת במאבקים שהתנהלו או בירושלים והיה ממוקוריו של סבי הרב משה בלוי זצ"ל.

מאוחר יותר החל לעסוק בתורת הקבלה, אותה למד מפי אביו הרה"ץ רבי אהרן סלאטקי זצ"ל, שכיהן כראש ישיבת המקובלים "שער השמים". רבי אהרן זצ"ל עצמו למד קבלה מפי גדולי המקובלים הספרדים בירושלים העתיקה.

חתנו של רבי אהרן זצ"ל היה הרה"ג ר' שלמה גרינולד זצ"ל, שהיה אביהם של הרה"ח ר' מרדכי צבי ור' יונה גרינולד ע"ה (על שלשות ספרותי כבר ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, מז. ב, כה. צו. סב. ג, קד. כס. ד, צב. קא. רמו"ד. ה, ס) וחותנו של יבלח"ט הגה"ח רבי זושא קעניג שליט"א (עליו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ד, רעו. ה, צו. לעיל אות קעג).

בזהדמנויות שונות סיפר לרה"ח ר' מרדכי צבי זצ"ל דברים ששמע מפי סבו הרה"ץ רבי אהרן סלאטקי זצ"ל.

דכ.

הרה"ח ר' משה חיים ברנדזון זצ"ל

בין חכמי ורבני ישיבת "אהל משה" באוטן שנים יש להזכיר גם את הרה"ח ר' משה חיים ברנדזון זצ"ל.

רבי משה חיים ז"ל היה בנו של הרה"ץ רבי יהודה צבי ברנדזון זצ"ל, האדמו"ר מסטרטין, מבכרי תלמידיו של הרה"ק רבי יהודה לייב אשlag זצ"ל, ועמד בקשר מכתבים עם כ"ק אדמו"ר זי"ע (ראה "אגרות קודש", חלק י"ג, עמוד חס).

רבי משה חיים היה חתנו של הרה"ח ר' מרדכי גנוזל זצ"ל. בנו, הרה"ח ר' אלעזר גנוזל ע"ה, היה חותנו של יבלחט"א, הרה"ג רבי משה אוריה בלווי שליט"א, בנו בכורו של אחיו מיר' הגאון רבי יעקב ישעה זצ"ל.

בין חתניו של האדמו"ר מסטרטין זצ"ל – הרה"ח ר' אברהם סgal ז"ל, מחשובי חסידי חב"ד בירושלים, שהיה מנהל ת"ת חב"ד בירושלים שנים רבות, וכן יבלחט"א הרה"ץ רבי מרדכי שיננברגר שליט"א, העומד בראש עדת חסידים, שומעי לקחו בעבודת הנפש ובעובדות ה'.

רבי מרדכי שליט"א הוא בנו של הרה"ח ר' מנחם שיננברגר ז"ל, בנו של הרה"ג רבי יוסף חיים שיננברגר זצ"ל (ראה עליו לעיל אות סה) שהיה חתנו של קאנטו הגה"ח רבי ישעה אורנשטיין זצ"ל (ראה עליו לעיל אות קצא ובנסמן שם).

רה.

"דרכָ אֶרְץ קַדְמָה לְתֹודָה"

מכ"ק אדרמור זי"ע והנהגתו בקדוש ניתן למוד, נוסף, כמובן, לענייני תורה והלכה, ניצול הזמן והידור בקיום המצוות, גם את הקיום בפועל של "דרך ארץ קדמה לתורה", רגשות לזרות, הנהגה אונשיות והכרת הטוב גם על דברים וערים, בדרך של תורה, ש"דרך דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (ראה דוגמאות נספנות ב"шибבים" שב"לקט ופרט" ד, לו. קכב. רצג. לעיל אותן קנדקנה).

ובידי היה עובדא:

בהגיגי יום אחד ל-770, בית הכנסת ובית המדרש של הרבי (באחד מביקוריו בחצר קדשו של הרבי), התקדמות לי כיוון דלת הכנסתה הראשית של הבניין במטרה להכנס אליו, כשפתח הבחן כי המכונית בה נסע הרבי העצרת והרבוי יצא ממנה בזריזות, כדרכו בקדוש, ופנה להכנס ל-770. מיד פתחתי את הדלת והחזקתי בה כדי שהרבוי יוכל להכנס. הרבי נכנס לא לפניה אליו ואמר לי "א דאנק" [= תודה] ...

*

יושב לב: ברור מאליושמי שהיה צריך לומר תודה זה אני ובכך להודות לרבי על הוצאות הגדולה שזיכני לשמש אותו בכך, אולם הרבי בענוותנותו הרבה הרגיש שככל אני הוא זה שעושה לו טובה ועל כך הביע את תודתו.

דו.

"אוצר ה"דשימות"

לאחר הסתלקות כ"ק אדרמור זי"ע, בג' תמוז תשנ"ד, נמצא אוצר מופלא בבית גנזי: אוצר של "רישימות" כתובות בכתב ידו הקדושה, בכתב זעיר ובשורות צפופות, שנכתב על ידי הרבי בשנות ציירותו (טופ"ה-תשי"א), טרם קיבל על עצמו את הנהגתו.

לאחר עבודה פיענוח מאומצת של חבר תלמידי חכמים במשך מסוף שנים נחשף האוצר היקר לעיני הציבור ויוצא לאור בסדרת ספרים על ידי הוצאת הספרים החבדי"ת - "קה"ת".

שלושה CRCIM של ה"רשימות" כוללים מיגון חידושים תורה שורשם לעצמו בנגלה ובפנימיות התורה, העתקי הכתובות תורניות עם גדולי התורה דاز, ביןיהם הגאון הרוגאצ'ובי, ונואמים גדושים תורה וחסידות אותן נשא בפני חסידים ואנשי מעשה בשבות, במועדים ובאירועים נוספים.

שלושה CRCIM נוספים, כל אחד מהם כולל חיבור מיוחד: א. "רשימת המנורה", ביאור מקיף בנגלה ובחסידות בדעתות השונות בראשונים בעניין סדר הדלקת והטבת הנרות בבית המקדש. ב. "שנתיים אוחזים בטלית", ביאור מקיף לפיה פנימיות התורה על סוגיות gamra בתחלת מסכת בבא מציעא. ג. "מראי מקומות, הגאות והערות קצרות בספר של ביגנונים", חיבור הכלול הערות עמוקות, מראי מקומות ושינויי נוסחים על ספר תניא קדישא.

רכז.

"תודות מנהם - רשימות היום"

כך נוסף מסדרת ה"רשימות" הוא הספר "תורת מנהם - רשימת היום". בנהוג שבעולם "יוםן" מכל רישומים אודות מאורעות שעבר כותב היום, אולם הספר האמור יוצא מן הכלל: הוא אינו עוסק כלל במאורעות שעברו על כ"ק אדמו"ר ז"ע, אלא כל כלו רישומים ותיעודים מדברי והנחות כ"ק מדור-זחמי, אדמו"ר מוהרבי"ץ נ"ע.

מאות סיפורים על נשיאי החסידות וחסידיהם ורעים וביורים שנמסרו מפי כ"ק אדמו"ר מוהרבי"ץ נשתרמו בדיון ב"רשימת היום", וכן הנחות קדשו שחלק מהן פורסמו על ידי הרב המשך שנים (ראה "шибבים" שב"לקט ופרט" ה, קכא).

ב"шибיב" דלהלן יבוא תוכן קטע מתוך "רשימת היום".

רכז.

"בנהירז דאנפין"

בסעודה ליל כ' כסלו תרצ"ג סיפר כ"ק אדמו"ר מוהרבי"ץ נ"ע:

כ"ק מורהנו הרב המגיד ממזריטש נ"ע העnick במתנה לכ"ק אדמו"ר הוזן נ"ע חיוך ("א שמייכעל") ועל-ידיו יכול היה אדמו"ר הוזן "לקנות" את העולם.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע שאל את אביו, כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, האם החיוך האמור עבר בירושה, ויענהו: נשמה דעתילות, נשמה כללית, נשמה עליונה, יש לה חיוך זה.

עד כאן מ"רשימת הירמן" (עמוד שיט והערה 34).

*

בשולוי הדברים יצוין כי כל מי שזכה לקבל חיוך מכ"ק אדמו"ר זי"ע יודע שאין דבר גדול מזה. באותו רגע נשחחים כל הקשיים. מעמד זה נותן נשמה חיים וכח לשנים רבות. גם אני זכיתי לא אחת לכך שהרבី העnick לי חיוך במאור פנים

*

להעיר שרש"י כותב במספר מקומות (בראשית לג, ד. דברים לג, טז) שימושות המושג "רצון" במקרא הוא "נחת רוח ופeos", ככלומר: ביטוי של סבר פנים יפות.

רט.

על ההשמטה של אדמו"ר הוזן

ברכת "גואל ישראל" בשמונה עשרה, בנוסח מסויים אורים "וגאלנו גאולה שלמה מהרה למען שמן". מאידך יש נוסח, המופיע בסידורי הראשונים, "וגאלנו מהרה למען שמן" ללא המלים "גאולה שלמה". כך הוא גם נוסח רבנו הוזן בסידורו.

הסיבה להעדפת נוסח זה היא על פי דברי חז"ל (מגילה ז, ב – וראה הסבר ב"шибיב" הקודם) כי חס לברכה זו "גאולה בשבעית .. מלחתה נמי את חתתא בגאולה היא". אם כן בשלב זה עדין לא מבקשים על גאולה שלמה, כי אם בהמשך תפלת שמונה עשרה – בברכות "תקע בשופר", "ולירושלים עירך ברוחמים תשוב" ו"את צמח דוד עבדך".

ר'.

הדרישה של הבעש"ט

בעת עליית הנשמה שעשה מורהנו הבעל שם טוב הק' בראש השנה בשנת תק"ז (כמסופר באגדת קודש שנדרפסה בתחלת הספר "כתר שם טוב"), שאל את מלך המשיח "אימתי קatoi מר" – ונענה "לכשיפוצו מעיניוניך חוצה". מכך שהדבר היה בראש השנה, מה גם שם שהבעש"ט ציין עובדה זו, נמצאו למדים כי יש קשר בין משמעותיו של ראש השנה, והפצת מעינותו הבעש"ט.

התוכן העובר כחוט השנוי בבקשתינו בתפלת ראש השנה הוא, התגלות מכלותו של הקב"ה בשלמות, כפי שתיה בגאותה השלמה: "ובכן צדיקים יראו וישמו... והרשעה כולה בעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ", "מלך על העולם כלבו בכבודך", "וזידע כל פועל כי אתה פעלתו". – כל אלה יתרחשו, כמובן, רק בגאותה, וזו היא בעצם משמעותה של הגאותה. הבעש"ט התפלל את תפלת ראש השנה, וכחותאה מתבקשת מכך בא בדרישה: "עד مت?", "אימתי קatoi מר" ויקוים "מלך על העולם כלבו בכבודך"?!

על כך ענה לו מלך המשיח כי יש להקדים את הפצת מעינות החסידות, המהווה "טעימה" והכשרה הקראן להתגלות אלקות בבריאה, ורק אז יבוא גילוי המלא בבייאת המשיח.

הדברים מובנים יותר לאורバイורנו ב"נור למשיחי" לתניא פרק כ"ד.

ר'.

חשבון נפש בח"י אלול

ידועים דברי כ"ק אדמור' מהוריין"צ נ"ע (ספר השיחות היתש"ג עמוד 177): ח"י באלו הוא תחלה שנים עשר הימים האחרונים של חודש אלול, שהם נגד שנים עשר חדש השנה, יום לחודש יום לחודש, שבהם צריך להיות חשבון-נפש על שנים עשר חדש השנה: ביום ח"י אלול – חשבון נפש על חדש תשרי העבר, וכן בכל שנים עשר הימים עד ראש השנה.

"חשבון נפש" זה על חדש תשרי, מה הוא?

ידועים דברי חז"ל כי "מיום הcpfורים עד החג כל ישראל עסוקין במצות, זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו, וביום טוב הראשון של חג כל ישראל עומדין לפני הקדוש ברוך הוא ולולביהן ואתרוגיהן לשם של הקדוש ברוך הוא" (ויקרא ר'בה פרשה ל, ז). על שמיini עצרת ושמחה תורה מובא הפסוק "יהיו לך לבדך ולאין לזרים אתך", ובלשון הוזהר "ישראל ומלאך בלחודותה" (ראה "אגרות מלך" חלק א' עמוד תמח, ובמקורות שצויינו בהערות שם). בזמנים אלו, ודאי שבני ישראל אינם נכשלים בחתאים ח"ז.

אפשרו מי שנכשל בעבר – שב בחודש תשרי בתשובה, ועד שבעה הימים הראשונים שלו מכונים "עתרת ימי תשובה"; "יום הcpfורים הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבבים .. חיבטים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הcpfורים" (ורמב"ם הלכות תשובה פרק ב' הלכה ז); גם הזמן שלאחר יום הcpfורים שייך לתשובה, כפטגם כ"ק אדרמ"ר מהירוש"ב נ"ע שאמר למחמת יום הcpfורים "עתה ביהود צריך לעשות תשובה" (ראה לקוטי שיחות, חלק י"ד, עמוד 400, וכහערות 1-2 שם). לאחר שבחודש תשרי שב כל יהודי בתשובה שלמה, שחררי "כל ישראל בחזקת כשרות", והוא נקי מעוננות כפושטם, מסתבר שהשבחון הנפש על חודש זה עוסק בעיקר ברובד עמוק יותר מאשר מאפייני החודש.

בעת עליית הנשמה שעשה מורנו הבעל שם טוב ה'ק' בראש השנה בשנת תק"ז, שאל את מלך המשיח "אימתי קאתי מר" – ונענה "לכשייפוץ מעיניותיך חוצה". על הקשר בין הדברים לראש השנה דיקא – ראה ב"שביב" הקודם.

לאור זאת, לכארה, השבחון הנפש על חודש תשרי צריך להתמקד בהפצת המעינות, ובקבלת החלטה להוסיף בכך בשנה הקרובה.

לא בכדי התאריך שנקבע לשבחון נפש זה הוא ח"י באלו. יומם זה הוא יומם הולדתם של שני המאורות הגדולים – הבעל שם טוב שהחל בגלוי ופרסום המעינות, ואף זכה לקבל את המענה האמור מפיו של מלך המשיח; ורבנו חזקן שהרחיב ופיתח את דברי החסידות של קודמו בחכמה ובינה וידעת והנגיש אוחם לכל; בעקבותיו המשיכו ממלאי מקומו נשיאי חב"ד לדורותיהם להביא את הפצת המעינות לממדים חדשים ורחבים הרבה יותר מכפי שהיתה לפני כן (ראה לקוטי שיחות חלק ט"ו שיחה ג' לפ' ישלה – י"ט כסלו, ועוד). תאריך זה הוא המסוגל ביותר להוסף ולהרחיב את חלקוño בהפצת המעינות, עדי נזכה בקרוב ממש לミמוש הבחתו של מלך המשיח, שעלי-ידי כך "אתי מר".

ריב.

הקשר בין ח"י אלול לפרדשות תבואה

כבר הובאו לעיל (ב"שביכים" שב"לקט ופרט" ג, מה. ד, קפט) דברי הרמב"ם (הכלות מעשר שניונטער רבבי פרק ג' הלכה י') על הפסוק "לא נתתי ממן למת" הנאמר בodium מעשרות, בפרשת התבואה, ופירשו: "כלומר לא הוצאה אותו בדבר שאינו מקיים את הגוף". הינו, שדברים שאינם יוצרים המשך קרוויים מתיים, כי אין בהם אלמנט של נצחות, כיוון שלא נוראית בהם החיות, קרוי: המשכיות ונצחות. הוסבר כי ענין זה שייך לח"י אלול – כי תורה החסידות גילתה שגם הדברים הגשמיים יש בהם חיות אלוקית, ניצוץ אלוקי המיציג נצחות, וכן שלפי זה מובן הקשר בין ח"י אלול לבין פרשת התבואה שבו החל ח"י אלול, פרשת התבואה.

יש להוסיף ולהבהיר את הדברים מפן נוסף – בהמשך לאמור ב"שביב" הקודם – כי גוף חי (בניגוד ל"נתתי ממן למת") הוא דבר הפרה ורבה. כך גם העיסוק בתורת החסידות ובדררכי החסידות דורש התראחות ורותמת יהודים נוספים לשורות החסידות. שוב לפנינו דבר "ח"י", ומובן היטב כי השבעון הנפש ביום "ח"י" באלו מתחמק בהפצת המעיינות – פריה ורבייה של החסידות.

ריג.

הציפייה שבאמירות הקרבנות

לפני אמירת סדר הקרבנות – התמיד והקטורת – תיקנו חכמים לומר (כנוסח אדמו"ר הוקן בסדו"ו) "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, שתחרם علينا ותמחל לנו על כל חטאינו, ותכפר לנו על כל עונתינו, ותמחול ותסלח לנו על כל פשעינו, ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ונקריב לפניך קרבן התמיד שיכפר בעדנו".

[לגבי הבקשה הכפולה, לכארה, בקטע זה על כפרה – ראה "נр למשיחי" לאגרת התשובה פרק ב' (במהדורות תשע"ט עמוד שנב, ובמהדורות תש"פ עמוד שפח)].

בסיום סדר הקרבנות הנוסח הוא "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שיהא שיח שפתותינו חשוב ומקובל לפניך, כאלו קרבנו קרבן

התמיד במועדו ועמדנו על מעמדו והקטרנו הקטרת בזמנה, כמה שנאמר ונשלמה פרים שפטינו, ונאמר זאת התורה לעלה למנחה ולהחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים".

התמיהה עולה מalias: לפנינו סתירה באשר לסיבה שבגללה תיקנו לומר סדר זה – האם כדי להתפלל לזכות לבני בית המקדש והקרבת התמיד (כתוכן הקטוע הראשון), או כדי שהקריאת תהשש במקום הקרבת הקרבן (כפי שאומרים בקטוע الآخرו) ?

ביחזקאל (אג, י) נאמר "אתה בן אדם הגד את בני ישראל את הבית ויכלמו מעוננותיהם". כוונת הנבואה היא שכאשר בני ישראל ילמדו את צורת בית המקדש ואת פרטיו יזכירו בעוננותיהם שגרמו לחורבנו, והדבר יביא אותם לבושה ולחרטה, וממילא לבקש שיבנה בית המקדש במרחה.

הרי לנו שלימוד המצוות שייקיימו לעתיד לבוא מעורר את הציפייה והתפללה לטוב הרוחני שבגאולה, דבר שהוא עצמו יזרע את הגאולה [– לענן זה ראה בהרחבה בלוקוטי שיחות חלק ייח' עמ' 411-420; ובמאמרי "חוות ומהות הציפה למישיח" הנדפס בסוף ספר "נור למישיחי"].

לפי זה ניתן לבאר גם בעניינו, שהכל עולה בקנה אחד: חוות "ונשלמה פרים שפטינו", אין ממשעה שאנו מסתפקים בקריאת הקרבות בלבד. אלא להתעורר בציפייה ובתפלה כדי לזכות להקרבת הקרבות בבית המקדש כפשותו.

יד.

זה לא להש...

את הרה"ק רבי יעקב לייזר מפשוויסק-אנטוורפן זצ"ל (ריהה "шибים" שבילקט ופרט" א, יד) זכייתו להכיר עוד בשנות מגוריו בשכונות "פאג"י", שנים רבות לפני התמנותו לאדמו"ר.

שמעתי שהרי"ל זצ"ל נהג להגיש בעצמו למתפללי ומבكري בית הכנסת שלו עוגה ומשקה (תה או מיט) לפני התפלה, להסתובב סביבם ולספק את צרכיהם.

פעם העיר לו מאן דהו שאין מתאים לעסוק בהנהגה האמורה לפני התפלה.

נענה הר'יל'ל ואמר: וכי הנך סבור שאמרית "הריני מקבל עלי מצוות עשה של אהבת לרעך כמוך" לפני התפלה פועלת בעולמות העליונים כמו אמרת "לחש" בה אין צורך להבין ולהתכוון למה שאומרים? ...

רטן.

"יהיב פרוטה .. והדר מצלוי"

בהקשר לעניין האמור ב"שביב" הקודם יובא הסיפור דלהלן מפי כתבו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, המפורסם בלשונו הציורית והמיוחדת ("אגרות קודש", חלק ד', עמוד תקבכ. להלן נוספו אליו סימני פיסוק והושלמו קיצורי מלים).

רגיל היה הود כ"ק אוזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק וזוקוללה"ה נבג"מ זי"ע לראות את הוד כ"ק זקנו אדמו"ר הזקן, אחר הסתלקותו, בהקץ או במחזה לילה, והיה פטור לו שאלותיו בנגלה ובנסתר.

בעת ההיא, בשנת תקע"ה, והוא יושב סגור ושוקד בלימודו ונكبזו אצלו כמה שאלות לימודי אשר לא ידע איך להזכיר, והשתוקק במאוראות את הוד כ"ק זקנו אדמו"ר הזקן כרגעlotו, אבל לא עלתה לו, והיה ב策ער גדול מזה.

פעם בהשכמה הילך הוד כ"ק אוזמו"ר הרה"ק צמח צדק להתפלל אל בית הכנסת של הוד כ"ק חותנו אדמו"ר האמציע זוקוללה"ה נבג"מ זי"ע ובעברו דרך השוק פגש באחד מאנשי השוק ור' מרדכי אליו שמו, איש פשוט וירא שמים הנחנה מיגיעו כפו במסחר השוק, והיום היה יומא דשוקא, ויבקש רמ"א מאת הוד כ"ק אוזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק כי ילווה לו סך חמישה שקלים-כסף עד ערב או מחר בקר, כי ביום זהה יכול להרוויח. ויענהו הוד כ"ק אוזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק כי בחזירתו מבית-הכנסת יבוא אל בית דירתו ויתן לו הגמ"ח אשר מבקש.

בבוא הוד כ"ק אוזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק לבית-הכנסת נפל ברעינוו הקדוש המאמר ר' אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלוי", והמאמר "ഗדוֹל גָּמְחַ מִצְדָּקָה" ויתבונן הוד כ"ק אוזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק אשר לא טוב עשה כי לא נתן להרמ"א הגמ"ח אשר ביקש תיקף, וילך הוד כ"ק אוזמו"ר הנ"ל ובינוי התקבצו הרבה אנשין[!] הכפר עם עגלותיהם וסchorותם עליה לו להוד כ"ק אוזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח

צדק בטורה רב למצוא את הרמ"א הניל' ויתן לו הגמ"ח ויחז[ו]ר לבייה-
הכנסת להתפלל.

כשלבש הוד כ"ק אוזמו"ר אדמור"ר הרה"ק צמח צדק את הטלית
ותפליין הנה פתאום ראה את הוד כ"ק זקנו כ"ק אדמור"ר הזקן נכנס לבית-
הכנסת בפנים צהובות ויאמר לו: הנוטן גמלות חסד לאיש ישראל בלבב
שלם בלי שום מניעה והעשה טובה לאיש ישראל באהבה ציווי "ואהבת
לדרעך כموך" – שעריו היכל מעלה פתוחים לפניו.

רטז.

"דברתי תיקף ומיד עם הרב מליבאוייך ואמר לי"

בגליון מס' 10, מחדש אלול תשע"ט, של "תחיינו", במדור "מכתבים
למערכת", מופיע מכתב תחת הכותרת עובדה מעוררת עניין:

למכתבו מצירף הקורא הנכבד תצלום של מכתב שכחוב הגרא"א קויננט
אל הגרא"י סרנא, ראש ישיבת חברון באה"ק, מיום כ"ד אלול תש"י'.

לצעריו, לא הצליחו לקרוא את התצלום, אבל בגוף מכתבו כותב
הקורא: "מספר הרב קויננט לרוב סרנא כי דבר עם הרב ("דברתי תיקף ומיד
עם הרב מליבאוייך ואמר לי") שאמר לו שלא קיבל מהרב סרנא שום מכתב על
תניא, ואילו היה מקבל היה משיב מיד".

הקורא הנכבד מעלה השערה שהרב סרנא "שלח אל הרב שאלות
בתניא והמכتب לא הגיע לרבי בפועל. שחלף זמן רב ולא קיבל מהרבי
תשובה בירור הרב סרנא אצל הרב קויננט האם ידוע לו מהנהעה עם זה.
על-כן השיב לו הרב קויננט במכتب זה".

אתכבד להביע את דעתו העניה כי ההשערה האמורה, שהיא חביבה
ונחמדה לכשעצמה, מופרcta למגררי, כפי שモובן לכל מי ש מכיר את
הנפשות הפועלות.

רין.

"דידן נצח" בישיבת חברון

ארשה לעצמי להתכבד להעלות השערה משלי כדלהלן:

ידידי וחברי הרה"ג הורה"ח הרב נפתלי הכהן שליט"א רוט למד באותו
שנים בישיבת חברון וקיים שם שיעור בתניא עם כמה מחבריו. על זה יצא
הקצב מצד הנהלת הישיבה, עד כדי איום להוציאו מן הישיבה. הרב רוט
הודיע על כך לרבי וקיבל תשובה מאלווד ("אגרות קודש", חלק יג, עמי
ת"ג). ראוי מאד לכל אחד ללמידה את המכתב הطيب וביעין. בהמשך לכך יש
מכתב של הרב מתחאריך י"א ניסן תש"ז שקיבל הרב רוט (המופיע כ"אגרות
קודש" חלק ט"ז, עמי' נ'). ובו, בין השאר: "בכל דעתך שצורך להמשיך ללימוד
במקום בו לומד עתה ומכמה טעמיים, ובפרט שגם הוא כותב שהפסיקו
מלדבר אודות לימוד דא"ח וכו'".

לפנינו תופעה מופלאה של "דידן נצח".

מה אירע בינהיים? מה שידוע הוא שהיתה מן המזכירות פניה לרבות מנהם
פירוש להיכנס לעובי הקורה ולשכנע את הנהלת ישיבת חברון להרפות
 Maharab Rott.

דבר שלא היה ידוע עד עתה, ונחשף, נראה לראשונה, הוא, שלצורך
זה הופעל גם הרב קוינט, שהוא עצמו היה בוגר ישיבת חברון ומוסרך על
ידי ראשיה. מכאן נראה שעל פי האמור יש להבין את תוכן ההתקשרות בין
רב קוינט לבין הרב סרנא. אגב: המכתב שהוא הרב אמר ל渴בל, על פי
המכבת של הרב קוינט, לא היה, להערכתו, מכתב של הרב סרנא לרב
אלא של הנהלת הישיבה.

דברתי עם הרה"ג הורה"ח הרב רוט שליט"א והוא הסכים בפה מלא עם
הדברים האמורים.

דיה.

הכרזת "משיב הרוח ומזריך הגשם"

כתב כ"ק אדמו"ר הוזן נ"ע בשולחן ערוך שלו (סימן קי"ד, סעיף א', ושם
צווינו גם המקורות לדבריו):

"ומתחלין להזכיר הגשם בברכה שנייה בתפלת מוסף של שמיני עצרת,
ואין פוסקין עד תפלה מוסף של יום טוב הראשון של פסח ...

ולמה אין מזכירין בשחרית, לפי שאסור להזכיר הגוף עד שיכריז הש"ץ או המשם בקול רם "מוריד הגוף" קודם התפלה, ובשחרית אי אפשר להזכיר, מפני שצრיך לסמוק גאולה לתפלה...".

וכן מנהגנו גם בפועל, שהשימוש מכרייז לפני תפלה מוסף, כפי שכחוב אדמו"ר הוזקן בסידורו (בחפלת שלוש רגלים): "ואין הציבור רשאין להתחילה עד שישמשו מפי הש"ץ, ונוהגין שהשימוש מכרייז קודם התפלה .. משיב הרוח .. [ו]מוריד הגוף".

דיט.

הברזות "יעלה ויבוא" ו"אתה חוננתנו"

על פי המוזכר לעיל בדברי אדמו"ר הוזקן ש"בשחרית אי אפשר להזכיר, מפני שצראיך לסמוק גאולה לתפלה" מתעורתה השאלה כיצד יש לנוהג לפני תפלה שמונה עשרה של תפלה ערבית בראש חדש, לגבי הכרזות "יעלה ויבוא", או, במושצח"ק, לגבי הכרזות "אתה חוננתנו", שהרי גם בחפלת ערבית נפסק בשולחן ערוך (סימן רל"ו, סעיף ב') ש"אין לספר בין גאולה ערבית לתפלה".

המחבר בשולחן ערוך (שם) מתייחס לכך ופסק ש"מה שמכריז שליח-齊יבור" ראש החדש" בין קדיש לתפלה ערבית לא हוי הפסיק, כיון שהוא צורך התפילה", וטעמו הוא משווים שבידיini ההפסיק בין גאולה לתפלה בחפלת ערבית ניתן להקל יותר מבשחרית (שער הארץ שם ס'ק ד' בשם הט"ז וה"פר מגדים").

אולם אדמו"ר הוזקן בסידורו (בענין אמרית "ושמרו") החמיר מאד בהפסק בתפלה ערבית, וכותב: "וain להפסיק להזכיר יעלה ויבוא בלבד ראש החדש". מנהגנו בפועל הוא להזכיר לציבור את השינוי בתפלה באמצעות טפיחה על השולחן לפני התחלת תפלה שמונה עשרה.

רכ.

הדרמות הקול בתקופת הלחש

יש שאינם מסתפקים בטפיחה על השולחן שלפני שמונה עשרה וכאשווים מגיעים בתפלה הלחש שללהם ל"אתה חוננתנו" או ל"יעלה ויבוא" הם מביאים את קולם במילים אלה כדי להזכיר לשאר הציבור על אמרתם.

לעניות דעתך הנהגה זו אינה ראויה, מספר סיבות שיפורטו להלן.

ראשית, תפלת הלחש כשםה כן היא ועליה להגיד להיאמר בלחש ולא בקול רם [ראאה שלחן ערוך אדמור' הרוזן, סימן קא, סעיף ב': "ומשמי לאזני בלחש, ולא ישמי קולו (לאחר העומד אצל חוץ לד' אמותיו), שנארם רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, וכל המשמי קולו בתפלתו ה"ז מקטני אמנה, אבל אין הקב"ה שומע תפלת לחש (וחכמים תקנו תפלת בלחש לנMRI שלא להشمיע אלא לאזני בלבד כדי שלא לבייש עוברי עבירה שהם מתודים על עונותיהם בתפלה)].

נמצא שני שמות בנהוג האמורא אומר מספר מילים מן התפלה בקול רם, שלא כפי ההלכה.

רבע.

"כעומד לפני המלך"

שנייה, הרמת הקול בתוך תפלה הלחש מפריעת לשאר המתפללים, הנמצאים במקום אחר בsemblה עשרה, להתפלל בכונה כפי ההלכה [ראאה שלחן ערוך אדמור' הרוזן, סימן קא, סעיף ג': "...אבל הציבור אסור להגביה קולו, מפני שמטריד הציבור, אלא אם איינו יכול לכוין בלחש, יילך ויתפלל בכותו בקול..."]. בגדיר האיסור בהרחבה לשיטות הפסיקים ולשיטת זהה רק יעוזין בהרחבה בלקוטי שיחות, חלק ל"ה, פרשת ויגש]. מה גם שפעמים נוהגים כך מספר מתפללים וכל אחד מפריע בתורו...

שלישית, בתפלת שמונה עשרה יש לעמוד ולהתפלל "כעומד לפני המלך", ומובן בפשטות שאין הדבר מכובד כאשר עומדים לפני מלך ומתפללים בטון מסויים ולפתע מגיביהם את הקול במספר מילים כדי להזכיר לאנשים אחרים הנהגה מסוימת, כך שהם פונים אליהם במקום לקב"ה.

רבע.

דברי הפסיקים

[יש לציין שאמנם מובה בפסיקים (ב"ח בסימן רל"ו, ו"מטה משה" סימן תקי"ט) שהמהרש"ל הציע שהמשמש יתרחיל את תפלו מוקדם ויגיביה את קולו

באמירת "משיב הרוח ומוריד הגשם", אך מלבד שהפוסקים חלוקו עליו וכתבו שאין נהגים כן (אלא המשם מכיריו לפני התפללה, כאמור), הרי גם המהרש"ל עצמו כתוב זאת רק לגביה המשמש ולא כהנאה גורפת לגביהם שאר המתפללים]. נכדי הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי לאופר העירני כי בדברי האמוראים כיונתי לדברי גדולי הדורות האחוריים שכתבו שלא לנוהג כן, מהסיבות האמוראות (נסמננו ב"פסקין תשובה", חלק ב', עמוד תנדן).

רכג.

המקווה באלקנה

לפני מספר שנים בנו מקווה ביישוב אלקנה. מספר תושבים ביישוב,חסידי חב"ד, רצו שהמקווה ייבנה כפי תקנתו המהודרת של כ"ק אדרמור"ד מוהרש"ב נ"ע, באופן של "בור על גבי בור", אולם רב היישוב (הנמה על מהנה הדתי-לאומי) התנגד לכך.

כאשר פנו אליו התושבים האמורים, הרה"ח ר' חנן שי' חסן והרה"ח ר' ירוזן שי' בבל, לעזורה בנידון שיגרתי את השאלה אל הגאון המקובל רבי מרדכי אליהו זצ"ל (ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב. נו), והוא, בתגובה, כתב אליו מכתב בו הוא מביע את דעתו כי במקווה של "בור על גבי בור" אין כל פקוק והוא מהודר לפיה כל הדעות.

באמצעות מכתב זה עתרו התושבים לבג"ץ בנידון.

הכרעת בג"ץ (2957/06, כי תמ"ז תשס"ו) נכתבת על ידי השופט מר אליקים רובינשטיין ותוכנה היה שלמרות מכתבו של הגר"ם אליהו יש להתחשב אך ורק בדעתו של רב היישוב, שהוא "مرا דאיתרא", כיון שהモועצה הדתית שם הצטידה במכותב של הגר"ם אליהו שזכה לשם בקולו של "مرا דאיתרא".

רבד.

מספר עקרונות בסיסיים

להלן יוצלו מספר תמיינות על הכרעתו האמורה של מר רובינשטיין, המוגדת לפיה דעתה הן לעקרונות ההלכתיים הפshootים והן להגיוון הפshoot, למוסר הבסיסי ולהוקי הצדקה והיוושר.

תחליה מספר עקרונות פשוטים וברורים לכל בר דעת:

א. סמכותו של "مراה דאיתרא" הינה סמכות הלכתית בלבד. כלומר: במקומו של הרוב יש לנווג כפי עמדתו ההלכתית של רב המקום הנובעת ממקורות בהלכה, אך בשום אופן אין סמכות למרא דאיתרא לכפות את דעתו האישית שאין לה מקום ומוקור בהלכה – על תושבי המקום [הדבר יומחש באמצעות דוגמא משועשת: לא עלה על הדעת שבסמכותה ה"مراה דאיתרא" לאסור מכירת מאכל כלשהו מכין שהמאכל אינו עבר לחיכו של ה"مراה דאיתרא"].

ב. זכותו של כל בעל דין לדרש מהרב הפסיק שיציג בפניו את מקורותיו ההלכתיים לפסק דיןו, ובלשונו ההלכה (שולחן ערוך, חושן משפט, סימן י"ד, סעיף א'): "מאיזה טעם דעתוני".

ג. כאשר הרוב הפסיק אינו מציג את מקורותיו ההלכתיים לפסק דיןו בהכרח לומר (אם אין ברצוינו לומר שהרב אינו מקיים את ההלכה האמורה בסעיף הקודם) שלרוב אין מקורות הלכתיים ופסקו נובע מדעתו האישית בלבד, ללא מוקור בהלכה ולכן הוא אינו מציג אותן.

ד. על מקרה ש"זה נהנה וזה לא חסר" נפסקה ההלכה ש"כופין על מדת סלום" (ראה לדוגמה: שולחן ערוך, אורח חיים, סוף סימן שפ"ו. חושן משפט, סימן קנ"ד, סעיף ג').

רבה.

העובדות:

על פי האמור לעיל ניתן לדון בפסק הבהיר"צ האמור.

1. התובעים הגיעו בפני השופטים את חוות דעתם בכתב ידם של גדולי הפסיקים, עמודי ההוראה בדורנו, הסוברים שאין כל פגם וחשש הלכתי כלל במרקוה בור על גבי בור כאשר יחד עמו יש גם בור "השקה" מן הצד. הגאנונים הגדולים: הגר"מ אליהו זצ"ל, הגר"מ הלברשטט זצ"ל, הגר"ש ווזנר זצ"ל, הגר"ע יוסף זצ"ל, הגרמייל לנדא זצ"ל, ויבלחט"א – הגרז"נ גולדברג שליט"א. [מכתבי הרבניים בעניין זה מופיעים להלן במדור "עלי הגון"].

2. כן התחייבו התובעים בפני הbg"ץ למן מכיסם את הפרשי העליות של תוספת ה"בור" התחhon באופן מלא.

3. רב המקום שהתנגד ל"בור על גבי בור" לא הציג כלל ולו טענה הלכתית אחת נגד "בור על גבי בור", כמווצר גם בפסק הbg"ץ סעיף ג': "ונטען – ודומה כי על כך לא חלקו גם המשיבים – כי בניית המקופה בהתאם למנהג חב"ד אינה פוגעת בכשרותו לפי שאר השיטות ההלכתיות", ובסעיף י"א: "אין לומר, וגם הרב אינו טוען, כי המקופה המוצעת על ידי העותרים פסולת הלכתית – ואוסף כי העתירה מלאה באסמכתאות הלכתיות כבדות משקל לעניין זה".

רכז.

אין קשר בין המושג "מדא דאתרא" לעניינו

4. מהאמור מובן שאין לו מקורות הלכתיים לכך וההנגדות היא מטעמים פוליטיים או אישיים בלבד.

5. לפי זה מובן שאין כאן מקום כלל להתחשב בסמכות של "מרא אתרא", כיוון שאין לדעתו מקור בהלכה.

6. לפי כל האמור יש להתפלא מדוע החלטת bg"ץ להתחשב ב"מרא אתרא" למטרות שכאמור אין למושג זה שום ממשמעות בעניינו.

רכז.

"השיבה שופטנו בבראשונה"

7. במקום לנוקוט כפי ההלכה הברורה של "כופין על מדת סדום", כיוון שהדבר אינו מחייב את הנתקבע בשום תשלום או התchieיבות נוספת – בחר בג"ץ כאן שלא להחערך בשונה מהתערכותו הבוטה בתחוםים רבים שאין מתחומו כלל.

8. חושני שיתכן שה"חזקה" של bg"ץ לפסוק נגד התורה והמצוות מתבטאת גם בפסק האמור המנוגד גם לחוקי הצדק והיושר.

9. מר רובינשטיין עצמו נמנה בין מקימי "אלקנה" והיה ביחס ידידות קרובים עם ראשי היישוב כולל רב היישוב, ולכון היה עליו לפסול את עצמו מלבד בכך בשל ראייתו עם מיסדי היישוב (שהם, למעשה, הנתבעים).
10. להערכתו ההתנדות של ראשי אלקנה להקמת המקווה וכן התנדות מר רובינשטיין נובעת מ היריבות האידיאולוגית העמוקה בין חב"ד ל"מזרחי".

ר'כה.

"אל תחזיק טוביה לעצמך"

הפיירוש הפשט במאמר המשנה (אבות, פרק ב', משנה ח) "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טוביה לעצמך כי לך נוצרת" הוא שאין לאדם שלמד הרבה תורה להתגאות ולהחזיק טוביה לעצמו.

מайдן, "ווארט" ידוע מפרש את המשנה במשמעותוונה: אין לאדם שלמד הרבה תורה להחזיק טוביה זו ("אין טוב אלא תורה") לעצמו בלבד ולהשראה אצלו, אלא עליו ללמד יהודים נוספים את התורה שלמד.

על פי הכלל שקבע כ"ק אדרמ"ר זי"ע (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ה, כח-כט) כי כל הפירושים שנאמרו על פסוק או מאמר חז"ל קשורים זה לזה – נדרש ביאור כיצד קשורים שני הפירושים האמורים?

דומה שההתשובה הבורורה לכך מצויה בפתגם אותו הציב הרבי בלהה "היום יום", בתאריך ראש חדש מנחים אב: "מעלתה המשיח שייה עניו, דהgam שייה בתחלת הגדלות, וילמוד תורה עם האבות ומשה ובני ע"ה, בכל זה יהיה בתחלת הענווה והבטול ללימוד גם עם אנשים פשוטים".

הרי שלימוד אחרים הפחותים ממנו בדרגה נובע מענווה.

רכט.

מה הק舍 בין "דזובב עדבות" ל"אבי יתומים"?

את הלכות נחלות בספרו מסיים הרמב"ם בהלכה דלהלן (פרק י"א, הלכה י"ג): אף על פי שאין האפוטרופוס אሪק לששות חשבון כמו שבארכנו. ארייך לחשב בינו לבין עצמו לדקוק ולהזהר הרבה מאביהם של אלו היתומים שהוא רוכב ערבות שנאמר "סלוך לרוכב בערבות גור אבוי יתומים וגורה".

בפשטות הסיבה לכך שהרמב"ם הביא כאן על הקב"ה ("אביין של אלו היתומים") דוקא את הכנוי "רוכב ערבות" היא משום שמקור ביטוי זה מופיע בתהילים, מזמור ס"ח, בצדיקות לכך שהקב"ה הוא "אבי יתומים ודין אלמנות", שם נאמר (פסוקים ה-ו): **שִׁירוּ לְאֱלֹקִים, זָמְרוּ שֶׁמוּ, סְלֻוּ לַרְכֵב בְּעֲרָבוֹת, בֵּיהֶה שֶׁמוּ וְעַלְדוּ לִפְנֵיו: אָבִי יִתּוּמִים וְדִין אַלְמָנוֹת, אֱלֹקִים בָּמְעוֹן קָדְשָׂו.**

אולם הדבר עצמו דורש ביאור: מהי הסיבה שהפסוק משתמש בכנוי זה בצדיקות לכך שהקב"ה הוא אבי יתומים.

רל.

"ערבות - שבו צדק ומשפט" ו"טל תהיה"

כ"ק אדרמו"ר זי"ע ביאר במספר הzdמניות את דברי הרמב"ם האמורים. להלן יובא אחד מן הביאורים האמורים (לקוטי שיחות, חלק לח, עמוד 116, לביאור בשלמותו ומקורותיו יעוזין שם):

"...יש לבאר על-דרך הדרש והרמז הטעם להדגשת הרמב"ם שהקב"ה "הוא רוכב ערבות", דלא כוארה הוה-ליה-למיימר "זה הקב"ה" וכיווץ-בזה, או רק להביא הכתוב ("אביין של אלו היתומים") שנאמר סולו לרוכב בערבות וגוי אָבִי יִתּוּמִים וְגֹו".

על-פי פשט יש-לומר על-פי דברי הגمرا (חגיה יב, ב, בהסוגיא על-דבר ז' רקייעים) "ערבות - שבו צדק ומשפט", ולכן "צרייך לחשב בין לעצמו לדרך ולהזהר הרבה מאביין של אלו היתומים שהוא רוכב ערבות", שם מקור הצדק ומשפט.

אבל על-דרך הרמז יש להוסיף על-פי מה-שכתוב עוד בגمرا שם, שב"ערבות" שם "טל שעתייד הקב"ה להחיות בו מתים" — כולל גם אביהם של היתומים, ואם-כך הריזזה מוסיף זהירות בקיום מצות חינוך (שבמקורה מוטל על אביהם בפשטות של היתומים, וכאן הוטלה על האפוטרופוס) בידינו **שה"רוכב בערבות" עתיד להחיות את אביהם כו".**

רלא.

"לפי מעשי אני נקדא..."

בשוליו ביאורי הראי יש לציין שני פרטים נוספים בהקשר לשני הביאורים:

א. מאמר חז"ל (מדרש רבה, פרשת שמota): "אמר לו הקב"ה למשה,שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקדא...". ממש אמר חז"ל זה ברור כי התואר "רוכב ערבות" על הקב"ה בא לבטא תפkid מסוים של הקב"ה, אם תפkid של צדק ומשפט (బיאורו הראשון), ואם תפkid של "מחיה מותם" (బיאורו השני).

ב. בקשר לביאור השני שהתואר "רוכב ערבות" הוא על שם הטל שעתיד הקב"ה להחיה בו את המתים – יש להעיר כי מקורו של תואר זה על הקב"ה בקשר ל"אבי יתומים" הוא, כמצוחר לעיל, במזמור ס"ח בתהלים. יושם לב שהגימטריה של המלה "חיים" היא ס"ח, והקשר בין הדברים ברור ובולט.

רלב.

"רוכב ערבות שש ושםה בא אליו נפש נקי וצדיק"

לפי שני ביאורי האמורים של כ"ק אדמוני זי"ע שהובאו לעיל ניתן להבין גם את דברי הגמרא (מועד קtan, מה, א'ב):

"כי נח נפשיה [= כאשר הסתלקו] דרכה בר הונא ורב המנונא .. פתח עלייה ההוא ינוקא [= פתח עליהם אותוILD בדברי הספד, וכן אמר [:]. ושםח [הקב"ה] בהם כ[חצן] השמה ב[כליה] חדשה, [כי הקב"ה, שהוא] רוכב ערבות, שש ושםה בא אליו נפש נקי וצדיק".

גם כאן נדרש ביאור: מדוע הוזכר כאן הכנרי רוכב ערבות דווקא?

ניתן, אולי, לומר שהביאורים הם (על יסוד ביאורי הראי האמורים): א. כיון שלאחר הסתלקות נשמת האדם בא זמן הדין והמשפט שלו על ידי הקב"ה, לכין בשעה זו נזכר הקב"ה בתואר "רוכב ערבות", שם מקום הצדקה והמשפט. ב. כיוון שעוללה נשמת צדיק הרואה לתחיית המתים בדרוגותיה הנעלאות ביותר הדבר גורם שמהה לקב"ה בעניין זה של תחיית המתים, שעתיידה להתבצע באמצעות ה"טל תחיה" שמצווי ב"ערבות".

רלאג.

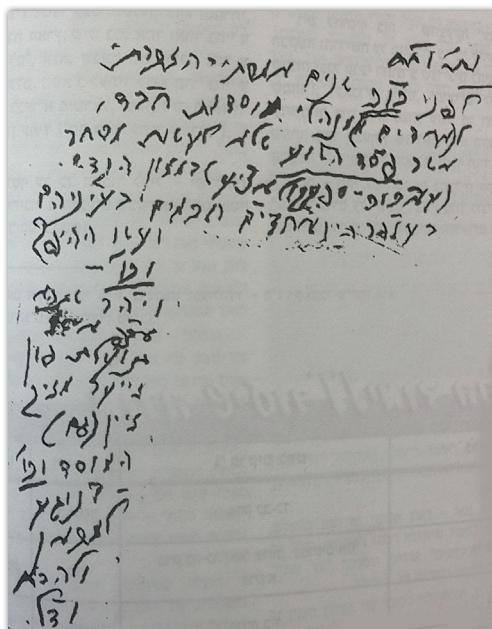
מענה קודש

בחודש אדר תשמ"ו נסעתי לחצרות קדשו כדי לשחות במחיצת כ"ק אדמו"ר ז"ע ביום הולדי ה-55 של חל בת"ז אדר. באותו הzdמנות (ביום ט"ו באדר) כתבת פתק אל הרבי ובו שאלות בתחומים שונים. על פתק זה זכיתי לקבל מענה ארוך ומפורט מהרבי על שאלותי. ב"שביבים" הבאים יבואו חלק מענה הרבי עם דברי רקע והסביר לפי עניות דעתך.

רלאד.

עשיות מסחר במעות הקדש

בחלקו הראשון של מענה הרבי מצוויה הוראת הרבי הנוגעת לכל המוסדות ולמוסדות חב"ד בפרט (בשעה נתינה לי רוק הרשות להעתיק את מענה הרבי (נדפס ב"היכל מנחם" חלק א עמודים סד-סה), אולם בשנים האחרונות התפרסם כתבי-יד-קדשו של הרבי מחלק זה של המענה. להלן תצלומו):

נת' [=נתקבל] ות'ח

לפנִי כו"כ [=כמָה-וּכְמָה] שניים אמרתי-הזכרתי
לאחדים ממנהלי מוסדות חב"ד, אשר פס"ד השׂו"ע
[=פסק-דין השולחן-ערוך] שלא לעשות מסחר (עאכו"כ
[=על-אתה-כמָה-וּכְמָה] - ספקולאציע [=השׁקה
כספייה בהימור למטרת רווח) במינו הקדש.

בעזה"ר [=בעוננותינו-הרבים] היו אחדים חכמים
בעיניהם ועשׂו ההיפך [מכך' וכוכ' -

ויה"ר [=ויהי-רצון] שתהא עכ"פ [=על-כל-פניהם]
איו תועלת פון זיעיר מזיך זיין (וגם) המוסד [=מההייזק
שגרמו לעצםם וגם למוסד שנייהלו] וכוכ' - בנווגע למיכאו
ולhabא וד"ל [=ודאי-למבין. כלומר, שהთועלת מההייזק
תהיה שלhabא יזהרו ממעשים כאלה].

*

העתיקת חלק זה של מענה הרבי נדפסה כבר ב"שביבים" שב"לקט
ופרט" ג, יט (בתוספת מקורות בגמרה וברמב"ם לדבריו הרבי), אך לשמלות העניין
mobatcaean shov.

.רלה.

יום הולדת של גיל חמישים

על בקשתי את ברכת הרבי לרجل יום הולדתי ה-50 שחל, כאמור, יום
למחרת, ענה הרבי בכתב יד קדשו:

מנהגי יום הולדת ולהעיר משעריו זוהר לאבות
ספר"ה.

*

כלומר: ראשית, הרבי הורה לי לקיים את מנהגי יום הולדת שפורסמו
על ידי הרבי במשך השנהם [בניהם: עליה לתורה ביום הולדת ובשבת
שלפנינו, הוספה שייעור בתורה ובכוננת התפללה ביום הולדת וקבלת
החולות טובות על מנת לקיים החל מיום הולדת].

יחד עם זה הפנה הרביל למכואר בספר "שער זוהר" (שהביר הגאון רבי ראובן מרגליות צ"ל), כדלהלן.

על המשנה בסוף פרק ה' במסכת אבות, בה נאמר: "בן חמישים לעצה, בן ששים לזקינה", מביא ב"שער זוהר" כי בתקוני זהר (תיקון כ"א, דף גו, עמוד א') מובא כי "בן חמישים לזקינה", וכן מובן גם מסידור הארייז'ל. ומכואר זאת לפיה המכואר בתלמוד הירושלמי (ביבורים, תחלת פרק ג') שמיתת כרת היא עד גיל חמישים, ונמצא שהנפטר מגיל זה והלאה פטירתו היא מחמת זקנה ולא מחמת כרת.

לפי האמור מובנת החשיבות והחשיבות הגדולה שצרכיה להיות לאדם כאשר הוא מגיע לגיל חמישים.

دلן.

המעשה הוא המבחן

באותו מכח דיווחתי לרבי שנבראה "הנהלה פעללה" לצעריו אגודה חב"ד בירושלים ת"ו. על כך כתב הרב:

- הבדיקה בזה כדראז'ל - מעשיך כו.

*

כוונת הרב יבש ביחסתו היא שהמבחן לכך אם אכן הנהלה החדשת תהיה פעללה או לא תלוי במשעים שיתבצעו על ידה בפועל, זאת על פי דברי רבו חינו זכרונו לברכה (מסכת עדויות, פרק ה', משנה ז') "מעשיך יקרבו ומעשיך ירחקו".

دلן.

חשיבות וזרות נזונות יהדיין ולכוי

באotta תקופה הרוגשתית שעיסוקי כמנהל בית הספר העל-יסודי "בית חנה" בירושלים גם מהבדיקה הגשמית פוגע בהתמסורתו לנحال את בית הספר מהבדיקה הרוחנית. כתבת, איפוא, שאני חש שעלי לעסוק רק בענייני רוחניות המוסד ולא בעניינוי הגשיים.

תשובה הרבי הייתה:

כפשוט - אפשרי ביחד עם הנ"ל.

*

כוונת הרבי הייתה שהעוסק בשני המישורים, הגשמי והروحני, גם יחד אפשרי מבלתי שתחום אחד יפגע בשני [ציוין כי כעשרים שנה קודם לכן, בשנת תשכ"ז, קיבלתי מענה בתוכן דומה מכ"ק אדמור"ר זי"ע, כמסופר ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, לב].

פעמים רבות ביאר הרבי כי הוראות וציוויל התורה מהווים גם נתינה כהות לשם כך, שהרי הקב"ה אינו מבקש אלא לפि כחם של הנבראים, ואכן חשתי כי רק הוראה זו של הרבי אכן נתנה לי את הכוחות לעמוד בשתי המשימות בעת ובעוונה אחת.

רלה.

הספר "כללי רשי"

שני הסעיפים הבאים בمعנה הרבי משנת תשמ"ו עוסקים בספר "כללי רשי". לשם הבנת הדברים אקדמי את הרקע דלהלן [מתוך הסקירה המלאה על התייחסותו של הרבי לספר, שננדפסה בסוף "כללי רשי"].

בשנת תש"מ זכית להוציא לאור על פי הוראת כ"ק אדמור"ר זי"ע את הספר "כללי רשי" ובו ריכוז של 207 כללים לימודי פירוש רשי על התורה מתוך שיטת הלימוד המוחדר של הרבי בנושא, בצירוף דוגמאות להמחשת הכללים.

היזמה לכתיבת הספר החלה ב"אתגרת דלעילא", ביוזמת הרבי עצמו, דבר נדיר במירוץ, והכתיבה עצמה לוותה כל העת ובאופן יוצא מן הכלל על ידי הרבי. על כך סופר בקצרה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, סח, ובהרחבה בסקירה שננדפסה בסוף הספר "כללי רשי" מהדורות תשע"ח.

ציוין רק כי במאחר ששיגר אליו על הספר כתוב הרבי:

"ת"ח ת"ח במיוחד על כל שלח בקשר לכללי רשי
וכו, וחכמה (נוסך על המלאכה גודלה) יש כאן וכו' וכו'".

רلت.

"תבואה מהדורא ב'..."

עוד לפני הדפסת הספר בהדורתו הראשונה הורה לי הרב במכחוב קדשו (מי"א אדר תש"מ) על המשך העבודה בהכנת מהדורא נוספת:

ובלאו-הכי - כבכל כיוצא-בזה דפירוש-רש"י -
דhapeך בה והפך בה כ"י ובה תחז"י כ"ו - **תבואה מהדורא ב'**
(יוטר נכוון - הוספות) ואחר-כך כ"י כ"ו.

וזכות ר(בן) ש(ל) יושראל מסייעת ומזרזת
ומוסיפה הצלחה רבה.

בחודש החגים שלאחר מכן, תשרי תשמ"א, שהיתי בחצרות קדשו.
ובסיומו, ביום שני כ"ז תשרי, בסביבות השעה 5 אחר-הצהרים, זכיתי
להיות ביחידות בהיכל קדשו של רבנו, ובה דבר, בין השאר, אודות הספר.
גם באותה ייחידות דיבר עמי הרב על הכתנת חלק שני של "כללי רש"י",
באמרו (הדברים לא הוגהו על ידי הרב ונמסר בהם חוכם הכלל):
"יישר כה פעם נוספת עברו הספר "כללי רש"י", ומן הסתם החלו כבר
בכתיבת החלק השני שבו כללים חדשים ודוגמאות רבות, שהדבר יגרה
את הקוראים".

*

בביקורת לשנת תשמ"ו הזכרתי במכחבי את ההוראה האמורה משנה
תשמ"א. על כך העיר הרב:

(זמן רב ביוון - גם בפשטות).

כלומר: מאז ההוראה עברו חמיש וחצי שנים וההוראה עדין לא
התבצעה...

רמ.

קדימה לתוספת כללים

יחד עם העידוד הרוב והשבחים האמורים שקיבלת מהרבי על מהדורא
הראשונה של הספר, השמע הרב ביחידות האמורה גם בדברי ביקורת.

וכך אמר הרבי (חוכן הדברים) :

איןני יודע אם הבהירו לכם שהנוסח (סגןנו) של רבים מהכללים אינו מתאים לא רק עבור "בן חמץ למקרא", אלא אפילו לא עבור "בן עשר למשנה" ובן חמץ-שרה לגמרא", יש צורך בעיון ובידיעות מוקדמות לפני קריית הכללים. יתרון שכונתכם היה עבור מורים ומורות ולכון בחתמת ברמה כזו, אולם ענייני הוא "ברוב עם".

שאלתי אז את הרבי: האם לעורך מחדש את הספר שכבר נדפס?

והרבי השיב: "החלק הראשון (ישאר מוות שהוא, משום ש)"קשה עתיקא מחדתא", אולם את החלק השני כתבו בנוסח (סגןנו) על-דרך כפי שאתם כתובים את מאמריכם בעיתונים כמו "שערם" ו"המודיע"...".

*

בשנה תשמ"ו שבתי ושאלתי את הרבי בקשר לאופן ביצוע ההוראה מתשמ"א: האם להכין מהדורה שנייה עם תוספת או מהדורה חדשה לגמרי שתתאים לבן חמץ למקרא".

על כך ענה הרבי:

מהדורה שנייה עם תוספת כללים - קדימה.

*

בהתאם להוראה האמורה נערכה המהדורה השנייה של "כללי רשיי" שננדפסה בשנת תנש"א וכלה 389 כללים לימודי פירוש רשיי, תוספת של כ-90 אחוז (!) ביחס למדורה הראשונה.

רמא.

"אזכיר עה"צ"

את המענה על מכתביו סיים הרבי במילים שהיו שגורות על לשונו הק' :

אזכיר עה"צ

*

כלומר: הרבי יזכיר, בדרך קדוש, את העניינים שבמכתביו על ציונו של כ"ק חותנו אדרמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

רמב.

"השכיבנו – אבינו"

פתחת ברכת "השכיבנו" לפי הנוסח הרגיל הנהוג בקהילות בני אשכנז
היא במלים "השכיבנו ה' אלוקינו לשלום".

מайдן, לפי נוסח האriz"ל, וכן מנהג עדות המזורה וחסידי חב"ד,
הפתיחה היא במלים "השכיבנו אבינו לשלום".

משמעות ציין כי בענין זה מנהג חסידי בית רוז'ין, כגון חסידי באיאן, וכן
נהוג גם בין חסידי נדבורנה ואמשינוב, כפי נוסח האriz"ל, למרות שלא
תמיד הם נהוגים לפי נוסח זה.

בקרב חסידי באיאן מתחלה "ווארט" המסביר את העובדה האמורא
בכך שבדרכו כלל האב הוא שמשכיב את בנו לישון, ולכן ב"השכיבנו"
מתאים לכנות את הקב"ה דואק באtower "אבינו" ...

ר מג.

"דין וחשבון"

נאמר במשנה במסכת אבות (ג. א. ד, כב) שהאדם "עתיד לתן דין וחשבון
לפנֵי מלֵך מלְכֵי המלְכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא".

והשאלת מפורסמת: מדוע נאמר במשנה "דין וחשבון", והרי לכארה
תחללה נעשה החשבון על מעשי האדם ורק לאחר מכן מתבצע גזר הדין,
והיה צריך להקדים "חשבון" לדין?

כך אדמו"ר זי"ע מתרץ שאלה זו על פי דבריו כי' הבעש"ט נ"ע (הובא
ב"ליקוטי מהר"ן", סימן קיג). וראה גם "בינה לעיתים", דרוש סג) שכאשר רוצים בעולמות
העליאונים להעניש יהודי על חטא מסוים שעבר שואלים אותו מה דעתו על
אדם אחר שעבר על אותה עבירה וכאשר הוא דין אותו לפי דעתו מענישים
אותו עצמו בעונש זה.

הרי שתחללה יש "דין" (– כאשר הוא דין את חבירו) ורק לאחר מכן עושים עמו
את ה"חשבון" כיצד יש להענישו באותו עונש בו הוא דין לפני את חבירו.

רמד.

צניעות מושלמת – גם בגוף

על הפסוק (כלק כד, ח) "מה טובו אלהיך יעקב משכונתיך ירושאל" מפרש רש"י: על שראה פתחיהם שאין מכונין זה מול זה.

באחת משליחות קדרשו (לקוטי שיחות, חלק י"ג, עמוד 84) מפיק כ"ק אדמור" ז"ע מכן, כדרכו בקדש, הוראה בעבודת ה':

היצר יכול לפתות את האדם ולומר לו שכאשר בהנאה קבועה יש, אכן, לנוהג בצדנויות מלאה, אבל כשמדובר בהנאה ארעית אין מן החובה לדקדק כל כך בצדנויות ובקלות כבchmodות, כמו שיש אנשים ונשים "המקילים" בכמה ענייני הצדנויות בקיין, ובפרט – כשהמצאים בדירות עראי מוחץ לעיר ואומרים: "אחטא, ואשוב" – כאשר אשוב העירה.

ועל כך היא ההוראה:

"ראה פתחיהם שאין מכונין זה מול זה" – גם בהיותם באוהלים, "אהליך יעקב", אפילו ב"אהל" עראי נוגע זהירות הצדנויות צו.

ומайдך גיסא – כאשר ההנאה היא באופן של "מה טובו אהליך" או הופך הקב"ה את כל העניינים הבלתי רצויים לברכה, ועד לבניין בית המקדש השלישי והנצחני.

רמוּה.

תשעה מכונים בחוזת הש"ץ

כתב כ"ק אדמור" הרוזן בשולחן ערוך שלו (סימן קכ"ד, סעיף ו') : "ואם אין ט' מכונים לברכותיו, קרוב להיות ברכותיו לבטלה".

מובן שהלכה זו מלמדת אותנו כי לא די בביטול השגור "תשעה עוניין", אלא שדרوش גם שהתשעה (ונפק לעניית אמר) יכוונו לברכות הש"ץ. כלומר: על פי ההלכה חלה חובה על המתפללים להקשיב ולעקוב אחרי חזרת התפלה על ידי הש"ץ.

הדרך הבטויחה והקלת ביוטר, כמודמה, לבצע זאת בפועל היא לעקוב אחרי הש"ץ מתוך סידור התפלה.

כך נהג, אגב, כ"ק אדמו"ר זי"ע, כפי שזכינו לראות את דרכו בקדוש – להקשיב לחזרת הש"ץ תוק הסתכלות בסידור. אשרי עין ראתה זאת!

רמזו.

חזרת הש"ץ על תנאי

עם זאת, כיוון שלא מצוי שהיה תשעה מכוננים, העלייתי בפני תלמידים חכמים רועין – שבכל מקרה יכוון הש"ץ בחזרתו שם אין ט' מכוננים, תהיה תפילה תפילה נדבה.

על כך העירוני שכדבר זהה הביא ב"משנה ברורה" (סימן קב"ד ס"ק י"ט) בשם ספר שולחן שלמה, שיתנה הש"ץ בין לבין עצמו בחזרת התפלה שגם לא יענו אחריו אמנ תשעה אנשים ויכנו לברוכותיו, שתהא התפלה היא בתורת נדבה.

[באשר ל"חדוש" הנדרש בתפילה נדבה (סימן ק"ז), יתכן אולי:] א. שייאמר כאן [בדומה לחזור על חפהלו מספק] ש"אין לך חדוש גדול מזה", ככלומר שהחידוש הוא עצם זה שמתפלל תפילה נדבה בקהל, וממילא הוא מכון יותר. ב. שהחידוש יהיה בתוספת כוונה – בקטעים שלא כיוון בהם בתפילה בלבד. במיחוד אמרור הדבר כשלא כיוון בתפילה אבות, שמעיקר הדין צריך מילא לחזור ולהתפלל (שולחן ערוך ושולחן ערוך אדרמו"ר הוזן, סימן ק"א, סעיף א').

אם כןים הדברים – יש, כמובן, לנحوו שמילכתה יכול הש"ץ לסמוך על כוונתו הנויל, גם במנין מצומצם (כשהלך מהמתפללים עודין בתפלת שמ"ע או ברכות ק"ש ואף אינם יכולים לענות אמן), בתנאי שהיו ששה עוננים, ככל דבר שבקדושה – כמו ש"ץ שלא התפלל תפילה לחש, יכול להתפלל חזרת הש"ץ בקהל (ראה שולחן ערוך אדרמו"ר הוזן סימן נ"ה סעיף ז').

כל האמור הוא "בדרך אפשר", ואודה לירדי דעת ודין שהוחוו דעתם המנומקת בעניין, ויארו עניini.

רמזו.

"מדובר שקד תרחק"

יש עניין מיוחד לפרש את ההלכה שהובאה ב"шибיב" רמה, זאת בשל ההנחה המוזרה שהתפשטה כאילו יראת השמים של אדם נמדדת לפניו או

העמידה שלו בשמונה עשרה. הנחה מזורה זו יוצרה תופעה בין אנשים בעלי שום סיבה, בלי כוונה יתרה, עומדים ולא מסיימים, כביכול, את תפלה שמונה עשרה כדי שייראו יראי שמיים גדולים. יש אף "התחרות" מייסיים מאוחר יותר. יש כאן, כמובן, איסור של "לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא" ושל "מדבר שקר תרחק".

במנין מצומצם גורמת הנהגה זו לכך שהש"ץ אינו מתחיל בחזרת הש"ץ, בಗלל המתנה לאותם "יראי שמיים" ובכך גורמים לגוזל זמן, וחוסר הידיעה של ההלכה כמו שהיא, כדלעיל.

רמזה.

פירושו ל"תיקון סופרים" הטעון תיקון

בפרשת וירא (יח, נב) נאמר: **וַיִּפְנֶן מֵשָׁם הָאָנָשִׁים וַיָּלֹכְדוּ סְדָמָה וְאֲבָרָהָם עֹזְבָנוּ עִמָּד לִפְנֵי הָ'**.

רש"י מצטט את המלים "וְאַבְרָהָם עוֹדָנוּ עוֹמֵד לִפְנֵי הָ'" ומפרש: והלא לא הlk לעמוד לפניו, אלא הקב"ה בא אליו ואמר לו "זעקה סdom ועמורה כי רבה", והיה לו לכתוב "וה" עוֹדָנוּ עוֹמֵד לִפְנֵי אַבְרָהָם", אלא תיקון סופרים הוא זה (אשר הפכו וכתו זיל לכתוב כן).

המשפט המופיע בסוגרים מופיע בחלק מההypoים בסיום דברי רש"י האמורים, אולם גדול ישראל (כגון בעל "ype תואר" ובעל "רב פעלים") כתבו כי משפט זה אינו, חלילה, לדברי רש"י אלא תוספת מאוחרת שנכנסה בטעות בדבריו [ואכן במספר כתבי יד של פירוש רש"י וכן בדפוס רבי שלמה אלקבץ אינה מופיעה תוספת זו, כמו בא בחומש "שי למורה" עם שניוי נוסחאות], שכן משפט זה עומד בניגוד לאמונתנו שככל התורה קולה נכתבה מפי הקב"ה ולא ח"ו מפי אדם וספר תורה שנכתב בו אפילו מלא או אחת אחת שלא מפי הקב"ה נפסל.

הפירוש של "תיקון סופרים" הוא (כמפורט ב"מאמרי אמונה" להרש"א ובספריו גדול ישראלי נספחים) שלאמתו של דבר היה ראוי לכתוב בתורה מלא מסויימת אך מטעמים שונים החליט הקב"ה שייכתבו הדברים מלכתחלה באופן שונה.

לפי כל האמור היה מן הרואין שבהypoות הבאות של פירוש רש"י ישמו המypoים את לבם לכך וימחקו את הדברים שהשתרבעו בטעות לדברי רש"י למען ידעו כולם כי משה אמר ותורתו אמת.

רمت.

מדוע ברכת "שהכל" מופיעה בבדיעבד?

המשניות הראשונות בפרק שישי במסכת ברכות הן: [א] **כיצד מברכין על הפירות? על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ, חוץ מן הילן שעיל הילן אומר בורא פרי הגפן. ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת שעיל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ועל הירקות הוא אומר בורא פרי האדמה ... [ב] בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא, ועל פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא. ועל قولם אם אמר שהכל נהייה בדברו יצא...**

ולכאורה דרוש ביאור: **מדוע ברכת "שהכל" מופיעה רק בלשון של "בדיעבד" ("אם אמר שהכל - יצא"), ולא כשאר הברכות שמופיעות כדיין של "לכתחלה" ("על .. הוא אומר ...")?**
ניתן, אולי, לבאר, ובקדמים:

בתחלה מסכת ברכות הפותחת ב"מאיימי קורין את שמע בערבית" שואלת הגמרא: **"תנא היכא קאי דקנתני Maiemti?" ומרתצת: "תנא אקרוא קאי דכתיב (דברים ז, ז) בשכבר ובוקמן".** כלומר: דברי המשנה באים בהמשך לפוסקי התורה שככתב.

על פי זה ברור שגם המשנה **"כיצד מברכין על הפירות"** מוסבת על הפסוק בתורה (דברים ח, ז): **"וְאַכְלָת וּשְׁבֻעָת וּבְרִכַת אֶת הָאָרֶץ הַטָּהָר אֲשֶׁר נָתַן לְךָ",** שכן, כידוע (ברכות לה, א. שולחן ערוך אדרוי'ר הוזן, סימן כס"ז, סעיף א'), יסוד תקנת חכמים לברך לפני אכילה ושתייה הוא פסוק זה, העוסק בברכת המזון שהיא מדאוריתא.

מהתובנות בפסוק האמור נראה שמדובר בו על דגן ותירוש, שם דברים הסועדים את הלב ומשביעים (ברכות לה, ב), **"וְאַכְלָת וּשְׁבֻעָת",** וכן המשמעות של **"על הארץ הטובה אשר נתן לך"** היא שמדובר על כל שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, כאמור שני פסוקים קודם לכן: **"ארץ חיטה ושעננה וגפן ותאננה ורימון ארץ זית שמן ודבש"**, הכלולים גם פירות, עד שיש ראשונים הסוברים שברכת **"מעין שלוש"** על שבעת המינים היא מדאוריתיתא (ראה **"קונטרא אהרון"**, סימן כס"ח, סעיף קטן א', בשולחן ערוך אדרוי'ר הוזן).

זו, אם כן, הסיבה שברכת "שהכל" מופיעה רק בלשון של "בדיעבד", ולא כשאר הברכות שמופיעות כדיין של "לכתחלה", כיוון שלשא הרבות

יש יסוד ואסמכתא בפסיקי התורה בשונה מברכת "שהכל" שהיא כולה מדרבנן.

דנ.

אינו בשבילו כלל וכלל

רבים מכירוי הקרובים מתפלאים על העובדה שאיני יודע להשתמש במחשב לזרוך כתיבה והנני כותב עד היום בכתב יד.

בקשר לכך יסופר כי לפני שנים רבות, עוד כשבדתי כמורה, הגיעו המחשבים הראשונים לשימוש בארץ בגרסתם הראשונית והמסורבלת. משרד החינוך הודיעו לכל המורים כי מי שירצה יוכל ללמוד ולעבור במחשבים עכורים וימשיך לקבל את משכורתו כמורה.

שאלתי על כך את הרבי והתשובה הייתה (תוון הרכבים) אינו בשבילו כלל וכלל...

דנא.

הشمטה וסבירתה

ספר חרדי כתוב בעיתון חרדי מסוים מאמר על הנושא האמור. בתגובה הוסיף לו דוגמא קלאסית לשיבוש מלה בלשון הקודש: המלה "איروسין" בלשון חז"ל משמעה קידושין. לעומת זאת בעברית המודנית מקובל לכנות את קשרי השידוכים בשם "איروسין" [אגב: לשיבוש זה השלכות הלכתיות חמורות, ולבן התריע כ"ק אדרמור" זי"ע וביקש לחදול משימוש מוטעה זה במלה "איروسין" (ויה המובה ב"שלוחן מנחים", חלק י', עמודים קמא-קמבע)].

הספר פרסם הוספות למאמרו האמור ובין השאר ציטט את הדוגמא האמורה שכתחתי לו, אולם דוגמא זו הושמטה על ידי המערכת.

השערתי היא שסיבת ההشمטה פשוטה: כיוון שהעתון מתפרקן ממודעות ה"מאורים" המפורסמות בו – לא רצח לגזול מלוחמו ולבן העדיף להשמיד את הדוגמא במאמר מאשר לשנות את המלה "מאורים" ל"באו בקשרי שידוכים" וכדומה...

רָנְבָ.

"רוֹבּ רַבִּיעִיתּ" וְלֹא "רוֹבּ כּוֹסּ"

רבים חושבים כי שיעור הין של המקדש בשבת וביום טוב לשתותה מכוס הקידוש הוא "רוֹבּ כּוֹסּ".

יש לדעת כי לאמתו של דבר ברור כי על פי הדין אין חובה כלל לשתותה "רוֹבּ כּוֹסּ", אלא השיעור הוא "מלוא לוגמיו", והוא רובו של רביעית באדם *בינהוני* (לשון שלחן ערוך אדרמור'ר הוזן, סימן רע"א, סעיף כ"ד), זאת, כמובן, גם אם הкус גדולה, כך שבמקרים רבים השיעור של "רוֹבּ רַבִּיעִיתּ" הוא פחות מרוב כוס.

כפי הנראה מקורו של הביטוי "רוֹבּ כּוֹסּ" הוא בכך שכוס הקידוש צרכיה להכיל "רביעית", אם כן כששותה רוב כוס הרי שודאי שתה רוב רביעית).

רָנְגָ.

ההידוש בשתיית "ארבע כוסות"

לעומת זאת, בשתיית ארבע כוסות בלבד הסדר ישנה דעה בראשונים ש"אף על פי שבקידוש של שאר ימים טובים ושבתות אפילו לכתוללה די בשתיית מלא לוגמיו דהינו רוב רביעית, מכל מקום בד' כוסות של פסח החמירו חכמים לשותה כל הкус לכתוללה ובידיועך ששתה רוב הкус יצא, אבל אם לא שתה אלא חצי הкус אפילו שחציוழיק כמה ורביעיות לא יצא", ו"טוב לחוש... וליקח כוס קטן" (לשון שלחן ערוך אדרמור'ר הוזן, סימן תע"ב, סעיף י"ט).

גם ב"לקוטי טעמי ומנaggiim" שחיבר הרבי על "הגדה של פסח" הוא מונה את ההבדלים בין הקידוש בלבד לבין שאר ימים טובים ושבתות, ואחד מהם הוא שבליל הסדר "יש לחוש לדעת אלו האומרים שמצויה לשותה כל הкус וועל-כל-פניהם רובו" (ומפנה לדבר אדרמור'ר הוזן האמורים).

[אגב, יצוין כי ה"פרי מגדים" ("אשל אברהם", סימן רע"א, סעיף קטן כ"ט), מתחbeta על החילוק האמור בין ארבע כוסות לקידוש בלשון "ז'אפשר שר אני ארבע כוסות כו'", וממשמעותו של החילוק האמור לא ברור לו בזדאות].

דנד.

ההתאמה למספר על אדמו"ר הוקן

מסופר ("ספר השיחות תרצ"ז", עמוד 193). "לקוטי רישומות ומעשיות", אותן קעב. "למען דעת..." עמוד 229) שביל שבת חורפי ביום ציירותו האריך כ"ק אדמו"ר הוקן נ"ע, כדרכו בkowski, בתפלת, וכאשר סיים את תפלו, בחצאת הלילה, לא מצא יין וכוס כדי לקדש. לאחר חיפוש נמצא יין-شرف וקערה, ואדמו"ר הוקן מילא את הקערה בייש' ושתה את רובה, אבל משחו כדי שהיא יהיה קידוש במקום סעודה" ולאחר מכן למד משך כל הלילה.

מספר זה, בו מתארת הנגנת אדמו"ר הוקן לשתו את רוב המשקה שבכלי, נראה, לכאה, כי יש הידור מסוים לשתו בקידוש "רוב כוס", לעומת שעל פי דבריו בשולחן ערוך (שהובאו לעיל) ברור כי על פי הדין אין היוב שכוה.

אם כי יש לסייע את כל האמור ב"שביב" זה, מושם שיתכן שפרט זה בסיפור אינו מדויק, כיוון שהשיחה האמורה אינה מוגחת, וכפי שכך א"ק אדמו"ר זי"ע כתוב על כוונן דא מספר פעמים (ראה ב"שביב" הבא).

דנה.

מעשה שלא היה

הגאון החסיד רבי שלמה יוסף זווין ז"ל זכה להתכתב רבות עם כ"ק אדמו"ר זי"ע. רבים מהכתבבים נדפסו בסדרת "אגרות קודש".

כאשר שיגר הגרש"י זווין לרבי את ספרו "ספרוי חסידים" על התורה השיב לו הרבי במכtab ובו מספר העורות על הספר ("אגרות קודש", חלק י"א, אגדת גתתונה) אשר ראוי שכל מוציא לאור של ספרוי חסידים יקרא זאת.

בין השדר כתבל לו הרבי את השורות הבאות:

"...בכלל יشنם ספרוי חסידים המעוררים תהונן, ומסקנת חלק מהשומעים הוא, שבודאי איש פלוני - שאודתו הספר - עשה היפך הדין או על-כל-פנים היפך הפלנדים המשורת-הדין. וזה פועל גם על יחסם בכל לנושאי תורה החסידות ולתורת חסידות עצמה, בה בשעה שעלי-ידי شيئا' קטן באיזה ביטויים אשר בספר, סרה כל התמי'. וכיון דרובא דרובא של הספרורים עברו דרך כמה צנורות, ודאי הוא אשר הביטויים אינם מדויקים כלל-כך. ובפרט - בהעתך מלשון ללשון...".

במשך המכתב מביא הרב שתי דוגמאות מסיפורים תמהווים, לכוארה, שנדרפסו בספרו של הגרש"י זוין, וביאורם. יעוזין שם (דוגמא נוספת מדברי הרב הובאה לעיל ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ח, קיח).

דנו.

הרה"ג רבי אברהם ברוך בלוי זצ"ל

דו"ז הרה"ג רבי אברהם ברוך בלוי זצ"ל היה אחיו הצעיר של סבי רבינו משה בלוי זצ"ל (בניהם היו שני האחים רבי צבי ורבי עמרם זצ"ל). הרא"ב היה צער מלב בכ"ז שנה (הוא היה אף צער מאבי מורי זצ"ל, שנולד בשנת תרס"ח) והיה כרונ מאד אחורי ומהמקורבים אליו ביותר (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, צח). לדוגמא יזכיר כי את תפלת ליל שבת נהג הרא"ב להתפלל בבית מדרשו של הגרי"ץ דושינסקי זצ"ל בעקבות סבי הר"מ (ראה לעיל אות קכח).

הרא"ב ואבי מורי זצ"ל למדו יחד באברכוטם בישיבת "אהל משה", שהיתה מוקד המאבק בציונות וברבנות הראשית של אז (ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, כה. לט. ב, נג. סוט"ז. ד, פו. קפה-קפו. רה. רסגד-רעה. רפא) ולשכנה בעיר העתיקה באותה תקופה של לפני מעלה מ"ט שנה. ברבות השנים נעשה הרא"ב למנהל של "אהל משה" (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, וסת).

דנו.

מומשפתנו של הרא"ב בלוי זצ"ל

אשרו של הרא"ב הייתה נכחת הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל.

בניו של הרא"ב הם: הגאון רבי בן ציון זצ"ל, הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל (רבה של אשקלון), ויבלחט"א - הגאון רבי אהרן ישעיה שליט"א, מחבר ספרים רבים ומגדולי התורה בירושלים.

מחתנו של הרא"ב: הగה"ץ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, מראשי חסידות ברסלב בירושלים, והרה"ח רבי דב אליעזר הבלין זצ"ל.

בניו של הרב הבלין הם: א. הaga"ch רבי משה שי', רבה של קריית גת וראש ישיבת "תומכי תמימים" בקריית גת. שמוא, אגב, ניתן לו על שם סבי רבי משה בלוי זצ"ל. ב. הaga"ch רבי יוסף יצחק שי', רבה של קהילת חב"ד

בשכונת "רמלה שלמה" וראש "היכל מנוחם" בירושלים, והוא המנהל כיוון של "אהל משה".

חתן צערו של הרד"א הבלין הוא הרה"ג רבי מרדכי דרוק זצ"ל, שהיה תלמיד בישיבת הערב שלנו בשכונת "שער חסד", ולאחר מכן למד מספר שנים בישיבת "תורת אמת". היה תלמיד חכם ודרשן גדול. בנו, הרה"ג רבי אשר שי' הינו מגיד מישרים מפורסם.

דנה.

"משפט בז"

במבוא הגדול בכמהות ובאיכות שכתבبني הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שי' ל"משנה תורה השלם" (הוצאת חזק) הוא מציין (בעמוד 35 העירה 143) את העובדה שם החוצהה-לאור "מוסד הרב קוק" אינו מופיע במפורש בשיחות כ"ק אדמור' זי"ע, גם בהפניות בספרים מהוצאה זו (במקרים אלה מזכירים רק שנת ומקום הדפוס, כגון: ירושלים, תשמ"ו).

עם זאת יש לציין כי ב"רישימות" של הרב, אותו רשם לעצמו בתקופה שלפני נשיאותו (ראה לעיל אותיות קוז. ועוד), מופיע פעמי אחת ציון לספרו של הרב קוק.

מדובר בנאום שהרב רשם לעצמו כדי לומר בחותנה מסויימת, בי"א תמוד תש"ד, שם מזכיר הרב את הדעות השונות מהי מותר למסורת יחיד למיתה כדי להציל את הרבים על ידי כך. במאמר מוסגר מצין הרב: "קהל-א-ו-טוריא [בזה] בספר משפט כהן להרב קוק דף שה" (נדפס אחרי ההסתלקות ב"רישימות" חוברת קכג).

דנט.

"מה שבתתי אני הוא בהגע להשיטה"

פעם שאל הגאון ורבי שלמה יוסף זיון זצ"ל את כ"ק אדמור' זי"ע כיצד יתכן שעמדת חסידות חב"ד היא נגד עמדתו של הרב קוק, הרי כ"ק אדמור' מההרוי"ץ נ"ע כתב על הרב קוק במכתביו תארים מיוחדים.

מענה הרב במאכתבו מיום י"ד סיון תש"כ היה במלים הבאות:

במה שכתבתי אודות האיש, - הנה מה שכתבתי
אני הוא בהנוגע להשיטה - שרבים חללים הfilaה, ומה
שנוגע עוד יותר - מfila גם עתה, ואין-כך-מוקמו ודוי-
למבין.

ומעניין דוגמא, ולראיה שאין סתירה מהתמארים
שכתבו עליו, הוא מסיפור חז"ל (סנהדרין קב, א) באחיה
השלוני - שדוקא המعالות שלו הגדילו העניין, ודיל מבין.

רפס.

"מכבת הערכה אודות הג"ד בהר"ן זצ"ל"

לאחרונה נדפסו שני כרכים נוספים הגדושים בדברי תורה של אחיו
הגאון רבי יעקב ישעה זצ"ל בשם "דברי יעקב".

ב"שביב" זה ו支线יו יצוטט "מכבת הערכה אודות הג"ד בהר"ן
זצ"ל" (חלק ב' עמוד קפד), שכתבתי עליו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, לה.
ג, טז. ד, כ. קו. קפנו. רסז. לעיל אות קפה.

*

"אל מע"כ הר"ר נחום סילמן הי"ו

בשמחה רבה קיבלתי את הקונטרס החשוב 'הדרת קודש', מפסקיו
ותולדותיו של הענק מיקורי קורתא קדישא דירושלים, הגאון הגדול מוהר"ר
ר' דוד בהר"ן זצ"ל, ותשואות חן שהואלתם לשלווח לי.

זכורני שגדלתי בבית אבי הרב רבי יהודה בלוייא זצ"ל, שהיה מבני ביתו
של הג"ד, וכשהזוכר את שמו ראו עליו שהוא מדובר על גאון וקדוש,
ובחיות וגר בשכונת שערי חסד, היה רגיל הרבה בביתו, ודיבר עליו מתחן
הערך והערכה כאחד האריות, וממילא זכרונו חקוק בלבבי.

רשא.

זיכרונות מהגר"ד בהדר"ן זצ"ל

עוד כותב אחיו הגראי זצ"ל :

"גם זכיתי להיות שליח מזקני הרב רבי משה בלוייא זצ"ל בשליחות
שאני זכר באיזה ענן, וכאשר אמרתי לו שאני ננד הרב רבי משה חיבبني
מאד, וניכר היה שהוא ידידות ביניהם (אב, שניהם נפטרו בשנת תש"ו).

עוד זכרוני שאבי זצ"ל סיפר לי שפעם ישבו כמה אברכים ב ביקור האג
 אצל מרן הגר"ד, שמשהו עישן סיגירה וכאשר הקופסה הייתה מונחת על
השולחן התעסק בו אחד האברכים ונקרעה הקופסה תוך כדי התעסוקות
וגער בו הגר"ד זצ"ל ואמר שהז לזרול בקדושת חול המועד, וכל דבר שאין
בו צורך אסור לעשותו בחווה"מ....".

רשב.

"ושמואל בקודאי שמו"

בשכונתנו, שכונת נוה יעקב, מתגורר אברך בן תורה [נכדו של הרה"ג
רבי חיים יהודה יעקבזון זצ"ל, שהיה מלמד בת"ת "ען חיים" זוכה לעמוד
עם כ"ק אדרמור זי"ע בקשרי מכתבים, ראה אגרות קודש, חלק ח', עמוד
שכו] המשתייך לחוג אנשי הגאון רבי שמואל אויערבאך.

פעם הגיע לביתי בקשר לעניין ציבורו בשכונה, ובתחלת דבריו פנה
אליו ואמר לי ביזמתו: אנשים טוענים ביחסו של הגר"ש אויערבאך לכ"ק
אדמור זי"ע. האמת היא שהוא מעריך גדול של הרב.

תגובתי הייתה שהדבר מוכן מאד, שכן הגר"ש נהג לחתום "בן
אמור"ר גאון ישראל", וידועה הערכתו העצומה של הגרש"ז אויערבאך
לרבינו יצחקט, לדוגמא, מכתבו של הגרש"ז אל הרב: "זהני מבקשו
מאד להזכיר אותו לטובה בתפלה בעניין בריאות הגוף ונחת מה משפה
ומתלים, ובכל ענייני רוחניות וגוףיות.שמי שלמה ולמן בן לאבי
מוריו הרבה חיים יהודה ליב אויערבאך ולאמי מורה ע"ה צביה". וראה עוד
ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, א-ד, "שמנן שנון מחבריך" ו"מלכת
התורה" בערכו].

הabricן הוסיף שבHALOויתו של הרה"ח ר' משה מודכי ליכטנשטיין ע"ה
(ראה "шибבים" שב"לקט ופרט" ה, ס. רה), שהיה חסיד חב"ד, הספיד אותו הגר"ש
אוירבן בהספר גדול.

шибיבי תגבות

בשל התגבות החשובה שקיבلت על החוברת החמישית של "לקט ופרט" החלתי לסדרם במורoco לפי סדר הופעת הדברים בחוברת, כאשר לפני כל תגבה יתומצת המופיע ב"לקט ופרט", לאחר מכן תופיע התגבה, ובחלק מהמקרים יבוא לאחר מכן מענה על התגבה.

א.

"אין רע יודד מלמעלה"

להלן חלקים ממכתבו של הרה"ח ר' יעקב שי' טרגר:
כבוד הגה"ח הרב טוביה בלוי שליט"א
השלום והברכה !

אודה מאד על "לקט ופרט" חלק חמישי שנשלח אליו על ידו, וברצוני להעיר ולהאיר ולברר Ai אלו דברים שראיתי וקרأتם בחילק של השביבים, ואפרט על פ"ס סדר השביבים.

шибיב ל"א, בסיום הקטע האחרון: "מוסבר שגם כאשר האדם שרוי בצרה ר"ל אין לו להיות עצוב ח"ו אלא עליו להאמין בקב"ה וש" אין רע יודד מלמעלה", ואדרבה: עליו לשם באמונה זו (ראה תניא קדישא, ספר של ביגונים, פרק כ"ז. אגרת התשובה פרק י"ב ואגרת הקודש סימן י"א)".

זה עורר לי את דברי הרה"ק מאיזוביツ זצ"ל, בספרו "מי השילוח", פרשת ויגש, דיבור המתחילה "ויאמר יוסף וגור", יעוזין שם.

ב.

"חסד של אמת"

להלן המשך העורותיו של הר"י טרגר.

שבביב ע"ח נכתב: "הרה"ק רבינו שאל ידידיה ממודז'ין זצ"ל, בעל אמרישאול", היה בידידות ובקשרי מכתבים עם כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע.

רבי שאל ידידה הסתלק בט"ז כסלו תש"ח והיה, כמדומני, היהודי האחרון שנפטר בהר הזיתים עד תשכ"ז, שכן מאז פרוץ מלחמת תש"ח ועד שנת תשכ"ז, לאחר מלחמת ששת הימים, היה הר הזיתים בשליטת הערבים (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, רכו. רגגו).

יש להעיר על כך, כי עובדתית אין זה נכון שהוא היה האחרון שנפטר בהר הזיתים בשנת תש"ח.

נכון הוא שבתקופה ההיא כבר הייתה הקבורה בהר הזיתים לרוב מן הגנען, אך בפועל נקבעו שם גם בחודש טבת וגם בחודש שבט תש"ח [יש שם מצבות מהתאריכים הנ"ל].

לדוגמא אצין כאן כי בתאריך כ' טבת תש"ח – למללה מחודש אחרי הסתלקותו של האדמו"ר ממודז'יץ – נפטר הגביר והנדבן ר' אהרן [הרי] פישל ז"ל, שרכש לו אחוזות קבר מפוארת עוד בחייו בהר הזיתים, ומאחר והוא היה אזרח ארה"ב וגם נראה בשיל היותו עשיר ומפורסם אירגנה הקונסוליה האמריקאית בירושלים הגנה של הצבא הבריטי להלויתו, והחברא קדישה ניצלו הזדמנות זו כדי להעלות בו ז מנית עוד נפטרים לקבורה בהר הזיתים.

ג.

"מעשה ש(לא) היה..."

להלן יוצתק חלק ממכתב שקיבלתי מהרבה"ח ר' שMRIHO שי' לרנר כתגובה על החוברת החמישית של "לקט ופרט".

בקשור למובא מהתורה מנחם חלק נ"ב באות קייח "מעשה ש(לא) היה..." מה שאמר הרבי אודוטה "המסופר על הגאון החסיד רב היל מפאריטש זצ"ל, שכינן שהיה בכור החמיר לפדות את עצמו אצל מספר כהנים, אולם הספר או אינו אמיתי, שכן רב היל היה לוי, ולויים פטורים מהobot הpedion...".

ולצער לא מובנת לי הפירכה, שהרי מי שנוהג לפדות עצמו כמה פעמים עושה זאת מן הסתם משומש שאינו בטוח ביחסם של הכהנים אצל נפהה בעבר, ובמקרה אחד או שניים לפחות דשמא אינו לוי ובמילא הרי הוא כן חייב בפדיון.

בברכה ובהוקרה

שמРИHO לרנר

ד.

משמעות:

א. ידוע שאין בזמןנו "כהן מיווחס" כי אם "כהני חזקה", ככלומר: על פי מה שאביו היה מוכר ככהן. ה"חזקה" תקופה גם לגבי עניינים שמדאוריתיתא, כגון פדיון הבן ונשיות כפים (שהרי זו שנשא את כפיו חייב מיתה). לאור זה מובן שהרה"ק רביה היל מפאריטש צצ"ל ראה את עצמו כלוי לכל דבר ולכון הוסיף לשמו בחתימתו את התואר "הלווי". הבסיס ההגוני, כמובן, לכוכל, שהוא פדה את עצמו אצל מספר כהנים הוא הפוקה שהיא לו עד כמה ה"חזקה" של הכהן שהוא נפדה אצל היא תקופה. מובן, אם כן, כי גם לפי האגדה האמורה לא הייתה שום סיבה שהוא יפקפק שהוא עצמו לוי, דבר שהוא ידוע לו בודאות.

ב. הספק שהיא לו הוא רק ספק, אבל אין הגיון לחשש שפהה את עצמו גם משום חשש ספק ספיקא.

ג. יתרון שהפרצת האגדה נובעת גם מעצם השאלה ששאלת, שכן העובדה שהחתם "הלווי" מוכיחה שרבי היל לא פקפק כלל בדברים כגון דא.

ה.

"מבחן mia лиדו"

ב"שביבים" שב"לקט ופרט" (ה, קלב) ביארתי בדרך אפשר את הקשר בין הפטגם "אין השיליח צבור מטעטף בטלית למנהה או לעריב, לא בשבת ויום טוב ולא בראש השנה" המופיע בלוח "היום יומם" בתאריך י"ט בסלולו לבין שיטת חסידות חב"ד התובעת עיסוק מתמיד ב"פנימיות" ולא ב"מקיפים".

ידידי הרה"ג הרה"ח רבוי אלתר אליהו הכהן פרידמן שליט"א כתב לי בתגובה מספר רמזים נוספים על הקשר בין הפטגם האמור להג הנגולה י"ט כסלו. להלן תוכן הדברים.

"אין השיליח צבור מטעטף בטלית למנהה או לעריב, לא בשבת ויום טוב ולא בראש השנה":

במלים "שליח ציבור" נרמז אדמו"ר הוזקן, שמאסרו היה שליח ציבור של החסידים והחסידות כולה, כדיוע.

במלה "טלית" נרמז התאריך י"ט, שאותיותיו מצויות בתחום המלה האמורה.

במלים "מנחה" ו"עירוב" רמזוים בעלי ההילולא של יום י"ט בכסלו, המגיד מעזריטש (שהו יום ההילולא שלו) ואדמו"ר הוזקן (בעל השמחה והגאולה), שכן כאשר נקבע בין האבות הקדושים שתקנו את התפלות לבין נשיאי החסידות נמצא שתפלות מנהה וערבית שנטקנו על ידי אבותינו יצחק ויעקב הן כנגד המגיד ואדמו"ר הוזקן.

במלים "ראש השנה" נרמז חג הגאולה י"ט בכסלו, שכן כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע כתוב, כדיוע ומפורסם, שי"ט בכסלו הוא "ראש השנה" לחסידות.

ודבריו פי חכם חן.

ו.

הצבעה תיאודטיבית

להלן המשך העורוטיו של הר"י טרגר.

בשביב קל"ט הוזכרו דברים שאמר הרה"ח ר' חנוך הכהן אבנر ע"ה, מרashi תנוצת "פאג"י", בפני הגר"י סרנא בסעודה "שבע ברכות" של נישואי אחותי ע"ה עם הרה"ג הרה"ח רבוי קלמן לנדו שליט"א, כיום מרashi ישיבת טשעבן, וחגיגות הגר"י סרנא לדבריו.

בין השאר הופיע שם הקטע הבא: "כיוון שהיא זה בתקופה שלפני הבחירה בה התמודדה "פאג"י" בראשימה עצמאית, קם הרה"ח ר' חנוך אבנר ע"ה לאחר נאומו של הגר"י סרנא, ואמר: לאחר ששמענו את דברי ראש הישיבה, מובן לכל שיש להצביע לרשימת "פאג"י".

על כך יש להעיר כי למען האמת התמודדה "פאג"י" בבחירה לבנות רק פעמים בראשימה עצמאית, בפעם הראשונה - בבחירה לבנות הראשונה, בשנת תש"ט [תחת האותיות יח], ובפעם השנייה - בשנת תש"י"א, בבחירה לבנות השנייה [תחת האותיות טת] ואילו נישואי אחותי ע"ה עם הרב קלמן לנדו שליט"א היו באלויל תש"יב, כך שלא הייתה זו תקופה שלבחירה

כslashם ש"פאג"י" התמודדה בהם, ור' חנוך הכהן אבנור ז"ל אמר את דבריו באופן תיאורתי בלבד.

ז.

על הניגון "אנה אלך מדווח"

בחוברת ה' של "לקט ופרט" (ב"שביכים"אותיות קנא-קנד) נחשה לראשונה מכתב שכותבי לכ"ק אדמור"ר זי"ע בשנת תש"ז.

בין השאר נכתב שם: "הננו מצרפים פה תוי נגינה לשני שירים המיויחסים ע"י מישחו לאדמור"ר הוזן. א.安娜 אלך מרוחך וכו'. הרה"ח ר' ניסן הורבין שי' משפייע בביבהכ"נ אנ"ש בשכל' מאה שערים פעה"ק מגן את הניגון הזה בתור ניגון אדמוה"ז, לפי דבריו שמע את הניגון עוד בענרותו לפניו יותר מחמשים שנה במקום מגוריו בעיריה בפלך מהאליב בין מחסידי ליבאואיטש ובין מחסידי קאפוסטן ניגון אדמור"ר הוזן".

בהזדמנות האמורה נחשפה גם תשובה הרבית על המכתב שהופנה לחברת "ניזחו"ח" הממונה על ניגוני חב"ד, ותוכנה הוא שעלה החברה לבורר ולאמת את ייחוס הניגון ולענות לי את מצאייה.

בעקבות הפרטום האמור קיבלתי מכתב מאת חוקר הניגונים החסידי, הרה"ח ר' לב שי' ליבמן, שיועתק להלן.

ח.

"זה לא ניגון של אדה"ז, אבל זהו ניגון מזמן אדה"ז"

שלום וברכה !

כאן לב ליבמן, אני עוסק בניגונים (חברתי ספרים וכותבות על ניגוני חב"ד שונים).

שמעתי מהרב בן ציון גروسמן, ששמע מר' שמעון הכהן פרידמן (כונה בשם "שמעון הצדיק") ז"ל (שהי תלמיד של המשפע ר' ניסן הורוויץ), אודות הניגון أنها אלך מרוחך, ששאלו את הרב האם זהו ניגון של אדה"ז, והרב כי השיב, שהוא לא ניגון של אדה"ז, אבל זהו ניגון מזמן אדה"ז (פונ דער צייט פון אלטען רבין).

זה עתה ראייתי – בקובץ שלכם, שזו הייתה שאלתכם, אך לא מצאתי שם את המענה של הרבי.

אולי זכור לכם האם היה מענה על זה (מניח"ח או מי)?

תודה רבה!

הרב לב לייבמן

*

בשוליו המכתב יזכיר כי לא זכור לי שקבלתי מענה כלשהו על מכתבי האמור.

ט.

הקשר בין "כתר" לחתפלת מוסף

עוד ממכחוב הר"י טרגר:

בשביב קנ"ח הוסבר ביאור העובדה שקדושת "כתר" נאמרת דווקא בחתפלת מוסף. יזכיר לפניה הנה בענין זה שנאמרה על ידי הגראי"ח זוננפלד זצ"ל, מרא דארעא דישראל, שנDSAה על ידי נכוו הרש"ז זוננפלד ז"ל בספר "חכמת חיים", עמוד שני, יעוזין שם.

י

בין "הקבלת פנים" ל"הכנסת אורחים"

כבר סופר (ב"шибיבים" שב"לקט ופרט" ה, רט) על המלמד הרה"ח ר' חיים מנחם מנדلسון שהביא את כתתו בת"ת "ען חיים" להתקבל את פני כ"ק אדמו"ר מורהי"צ נ"ע בשנת תרפ"ט ולהתברך מפיו, למרות ששאר הכתות ב"ען חיים" לא עשו כך.

מאן דהו חשב שהדבר מהויה סתירה לעובדה המפורסמת שהרבו מורהי"צ ביקר בת"ת "ען חיים" (ראה "ensus הרבי לאין הקודש" עמוד 165), אך מובן שאין כל סתירה בין הדברים, שכן אמנים הרבי מורהי"צ הגיע לבקר ב"ען חיים", אך, מайдך, תלמידי "ען חיים" לא באו למקום שהותו כדי לקבל את פניו, מלבד כתתו של הרוח"מ מנדلسון, כאמור.

יא.

ייחוסו של הרה"ח רבי אריה ליב קאליש ז"ל

להלן סיום מכתבו של הר"י טרגר.

בשביב ר"כ נכתב: "הרה"ח רב אריה ליב קאליש ז"ל, מראשי תנועת פאג"י", בן הרה"ק מאופלה זצ"ל, מגוע צדיקי וורקא-אמשינוב וחתן הרה"ק רבי אברהם איגר מלובלין זצ"ל".

על המשפט האחרון יש להעיר הרה"ח ר' ליב קאליש היה חתן של הרה"ץ רב יהושע אייגר זצ"ל, שהוא בנו של הרה"ק רבי אברהם איגר זצ"ל. דהיינו שר"ל קאליש היה נשוי לנכדו של ר"א אייגר זצ"ל [שהיה בנו של האדמו"ר רבי ליבלי אייגר מלובלין זצ"ל, נכדו של הגרא"א זצ"ל].

זאת ועוד: גם ר"ל קאליש עצמו היה נכד של ר"א אייגר, בהיות אמו של ר"ל קאליש בתו של הר"א אייגר, דהיינו שאשת האדמו"ר ר' קאליש הייתה גם בת דודו, ומכאן שהוא עצמו גם נין ונכד לאדמו"ם מלובלין [בנוסף להיותו נכדו מצד אביו, בן בנו, לאדמו"ר הראשון מאמשינוב, הרה"ץ רב יעקב דוד זצ"ל].

אימו של ר"ל קאליש הייתה בזיוו"ר אשת האדמו"ר רבי שואל ידידיה ממוז'יז זצ"ל ואימו של האדמו"ר הרה"ק רבי שמואל אליו זצ"ל, בעל אמרי אש", כך נמצא שר"ל קאליש וה אמרי אש" הם אחים מאמ.

דרך אגב, ר' ליב קרויה באמת על שם סבו (שהזכיר לעיל) האדמו"ר רבי ליבלי אייגר מלובלין זצ"ל, נכדו של הגרא"א זצ"ל, ויש "תורה" נדפסת בספר "בית אברהם" לסבו הר"א אייגר במסיבת ה"שלום זכר" לידתו של ר"ל קאליש, דומני בלילה ש"ק פ' נח שנת תרע"ב.

הנני מצפה כבר לחלק השישי של ה"לקט ופרט" ומקווה שלא יארך הזמן להופעתו.

ברכת יישר כה

יעקב טרגר

יב.

הקדש בין ציצית ל"זהביאנו לשלום"

להלן יועתק חלק נוסף ממכחוב שקבלתי מהורה"ח ר' שMRIHO שי' לרנור
כתגובה על החומרה החמישית של "לקט ופרט".

שלום וברכה לכבוד הרב שליט"א

בנעם ובתודה קיבלתני את הקובץ לקט ופרט חלק ה' המלא
וגדוש כרגיל בשביבים משובבי נפש.

לחביבות הדבר לא אמתין עד עיצומו של יום ואשתף כבר עתה באילו
הערות שעלו ברגעוני למקרא חלק מהדברים:

למקרא אותן רכא שכורתה הקשר בין ציצית ל"זהביאנו לשלום",
זכורתי בדברי הרבי בלקוטי שיחות חלק לג' בסוף שיחה ג' לפרשת שלח
וז"ל:

ויהי רצון שהזהירות במצוות ציצית .. תזרז קיום מצוות ציצית של
הקב"ה - בלשון תפילהנו⁸ "זהביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ ..
לארכנו", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

ובהערה 81: "בברכת אהבת עולם. ולהעיר שתיבות אלו שייכות
במיוחד לאחיזת הציצית - ראה אור צדיקים שם [בהערה 13 בשיחת צוין]:
אור צדיקים (להר"ם פאפריש) סימן ז' (הלכות ציצית), סעיף ט' [מקור-חחים סימן
כ"ד סוף סעיף א']. שם סעיף ה'. וראה גם "היום יום" כ"ב סיוון".

עד כאן הצעיות מלקוטי שיחות.

בנוספַּף לכך (וכן בקשר למצוין באות רם) יש לציין שמצוות ציצית נשנהה בתורה
לאחר חטא המרגלים וגזרת דור המדבר, מה שמעלה את המחלוקת שמא
יש בה משום תיקון לחטאם. הינו שחתת מה שהם הוציאו דיבת הארץ
וגרמו לעכב את הכנסתה אליה, ניתנה לנו מצוות ציצית כדי לזרז הכנסתה
לארצה.

יג.

"אתה הפיכא" לרמ"ד

כבר ספרתי (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, נב) על הנהגת הרה"ק רבי יוחנן סופר מעילוי זצ"ל, שכאש למד את סימן רמד בהלכות שבת, נהג להפוך את סדר האותיות ולומר "סימן רמד". זאת, בשל צוואת ה"חתם סופר" בה נאמר "בספרי רמד אל תשלחו יד" – כשההכוונה הייתה למשכיל' משה מנדרסון דעתויר (על שם מוצאו, מהעירה דסאו).

על פי זה שאל אotti אחיני (בן אחי הגאון רבי יעקב ישעיה זצ"ל) הגאון רבי חיים יוסף בלוי שליט"א מדוע ב"לקט ופרט" חוברת חמישית הוובאו דוקא רמ"ד שבביבים והמספר רמ"ד אף צוין מספר פעמיים בחוברת כצורתו.

יד.

משמעות:

למרות שאכן המספר האמור לא נבחר בכוונה תחלה – ידוע שככל דבר המתרחש בעולם הוא בהשגחה פרטית ובכוונה מכוונת מאתו יתברך, ולכון ניתן, אולי, לבאר זאת כදלהן.

כבר ביארתי ("שביבים" שב"לקט ופרט" א, עה. ד, קטו-קיי) על פי דברי ה"חתם סופר" שלמרות שבזמן הגלות יש צורך בתוספת כוח מיוחד של הקדושה כדי להתגבר על הקליפה, ולכון מספר המנינים בסממני הקטורתה הם 368 – תוספת של 10 על "נחש" (358), המסמל את הקליפה – בביבאת המשיח לא יהיה צורך בתוספת האמורה, כיון שהרע עצמו יהפוך לקדושה, ולכון "משיח" בגימטריא 358, בדיקות כמוין "נחש".

לפי זה ניתן, אולי, לבאר גם בענייננו, שמכיוון שאנו קרוביים מאוד לגאולה השלמה, כדיוע, הרי גם את המספר "רמ"ד" ניתן להפוך לקדושה ולהשתמש בו בעניינים של תורה וקדושה.

נכדי הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי' לאופר מצא שהמלים "הוא האלקים אין עוד" (דברים ד, לה) והמלים "אל לבבך כי ה' הוא האלקים" (שם, לט) עלולות בגימטריא רמ"ד.

טו.

בין הכלל לבין המפודת

כפי שצוין לא אחת הבדל בין שני כחות הנפש ה"חכמה" וה"בינה" הוא שה"חכמה" היא הרעיון הכללי כפי שהוא בנסיבות ובאופן של נקודה וה"בינה" – כפי שהוא בהרחה ובפירוט.

בזהדמנויות שונות כתבנו שהבדל בין "חכמה" ל"בינה" הוא הבדל בין תורה החסידות הכללית, הכוונה במינוח כתבי הבуш"ט הקדוש והמגיד מעזריטש, לבין תורה חסידות חב"ד, דבר המשתקף, בין השאר, בסיפור דלהלן (ראה להלן את ט' גירסה שונה של סיפור זה).

סיפור לי אחי, חוקר החסידות, הרה"ג הרה"ח רבינו עמרם ז"ל את מה שקרה באחד מספרי תולדות החסידות. הרה"ק רבי אהרן מטשענוביל ז"ל שלח את אחד מחסוביו חסידיו אל כ"ק אדרמורר ה"צמח צדק" נ"ע בענייני הכלל. כשהלה חזור מליבאוואיטש השמייע בפניו הרבה בתפעלות גדולה תוכן מאמר חסידות ששמע מה"צמח צדק". פתח הרה"ק הרה"א את ספר "מאור עניינים" (להה"ק רבי מנחם נהום מטשענוביל ז"ל) והראה לו כי בשורות מעטות בספר זה כלל כל תוכן המאמר ששמע בליבאוואיטש.

אני יודע מה המסקנה שהתוכן הכותב להסיק מסיפור זה, אבל נוכל ללמד מסיפור זה את ייחודו של שיטת חב"ד.

תורת חסידות חב"ד אינה, חילילה, שונה מהתורת הבуш"ט הקדוש, אלא מהויה מעין פרשנות לתורת החסידות הכללית. היחס בין החסידות הכללית, הכוונה במינוח כתבי הבуш"ט הקדוש והמגיד מעזריטש, לחסידות חב"ד הוא, כאמור במקומות רבים, היחס בין "חכמה", שהיא נקודה, לבין "בינה" שהיא ההרחה, בין מעין לנهر, או בין המשנה לתלמוד.

[ראה על כך בהרחה במאמרי "נקודה בהיכלא" שב"נרד למשיחי" עמודים קיב"ק כד וכן ב"לקט ופרט", ה, עמודים י"יא].

בזהדמנויות שונות הדגמתי את האמור על ידי הצגת קטע מתוך חסידות הכללית והסבירו לפי שיטת חסידות חב"ד, וראה לדוגמא במאמרי שנדרפס ב"לקט ופרט", ה, עמודים ריא-ריד.

טז. ענינה של ספירת ה"דעת"

לאחר שפרסמתי את הרעיון האמור (ב"לקט ופרט", ח, עמוד ריא) שאלני אחד מרבני שכונתנו, שכונת "נוה יעקב" פעה"ק ירושלים ת"ו, שligt"א: ידוע שלושת הספירות שענינון "מוחין" הן (ואה תניא קדישא, פרק ג'): "חכמה", "בינה" ו"דעת". לפי המוסבר לעיל ש"חכמה" היא תורה החסידות הכללית, ו"בינה" היא תורה חסידות חב"ד, מהי, אם כן, ה"דעת"?

יז.

משמעות:

ספרת ה"דעת" אינה התפתחות שכילת נוספת לאחר שלבי ה"חכמה" וה"בינה", אלא היא כוללת את שניהם, שכן כמפורט בתורת החסידות (ואה תניא קדישא, פרק ג') משמעותה של דעת היא התקשרות והתאחדות.

כולם: לאחר שהאדם קלט את נקודת הרעיון השכלי בלבד ("חכמה") והבין אותו היטב עם כל פרטיו בשכלו ("בינה") יתכן שהוא עצמו אינו קשור לרעיון השכלי, ועליו לعمل/amצאות התובנות כדי שהוא עצמו יתחבר אל הרעיון ויתאחד עמו עד שהדבר ייצור אצלו רגש מסוים בתוכה מהפנמת הרעיון השכלית אותו הבין.

משמעות הדבר בהקשר לנידונו: כאשר היהודי לומד את תורה החסידות הכללית, ובמיוחד בכחבי הבעש"ט הקדוש והמגיד מעזריטש, ואת תורה חסידות חב"ד ומפניים את הנלמד על ידי התובנות עד שהדברים מחלחים לתוכו והוא מתחבר ומתקשר עמו עד להולדת רגש של אהבה ויראה, להיות בקיום המצוות וכדומה, יש בידו את שלושת השלבים: "חכמה", "בינה" ו"דעת".

יח.

"דעת עליון" ו"דעת תחתון"

בשוליו הדברים יזכיר כי קיימות שתי דרגות של "דעת": "דעת עליון", המחברת בין ספירות ה"חכמה" וה"בינה" עצמן, ו"דעת תחתון", המחברת את ספירות ה"חכמה" וה"בינה" עם שש המדרות (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הדר, יסוד).

בתורת הקבלה מבהיר שה"דעת" משוללה לנוקודה התחתוננה שבצורת הניקוד "סגול" [=], שכן מחד, מיקומה הוא בין שתי הנוקודות העליונות, דבר המורה על כך שהוא מחברת ביניהם, כ"דעת עליון" המחברת בין "חכמה" ל"בינה" [וממשמעות החיבור הוא שאחרי ה"חכמה" תמשיך להווצר ה"בינה", וכך שהיא"בינה" תהיה מאוחדת עם נקודת ה"חכמה" ולא תסטה לכיוונים אחרים], ומайдין, מיקומה הוא מתחתין, דבר המורה על כך שהוא מחברת את ה"חכמה" וה"בינה" עם שש המדרות שלמטה מהן ובאות כתוצאה מהן, כ"דעת תחתון" וכמוסבר לעיל בהרחבה.

למעשה שתי הדרגות של "דעת" שלובות וכרוכות זו בזו, שכן כדי שמה"חכמה" וה"בינה" יוציאו המדרות ("דעת תחתון") על ה"חכמה" וה"בינה" להיות מחוברות זו לזו ("דעת עליון").

יט.

השיבות הדיווק בסיפור חסידים

להלן מכתב שקבלתי מאחד מנכדי אחיו הרה"ג הרה"ח רבי עמרם ע"ה על הסיפור האמור (אות טו).

ב"ה

לכבוד דורי'ז הגה"ח ר' טוביה בלוייא שליט"א זכיתי לעיין בכוך החדש של סדרת הספרים הנפלאים "לקט ופרט", וכל אחד משובח יותר מחבירו, בכמות ובaicות.

ברצוני לדijk במעשה המובא בעמ' ריא בשם סבי – ר' עמרם ע"ה – אודות הרה"ק ר' אהרן מטשענאנבל נ"ע שהראה איך ב"מאור עניינים" נמצא בקיצור דרוש כ"ק אדרמו"ר הצע (והובא גם לעיל אותן טו).

[ובפרט עפ"י מכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע מכ"א תמוז תשטו', נדפס בלקוטי שיחות חלק כ"ד עמ' 560: "...הנה הכל שיש להבהיר העניינים ולהויסף דיווק, מועיל הוא יותר . . אם בשולי הגלון או על כל פנים בסוף הספר, מקורו של כל סיפור והעיקר - הסמכות שלו..."].

את הסיפור סיפר לסייע ר' שמואל חיים גרובער בשם האדמו"ר מרחמסטריווק-בארא פארק, ומצתתי במסמכי סבי את המעשה המלא, כדלהלן.

ב.

"אין מה חדש"

ידוע שכ"ק הרוחש"ז מליאדי נ"ע נשא בזיוו"ש את הרכבת שינידל ע"ה – שהייתה בזיוו"ר אלמנת הרה"ק ר' מנחים נחום השני מטהשענאנאי נ"ע. ומסופר שהייתה שולחת לחתנה – מזיוו"ר – הרה"ק ר' יוסף מאיר ממאכנובקא נ"ע את דרושי כ"ק אדמו"ר הצע. זוקנו הרה"ק ר' יצחק מסקוירא נ"ע היה שואל מאתו בכל פעם אם יש איזה חידוש, והיה משיב בכל פעם שאין חדשה.

פ"א אמר לזוקנו שכמדומה לו יש חדשות. וצווה מהר"י מסקוירא להראות לו. לאחר שעיין בדרוש, הוציא מהר"י את הספר "תולדות יעקב יוסף" והראה לו שכבר כתוב שם (כידוע מהר"י מסקוירא היה אומר שאחרי הספרים הכך' אוור החיים, תולדות יעקב יוסף ומאור עניינים איז ניטה וואס מחדרץ צו זיין [= אין מה חדש], שהכל כבר מromeו שם).

על כל המעשה במסמכי סבי.

כמובן שתוכן הספר ו'הבן' נשאר כשהיה, אך מכ"מ רציתי להאיר מהטעמים שהובאו לעיל.

בברכת יאריך ימים על מלכתו ושימשיך לזכות את עם"י מחידושים ומספריו מתוך בריאות איתנה בגוד', בשמה ובבטוב לבב עד בית גואל צדק בב"א.

מנחם מענדל בלוייא

בן לר' משה יהודה בלוייא וננד להבחל"ח לר' עמרם בלוייא ע"ה

"עלוי הגזון"

אוסף של מאמרי עיון

ומחשבה

שפודסמו בbumot שונות

משיחת ב"ק אדמור ז"ע

להלן יונתק חלק משיחת קודש שאמר ב"ק אדמור ז"ע בשבת-קדש פרשת ויגש תשכ"ט. השיחה נדפסה ב"תורת מנחם - התועדוויות", חלק מ"ה, עמודים 129-127.

צווין כי השיחה לא הוגהה על ידי הרב.

"כל רגע פניו צrisk יהודי לנצל ללימוד התורה"

...יש צורך להבהיר .. שלא לחסוב שכיוון שמלל דבר צריכים ללמידה הוראה בעבודת ה', יש צורך לידע את כל העניינים הנ"ל על ידי הקရיה בעיתונים... בכדי להפיק הוראה בעבודה ! ...

במאמר הבש"ט (זהו "היום יומם", ט' אייר) שמלל דבר בעולם צורך ללמידה הוראה בעבודה, ברור הדבר שאין הכוונה שהאדם צריך להתרוצץ בכל מקום ומקום בעולם, כדי ללמידה הוראות בעבודת ה' - שהרי כל רגע פניו צrisk יהודי לנצל ללמידה התורה; הכוונה אינה אלא שם הוא כבר ראה או שמע דבר מה, אז צריך ללמידה מזה הוראה בעבודתו, אבל לא שבגלל זה יקרא עיתונים וכו'.

ולא כמו אלו שלחוטים לידע כל פרטי הדברים מקראיות עיתונים, מבלי להחשיך "חס ושלום" אפילו יום אחד, והיינו, שגם לאחריו שכבר שמעו בבוקר ברדיו אודיות כללות העניין, רצים מיד לknوت את העיתון, אולי יש שם עוד פרטיים שלא שמעו עדין; מה שמותיהם של האנשים, שמות נשותיהם, וכמה ילדים יש להם וכו', וכך משתדלים לשם עוז הפעם את הרדיו, אולי יתוספו עוד פרטיים... ולאחרי כן, בבואו לבית הכנסת ביום השבת קודש, עליו להראות לכלם שהוא בקי בכל פרט ופרט, שהרי אינו "מפגר" או "בטלן", אלא הוא אדם מודרני, וכך מדבר על עניין זה בבית הכנסת, ביום השבת קודש, בכל רגע הוא קודש וכו', ומבלבל (לא רק את עצמו אלא) גם אחרים וכו'.

ובכן: כל האמור לעיל אין בו ממש אישור לאלו שיודעים כל פרטי העניינים מהקראייה בעיתונים וכו' (ואדרבה: רחמנות גדולה עליהם וכו'), שכן, עניינים כמו עיתונים וכיוצא בהם, טוב להם שלא נבראו...

ואילו הדיבור בכלל הנ"ל אינו אלא לאחרי שיוודעים אודות מאורע זה, שאו צרכים ללמידה ממנה הוראה בעבודה ה'. וע"ד מ"ש (משל כב, ז) "חנוך לנער על פי דרכו", שגמ"ד "דרכו" צרייך למצוא עניינים בעבודה ה'.

על ידי ניצול הזמן ללימוד תורה נחסכים טיפולים ותרומות...

(כ"ק אדמו"ר שליט"א סיימ בכת שחוק):

מספרים על יהודי זקן מהחסידי ליבאוייטש שהי' יושב ולומד בבית הכנסת או בביתו, מבלי להתענין מה קורה בעולם, שכאשר סיפרו לו שהכתירו את ניקאלאי לקיסר, שאל: הרי כבר הכתירו אותו פעם אחת, ולמה הוצרכו להכתירו עוד הפעם ! ...

כוונתו הייתה להכרת ניקאלאי הראשון, בזמן ה"צמח צדק", שאז היה היהודי הנ"ל ילד קטן, וכיון שאז הי' נהוג להדליק נרות לכבוד הכתרת המלך, זכר שכבר הכתירו אותו, ולכן שאל למה צרכיהם להכתירו עוד הפעם – כיון שלא ידע שמדובר עתה אודות ניקאלאי השני, לפי שבינתיים מת ניקאלאי הראשון, ולאחריו היו עוד כמה מלכים ...

ומכאן רואים גם כיצד הייתה דרך החיים בעבר – שניצלו כל רגע פנוילימוד התורה, ועי"ז זכו לארכיות ימים ושנים טובות מתוך מנוחה וכור, ללא כל העניינים הנדרשים בימינו, כמו פסיכיאטרים ופסיכולוגים, סמי מרפא להרגעת העצבים ("טרענקליזעריס"), ואפילו ללא אנטיביוטיקה ! ...

מספר נקודות ממאמך "זאתה תצוה"

הקדמה:

בין "מאמר" ל"שיחה"

ידיעות ומפורסמות שיחסות הקודש של כ"ק אדמו"ר ז"ע, אותן השמיע במהלך שנות נשיאותו, בדרך כלל במסגרת התהווועדיות שקיימות בהזדמנויות שונות. מספן של שיחות קודש אלה מגיע לאלפים רבים. שיחות הקודש כללו מרחב עצום של התייחסויות תורניות לנושאים רבים ומגוונים מאוד, ביאורי סוגיות בש"ס, בירורי הלכה, עיונים במחשבת החסידות, חזירות בעבודת ה', וכו' וככ'.

השיחות הועלו על הכתב על ידי "חוורים" (שכנן רוב המקרים היו התהווועדיות בשבת קדוש וביו"ט), וחלקו הוגהו ותוקנו על ידי כ"ק אדמו"ר ז"ע, ונכללו, בדרך כלל, בסדרת הסה"ק ליקוטי שיחות, ואילו רובן הופיעו, וממשיכים להופיע כ"הנחות" של החוזרים "בלתי מוגה".

"מאמרים" הם מסוג המאמרים שנאמרו או נכתבו על ידי כל רבותינו הקדושים, נשיאי חב"ד לדורותיהם וכוללים בדרך כלל עיון עמוק בתורת החסידות, ומשולבים גם בעניינים בתורת הקבלה והדרך נפשית בעבודת ה' בדרך החסידות. מספר המאמרים מגיע אף הוא למאות רבות.

גם המאמרים של כ"ק אדמו"ר ז"ע הועלו על הכתב על ידי ה"חוורים", וחלקים הוגהו ותוקנו על ידי כ"ק אדמו"ר ז"ע.

על מאמר "זאתה תצוה"

המאמר האחרון שהוגה על ידי כ"ק אדמו"ר ז"ע וננדפס במחצית הראשונה של חודש אדר א' תשנ"ב, נקרא בשם "זאתה תצוה".

שם המאמר הוא, כמו רוב שמות המאמרים, ע"פ הפסוק שעליו נסב המאמר, "זאתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור" וגור'.

מאמר זה נאמר על ידי כ"ק אדמו"ר ז"ע 11 שנים לפני כן, בשבת קודש פרשת תצוה, יוד אדר ראשון תשמ"א, אלא שהוגה, כאמור, רק בתאריך שצוין לעיל, כך שהוא המאמר האחרון שיצא לאור לדפוס.

המאמר חולק בידי הקדושה של כ"ק אדמו"ר ז"ע ביום א' פרשת תשא תשנ"ב, מיד אחר הדפסתו.

המאמר מכיל תוכן עשיר של עניינים רוחניים, ומכיל 10 עמודים, י"ב סעיפים.

המאמר מהווה גם דיון במאמר שהופיע כ"ק אדרמור מוהררי" נ"ע בפורים קטן תרפ"ז, תחת השלטון הקומוניסטי ומתחילה בפסקוק "וקבל היהודים", רומי מסירות נפש.

* * *

להלן מספר נקודות מן המאמר האמור:

א. משה רבנו ("וְאַתָּה"), וכמוهو נשיאי ישראל, "איთפשתותא דמשה" בכל דור, מחבר ("צוהה" מלשון צוותא) את בני ישראל, בין לבין עצם, ובין לבין הקב"ה.

ב. לצורך זה בני ישראל עצם צריכים להביא אליו "שמן זית זך כתיה למאור". בכך הם "תורמים" לקיום תפkidיו האמור של משה רבנו ע"ה. כך הם מהווים "יוגלים" של משה, כשם שהרגלים הן המוליכות את האדם אל היעד שלו. מובן שהתנאי הוא שייהיו מחוברים אל משה כגוף אחד כפי שהרגלים הם חלק בלתי נפרד מגוף של אדם.

ג. "כתית" (כתישה) הוא המושג המבטא מסירות הנפש הנדרשת מכל יהודי לעבד את ה' בלי התחשבות בהגבלה כלשהן.

ד. ה"כתית" הוא שברון הלב והכאב לכל היהודי על עצם הימצאו בגלות.

ה. כאב הלב הוא במוחך על כך שאין גילוי אלקوت בעולם בזמן הגלות.

ו. "עבדתו של משה היא לעורר ולגלות את האמונה שבכל אחד מישראל שמצד עצם הנשמה באופן שאחר כך יעבדו עבדותם בכח עצם" (מתוך המאמר).

ז. "ועייז זוכים בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהיה גילוי אלקות גם מצד המתה. ויהי אז הבאת השמן והדלקת הנרות ויקחו אליך שמן גוי להעלות נר תמיד) גם בגדשיות, בבית המקדש השלישי, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש" (מתוך המאמר).

***

את המאמר "וְאַתָּה תצוה", שיש בו קווים לדמותו של משה רבנו של דורנו, המקרים לבני דורו את כאבו העוצמתי ("צוטרייסלט" בלשון המאמר) על הסתר הפנים שבגלות, ואת צמאונו העז, נכספה וגם כלתה נפשו, לגילוי אלקות שבגאולה השלמה, נהגים חסידי חב"ד ללימוד ברבים ביום ההילולא, ג' תמוז.

איש האלוקים ותודתנו

כל' בר כי רב בתורת חסידות חב"ד יודע על ה"רביעיות" המקובלות, קבוצות של ארבעה מושגים המבטאים "השתלשות", ירידת הדרגתית של השפע האלוקי ממקורו העליון, הבורא ברוך הוא, אל המציאות הנחותה ביותר. ידוע על: ארבע אותיות של שם הו', ארבעה עולמות אב"י"ע (אצלות, בריאה, יצירה, עשה), אש רוח מים עפר, דומם צומח חי ומדבר. יש גם את עשר הספירות הידועות המתחולקות גם לארבע קבוצות: חכמה, בינה, שש "מדות", מלכות. יש גם: נפש, רוח, נשמה, חיים (ומעליהם "יחידה", בהקלה ל"קוץ של יוד" או "כתר"), ועוד.

חסידות חב"ד מורה לנו את הדרכן לקיום "մבשרי אחוזה אלוקה", ומלמדת אותנו כי קיימת, במקביל לירידה הדרגתית האמורה של השפע האלוקי, גם "השתלשות" של כוחות הנפש של כל אחד, כדי שמוֹה נלמד על השתלשות האלוקית בבריאה.

את המשפט האחרון ניתן להדגים על ידי בחינה עצמית של כל פעילות של האדם, גדולה או קטנה. ניתן לכל אדם להיווכח בכך בקלות כאשר ישים לב לתהיליך של כל פעולה שלו. כל פעולה שאדם מבצע באופן מודע עוברת תמיד ארבעה שלבים, זה אחר זה, גם אם לא תמיד הדבר מוגרש באופן בולט: תקופה מופיע הרעיון במוח, אותו ניתן לכנות בשם "חכמה" ("כח מה"). השלב הבא לשם כל פעולה מודעת הוא התבוננות השללית, הרחבת הרעיון במוח למינדים ברורים ומובנים יותר (כולל - בחינה האפשרויות להביא לידי פעולה). לאחר מכן בא הדריפה הרגשית, האמבייצה, שבlanderיה הרעיון עלול להישאר במצבים תיאורתיים ולא מעשיים. השלב האחרון הוא - הביצוע, כאשר האדם "מולך" ומשתלט על מצבאות גשמית כלשהי ומפעיל אותה בהתאם לרעיון הקדום שלו, או - הבעתו. ספק אם כל מי שקורא עתה את הדברים מבחין בו עצמו את העובדה שככל פעולה ופעולה שלו עוברת את התהליך של ארבעת השלבים האמורים, בדרך כלל במהלך הרצק (МОון שאין הכוונה לפעולה ספונטנית בלי מחשבה).

הקב"ה ברא את האדם "בצלם אלוקים", וקבע את סדר הפעולות הנפשית של האדם כך שיוכל להזות מבשרו את האלוקים. לפיכך, ארבעת

1. מאמר זה פורסם לראשונה בעיתון "ספר חב"ד" להגיל יובל שבעים וחמש שנה וכ' מהם אב תש"ד-תשע"ט) להסתלקות הרה"ק רבי לוי יצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של כי'ן אדמור"ר זי"ע, וכן בא בשינויים ושיפורים מסוימים ובתוספת.

השלבים האמורים מקבילים לארבעה שלבים ב"השתלשות" האלוקית המהווה ומקיימת את הבריאה כולה, ובלשון תורה הקבלה: "חכמה", "בינה", "מדות" (שהספירות), "מלכות". הכרתם של שלבים אלה מביאה אותנו לקיים מצוות ידיעת ה', "זידעת היום", "דע את אלוקך אביך", שכן מכך נלמד את השתלשות האלוקית.

* * *

בחקלה לארכעת המושגים האמורים ידוע על קיום סדרה של ארבע דרכיים בלימוד התורה הנקראות בשם "פרד"ס", פשט, רמז, דרוש, סוד.

כאן אנו מתודעים לשתי שיטות בסדר הדברים. שיטה אחת, היא המפורסמת, אומרת כי סדר הדברים מבחינת ה"השתלשות" הוא, ממשלה למטה: סוד, דרוש, רמז, פשט. כלומר: דרך הלימוד של "סוד" היא העליונה, ולאחריה באה דרך ה"דרוש", ולאחריה דרך ה"רמז", ואחרונה - ה"פשט". שיטה שנייה משנה את סדר הדברים, ממשלה למטה: סוד, רמז, דרוש, פשט (מטה לעיל: פרד"ס, ולא פרד"ס).

יש מספר הוכחות לצדקת השיטה השנייה. כך, למשל, נשים לב ונvincere כי כל סוד, בין אדם לחברו, מועבר, בדרך כלל, ברמז, דבר המראה שהרמז הוא קרוב יותר לסוד. הוכחה נוספת: בתורת הקבלה נלמדת עוד סדרה של ארבע קבועות והיא נמנית ממשלה: קבלה, תלמוד, משנה, מקרא. כל בן חמץ למקרא יודע שהדרוש הוא הקרוב ביותר לפניו של מקרא, יותר מן הרמז (ראה מבוא בספר "כללי רשי" על שיטתו של כ"ק אדרמור זי"ע בלימוד פירוש רשי" על התורה ועל הזיקה בין הפשט לבין הדרוש). הוכחה נוספת: המשנה, שהיא, כאמור, השלישית בסולם הדרגות ממשלה למטה "דורשת" את התורה שבכתב במדות שתורתה נדרשת בהם ומסיקה מכך את ההלכות.

* * *

לאור האמור לעיל מובנת הצמידות של דרך הרמז, בלימוד התורה, דרך הסוד.

לא נדרש בקיות, וידע רב, בתורת הקבלה, לפחות כפי שהיא בא לידי ביטוי בתורת חב"ד, כדי להיווכח בצמידות האמורה.

שייאם של הדברים בא לידי גילוי בתורתו של הגאון הקדוש, איש האלוקים, רבינו יצחק שניאורסון זצוק"ל, אביו ורבו של כ"ק אדרמור זי"ע.

לצערנו הגיע לידיינו רק חלק קטן, מעט מזעיר, מן היבול העצום של הדברים שהעלה רבי לוי יצחק על הכתב, ורדיפות הדת הידועות שעהר, פגעו באופן קשה ומר לא רק בכחתיו הרבים בנגלה ובנסתר אלא גם בגוף הטהור, כידוע. די להעיף, ولو מבט בלבד, על שרירות הפליטה שהגיעה לידיינו, לרוב בזכות הרבנית הצדנית, אשת חיל עטרת בעלה, מרת חנה זצ"ל, שמסרה את נפשה על הצלה הכתבים, כדי לראות באופן בולט כיצד כל מלה בתורה שכחוב ושבע"פ מוארת באור יקרות בوهاך דרך הסוד והرمز גם יחד. בהקשר זה ניתן לומר על הרבנית הדגולת אם המלך: "שלו ושלנו - שלה הוא".

לא נדגים כאן את הדברים, שכן כל דוגמא שתובא אינה משקפת כלל את העומק ואת העושר שבתורת רבי לוי יצחק. וכיינו ב"ה והדברים יצאו לאור עולם, בחלק ניכר מן הדברים עוד כאשר זכינו שכ"ק אדמור"ר זי"ע היה אthonו בחיים בגוף גשמי בעולם הזה, והוא שהואיל לזכותנו, ולזכות את הדור כולו, באותו חלק שנשאר לפלייטה (וכן באגורות התורניות ששיגר לבנו הגadol).

דומה שלראשונה אנו מתחודעים לראשית-ראשית של הדברים בספרון הקדוש של כ"ק אדמור"ר זי"ע על ההגדה של פסח, שמהדורתו הראשונה הופיעה עוד בשנת תש"ג, זמן לא רב אחרי הסתלקות רבי לוי יצחק בשלתי שנתה תש"ד. שם מופיע לראשונה הקטע הפותח במלים: "מאבא מארי זיל שמעתיך עד הסוד".

לפנינו תופעה נפלאה של כיבוד אב, בצדקה מאירה ביותר, שהרי ספרו של כ"ק אדמור"ר זי"ע על ההגדה של פסח הוא הראשון מתוך הספרים הקדושים שהוחברו על ידו (לויחי יומם" הו, בעיקרו, אוסף של דברי כ"ק אדמור"ר מוהר"ץ נ"ע, אם כי הושעה בו, כפי שניתן לראות, מלאכת מהשכת נפלאה ומיחודה במינה), כבר בתחילתו (על קדש ורוחץ) מופיע הביאור האמור של אביו הקדוש זצ"ל. באופן כללי המלים "קדש ורוחץ", יותר מromoזות על המושגים הנעלמים של קדושה וטהרה, מושגים שאין למ�לה מהם בעבודת ה', והם הביטויים הקלאליסטים של דרגותם ומעלהם של גדולי הצדיקים קדושים עליון. אין צורך בחכמה ותבונה יתרה כדי לראות בעינינו הקרןה של הדרגות העילאיות ביותר ברמה של הקשר האלוקי בין האב ובנו, מיפגש המאורות הגדולים. אגב: הדבר מזכיר לנו במדה מסוימת את הסיפור הידוע על הסיבה ראשית פותח את פירשו על התורה במלים "אמר רבי יצחק", על שם אביו של רש"י.

* * *

אצין במיוחד את הידוע שכ"ק אדמו"ר זי"ע הקדיש שנים רבות בתהועדוותיו מדי ש"ק שיחת של ביאור בתורתו של רבי לוי יצחק. חלק מן הדברים הופיעו בסדרת הספרים "תורת מנחם - תפארת לוי יצחק" על הזהר הקדוש.

חויה לצין את העובדה המונומנטלית של הרה"ח רבי דוד דובוב שליט"א בסדרת הספרים "ילקוט לוי יצחק", לפי סדר פרשיות התורה ובhem גם ביאורים מפורטים המגנישים לכל לומד את תורה של רבי לוי יצחק. זכות הרבים העזומה תלויה בו.

* * *

ידעו הרי שגilioי פנימיות התורה הוא התנאי והדחף להtaglot המליך המשיח בגואלה השלמה. תורהו של רבי לוי יצחק תופסת, איפוא, מקום נכבד במעלה, עילאי ביוור, בקשר הגואלה השלמה, המצב של "ונגלה כבוד ה'", כאשר כל אחד יראה באצבעו ויאמר "הנה אלוקינו זה", כאשר הסוד יתגלה במלואו והרמז יפוענה בשלמותו.

* * *

לסיום – ראו זה פלא: המלים "ליイ יצחק – חנה" הן בגימטריא (שהיא, כידוע חלק מדרך ה"רמז") "סוד – רמז".

*

אחרי הצפת הדרכים "סוד" ו"רמז" שבתורה על ידי רבי לוי יצחק – באה השלמת התמונה יכולה על ידי בנו כ"ק אדמו"ר זי"ע בשתי הדרכיהם الآخرות. מאמרי החסידות נקראים, כידוע, בשם "דרושים", וכ"ק אדמו"ר זי"ע, כידוע ומפורסם, הchief בגדול את העולם כולו כולה בחלק הזה של התורה, על ידי מאמרי ושיחות הקודש בתורת החסידות וגם על ידי השמעת שפה של דברים לפי דרך הדירוש בתורת הנגלה. נוסף לכך, כידוע ומפורסם, החל כ"ק אדמו"ר זי"ע משנה תשכ"ה להקנות לעולם כולו שפע רב של תנינים לפי דרך הפשט, על פי פירוש רשי"ע על התורה.

כך זכינו לתורת ה' תמיימה" בכל ארבע הדרכים שלה.

וראו זה פלא: "על הפשט והדרוש" בגימטריא שמו הקדוש, הפרטוי והמשפחה, של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

להג הగואלה י"ט כסלו

להלן חלק מן הדברים שאמרתי בהתועדות הג הגואלה י"ט כסלו השנה בבית הכנסת הוותיק של חב"ד בשכונת מאה שערים בירושלים, בנווכחות הגה"ח רבי יוסף יצחק סלונים שליט"א, רב בית הכנסת, בנו וממלא מקומו של חבירי וידידי הגה"ח רבי זאב דוב זצ"ל, ובנוכחות הגה"ח רבי חיים יצחק אייזיק לנדא שליט"א, רבה של בני ברק, בנו וממלא מקומו של ידידי הדגול הגה"ח רבי משה יהודה ליב זצ"ל.

נפתח בברכה המסורתית, שנקבעה על ידי רבותינו הקדושים להג הגואלה י"ט כסלו: לשנה טובה בלימוד החסידות ובדרך החסידות תכתבו ותחתמו. ברכה זו מבוססת, כמובן, על הגדרתו של כ"ק אדמו"ר מהראש"ב נ"ע את י"ט כסלו כ"ראש השנה לחסידות". עם זאת, משמעות האיחול האמור לי"ט כסלו שונה ממשמעות האיחול לראש השנה של אי' תשרי. הכתיבה וחתימה טובה שבראש השנה של אי' תשרי נעשית על ידי בית דין של מעלה, כך שהאיחול הוא שבית דין של מעלה יכתוב ויתחתום את המתברך לשנה טובה ומתוקה. מайдן, האיחול בי"ט כסלו הוא שהמתברך, הוא עצמו, יפעל לכתיבתו וחתימתו הטובה לשנה טובה ומתוקה, זאת על ידי התמסרות ללימוד החסידות והליכה בדרך החסידות.

בקשר זה עלי להזכיר את התועודות י"ט כסלו בבית הכנסת וותיק זה בשנים קודמות, בהן הוא היה, כמעט, בירושלים, שבו נהוג י"ט כסלו ברוב עם. עתה, כמובן, זכינו ונחוג גם זה ברחבי ירושלים עיר הקודש במאות מוקדים ובהשתתפות רכבות, התקדמות עצומה לקראת בית המשיח.

אני נזכר, למשל, בהתועדות י"ט כסלו בשנת תש"ז במקום זה, בראשות הגאון החסיד רבי שלמה יוסף זווין זצ"ל ומו"ר הגאון החסיד רבי שMRI יהו נחום שנונקין זצ"ל, רב בית הכנסת, כאשר במרכז ההתועדות היו דברים, חוותם להבות אש, של הגאון החסיד רבי יעקב לנדא זצ"ל, זקנו של, יבלחט"א, הגאון רבה הנוכחי של בני ברק שליט"א הממשיך במסורת זו בעקבות זקנו זצ"ל ובعقبות אביו זצ"ל.

מבין דבריו החשובים מאד, רבי התוכן, של הגראי לנדא זצ"ל, אכן רק פרט אחד. הוא הזכיר את דבריו הקדושים של כ"ק אדמו"ר מוורשה"ב נ"ע במכתבו משנת תרע"ג (נדפס גם כחוספה לקונטרס "עץ החיים" שלו): "בניסיונם ללימוד החסידות במה אנו חסידים, במה אנו מושרים לרבותינו הקדושים".

האג"י לנדא זצ"ל חזר על דברים אלה בקול חזב להבות אש ובהתרגשות רבה, דבר שהפיעים את כל הנוכחים.

ההגדרה "חג הגאולה" שניתנה מרבותינו הקדושים ליום זה מבטאת לא רק את ציון עובדת גאולתו וחירותו מן המאסר של כ"ק אדרמור'ר הוזקן נ"ע, אלא גם את העובדה כי חג זה הוא חגה של הגאולה האמיתית והשלמה שתתהייה בקרוב על ידי מישיח צדקנו. ידוע לכל כי במאסרו של כ"ק אדרמור'ר הוזקן נ"ע הייתה החסידות יכולה נתונה בסכנת קיומם, וביום זה יצא פסק בית הגודלים ביותר, באופן שתקיף את עם ישראל כולם, וזאת כדי שלימודיהם וקיומה והפצתה יביאו ויזרו את הגאולה השלמה. אם כן, הגאולה השלמה עצמה, זו העתידה לבוא ומצופה תיכף לבואה, חוגגת ושמחה ביום גדול זה, בಗל' התקרכות התגלותה בפועל ממש.

אתכבד להצביע על קשר בין פרשת השבוע, פרשת וישב, שבוע שברוב השנים חל בו חג הגאולה י"ט כסלו, לבין תוכן החג, כדלהלן:

תחילה נזכיר על הזחות הרוחנית בין יעקב אבינו, שפרשנו מדברת לעליון, לבין כ"ק אדרמור'ר הוזקן נ"ע. ידוע שבמקביל לשבעת האושפיזין של חג הסוכות, שבעת הרועים הידועים, ישנים האושפיזין החסידים. לפyi האמור, היום הראשון של חג הסוכות הוא יומו של אברהם אבינו ומקבילו הבש"ט הקדוש, היום השני של חג הסוכות הוא יומו של יצחק אבינו ומקבילו המגיד מעזריטש, ואילו היום השלישי של חג הסוכות הוא יומו של יעקב אבינו ומקבילו כ"ק אדרמור'ר הוזקן נ"ע.

כ"ק אדרמור'ר זי"ע בשיחותיו הקדושות בהתוועדיות שמחת בית השואבה הוראי לבאר ולהסביר את הקשר בין כל אחד משבעת הרועים לבין מקבילו שבין רועי החסידות. הנקודה העיקרית בהבהיר הזחות שבין יעקב אבינו לבין כ"ק אדרמור'ר הוזקן נ"ע היא - התורה, כפי המוסבר בהרחבה בשיחות הקדש האמורות, על בסיס תלדותיהם ופעולותיהם של שניהם.

על פי האמור מובן, איפוא, הקשר בין פרשת השבוע לבין חג הגאולה י"ט כסלו.

אך יש להוסיף ולהצביע על נקודה יהודית נוספת בתוכן הדברים האמורים:

בשיחת קודש (פורים תש"כ – תורה מנחם, חלק כ"ז, עמוד 452) אמר ר' ק' אדרמו"ר זי"ע: "כידוע שאחת המסירות על רבנו הוזקן הייתה ששולח כספים לאرض ישראל, ואכן שלח ובני הוזקן סכומים הכי גדולים להחזקת תלמידי הבуш"ט והמגיד שעלו לארץ הקודש עוד בשנת תקל"ז, אלא, שהגוי בפרט בוגר שקיבל את ה"מסירה", פירש, ששלוח הכספי היה מיועד לממשלת טורקיה, לפי שרצונו של רבנו הוזקן להקים מלכות ולהיות מלך בארץ ישראל. והנה, כיוון שהוא אכן בעל בחירה, הנה כאשר מקבל אצלו עניין מסוים, הרי זה סימן שבאייזהו מקומן יש לו יסוד למעלה. ומהז מובן שהעובדה שאצל גוי בפרט בוגר נתקבלה המסירה שרבענו הוזקן שלח כספים לארץ ישראל כדי להקים שם מלכות ולהיות מלך – הרי זה לפי שכן הוא בפנימיות העניינים: רבנו הוזקן רצה "לכבוש" את ארץ ישראל, שבה יפוצרו המיעינות דתורת החסידות – פנימיות תורה תורה חיים, שזו היא ההכנה והכלי לפעול בית משה למטה מעשרה טפחים – על ידי זה שליח כספים להחזקת תלמידי הבуш"ט ותלמידי המגיד וחבריו, שילמדו שם פנימיות התורה, ועל ידי זה יעמידו מלכות בארץ ישראל – מלכות של חסידות ("חסידות זאל דארטן ווערן א מלך").

(הבאתי את הדברים מבוא הספר "נרט למשיח").

חז"ל אומרם על הפסוק: "אלה תולדות יעקב יוסף" שככל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, ועל הפסוק "בן זקונים הוא לו" אומרים חז"ל שוויי איקוניין של יוסף דומה לשול יעקב. אנו למדים, איפוא, שהוותו של יוסף היא מהוות הרוחנית של יעקב.

חלומותיו של יוסף, שעלייהם מסופר בראש פרשנתנו, מבטאים את העובדה שהוא אמר למלך על שבטי ישראל, דבר שאכן התגשם בפועל. אחיו טענו בתחילת "המלך תملוך עליינו", והביעו בכך התנגדות לקבלת מלכותו עליהם. בסופה של דבר קיבלו את מלכותו.

אנו רואים, אם כן את הדמיון בין יוסף (שהוא "העתקו" של יעקב) לבין ר' ק' אדרמו"ר הוזקן נ"ע.

המסקנה מן כל האמור שעליינו לדאוג להמלכת" אדרמו"ר הוזקן ותורתו הקדושה, היא תורה הבуш"ט, ואז, כלשון קדשו של ר' ק' אדרמו"ר זי"ע, "ייפוצו מעינות תורה החסידות פנימיות תורה תורה חיים זהה ההכנה והכלי לפעול בית משה למטה מעשרה טפחים".

בקרוב בימינו ממש.

מכהב שנשלח למועדת עתון "המודיע"

ב"ה

יום א', ז' תשרי ה'תש"פ

לכבוד מערכת עיתון המודיעע !

הנדון: השפאלער זיידע בספרות החב"דית

בתוספת התורנית לגילוין האחרון (פרק ויל"ז) מדור 'אמרות צדיקים' (עמ' כ"ד) פורסם מאמר מרתק אודות הרה"ק רבי אריה לייב משפולי זי"ע, או כפי שנוהג לכנותו: ה'שפאלער זיידע' – הסבא משפולי. במאמר הובאו לקט של סיורים ועובדות אודות הסבא הקדוש. משום מה נפקדו מהמאמר כל האזכוריים בספרות החב"דית, הנני בזה לשלוח בתורו השלמה לקט מן האזכוריים כפי שהובאו בספרות חב"ד-ליובאואויטש (מכוסע על המאמר הנדפס ב"פרדר"ס חב"ד" גליון י"ט, יעווין שם). באם יפרסמו השלמה זו באחד הגילויונות הבאים – לא נימצ' על כך ...

בברכה

שלום דובער לאופר

העתק: הרב טוביה בלוי, נווה יעקב ירושלים

א. 'היום יום' י"ד טבת (בשם כ"ק אדרמו"ר הריני'ז) :

הסביר משפאלע – השפאלע זיידע – היה איש נלהב מאד, ביתר שאת יותר עז על שאר חבריו תלמידי המגיד. בבקורתו בליאדי אצל רביינו הוזקן – שנת תקס"ט או תק"ע – סיפר, אשר בהיותו בן שלוש שנים ראה את הבעש"ט "יהנינה ידו הקדושה על לביו, ומאו"חם לוי".

ב. בשיחת אהש"פ וש"פ אחרי ה'תש"ל (תורת-מנחם) סעיף ה מאת כ"ק אדרמו"ר מליבוואויטש :

ישנו ספר רוז' המלאך שהודפס עוד לפני שרי' ליב שרה'ס נולד, והכל מודים שכתבי היד שלו היו מאות שנים לפני לידתו.

בספר זה מצוין תפילה בשביב ר' ליב בן שרה' שתהי' לו "פתחת המוחין", וכשהמחפשים יהודי בשם ר' ליב בן שרה' בדברי ימי ישראל לא מוצאים עוד אחד מלבד ר' ליב שרה'ס, וזאת אף שזו נכתב שנים רבות לפני לידתו, (והתפילה אכן נתבללה ואצלו נהי "פתחת המוחין").

וזהו הענן של "נסים נעשו לו", לא רק נסים שאינם מפורטים, אלא עניינים שאפשר להראותם באצבע, אפשר לומר: קח ספר זה, פתח אותו והבט בכתב בו שחור על גבי לבן בדרך פלוני ובעמוד פלוני.

ג. ועוד בשיחה הנ"ל ס"ג:

עיקר עסקו הי' בפדיון שבויים

ד. ובנהנ"ל ס"ד :

אצל ר' ליב שרה'ס, הסבא משפולי, מצינו עניין שלישי – שאצלו היו ריבוי נסים ומופתים באין ערוך לגבי נסים של אדרמו"רים ("רביהם") אחרים. ועוד בשיחת שבת פרשת תבואה תש"ל (הוזכר כברך אגב מופת שחולל הסבא, ולא הזכיר פרטי הספר) :

ה' סייפור שהוא זוקים להללות את הקיסר – הלקו, איפוא, את הקיסר – זהו מעשה שהתרחש אצל הסבא משפולי.

וראה בשיחה הנ"ל הסברים מודיעע מוכחה שהסבא משפולי ור' ליב שרה'ס' זהו אותו אדם.

ו. בתחילת ה' תלמיד הרה"צ ר' פנחס מקאריז ואח"כ – תלמיד הבעש"ט.

ז. המאורע שהביא להתגלותו (אגרות-קדוש אדמו"ר הריני"ץ ח"ט עמ' צה) :
כשהי' אצל מורנו הרוב המגיד מעזריטש הרגיש בעצמו שהוא בעל
מדרגה אבל השתרל להעלים שלא יכירו בו.

פעם הלא רגלי למורנו ובינו המגיד למעזריטש ופגע בבעל עגלת יהודית
שהוביל משא, והעגלת טבעה בבזון, וביקשו הבעל עגלת שעוזר לו להוציא
העגלת מהרפש, והשפאליער זיידע אמר כי אין יכול להגבה משא כבידה
כזו ענה לו העגלון, אתה יכול רק איןך רוצה, ומכיון שנתן ידו על העגלת,
עלתה העגלת מהבוץ.

השפאליער זיידע הרגיש בדברי הבעל עגלת אתה יכול רק איןך רוצה
כי היא אמירה בדרך רמז מלמעלה שעליו להתגלות ובכווא למעזריטש
להרוב המגיד קראו הרוב המגיד ואמר לו במעמד התלמידים הקדושים דער
בעש"ט האט מיר געזאגט איז דו קאנסט ארויסלעפֿן א בריקע מיט משא
קאנסט דו און דארפסט זיין און רבי וסמכו וברכו.

ח. ספר השיחות 'תורת שלום' עמ' 84 ואילך מאת כ"ק אדמו"ר
מהוראש"ב (ובגירסתו אחרת מזכונתו של הود"ץ חן בשם חותנו ששימש אדמו"ר הרש"ב,
גילוין "תהיינו" עמ' 95) :

דער שפאלאעד זיידע פלעגת זיך רופען מיט אלע שמות של בז'ון, בהמה
כו' פעם הי' בליאזנע בעת נשיאות כ"ק רבינו הגדול, והי' האכסניה שלו
בעל' ווהליך כ"ק רבינו הגדול אליו, וכאשר הלא כ"ק רבינו הגדול אויף
די טרעפֿ אמר איז השפאלאעד זיידע: מי עלה בהר הווי' כו' וכאשר עליה
אמר השפאלאעד זיידע לכ"ק רבינו הגדול איר גייט צו דעת אלטן בהמה,
והתחליל לbezות את עצמו כו', ואמר לי כ"ק אמו"ר דליהו' נשותו ממשם
ב"ן לנן קרא עצמו בשם בהמה, ודורך-כלל NAMES אלו' דשם ב"ן צרייכים
לבטל א"ע.

ט. תורה מנחם - רשימת היוםן עמ' שכא (בשם כ"ק אדמו"ר הריני"ץ) :
דער שפאלאעד זיידע תבע מאדמו"ר הוזקן פולישע דרכיהם [היוינו, הנהגה
בדורך של מופתים וכו'], ויענהו: אני היתה ושלחתי. וישאלחו: א"כ,
[מהו הביאור בהມאורע שהי' בעת הובילו את אדמו"ר הוזקן לפטרבורג:]
די רעדער זיינען דאך ניט געפארען? [=שהගלגלים לא נסעו?] ויענהו: איז
צוחין אף עקטין די אקסען האבען געשריען (שלא הוא עשה [מאומה בשביב זה],
אלא וכו' [היוינו שהציגים מאליהם לא נסעו] מ"מ).

י. כותב כ"ק אדמו"ר מלובאויטש ברשימותיו ("מ"מ, הଘות והערות קצרות לש"ב" בתחילת ס"ע ד ואילך):

שמעתי מכ"ק מוח"ח אדמו"ר [מוחרי"ץ] שליט"א, שאדמו"ר הזקן התחיל לכתוב גם-כן 'ספר של צדיקים' ונשרף (כich עם כמה סימנים מהשוע"פ). כמוומה שמספר לי בנוסחה זו: הזקן משפאלע בא אל אדמו"ר הזקן - לעירו. אני זכר אם לליידי או ליאוני – ואמר לו: "התחלתם לכתוב ספר של צדיקים, און די וועלט קען עס ניט פארטראגען [=הulos אינן יכול לשאת זאת]. ונחעור רטרוג למעלה ופסקו שישרף. ואני אעללה באותו להב השמיימה". וכן היה, שבזמן השריפה נסתלק הזקן משפאלע.

יא. בעל 'שער הכלול' מספר מפי השמועה (ב, אות א):

ידעו בשם הרוב הצדיק סבא קדישא המפורסם בשם ר' ליב שפאלע זיידע זי"ע, שכשרה פעם הראשון את הסידור הזה [=סידור אדמו"ר הזקן] אמר להפליא את הרוב מהחבר ז"ל בזה הלשון: דורך המחברים להעמיד תחילת הקדמה שלהם ואחר-כך את גוף הספר, והרב הקדוש הזה סיידר תחילת "מודה אני" וכו' והודאות להשיית, ואחר-כך הקדמה [הוא המאמר ד"ה 'הקל קול יעקב'], וגם הקדמה זאת היא יכולה דברי אלקיהם חיים.

יב. ובספר 'רשימות דברים' להר"י חיטרייך בשם המשפיע הרב שמואלי גרובם אסטרמן (עמ' פורטו בהוצאה ישנה, 106-7 הוצאה חדשה, וסיפור נוסף בספר עמ' 217 – שאיןנו מובה כאן מפתח שאינו תה"י):

חסיד אחד הי' בחפכו לנסוע לא"י, ונסע להרבה צדיקי הדור ולא הסכימו למלאות חפכו ורצונו. ויסע ללייאוני לכ"ק אדמו"ר הזקן. ויאמר לו כ"ק שישע להצדיק ר' ליב שרה'ס ואם יסכים אז יוכל לנסוע לאה"ק. ויאמר לו בשם אדה"ז שיתן לו עצה איך לנסוע לא"י. ויאמר החסיד שהיתה בר דעת, אבל אני יכול אני למצוא את ר' ליב שרה'ס, הלווא הוא טס מעולם עד עולם? ויאמר לו כ"ק, סע לקרעטשמע מסוים (ונקב בשם האכסניא) ושם תמצא אותן. וישאל החסיד, ואיך אכיר אותן שהוא הצדיק ר' ליב שרה'ס, הלווא צדיק נסתור? ויאמר כ"ק, אם תבוא עגלה עם עניינים להקרעטשמע, וכшибואו יריבו ויצעקו זע"ז ומיא שיצעק עליהם בקהל גדול יותר, זה הצדיק ר' ליב שרה'ס.

החסיד נסע ובא להקרעטשמע, כפי שאמר לו כ"ק אדה"ז, ושהה שם שני שבועות, אך אין קול ואין מענה. פעם באמצע הלילה, ניעור משנתו

לקול צעקה הנשמעה בחצר, ויצא החוצה וירא והנה עגלה מלאה ענים, וצועקים ומריבים זע"ז, واحد מהם, איש גבוח מכולם צועק עליהם בקול גדול.

החסיד הבחן מיד שזהו הצדיק ר' ליב שרה'ס, כדי שלא תעבור השעה, שמא תומ"י יסע משם, קרוב אל הצדיק ר' ליב שרה'ס ואמר לו, כי"
אדיה"ז שלח אותו שתנתן לי עצה איך לנסוע לאה"ק. ויאמר לו הצדיק, סע לברודיטשוב ברוחוב פלוני אלמוני דר חיט, ותסור אל ביתו ותבקש אותו שיתפרק לך "קאמזאלקע" ואחריו שיגמור מלאכתו, תבוא אליו וילביש אותך ב"קאמזאלקע" ויצטרך לתפרק את הכתפ��ים, ויעשה הסימנים ותונך כדי כך יגנן ניגון, וזה תשאל אותו אם לנסוע לאה"ק.

החסיד נסע לברודיטשוב ומצא את הרוחב ואת החיט, ובקש מהחיט לתפרק קאמזאלקע. החיט ענה לבקשתו, וכאשר גמר ולבש כדי לעורך סימנים ניגן החיט ניגון, וזה שאל אותו החסיד אם יسع לארץ הקודש. ויאמר החיט, תסע! [- הדגשתה של המילה 'תיסע' במקורה] אבל את הקאמזאלקע לא תפשיט מעליך לעולם. החסיד הבין שזכה לראות את החיט שהוא צדיק נסתר. וילך למחרת שוב לבית החיט, אולי יזכה לראותו עוד פעם, אך לא מצאו אףלו אחרי היפוש גדול בבית.

בעת שהי' החסיד בפעם האחרונה אצל החיט, ראה שני אברכים שעוזרו להחיט במלאתו. את האחד הוא הכהיר, שזהו הרה"ץ ר' מרדכי מטשרנאנבל ואת השני, לא ידע מי הוא.

יג. זכרונותיו של הרב דוד צבי חן (גליון "תהיינו" 10 עמ' 94) :

מהרד"ץ בשם אביו הר"פ ז"ל, שהי' ר' פרץ תלמיד הגאון ר' אברהם קאליסקער, ומספר לו אבירות"א ז"ל, ר' היירש שמיליאנאר, שהי' פעם אסיפה של אדמו"רים בכארדייטשאו בבית הרה"ק ר' לוייך, והי' שם אדמו"ר הזקן והי' יושב בראש הקראים. וגם הרה"ץ ר' צבי בן הבעש"ט הי' שם, וישב על כסא אצל התנור וגמרא בידו. ור' היירש התהבה ג"כ אחורי התנור כי ה' מדובר בינהם כל ה' שם איש).

ושאל ר' לוייך מאדמו"ר הזקן אם ראה את הבעש"ט והшиб שראה, ושאל בחלום או בהקץ והшиб זאל זיין בהקץ. ואח"כ שאל מה כוחו של ר' מענדול האראדאקער, והшиб שידע מחשיבות אדם כשרואהו, יידע כל מה חשובו שעברו עליו. ואמר ר' לוייך, قول' הא? השיב אדמו"ר הזקן שגם כי עבר על איזה בית ידע מכל מה שבבית ומה מה חשובו שחייב שמה.

בתוך כך התחליל א' לדפק בדלת והרגיש תיכף אדמו"ר ואמר: פתחו, כי הזידיע הולך. ופתחו הדלת ונכנס הזידיע משפאלע. והתחליל להלוך בחדר אננה ואנה. ואמר לו אדמו"ר: זיידיע וואשט זיך, והואו התהלהך כמו קודם. ואמר לאו אדמו"ר עוד פעם: זיידיע וואשט זיך, ולא פנה גם בפעם זהה. ואמר ר' לויק לאדמו"ר: דער זיידיע פאסט דאך. ואמר לו אדמו"ר עוד הפעם: זיידיע וואשט זיך, ונטל תיכף ידיו ויישב לסתור.

בתוך כך לא עצר ר' צבי הנ"ל מלשעול, והרגישו תיכף והוציאו אותו החוצה.

עוד מהנ"ל:

גם זה סיפר הרד"צ, שללאחר הסתלקות הרה"צ ר' לויק נ"ע, בא אדמו"ר הזקן לנחמים. והלך על ציון הקדוש. ובא ואמר להרבנית איך בין גיווען בא דער רב, האב איך אים ניט גיטראפון, דארך איך ווארון אויף א יומן הכנסה. ואח"כ הי' עוד הפעם על האוהל, ובבאו רצה לנסוע לביתו.

והי' זה סמוך לפסח, בקשה הרבנית שיישאר שם על חג הפסח ונתרצה. והי' כל הזמן סגור בחדרו, לא התראה עם שום איש. גם עם ר' הערש ליב מאליק שנתקבל לרבי שמה. והסר הי' ג"כ בחדרו עם בני הרוב מבארדייטשאו, וב"כ ישבו בחדר אחר סמוך.

ובעת ההיא בא שמה גם הזידיע. ותיכף באו התחליל לקבל פ"ג, והתקבצו עמו רב. ושלח אדמו"ר [הזקן] את ר' יוסף בונימ (כמדומני) לומר להזידיע כי אדמו"ר בא אליו. וכשראה את ר' יוסף בונים אמר לו: למה באת? האם גם אתה רוצה ליתן פ"ג? והשיב: לא, רק בשליחות מאדמו"ר כי הוא יבוא אליו. ועמד ממקומו ותפס בזקנו בשכונה שהאדמו"ר לא יבוא אליו. וחזור ר' יוסף בונים וסיפר לאדמו"ר, והוא כבר הי' לבוש בגדי העליון, ללכת. ואמר אדמו"ר מאחר שנשבע מה לעשות.

ובתווך כדי דיבור בא הזידיע אליו ונכנסו לחדר וסגרו בעדם. וכך התעכבו שמה כ שני שעות.

הידוז מצוה

התועדות חסידית עם הרב שי סוקניק שליט"א

סיפור המשפייע הרה"ח ר' שלום פלדמן, שפעם, בעת אשר נסע לרבנן, נכנס אל החסיד ר' אבא פלסקין כדי למסור לו דרישת שלום מהחכינו ותלמידו הרה"ח ר' ברוך גופין מכפר חב"ד. אמר לו ר' אבא: אספר לך סיפור על דודך, ר' שמואל פעווזנער (שהיה היהודי חסידי מופלא במעלותיו, מתלמידי ישיבת תומכי תמימים בליבאווייטש ומלמד חסידי בעיירה קלימביז').

פעם הילכתי ברחוב, סיפר ר' אבא, ופגשתי את ר' שמואל. שאלתי אותו: "מה שלמן ר' שמואל?", והוא ענה לי: "לאחרונה נעשית יהודי של שולחן ערוץ...". כוונתו הייתה - המשיך ר' אבא לפרש - שהאמת היא שהחסיד צריך להיות בrama גבואה של עבדה פנימית וכו', ועל זה התלונן ר' שמואל, שמצוותו הוא כזו שנעשה יהודי של שולחן ערוץ. הוא הרגיש בעצמו שהוא היה רק בבחינת מקיים בפועל מה שכותוב בשולחן ערוץ, אך נחסר אצלו הרגשה פנימית; החיבור של הרובד העמוק יותר שבנפש אל נתון התורה ומצוות המצוות..."

מספר זה ניתן להסיק מסקנה ברורה לצד השני: עד כמה הקioms הקפדי של שולחן ערוץ, פשוט הביטוי "יהודי של שולחן ערוץ", הוא היסוד הכני בסיסי של חסיד!

האמת היא, אשר כל עניינה של החסידות הוא להכניס את האורת בכלים: העשייה בפועל של כל הנדרש על פי שולחן ערוץ היא הכל', ועניינה של החסידות היא להכניס אור וחיות בעשייה זו. וכלשונו של הרב הרש"ב במחתחו הידוע בנוגע לתורת החסידות "אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו". והיינו, כמובן בתורת החסידות בכלל ובתורתו של הרב בפרט, שתכלית הכוונה בירידת הנשמה אל הגוף מתממשת על ידינו קיום המצוות בפועל ממש; אלא שבתוככי עשייה זו במחשבה, בדיון ובמעשה, יהיו מלבושים כל כוחות הנפש הפנימיים, השכל והרגש.

מטרתה של התועדות

בקשר זה, ישן כמה דוגמאות וסיפורים חסידיים בנוגע לחיבור המצוות בעיני החסידים ואופן קיומה על ידם בתכילת ההידור.

2. הדברים נדפסו בחוברת "mbitah horahah - כפר חב"ד", גליון 6, עמודים 10-11. תודה למרכז שאדיבותה הם נדפסים כאן.

היה חסיד חשוב שקראו לו ר' אבא פערסון. הוא היה מחסידי אדמו"ר הצעמת צדק, אדמו"ר מהר"ש, אדמו"ר הרש"ב ומהמלמדים של אדמו"ר הררי"ץ. הוא עסק במסחר לפנסתו, ולרגל תפkickו נושא היה מהכא להטם. באמתתחו הייתה מצויה תמיד קופסה ובה רצועות תפילין ופטילים של צמר לציצית – כדי שאם יארע משהו לתפילין או לציצית שלו, מיד יהיה אפשרתו לתקן הדבר.

על חסיד זה שמעתי מהרה"ח ר' לייב' זלמןוב את הסיפור הבא: במשך תקופה מסוימת, ר' אבא היה גר בעיר קונגסבורג השוכנת לחוף הים הבלטי. באותה זמנו, ההליכה הייתה קשה עליו עד מאד, והוא לא יצא מביתו. עד כדי כך, שכיראת חודש החגים דאגו החסידים מהעיר, שעלה כל-פנים לימי ראש השנה קיימו תפילה במנין בבלטו.

והנה, לאחר תפילה מנוחה של יום א' דראש השנה, ראהו לפתע יוצא בקושי רב מביתו וממש "גורר את עצמו" לאיזור שבו ניתן היה לעזוב "תשלייך". שאלוהו החסידים: ר' אבא, "ס'אייז דאך נאר מאנג?!". נענה ר' אבא ואמר: "אדמו"ר הזקן כתוב בסידורו לפני נוסח התשליך: 'טוב לילך מחוץ לעיר אל באר המים'. ואמר ר' אבא: "א גוטע זאך, וויל אינ אויכעט..." [=דבר טוב, אני רוצה גם כן]. מסיפור זה רואים שהידור מצוה אצל חסידים – אפילו הקפה על מנהג, ואפילו דיקוק קל בלשונו של רביינו הזקן – היה בצורה פנימית ועקרונית מאד, ועד שגם כאשר הדבר עלה בקושי גופני הרבה לא וויתרו על כך.

עוד שמעתי מהמשפיע ר' שלום פולדמן בעניין זה: כאשר ר' פינייע אלטהויז שבמ ביקור אצל הרב הררי"ץ (מסתמא היה זה בשנת תש"ט), התקיימה בשבת התWOODות בביתו, כאשר המתוווער הראשי היה ר' מישקה גוראריה. במהלך ההWOODות אזל הפארביין. אשתו של ר' פינייע הלכה אפוא לשכנתה וביקשה כמה ירקות וכדומה כדי למלא את מלאי התקרובות עברו המתווועדים.

כאשר הירקות הוכנו והוגשו לשולחן, שאל אחד הנוכחים: "הירקות הללו עשו?", שאלת זו הפרעה מאד לר' פינייע אלטהויז. ההWOODות זרמה: טוב מאד, הייתה התWOODות, דיברו אחד עם השני בצוורה לבבית ונוצרה אויריה מיוחדת, והנה בא השואל ושאל מין שאלת 'טורדנית' שצואת... הוא פנה לאותו שואל ואמר לו: "יא גע'מעשר'ט, נישט גע'מעשר'ט" – אומר: כן מעורש לא מעורש, מה אתה מפריע כעת במאצע האויר העילאית עם שאלות מעצבנות.

נענה ר' מישקה ואמר : "כל מטרתה וכל תכליתה של התועדות חסידית היא – שיהיה איכפת לנו אם הירוקות שלפנינו מעוררים הם אם לאו...".

לא על חשבון הזולת

חשוב להזכיר בהקשר זה, שישנו מאפיין מיוחד וחשוב באופן שבו רבותינו נשיאנו ובפרט הרבי הדרכיו אותנו בנושא ההקפדה על הידור מצוה :

מצד אחד, כאמור לעיל בהרחבה, חסיד נדרש להקפיד באופן כדי נעלם על הידור בקיום המצוות. ההקפדה ודקדוק המצווה בכלל רמ"ח ובכלל שס"ה, היא היא תכלית כל הכוונה של החסידות : להיות עובד ה' ומדדק במצוות בכלל לב ובכלל נפש ; ומצד שני, יחד עם ההקפדה המוחלטת, לא לשכוח על היהודי אחר, ושזה הידור במצוות לעולם, בשום אופן, לא יבואו על החשבון מציאותו של הזולת.

וכפי שהסביר זאת הרבי בהודמנויות רבות, כיצד הידור במצוות של האדם עצמו, לא יכול להיות על חשבון מצוות אהבת ישראל ליהודי אחר, ועל אחת כמה וכמה פגעה בכבודו וכיו"ב ח"ו.

להדר בין אדם לחבריו

יש לדעת, אשר ההקפדה והידור המצווה של חסידיים הוא באותה מידת ובאותו להט בעניינים שבין אדם לחברו, בדייני חושן משפט, כמו הידור בדין איסור והיתר ואורה חיים. הרי אצל חסידיים הידור מצוה נובע מהרצון והקבלת-עלול לקיים את רצון העליון, ומאי שנא מצוה בתחום זה מצוה בתחום אחר ?

על כך מעיד היטוב הסיפור הבא אותו סיפר הגה"ח הרב אברהם הערש הכהן :

אבי-זקנינו הרה"ח ר' חיים משה אלפרוביץ' ע"ה, עבד למחיתו כפועל בניין בירושלים.

במאמר המוסגר, רצוי לספר את השתלשלתו של דבר זה : לאמיתו של דבר, ר' חיים משה היה שוחט. כאשר הוא עלה מרוזינה לא"ק והתגורר בכתי אונגרין, בערב יום כיפור הוא עמד לשוחות כפרות עברו אלו המעווניינים, כייר השוחטים. כאשר האדמו"ר ר' שלמה מזוזעהיל צ"ל, שהיה גור שם, סיים את הכהנות, ביקש ממשמשו שהשוחט של הכהנות

יהיה "השוחט ממוסקבה" – שכבר אז נודע גם בין יראי ירושלים ביראת השמים המיווחדת שלו.

כאשר שמע זאת הקהיל הרחוב, قولם רצוי שהוא יהיה השוחט עבורי ה'כפרות' שלהם. כאשר חלפו הרבה שעות ור' חיים משה נוכח לראות כי התור לשחיטת העופות טרם נסתיים – התפללא מאד וביקש מבניו לבדוק האם גם אצל השוחטים האחרים עומד תור שכזה. התברר כי השוחטים האחרים מובטלים למדדי... ראה ר' חיים משה כי כך, מיד הניח את הסכין מידיו ואמר: "אויס שוחט" (כבר לא שוחט).

ומאו התפרנס ר' חיים משה כעובד במלאת כפיהם, בסלילת כבישים ובנינים, באומרו שאלו מלאות שאין מטרידות את מחשבת הראש, וראשו פניו בשעת העבודה לומר משניות וחסידות בעל פה, כמאמר הפסוק "יגיע כפיק כי תאכל", יגיע כפיים דוקא... ר' חיים משה, אפוא, עוז את מקצועו כשותט רק מהfork החשש פגיעה בפרנסתם של השוחטים האחרים!).

באותה תקופה היו קשיים כלכליים גדולים, ובעל הבית לא יכול היה לשלם על העבודה כמיימים ימימה וצמצם גובה שכר העובדים. כשנתמשך צמצום השכר, יתר הפעלים החלו לזלزل בעבודה במטרה להפעיל לחץ על בעל הבית שישוב לשלם השכר בגובה המוסכם, אולם ר' חיים משה המשיך לעבוד באותה מסירות כМОקדם. באו עמידתו הפעלים לר' חיים משה בטורוניה: "אתה פוגע בנו בכך שאתה מצטרף למאבקנו. בעל הבית מצביע עליך ואומר: 'הלווא תראו שניתן לעבוד כראוי גם בשכר המופחת'".

ענה להם ר' חיים משה: "אדרבאה, היא הנותנת – אם לא עובוד דוקא כתבת בהתמסרות כראוי על דין, איזי בוודאי לא יהיה בעל הבית מהיכן לשלם שכרכנו ויצטרך לצמצמו עוד יותר! אך אם נקפיד אנו על הלכות פועלים כדבאי, ממילא יהיה לבעה"ב הכנסה מספקת ויוכל בסופו של דבר לחזור לשלם לנו את שכרכנו הראוי. וכך יוכל גם הוא לקיים את ההלכות בעה"ב כראוי". זו הסתכלות פנימית של חסיד.

ואם כבר הזכרתי את הידור המצווה של אביזקני, ר' חיים משה, גם בענייני חושן משפט – אצין את הנהגתו המופלאה, שבעת עבודתו לא היה מדבר עם אף אדם, לא משיב שלום ולא היה עוצר להפסקת עישון סיגריה וכדומה: היה שהוא 'שכיר יום', עליו לעבוד נאמנה כל רגע שהוא רגע ששיך ל麻痹.

סיפר לי הרה"ח ר' צבי גריינולד: בבית הכנסת חב"ד במאה שערם, היה גבאי שקראו לו ר' ברוך מרדכי. פעם הlk ר' ברוך מרדכי זה באחד מרחובותיה של ירושלים, ובאותו מקום הטבחעה עבודת חפירה כלשהי. בין העובדים היה ר' חיים משה, שהיה נראה באותה שעה בתוך בור החפירה.

ברוך מרדכי עבר שם והבחן בר' חיים משה וצעק לו: "חיים משה, שלום عليיכם!", אבל ר' חיים משה לא ענה לו. צעק עוד פעם, ושוב לא ענה לו. ברוך מרדכי חשב שהוא לא שמע אותו, והמשיך לדרכו. אחר כך, כאשר הוא פגש אותו בבית הכנסת, ניגש ר' חיים משה לר' ברוך מרדכי ואמר לו: "שמעתי שאמרת לי שלום عليיכם, אבל לא יכולתי לענות כי אני שכיר יומ'..."

zion ומנהגי יום ההולדת

בכ"ה באדר תשמ"ח, יום הולדתה של הרובנית הצדקנית מרת חייה מושקא ע"ה, רעייתו של כ"ק אדמ"ר זי"ע, הראשון לאחר הסתלקותה - הצעיר הרב שכל יהודי יזכיר את יום ההולדת שלו בהוספה בתורה ובמצוות מתוק אהבת רעים.

בהמשך לכך נשא הרב שיחות נוספות בנידון ואף הגיה רשות מנהגי יום ההולדת.

בנוספ' פורסמה מודעה גדולה בעיתונות בארץ"ב ובها תמצית ההצעה האמורה ומנהגי יום ההולדת בציורף מקורות מדברי חז"ל. המודעה נכתבה באידיש והוגה על ידי הרב.

לאחר מכן תורגמה כאן המודעה האמורה לשון הקודש ופורסמה על ידי ארגון הגג למוסדות חב"ד באה"ק בעיתון "המודיע" ביום ה', י"ח באיר, ל"ג בעומר, תשמ"ח.

מִתְּבָרֶךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִתְּבָרֶךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

悉知。故知其人。而後可與之。若不知其人。則不可與也。故曰。知人者智。自知者明。能知人者。無往而不勝。能自知者。無往而不安。故曰。知人者智。自知者明。能知人者。無往而不勝。能自知者。無往而不安。

وَالْمُؤْمِنُونَ الْمُؤْمِنَاتُ لِلرَّحْمَةِ نَعْلَمُ مَا يَعْمَلُونَ

(1) **ALICE'S ADVICE TO ADOPTERS:**
"ALICE, DON'T BE AFRAID OF CHILDREN."
"A CHILD IS NOT A DOG OR A CAT. IT IS A PERSON.
A PERSON WHO IS GOING TO GROW UP AND HAVE
A LIFE OF HIS OWN. SO DON'T TREAT HIM AS IF
HE WERE ANIMAL. TALK TO HIM AS IF HE WERE
LITTLE BOY OR LITTLE GIRL. TALK TO HIM AS IF
HE WOULD ONE DAY BE AN ADULT."

gladec. (1) unter Strom. wettbewerb.
unter gläde. (1) unter Strom. wettbewerb.

(15) **WILHELM** **WILHELM** **WILHELM**
KRIEGER, GEB. 04.01.1882
IN WILHELMSTADT
VON WILHELM WILHELM WILHELM

ԱՆ ԱՐ ՄԵՐ ԱՐ ՄԵՐ

లుకా 6: 18 లుకా 6: 19 లుకా 6: 20
మొదటి:
(ఎ) వాసుడా నీ మనములు

ouar van gattingen tudent
dank u muzikant - dedieke
ouar van gattingen tudent
dank u muzikant - dedieke
ouar van gattingen tudent
dank u muzikant - dedieke
ouar van gattingen tudent
dank u muzikant - dedieke

“...deutsche - des T.

உ. வெள்ளி. குமாரன் பாலா
உ. வெள்ளி. குமாரன் பாலா
உ. வெள்ளி. குமாரன் பாலா
உ. வெள்ளி. குமாரன் பாலா

בְּתִירָאֵל כְּפָרְכָס בְּאַזְנָבָעָרָא;

בְּאַתָּה־יְהוָה־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תְּבִרְכֶּנָּה וְתִּזְמְנָה אֶת־עֲמָקָם־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

יעוני גדות בענייני

ב חג השבעות תשל"א השם יע' כ"ק אדמור' ז"ע שיחת מיוحدת בענייני גרות לאורה של מגילת רות הנקראת בחג השבעות. השיחת היתה בקשר לתיקון חוק "מיهو יהודי" עליו זעק הרבי והתריע רבות.

הרה"ח ר' אפרים וולף ע"ה היה באותה תקופה ב"יחידות" והרבינו הורה לו שאתרגם את השיחת ואפרנסמה ב"שמעתין", בטאון איגוד מורים למקצועות הקודש (ראה "כללי רשות" מהדורות תשע"ח עמוד 239. "מי תמיימים", כרך ה', עמוד 283).

אכן, ב"שמעתין" גליון 31 פורסמה השיחת, ובעמודים הבאים יבוא תצלום שלה (מארכיון הספרייה הלאומית, בהשתדלות הת' לוי שי קרלנשטיין, זוכות הרבנים תלואה בו).

צווין כי השיחת נדפסה ב"מקדש מלך", חלק ב', עמודים 363-353, בצירוף מראיהם-מקומות בעירחת חתני הרה"ג הרה"ח רבינו מרדכי מנשה שי לאופר, אולם כאן היא מופיעה בצורה המקורית, כפי שפורסמה בשערו על פי הוראת הרבי.

תורה - נ"ר

עינויים בענייני גרות

— לאור מגילות רות —

(על יסוד שיחות ב'יק אדרמוי שילט"א מליאכאנושטש, שביעות תשל"א)

דוד העליה", שהרי אפילו חותנתן התקבלת בקירות וולו : „הוֹתָם נְעֵמִי ? !“. זו נוכנותו ללב, וב└בד לחווית בתוך עם של בעלייה : למרות כל זאת אין נעמי מתחשבת כלל במניעתן שהן גיגלו על-מנת להצתרף לעם ישראל, והוא דוחה אותן („לכנה שובנה“). נעמי זו, שככל הנשיט היהת רכת לב בטבעה, ושדריכיה היו דרכיו נועם, כפי שם מעיד עלייה, התארה עז וזרחה ממנה את כלותה, שחתה עתה עשר שנים בטוב וברע ושולכת אחריה ורוצחת לחווית בעוני בחוץ עמה. היא לא ניסתה אפילו להפנווון לבתידין רבני בתי-להם (כיוון שהיה אז „שפט השופטים“ — „דור שופט את שופט“, טיר) — חששה שמא תמצא „בית דין“, ש, קיל"ל, עלייה. היא נוכחת מידי שערכה מת כוונת להסתפק, ב, גיור של ניריר, ובחושה הרביה הבינה שגיבור כזה מביא צרות לכל-ישראל, ומשם כן דחתה את ערסת. לא נר-תעה פן אמרו עלייה שהיא אכזרית.

יתר על כן, בתארה לפני כלתת את דת ישראל — לא היססה לספר לה שעבור הדל-קח גפרור בשבת מגיע עונש מוות בסקליתן (במאות מ"ז ע"ב). לא דאגה שמא תיראה דת ישראל כדמת „אכוריית“ (ר"ל), שכן אין עלייה להגן על דת ישראל יותר מאשר הקב"ה. אם גראית דת ישראל ענייני מישחו כ, אכי-ויתית" — עליו להפנות טענותיו כלפי הקב"ה,

א. בין ערפה לרות
כל דבר הנאמר בתנ"ך, ובכל זה סיפור דבריהם, מהות הוראה למעשה לכל דור ודור עד לדורנו (זוהר, ח"ג, נג, ב. גו"א פר"ר בראשית בשם הרד"ק). כבר אמרו חז"ל (מגילת יד) : „גבואה שחצרה לדורות — נכתבה, ושלא החצרה לדורות — לא נכתבה“. אחת מן ההשלכות האקטואליות, וההוראות למשעה למוננו, שבמגילות רות, מופיע באוטו ברור בסיטורו עלייתן לאורי-ישראל של רות וערפה :
כיידוע, ירדו שני יהודים (מחולון וכליון) לחיזילארץ ונשאו שם גוויות לנשים. לא היה אלה גוויות סתם כי אם בנותיו (או נקבותיו) — לפי פירוש החוטפות — נזיר רבתה, ב.ט. והנה של עגלון מלך מואב (רות רבתה, ב.ט.) והנה גוויות אלה צובחות את ארץ ואת מולדתן ואת בית אביהן שברום הימים ומצטרפות אל יהודיה שהיתה חותנתן, אם של בעלייה המנוחים, על-מנת לעלות לאורי הקדש. הן מותורות על האושר שבמוואב, ומגיעות לאורי-ישראל, שם הן מצהירות על רצונן להתגידי : כי אחד נשוב לעמד" (רות א, י. ובותרגום : „ענק נתוב לעמך לאתניירא"). לא מפסיקו לנו דירות מטעם ה „סוכנות“ או כל סיטוי כל-כל מטעם המדיניה — שהרי מאוחר יותר אנו רואים את רות נוקחת למונחות עניות למותה. אף לא מצפה לנו לקבלת-פניהם לבביה, לעיני

ג'לית היה מפתוח או בפוך עם ישראל ויהו
רישום פירודיה.

כאשר גלית נולד בתוכה מחנה פלשתים
(משום דחיתת ערפה עליידי רוח) — היה
השנה גליילען, והוא מלך ציא גנדז בח'
לוקי אבנעם וגיצחן, אבל אילו היה אותו
גלית מסובב במחנה ישראל — לא היו
יהודים שהו איבר ולא היה אפשרות ליצאת
גנדז מלתחמתה, ואנו דהה מסוכן פ' כמתה,
כג'יס חמישין". מי יודע מה היה עלול אז
אותו גלית לעשות עם ישראל!

"אוכורייחה" של נעמי ועמידה על גיור
כלהה — מגען, ישוא, אסון וסכנה חמורה
מן העם. נעמי לא התחשבה בכח שיש ישראל
בארציו ווקק ליחסות כח, ושבנה של ערפה
וזדי ישות בצבאו ישראל, כיון שידעה שדока
בשותה זה של גלית בגבאו — טמונה סכנת
סכנות, "ג'יס חמישין", ולכן דחתה את ערפה.
ב. מה על הגד לרעת?

"התאמור רות: אה תפעעי כי לעבד לשוב
מאחרין, כי אל אשר תלבי — אלך,
ובאשר תליני — עמר — עמי ואל-
קר — אלקי, באשר חמוטי — אמות,
ושם אקברו", (רות א, טו).

רש"י: "כי אל אשר תלבי אלך, מכאן
אמרו רבינו זיל, 'גר שבא לחתגיר —
מודיעין לו מקצת עונשים, שם בא להוור
בו — חווור' שמחד דבריה של רות
אתה למד מה שאמרה לה נעמי: 'אסור
לנו יצאת חוץ לתהום בשבת', אמרה לה:
'באשר תלבי — אלך'. — 'אסור לנו
לחתחיד' קבחה עם בכר שאינו אישת",
אמרה לה: "באשר תליני — אלוי". —
עמנו מובדים משאר עמים בחוריינ' מצ'י
וות", — "עמר — עמי". — "אסור לנו
עבדוה רותה" — "אלקך — אלקי". —
"ארבע מיתות נמסרו לביתידין", — "בא-
שר חמוטי — אמות". — "שני קברים גמי"
סרו לב"ד, אחד לנכסלוי ונשרפין, ואחד
לנרגגן ונחנקין", אמרה לה: "שם אק-
בר".

אל אין בכך אונש לשנות את המציאות כר-
עם לגבי מחלות תורשתיות, שהאגזאים סובי-

לים רק בגל מחלת הווירוס, "אבות יאכלו
בוסר ושני בנים תקינה", ובכליוזה לא
יעיל אם, למשל, תיאספו כל רופאי מוחה
מערב ויחילטו מה אחד שוו מופעה „אכורות"
מי מציאות זו מבוטלת לחלויטן...).

רak אמת רות, הרוצה להתגיר גיור חלהפה,
גיור חמיטוי לכל רופאי, המלווה קבלת מצ'ז
זה, רק אמתה קיבלה נעמם, אכן וכמה רות
יעצא ממנה דוד, שריוווח להקבילה בחירות
תשחה בנה של עופה (סוטה מ"ב ע"ב), ז'

קל. לאורה: מה היה איכפת לה, לנעמי, לקובל
את ערפה, גם אם אינה מעוניינת בגיור כהלה-
כה? מהו האסון שקרה לעם ישראל אם עצט
רף אליו עוד אש, שתשב בתוך העם בארץ
הקדש, ובטעח תדליך נרות-שבת, האכל כשר
וכך? מודע נתקה אותה ממשחתה שאחתה
חויה עשר שנים בחיבכה?

— אלא שנעמי חזהה היטב את האסון
הצפוי לעם ישראל מצירוף ערפה באמצעות
גיור של ניר", ובחושה הביבא מנגעה מעם
ישראל את האסון, עליידי דחייתה!

יכיד?

— הרי נוכחנו לדעת שלילת היה צאנא
של ערפה. אנו ווזים בענין אחר שכשאך
גגור על מישתו שייצאו ממנה ("בנין" שלא
מעליין), חי, אין הדבר ממשתנה (בスピרו של
חויקיזו שלא רצה להתחנן בכל שזכה שע-
תיד לאצאת ממנה מנשה. למורת שכחצאה
מן הויכוח עם ישעה הנביא — שמע בקהל
הנביא ונשא את בתו של ישעה לאשת, לא
השנהה הדבר ומנסה יצא ממנה — ברכות
"ע"א).

אף כאן אילו היה רותה ערפה מצטרפת לעם
ישראל, כחוצה מגישה, ליברלית" מהתח-
שבת, "בקראבתה ורצונגה הקן" וכו', היה גם אן
נולד אצל גלית, ואן היה המזר חמור מארך:

כון במיוחד לא מובן מדוע על רשיי לסתור מן הפרוש הפשט, לכוארה, כי ב„עמך עמי“ (וכן ב„אלקיך — אלליך“) התחנה והלבטא את רצוניה כוון להציגך לעם ולא לישראל, בניגוד לערפה שלעה נאמר: „ש... אל עמה ואל אללה?“?

8. מודיעו אומרת נעמי לרותה: „אסור לך עבודה וורה“ — לאחר שרות כבר קיבלה עליה את תרייג המצוות, והרי היא לא שמעה „לאלהיה“ כפי שעשתה זאת ערפה, דבר המזכיר איך שהיא עוזבה את העבדה הורה?

9. מה מקום לספר למתגירתה על העונש שים, של ארבע מיתות ביתידין וועל קבוחם מיעוזדים לנסקלים ונשרפים וכו', בשעה שהאורה באהה להתקרב לעם ולדעת ישראל, ומתקונם לקיים את המצוות ולא לעבור עליהם?

כל הקשיים יסתלקו לכשverbano וגויים ישבוגם כאן צועד רשיי בדרכו לחפש פשוט של מקרא, על-פי הכרה הכתובים:

אי אפשר לומר שככל הקטע הווע המתחתי ב„כי אל אשר תלכי אלך“ וגוי אינו אלא מונולוג שתוכנו הצהרה על תוקף רצוניה של רות להתגידי, וזאת ממש טעמים: א. הרות תחתלה הצהירו גם ערפה וגם רות: „כי אתו נשוב אל עמר“, וрок לאחר הפעזרות גענץ באופן גמץ: „אל תפגעי בי (רש"י: „אל תפזר בי“) לעובך לשוב מאחריך“. הימה נכנעה ערפה ושבה אל עמה, ואילו רות ענתה באופן גמץ: „אל תפגעי בי (רש"י: „אל התגידי bi“) לעובך לשוב מאחריך“. הימה

כא, איפוא, הורה נמרצת על ההצהרה הקרי

דמת. דבר זה מוכחה כי המשך הכתובים אינו אלא פירוש צדי היביצוע של ה„יהודי“!

ב. אם הייתה כאן הצהרה בלבד — היה לה

לפפתח, ב„עמר עמי ואלךיך אלליך“ ורוק לאחר

מכון: „אל אשר תלכי“, — מודיע סידרה רות

את דבריה בסדר בה מוזר: תחל הצהרה

על גליה ולייה משוחפת (שהם דברים טבי

ניים, לכוארה), ורוק לאחר מכון על הצהרה

לעם ולאלכים?

מכאן מסיק רשיי, על-פי פשוטו של מקרא

שלאחר הצהרה של „אל תפגעי bi“ —

הפתחה דוישית על ביצוע התחגיירות (כפי

שהיא מתבוננת בקבלה המצוות), ומסתבר

דברים אלה של רשיי תמהותם מאד:

1. מודיעו אין רשיי מסתפק במשמעותם הפשוטה, לכוארה, של הדברים, כפי שהם נראים, לכוארה, מובנים ו„חולקים“? נכון שהגמרה (יבמות מ"ז) דורשת مكان את הפרט טים השווים ואת המשקנה בדבר „הודעת מכך צת עונשים“. אבל רשיי שכל עניינו — „פשוטו של מקרה“ — מה ראה לפאר את הפטוט קים במשמעות של דוישית בתוכו האמור? אך מתאימה משמעות זו עם „פשותו של מקרה“?

2. מודיעו מצטט רשיי, ב„כorth“ שלג, גם את המלה „כ“, בשעה שפירושו נסב, לכארורה, רק על הקטע המקורי ב„אל אשר תלכי אליך“?

3. מודיע נבחרו על-ידי נעמי רוק אותם פרטיהם של חווום שבת, אסור יהוד, ארבע מיתות ביתידין וכו'? ומה טיבו של סדר הפרטיהם הללו?

4. הרי איסור תחומים בשבת ואיסור יהוד הם מודרבנן, ומודיע נבחרו איסורים מודרבנן?

5. מה מכירiac את רשיי להכניס לכאן עניין של שבת או חורף וכו', בשעה שאין הם גורם אפיקו ברומו במילים שבספק?

6. מקור הדברים הוא, כאמור, בגמרה (יבמות מ"ז), אך רשיי נוקט במספר פרטיהם לשונו שונה מן האמור בגמרה. בין השינויים הטעונים הסבר הוא זה שלגבוי איסור יהוד מפרש רשיי בגמרה שם: „איסיר לנו יהוד — להחיהיך עם אשת איש“, (ברור שהכוונה כאן לעצם איסור היהוד בכללו, ורשיי נוקט בדוגמא את עניין היהוד עם אשת-איש“) שהוא האיסור מודורייתא. מי שהוא, בון חמיש עשרה לתלמידיו איינו זוקק לפירוטו), ואילו כאן אומר רשיי: „איסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישת“. רשיי בפירושו על התנין פונה אל „בן חמיש למקראי“ הוצריך לדעת את פשוטו של מקרא, מות, איפוא, הדוק במלים אלה?

7. לשם מה יש לנעמי צורך ציון: „עמננו מובדים משאר עמים בתרייג מצוות“, ולמה לא: „במצוות“, בלי ציון מספוני? ובכלל:

בעיניים הנוגעים למעשיה באוטו וגע. הר' לביית-לחם הגישו, "בתחלת קציר שעורוים" (רות, א, כב). שלפי פירוש רש"י, "בקצירת העומר הכתוב מדבר", כלומר: ביום צהיר טוב הראשון של פסח, ברור, איפוא, שיתחמו — בדרכו לבתייהם — החקימה בתג הפסח או בערב החג, לפיכך העמידה נעמי את רוח על חותמתה הראשונה בכת' ישראל החל מרגע זה. וזה היא: "אסור לנו לאצאח חוץ לתחום".

כשהביעה רות את חסכמתה לאיסטור זה, מתה הכרה שאין הבדל בין איסטור מדאורייתא לבין איסטור מדרובגנ, כי שנייהם נובעים מאותו מקור אלוקי העמידה אותו ענמי על הצעד המוחשייב הבא: לאחר שאסור להמשיך בהליכה — יש צויר לחפש מקום ללוון, ועל חזה לדעת שגם בענייני לינה הוא נתון לחובות ובענין,, אסור לנו להתייחס ונכח עם זכר שאנו אישתו. היה זו דברים אלה אופי מעשי ומידי, כמובן, ומשמעותם כך פירטה את פרטיו איסטור הדוד בחתאם למצב הנחונו (ולא כפי שהדברים מנו טחים בגמרא, בפירוש רש"י, כיידיעת כלילת יהוד עם אשת איש). רות לא היתה או אשתי יהוד קידושין בהן). (רש"י, רות, א, יב).

ולא רק שורות הדרישות הרכבהה במלב וברב

אחר שרות הbiology הסכמתו נטען ע"כ, ובכן הוסדר הצד האקטואלי, סיפורה היה געמי על „תריריאג מציגות“, בניגוד לשבע מצויה בלבד שנם בני נח חווים בהן, ובכך הדגישה שוב את ייחודה של עם ישראל במצוות המשער הרבות המוטלות עליו („עמנו מובדים משער עמים בתיריאג מצוות“), שהן הן העיקר וזרת את הסכמתה לעיר זו של המעשה שבמציאות — בבחירה: „עמד — עמי“, תוד הכרה שהוא מייחד את עם ישראל בין העמים רק אז סיפורה לה געמי על דברים מושפעים הנוגעים לאמונה וענינים שבלב. כאמור: דמיון ריבוי ללב!

במהשך הדושניש ממעמידה נעמי את רות על האוני העל-שלבי של מצוות התורה, לפניהן

שנהחצט להגחת זו ישנו דיקוק רב בסדרון:
הקדימה והאחור של פרטיה השיחות, כדלהלן:
לפי זה גם תוכן המלה "מי" (אל אשר תלבכי
וכו"), במשמעותו, "משמעות": המלים, "אל אשר
תלבכי אלך" וכו' מהוות נימוק לדרישתה כלפי¹
געמי שלא להפיצו בה, שכן היא חשה כל
אשר חרוש ממנה. (משמעות לכך מוצג רשי)
בנותרות גם את המלה "מי", המובנת רק
1. עיין בפירושו)

לפִי פִּירָוְשׁוֹן. לאור הנהה זו שעיל-פי פשוטו של מקרה נסב דו-השייה על פרטיה הגיוו — גמצעינו למדים כי נעמי התקונה להעמיד את רות על אופתיה העממי ואופתיה העל-שביל של דת ישראל. נשעמי מתחילה להסביר לרות את פרטיה התגאיות והתקברותה לעם ישראל היא מתחזקת להציג לפניה שני עקרונות חשובים ויסודיים: א. המשחה הוא העיקר. עוד בטרם חמתגייר יודע על סודות האמונה וההשכלה — עליין לקבב על עצמו עול מעשי של קיום תרי"ג מצוות. ב. על המתגיאר לדעת שהחומרה והמצוות באות-מקור אלקי שלמעלה מן' החסל האנושי, ולכן — אף אם תחוור רות אצלו, "קושיות" על "אכווית" התורה בכיוול, עליין לדעת שואת התורה היא נצחית ואיגת ניתנת לשינוי כלשהו.

מעתה ברורו יפה סדרו של הדורי-שיח: געמי אמרת לרות: אם אבן מתחבונת את
באמת להתגיר נייר כחלה ולא, גירוי פיק-
טבי — עלייך לgesת מיד לביצוע מעשי של
אותן המצוות בהן את מתחייבת ברגע זה וכבת
ישראל, בין אם הן מדאוריתה ובין אם הן

בדרבנו: כאן חוראה למשמעות לכל הזרות השצעדי
הראשון של המתג'יר הוא לקים את המוטל
עליו כבנ'ישראל. ברגע זה, אם הגר בא
להתג'יר, למשל, לפניו נסית השבת — עליו
לקבל על עצמו לשמר מיר' את השבת, אם
הוא בא במועד האכילה — עליו לקבל על
עצמו לקים מיד את המזוזות הקשורות בסעדי
זה, וכך הלאה.

שיהיה „מורע דוד ושלמה“ (רמב”ם, הלכות מלכים, פ”א), אך למעשה היה תוצאות רעות למשתו זה: „בא גבריאול וגוץ קנה ביט והעליה שרטון ועליו נבנה כדר גדול של רומי“ (שבת נ”ו ע”ב), וכן העובדה של מפתוח בית המקדש שהיה מוצנע ובגלל בת פרעה נת-עכבה פתיחתו וכו’ (ויקיר, יב, ד, רשי, משלי, ל”א).

על המתגיר, איפוא, לדעת שתרתנו היא תורתיחסד ותורתיחים, גם כשבmpegת ראשון נראה מצוח זו או אחרת כ„אכוריית“, שכן החוריה היא אלקט וועל –אנגורישט, ולכנו היא על-שלכית.

గורצדק הוא רק וזה המקובל עליו גור כהכל, אפילו תחום שבת יעד ל„שם אCKER“. שעליו נאמר, „וישב שלמה על כסא ה“ (דברי הימים א, כט, ומדובר כאן באוטו כסא שאשר רצתה לשבת עליו מי שאינו ראוי לכך – הahl לצלוע ברגלו – חרוגות שני על מגירות – לתאסטר פרק א' סוף פסוק ב', „מדרש אבא גוריין א“), ורצה לשנות את אחת מן התו-

ני. מגר כזה יוצאה, אפילו „בדור ששותט את שופטיו“, „בן שרויות להקב“ה בשירות ותש-בחות“, דוד נעים זמירות ישראל ומושיעם של ישראל שיובא זיגאלון, בקרוב ממש, בגאותה האמיתית והשלמה, הן מן הגלות החיצונית והן מן הגלות הפנימית, „ועבדי דוד נשיא עלי-הם לעולם“.

נערך ע”י ט. ב

המלך גפورو בשבת חיב מיתה, ולא זו בלבד אלא שכלי שנענש בעונש מוות – אשר על-פי השכל האנושי כבר קיבל עונשו וכפ-רתו – עדין קיימת הגבלה על מקום קבורת מת. על-פי שכלי אנושי נראת הדבר, כי אכזב ריות בalthי רגילה, ובכל זאת חיב המתגיר לדעת כי כל מצות התורה – מדאוריתא ומדרבנן – ניתנו ע”י הקב“ה, ולפניהם גויי המקבל על עצמו את כל תריינט המצות „חויז מדקוק אחר מדברי טופרים“ – נשאר גוי.

– עם ישראל היה לעם במעמד הר סיני, ומאז עבר באש ובמים ונרדף על צראו מבחוץ ומבפניים. עם זאת כשבא שלמה המלך, שעליו נאמר, „וישב שלמה על כסא ה“ (דברי הימים א, כט, ומדובר כאן באוטו כסא שאשר רצתה לשבת עליו מי שאינו ראוי לכך – הahl לצלוע ברגלו – חרוגות שני על מגירות – לתאסטר פרק א' סוף פסוק ב', „מדרש אבא גוריין א“), ורצה לשנות את אחת מן התו-רת, אותן קטנה, למען שלמו וטהונו של עם ישראל, אמר הקב“ה: „שלמה ואלף כי יצא בו אוכדים, ואות אחת מך אינה בטלת עולם“ (תנחותמא, זורה, ה, שמוט רבה ו, א). שלמה המלך רצתה לעשות זאת כדי שישיררו מנוחה ושלוה בארץ הקודש וכדי שייהיו איש חחת גפנו ואיש תחת אנתנו וילמדו תורה במנוחה, והיה מוכן למסור נפשו לטובות כל ישראל, והרי מן התנאים של המלך המשיח הוא

מחברי הרבנים בענין מקוה "בור על גבי בור"

להלן צלומי מחברי הרבנים (לפי סדר הא'ב) בענין מקוה "בור על בור" שנשלחו בענין המקוה באלקנה (ראה לעיל ב"שביבים", אותןאות רכגרץ).

ADMIRAL OF THE FLEET
ADMIRAL CHIEF RABBI OF ISRAEL

ב'ת, ט' אב ט'ת'ין
ט'ת'ין/431-16

ב'ת, ט' אב ט'ת'ין
הՁאצן לאיון חרב הראשי לישראל

לכבוד

הר' אגדול פוז ומנדול
הרהי'ג ר' יצחק מסען שליט'יא
רב דב'יך ח'ר סינני
טאן פאלו - ברדייל

שא שלום וברכה מירושלים,

קכתי את מכתב בעניין מקוה שביציתם או' לצער לי ערכתי לך רק עתה מתוך לאח
חצפן.

ראשית אני מבדד אותך וגראני חלקיק שעשיהם מעשה חסוב וסובב לשורת בוגרים ישראל
כבר אמרו בזוהר הקדוש שחלמת פרעת בוגרות ישראל שלא ישבלו במקוה (עיין
דוח'ש שפטות חומות במקוק ירושלים נס' טב'ו). ולפיכך לך. בימי'ם נמכת' רשותה... שבחפה',
לך. ואמרו חז"ל על המוסך "מקות ישראל אה'", או' מקוה סמוך את הסטאים סחרת ממש
וזאת מקורה כל הירושום והגומזות, מקורה הכרפתה.

קוראי בשמחת כל חפירות של בנית מקווה בעלי'ך ושפטיעת עם רבנים חכמים ובבוניכם,
עם מומחים בנומא או' דא עקא בכל' מושות שיש קדושה יש חפרעת יש חנוגות אם איש
מודרך שט' כמ' כה'ר בוגרת מקות אל'יאר רכ'יע חיז' צרכ'יק לחתם את כת'ר על הכתף
להחזקו לעודדנו ולברכו או' במקום זה תהיפך, אל' תירא ואל' תיחת מעשה גדול עשיית. כי
כבר כתבתי ואמרתי ישנאט מקוואות חיות שטח'ם רך בשיטת של זריעת וזה הם
חשובים אותו למתרין ולע'ז' הוא בריעבר ולפיכך במיר' שעה מעשה חסוב וגדל מקוח
כשואת למתרין עם מקוח על מי השקה אין לך מוחרר מצה' עלה' ותחלה', זיין'ר כה'
לכבודו ולפעמי'ים למתיר'. ובל'ין אשל' לך פט' ספורט ע'ז'.

כל אשר חפנו משליכו וחליכו ובזכות זה גושע יהודת' וישראל ישכו' בטח.
יזמת כת'ר להגדיל מורה ולחדרה באוצר עשור ו พฤษภาคม ונזכמת לביאת הגואל ולבניין
אריאל, אכ'יר.

מן
מרדי אל'יאר

ראשון לעיון הרב הראשי לירושלים

MORDECHAI ELIAHU
RISHON LEZION CHIEF RABBI OF ISRAEL

ב"ה, יכ"ב סיוון תשע"א
ט-5/ט/ט/ט

מרדכי אליהו

חראוון לציון הרב הראשי לישראל

לפברוד

חרחה"ג אברחות בן שימול שליט"ה

רב ק"ק ספרדיות

בוגוטש = קולומביא

חלום וחברתנו

ראשית הנכני לברך אווח על מעשיר הגודלים, לטהרה עם ישראל קדושים, בתם חילתו
לرحمות לעזרך גס עסקיים שיעסקו בדבר קדוש זה, שאין מעלה ממנו. עייז באים
ילדים קדושים וטהורים, נקיים בדעת וחומטיים לקול הוריות ומוריות, שלא כתו שAMD
ר' עקיבא על בר דוח שאהוא חזוף וככו'.

עהח בניהם מקווה יחת האבנוי למחרת, ונשימים רבות שלא באו לפניו כן לטבול. באו
טבול בו. אך ראי עקי, שחשתן מטרג ואומריס לבם מאחר וחמקהו בגזע סקוח עיג
מקווה ולמי דברי כתיר, מהנדס שלכם אמר שחייבים למלעל נשראים נקיים, יש בו
כביבול טפקות שרוגיות.

אני חזור ואומר, יאל יבלש מפני המלעליגיסטי, אלא יחזק חלאה. מי שאומר שלדעת
MRI (ספראדים) מקות כזו איזו טוב חי'ז טועה ומטעה, וכדי ללמד עליו צחות, נאמר
שאיינדו מבין בטיב פקוואות.

המקווה שלכם הוא כשר למתדרין מז תמחדרין לכל חרשות ולכל עדות. ואיי'ה אשלו
לכבודו יוחר מאוחר מאמר חל בגונשא |.

חנני מסיט בברכת סיצת להגדיל חורה ולהגדיר חוץ ח' בירוז' יצלה, כל אשר יעשה
ישכול ויהי ח' עמו. ויבורך מפי עליון בכני חי' זמונגי רווייחי, אכיה'ר,

מרדכי אליהו

לאשוון לציון הרב הראשי לישראל

1983/18 J. 4

二〇

TEL: 279-9888

ר' פָּרְשָׁעַן
RABBI P. HIRSCHPRUNG

SHMUEL HALEVI WOSNER
RABBI OF
ZICHRON-MEIR, BNEI-BRAK

**שמעאל הלוי ואזנבר
רב אב"ר ור"ם
זברוז-מאיד, בני-ברק**

የኢትዮ-ካናዳሪያ - የግብር ከ-፲፭፻፯-፲፭፻፱ በአዲስ ገዢ ተደርሱ ይገልጻል
- የአዲስ ገዢ ተደርሱ ይገልጻል

פְּשָׁחַ יְהוֹדָה לִיְם לְגַדְאָה
בְּנֵי הָרָב וְבְנֵה מִתְּחַדְּרָה מִעֲמָךְ וְלִלְבָדוֹ
רְאֵבֶיךְ וְכַנְּבָנָיךְ

"Own free air."

הארזה לאלהן, גנץ וקור צבאות עט בוד וריאת ובור השיקום בן הרים.

הנתקה בקשר מוגברתם בבל' תשריחות. ייש לנו כל הטעולות ואין פעלה אחור פירעון פריך גזאלות.

בוגריהן גוד פירמה אדריכלית בערךן מיליארדי דין צד, ואנו הגדה"ה בולען" ב-1999 התאחדו"ר גאנזון-טומין-ברונשטיין

הנתקה מהתפקידים הדרושים לו, ושהוא מutowן פולח בזיהויו.

הנ"ח לפונט פתרת בית ישראלי
פשת יהודית עתיקה לדוד
בבאנ"ד צאנצט-בון.

مکالمہ

1633-1634 1922-1923 1923-1924
1633-1634 1922-1923 1923-1924

ה הַיְלָדִים אֲשֶׁר־בְּעֵינֵי־אֲבֹתָם
הַיְלָדִים אֲשֶׁר־בְּעֵינֵי־אֲבֹתָם
הַיְלָדִים אֲשֶׁר־בְּעֵינֵי־אֲבֹתָם
הַיְלָדִים אֲשֶׁר־בְּעֵינֵי־אֲבֹתָם

A circular stamp with the text "הנפקת כבאות ופניות מארון הספרים הלאומי ירושלים ירושלים" around the perimeter and "ב-1937" in the center.